

REGIA BIBLIOTECA DELL' UNIVERSITA' DI TORINO
P.
I 1

HISTORIA
MEDICINAE

A RERVM INITIO
AD
ANNVM VRBIS ROMAE DXXXV.
DEDVCTA

STVDIO

IO. HENRICI SCHVLZII
MED. D. ET PROFESSORIS PVBLICI
ALTORFINI ACAD. NAT. CVR.
COLLEGAE.

ACCEDVNT TABVLAE AENEAE, CHRONOLOGICA, ET INDICES COPIOSI.

LIPSIAE
APVD PETRVM CONRADVM MONATH.
CIↃ IↃCCXXVIII.

SACRAE REGIAE MAIESTATI

POTENTISSIMO AC SERENISSIMO PRINCIPI DOMINO

DOMINO
FRIDERICO
AVGVSTO

REGI POLONIARVM

MAGNO DVCI LITHVANIAE, RVSSIAE, PRVSSIAE, MASOVIAE, SAMOGITIAE, KIOVIAE, VOLHINIAE, PODOLIAE, PODLACHIAE, LIVONIAE, SMOLENSKIAE, SEVERIAE AC ZERNICHOVIAE, &c.

DVCI SAXONIAE; IVLIAE, CLIVIAE, MONTIVM, ANGARIAE ET WESTPHALIAE, S. R. IMPERII ARCHIMARESCHALLO ET ELECTORI, LANDGRAVIO THVRINGIAE, MARCHIONI MISNIAE, AC SVPERIORIS PARITER ET INFERIORIS LVSATIAE, BVRGGRAVIO MAGDEBVRGI, COMITI PRINCIPATO HENNEBERGICO, COMITI MARCAE, RAVENSBERGI, ET BARBYAE, DYNASTAE IN RAVENSTEIN, RELIQVA

DOMINO SVO CLEMENTISSIMO

REX POTENTISSIME
DOMINE CLEMENTISSIME.

onſpectum REGIAE MAIESTATIS VESTRAE ſubire tam leuidenſe opuſculum numquam auſum fuiſſet, niſi omnium communi praeconio inſignis atque incredibilis clementia illa celebra-

re-

retur, qua iam pridem effectum est, vt, quantam Regio culmine dignissima magnificentia VESTRA admirationem animis omnium mortalium impressit, tantum quoque sui amorem atque desiderium iisdem ingenerauerit. Præ ceteris vero hominibus Regium MAIESTATIS VESTRAE nomen impensius venerantur illi, qui vniuersæ naturæ, & structuræ humani corporis, interiora scrutantur, quorum conatibus adiuuandis, industriæque excitandæ, clementissima MAIESTATIS VESTRAE voluntas ditissimos rerum, quæ artes scientiasque exornant, thesauros aperuit, publicisque omnium vsibus exposuit. Vniuersa iam Europa miratur earum incredibilem copiam ac infinitam varietatem: ædium vero, quarum porticibus ea reponuntur, sumtuosam magnificentiam stu-

pet

pet, & vltro fatetur a nullo vmquam Rege maius vel præstantius beneficium naturæ rerum curiosis ac sedulis cultoribus esse præstitum. Quæ igitur omnium, quos humanum genus ob amorem naturalis atque salutaris scientiæ vmquam celebrauit, Regum atque Principum gratiam longe superauit, illarumque cultores deuotissima pietate deuinctissimos tenet, MAIESTAS VESTRA, REGVM SERENISSIME AC CLEMENTISSIME, patiatur, obsecro, hominem obscurum ac peregrinum ad Regios pedes deuotissima mente reponentem lucubrationes illas, quibus inter alia ostendit, quam testudineo gradu medicina per priuatos profecerit, quam vero feliciter illa olim increuerit, quum Cyri, Alexandri, Ptolemæi, aliique immortalis memoriæ principes, benigna clementissimi fauoris aura

ipsi

ipſi adſpirarent. DEVM immortalem ſupplex veneror, tribuat MAIESTATI VESTRAE regnum tranquillum, & valetudinem nullis morborum procellis afflictam: conſeruet REGIAM SOBOLEM ET GENTEM VNIVERSAM, ſubiectorum populorum ſpem atque præſidium: quorum piis precibus vota coniungere numquam ceſſabit

REGIAE VESTRAE MAIESTATIS

deuotiſſimus omnium ſeruus

IOANNES HENRICVS SCHVLZE.

PRAE-

PRAEFATIO AD LECTOREM.

INter illas causas, quibus tribuere debemus quod nostro hoc sæculo pleræque disciplinæ latius effloruerunt, et non contemnendas vel emendationes vel accessiones habuerunt, haud iniuria hanc reponendam esse existimo, quod viri aliqui longe doctissimi historiarum luce eas collustrare cœperunt. Non defuere quidem superiori etiam æuo, quibus in animum venit hac potissimum face adhibita caliginem & præiudicia dispellere: sed longe maximo studio, feliciorique successu, nostra ætate negotium hoc agitatum esse, sera posteritas sine dubio prædicabit. Equidem nolo hic descendere ad amplam expositionem fructus illius, quem historia litteraria sedulis cultoribus suis elargitur: quum de eo neminem liberaliter educatum, nostro præsertim hoc æuo, dubitare posse existimem, quod ad sectariæ seruitutis iugum excutiendum, & ad pomæria cuiusuis disciplinæ producenda, nihil aptius excogitari possit, quam si sciamus & subinde intueamur quot res & quanti momenti ignorauerint illi, qui pridem, tamquam principes & absolutissimi auctores huius vel illius disciplinæ, in scholas introducti, tantaque veneratione culti fuerunt, vt vel publica auctoritate vltra illos sapere velle vetitum olim fuerit, vel socordia & ambitio priuatorum quorundam aliis persuaserit, gloriosius esse cum illis

veteribus errare, quam cum nouatoribus sapere, quantumuis illi multa, temporis beneficio detecta & comprobata, in medium attulerint.

Sed non illam solum vtilitatem praestat disciplinarum historia, quod nos a sectaria pusillanimitate liberos seruat, & semper idoneos meliora docentibus praestat: verum etiam quasi inuentarium quoddam, &, vt ita dicam, descriptionem fundi cuiusuis disciplinae praebet, ex qua discas quam quisque particulam eius diuersis temporibus accuratius coluerit, & quo modo cultam aliis tradiderit: iine successores parta tuiti fuerint, an amiserint, contenti paratis & acceptis fuerint, an ampliora acquisiuerint, vetera subruerint et prorsus ab integro noua condiderint, an labem minitantia tibicinibus quibusdam & substructionibus munire, vel noua incrustatione commendare satis habuerint: quae singula in quauis disciplina recte pernosse adeo iuuat, vt vere videamus illos, qui talia requirere non curauerunt, nec ipsos eam recte intelligere, nec sine confusionis & errorum multiplici periculo de vlla re iudicium ferre posse.

Haec vt in quauis disciplina ita se, quemadmodum dixi, habent: ita seorsim in medicina tam vera deprehendimus, vt vix mihi verendum sit fore aliquem qui vel dubitare de dictis, vel negare historiae necessitatem audeat. Sed vno alteroque exemplo liceat assertum meum comprobare. Peruulgatum apud veteres Aegyptios, tum Graecos, tandem etiam Romanos erat, vt ventriculum a saburra liberaturi vomerent. Prouocabant autem hanc excussionem vel aqua tepida largius hausta & digito faucibus intruso, vel digitali vomitorio, aliisque id genus machinationibus ab excutiis ventriculi nuper propositis haud multum diuersis. Id vero institutum ab athletis, voracitatis inducendae causa, maxime frequentabatur: cui se vitae generi nobilissimus quisque Graecorum addicebat,

bat, adeo vt simul hæc consuetudò per omnem gentem vulgaretur, & cum aliis Græcorum institutis ad Romanos transiret. Quis vero non videt, quam diuersus sit iste diæteticus priscorum vomitus ab illis apud nos frequentibus vomitum prouocandi modis, per medicamenta emetica ore assumenda? Facile autem mihi foret ostendere præclaros viros vomitoriarum medicinarum, in febribus tam intermittentibus quam acutis, vsum tueri voluisse tam crebrorum apud Aegyptios, Græcos & Romanos vomituum exemplis, & prorsus in argumentum præclari fructus hinc exspectandi simul allegare particulas volatiliores medicinæ emeticæ in sanguinem penetrantes, absolutaque ventriculi euersione omnia excretoria organa stimulantes: quales certe in veterum illo diætetico vomitu frustra allegantur. Refertur etiam de Erasistrato, quod purgantia omnia reprobauerit, a coena vero vomere homini adsueto certis casibus permiserit: quam quidem concessionem non opus est mirari, & aut inconstantiam Erasistrato tribuere, aut vomitoriorum præ purgantibus magnam & peculiarem prærogatiuam inde suspicari: quum blandus ille vomitus in homine adsueto nihil mouere possit eorum, quæ Erasistratus ab omni euacuatione fieri metuit, & propterea vsum eorum tollere conatus est.

Apparet iam ex vnico vomituum exemplo quam facile fieri possit vt veteres omnino contra mentem ipsorum intelligamus & allegemus, nisi historia, tamquam filo Ariadneo, ducamur. Enimuero facta veterum omnino facilius intelliguntur & memoriæ obuersantur, quam dogmata, eorumque verus sensus. Per omnia inde a medicinæ ortu, ad hodiernum vsque diem, tempora spiritus in subsidium vocati sunt ad explicanda œconomiæ vitalis varia negotia. Eos Hippocrates genituram vtero inclusam subire & fœtum articulare docuit: eosdem Erasistratus arteriis inclusos ad omnes partes diducit, vt a-

nimal artus suos libere & cum facilitate mouere possit: Athenaus, secta pneumatica auctor, nihil fere non tribuebat spiritui: Galenus eos arteriis etiam relinquit, sed sanguini innatantes & permixtos: recentiores denique auctores spiritus vbique laudant, & magnis in corpore regundo vtilitatibus praeficiunt. Enimuero quam dissona sint qua verbis iisdem tradere auctores tanto temporis decursu videntur, norunt illi, qui definitiones spiritus vocabulo, in tam diuersis scholis adhibito, cuiusuis dogmati congruas accuratius rimantur.

In procliui omnino esset longe pluribus exemplis ostendere, quam fieri non possit vt veteres recte intelligamus, ex eorumque monumentis fructum capiamus, nisi bene explorata ipsorum dogmata habeamus, & in quibus diuersa a nobis senserint, meminerimus: hoc autem ex medicina historia diligentius culta nos consequi. At vero omnino confido fore vt nemo elegantis solidaeque doctrina medica studiosus ignoret, aut non facile per se consequatur, disciplinam per aliquot mille annos plurimas metamorphoses passam, faciem suam saepissime mutauisse: fierique non potuisse, quin, re plerumque eadem manente, artis termini plurimum in alios sensus detorquerentur: horum vero aliquem indicem habere necessarium esse intelligant. Neque vero fieri etiam potest vt non iucundum aeque ac fructuosum sit intelligere quantum medicina facienda nostro auo familiaria instrumenta ab iis differant, quibus veneranda antiquitas aduersus morbos pugnare nouerat. Vsque adeo certe diuersa vetus illa medicamentorum suppellex a nostro apparatu fuit, vt credam bonum Hippocratem, si ipsi rediuiuo apud nos versari liceret, non magis vti nostris armis posse, quam Dauidi aduersus Goliathum pugnaturo Sauli arma congrua videbantur: & si quem sibi in grauiori morbo curando adiungi socium cuperet, vereor vt solus manere debeat,

nisi forte Polybum generum, aut Dioclem, Euryphontemue ab inferis accersere daretur: nam nostrum nemo ipsius curandi rationes sequitur.

Quum itaque tantam diuersitatem veteris medicinæ ab illa, quæ hodie obtinet, intelligerem, cœpi primo in meam priuatam vtilitatem diligentius vetera considerare, & vndiquaque colligere, quæ desiderii me compotem redderent. Contigit vero mihi, singulari felicitate mea, vt medicinæ studiis vltimam manum in Illustris medici Domini FRIDERICI HOFFMANNI *ædibus imponere, sæpeque cum humanissimo viro priuatos sermones de rebus vtilissimis instituere liceret. Hic autem amorem illum historiæ medicinæ in me deprehensum non solum crebris excitationibus fouit & vlterius inflammauit, verum etiam conatus meos optimis consiliis direxit, & liberrimo bibliothecæ suæ instructissimæ vsu concesso, omninoque ad votum meum comparatis pluribus voluminibus, ita adiuuit, vt iam auderem manum amplificandæ huic historiæ admouere. Cupiebam autem singularia argumenta potius excutiendo studii eiusdem amatoribus industriam comprobare, quam animum integræ historiæ scribendæ adiicere. Hoc consilio* de athletis veterum eorumque diæta, *nec non* de elleborismis veterum *anno* CIϽIϽCC XVII. *aliqua commentabar. Enimuero eodem anno rogabant me amici quidam commilitones, vt historiam medicinæ prælegere ipsis vellem: quod quum denegare ipsis non possem, primæ lineæ ducebantur eius opusculi, cuius nunc primam partem publicæ luci expono, postquam in hac Altdorfina Academia plurimo, quod præfiscine dicam, studio pridem collecta ad examen reuocaui, & occasione prælectionum academicarum, in ordinem redacta auditoribus pro memoriæ subsidio describenda permiseram.*

Videri potero actum iam laborem, & bene peractum a viro doctissimo & laudatissimo Domino D. DANIELE

 CLERICO

CLERICO *suscepisse, quippe a quo conscripta medicinae historia omnium calculos est promerita. Enimuero me a scribendo neutiquam deterrere potuit illius Viri praegressa industria. Nam tunc quidem temporis adeo rara prostabant illius historiae exemplaria, vt vix comparari pretio possent, et de noua editione nondum audiueram cogitari. Accedebat quod is vir doctissimus vltra Galeni tempora scribendo non erat progressus, iamque publice significauerat vix a se sperandam esse operis continuationem: & quod Gallica lingua scripserat, quam studiosorum medicinae paucissimi ita callent, vt cum fructu legere hoc idiomate conscriptos libros possint. Neque tunc fando quicquam perceperam de doctissimi Britanni Domini* D. IO. FREINDII *instituto medicinae historiam post Galeni tempora concinnandi, quae lucem demum apud Batauos, Gallice loqui docta, adspexit, postquam omnem laborem exegeram et vsque ad tempora renascentium litterarum medicinae fata, non sine magno labore, consignaueram. Sed neque nunc, vbi etiam hic pulcerrimus sane foetus in publica luce versatur, meum propositum ille euertit: quum res ipsa loquatur, & eruditissimus auctor profiteatur sibi potissimum, & prope dixerim vnice, illud curae fuisse, vt praxeos rationem haberet, nihilque exhibere eum voluisse, nisi quod ad illam partem illustrandam faciat: mihique adeo satis amplo spicilegio, post messem Freindianam, locum relictum esse videam.*

Coepi igitur consilium agitare de edendo foetu meo, remque cum patronis & amicis quibusdam communicaui, vt ipsorum consiliis adiutus melius, quam solus potuissem, defungerer suscepto opere. Obtigit promte bibliopola honestissimus, qui editionem sumtibus suis procuraret, cumque satis multum temporis limando poliendoque operi de nouo insumsissem, praelo subiectum est, iam ante annum, & quod excedit tempus. Perlatum interea ad

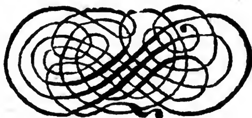
nos

nos fuit quanta animorum contentione apud Britannos de ingenua priscorum Romæ medicorum conditione decertetur. Dum itaque meum laborem eo vsque fere deduxeram, vt locus esset, quo de hoc argumento exponi deberet: omnem moui lapidem vt scriptorum de hoc argumento schediasmatum particeps fierem: præsertim quum mihi res digna videretur, de qua non obiter ageretur. Enimuero frustra in hunc vsque diem exspecto illas commentationes, licet apud eruditos viros sæpius requisitas, & a bibliopolis anxie petitas. Cepi itaque consilium, quo & mihi, & bibliopolæ commodis, consulerem, scilicet vt in duas partes commentationem meam diuiderem, primamque hanc, a rerum initio ad Græcanicæ medicinæ in vrbem Romam aduentum, luci nunc exponerem: alteram, vsque ad renascentium litterarum epocham, per exigui temporis interuallum domi premerem, & interea comparandis illis scriptis vlterius inhiarem.

En rationes cur serius, quam spem feceram, & pro integra dimidiam historiæ medicinæ partem, nunc luci exponam. Fecerimne scribenda illa opera pretium, liberimo æqui & harum rerum intelligentis lectoris iudicio permittitur. Quibus auctoribus vsus sim, ingenue vbique profiteor: ipsique mihi optime sum conscius, quod nihil, nisi iterum iterumque examinatum, posuerim, minimeque festinanter ea, quæ alii ante me posuerant, in meas paginas transtulerim. Sæpe me eadem cum D. D. CLERICO *tradere profiteor, vbi me ipsius rei consideratio docuerat rem ita se habere, vt ab illo erat propositum: sed nec raro me ab illo discedere lector beneuolus animaduertet, etiam si de hoc dissensu minime admonui. Neque volui quemquam, a quo dissentirem, nomine suo appellare: factum tamen est vt semel Almelouenius duriuscule correctus sit: quod omnino omisissem, si illo tempore, quo sub prælo istud folium exscribebatur, domi fuissem*

& re-

relegere potuissem. Video etiam sæpe minime exspectata & præuisa itinera effecisse vt in pauculis plagulis, me absente excusis, errata exstantiora relicta sint, quæ quidem, quo pacto corrigi debeant, indici subiecta admonitio docebit. Tabulam chronologicam adiici omnino necessarium visum fuit. In hac concinnanda vsus sum R. P. DIONYSII PETAVII *laudatissima industria, sequutus quippe calculos ab ipso* in doctrina temporum *pridem accurate positos. Quod superest æquum lectorem rogo, velit laborem nostrum publico inseruiendi desiderio susceptum & exantlatum, æqui bonique consulere. Scribebam Altorfii Norimbergensium a. d.* XXI *Septembris* CIↃ.IↃCC XXVIII.

ADMO-

ADMONITIO

DE TABVLA CHRONOLOGICA

In hac concinnanda ſequutus ſum R. P. DIONYSIVM PETAVIVM. Coniungo autem epocham mundi creati Chriſtique nati vbique: quibus addo Olympiadum ſeriem annosque Romæ conditæ vsque ad initium ſæculi Chriſtiani quarti. Nam quum hiſtoria ex multis diuerſarum nationum auctoribus haurienda ſit; & nunc huius nunc alterius epochæ mentionem inueniamus: hoc conſpectu labor calculi ſimul & ſemel tolletur. Inde a ſæculi Chriſtiani ſeptimi anno viceſimo ſecundo etiam Hegira computanda eſt, quoniam ob ſcriptores Arabicos carere illa non licet.

Conſpectus omnium epocharum.

Ante Chriſtum natum			
3984.	Mundus conditur		
3983.	I. annus mundi conditi		
776.	3208	Olympias prima.	
754.	3230	VI. 3.	Roma conditur
———	3983	CXCIV. 4	753. Chriſtus naſcitur
a Chriſto nato 1	3984	CXCV. 1	754.
622	5335	———	——— Initium Hegiræ, ſeu fugæ Muhammedis.

Si quis annis mundi addat 730. inueniet annum periodi Iulianæ, qua ſæpe ſola Petauius, ipſiusque chronologiam ſequuti, vtuntur.

TABVLA CHRONOLOGICA HISTORIAE MEDICINÆ

CERTO EXPLORATA MOMENTA INDICANS.

A mundo condito ad annum vrbis Romæ DXXXV.

Tempus fabulosum indefinitum.

Orientis quidam populi, seorsim vero Babylonii, Aegyptii, Sinenses, Malabares, stupendam suæ gentis, religionis, sapientiæ & medicinæ iactant antiquitatem, multis annorum myriadibus mundi conditi ætatem, quam ex sacris litteris edocti sumus, excedentem. Has vero inficetas fabulas transire omnes liceat.

HERMAN. CONRINGIVS *aduers. chronol. c.* IX.

Quæ Chaldæi aut Babylonii olim de temporibus prodiderunt, multum inter se dissonare nemo nemo non videt. Docet vero vel solus ille dissensus nihil certi illos habuisse. - Ceterum omnes illas annorum myriadas inani mendacio esse confictas, ex sacra historia abunde omnibus est perspicuum.

DIONYSIVS PETAVIVS *in animaduers. ad Epiphanium, p.* 12.

Non mediocris ineptiæ est hisce nugis & quisquiliis locum in historia chronologiaque tribuere.

Ante Christum natum		
3984.	Mundus creatur.	
3983.	I.	Mundi creati annus primus.
		Medicina inuenitur.
		Thubalcain chemiæ metallurgicæ magister.
3054.	930.	ADAM, primus homo, primusque medicus, moritur.

SETH

Ante Christum natum.	A. Mund.	
2942	1042	SETH moritur.
2329	1655	Diluuium vniuersale.
2328	1656	
		Post diluuium de medicina, quod relatu dignum sit, parum inuenimus: nata autem tunc fuit & aucta Aegyptiorum medicina, debetque hoc interuallo Isis Osiris, & Hermes floruisse, quibus Aegyptiæ medicinæ inuentio tribuitur.
1769	2215	Josephus patriarcha ab inuidis fratribus venditus in Aegyptum deducitur, cuius occasione medici & seorsim pollinctores Aegyptii in sacris memorantur.
1575	2409	Circa hoc tempus putatur Jobus esse mortuus.
1531	2453	Israelitæ, Mose duce, ex Aegypto proficiscuntur.
		Melampus floret: vt & Chiron Centaurus.
1263	2721	Argonautarum expeditio, quam medicinæ Græcanicæ initia exiguo interuallo superant.
		Medea & Circe.

Ante Christum nat.	A. Mund.			
1247	2737	Aesculapii religio cœpit.		
1194	2790	Troiani belli initium, cui interfuerunt Podalirius & Machaon, Aesculapii filii. Alii etiam heroes medicinæ gnari.		
1004	2980	Salomôn, Rex Judæorum sapientissimus, floret.		
916	3068	Asa, Rex Judæ, pedibus laborans, DEO præterito, a medicis opem petit.		
776	3208	Olympias prima.		
754	3230	VI. 3.	Roma conditur	
753	3231	VI. 4.	I.	annus ab urbe condita.

Tobias

Ante Christum nat.	An. Mund.	Olympiad.	Rom. conditae.	
690	3295	XXII. 3.	64.	Tobias iunior patris cæcitatem diſpellit.
616	3368	XLI. 1.	138	Necos, quem Nechepſum putant, in Aegypto regnat.
525	3459	LXIII. 4.	229	Perſæ Aegyptum occupant.
522	3462	LXIIII. 3.	232	Democedes Crotonienſis floret & in Perſarum poteſtatem venit.
505	3479	LXVIII. 4	249	Floret Callias, qui cinnabarim inuenit.
500	3484	LXX.	254	Pythagoras moritur. Florent diſcipuli Alcmæon & Empedocles, anatomes cultores.
433	3551	LXXXVI. 3.	321	Romani peſtilentia preſſi Apollini ædem, pro valetudine populi, vouent.
430	3554	LXXXVII 3.	324	Sæua Athenis peſtilentia, quæ poſtea recruduit anno 4.
404	3580	XCIV. 1.	350	Democritus moritur. teſte DIODOR. SICVLO *lib.* XIIII. p. 401.

Ante Chriſtum nat.	A. Mund.	Olymp.	Rom. condit.	
				Euryphon floret, vt & Nicomachus Ariſtotelis parens.
				Herodicus ſ. Prodicus Selymbrianus medicinam gymnaſticam inuenit. Plato floret.
357	3627	CV. 4.	397	Hippocrates moritur. Theſſalus & Draco, eius filii & gener Polybus florent : vt & diſcipuli Hippocratis, Prodicus, Dioxippus & Apollonius.
356	3628	CVI. I.	398	Alexander M. naſcitur. Philiſtio. Eudoxus Cnidius, Meton Athenienſis, Praxagoras, Diocles, Chryſippus Cnidius.
342	3642	CIX. 3.	412	Ariſtoteles Alexandri tunc 14. annos nati præceptor conſtituitur, huncque principem & commilitones medicinæ philoſophiæque naturalis amore imbuere cœpit.
336	3648	CXI. I.	418	Alexander M. regnare cœpit.

Ale-

Ante Christum nat.	A. Mundi.	Olymp.	Rom. condit.	
331	3653	CXII. 2.	423	Alexandrinæ vrbis initium. Expeditionem ſequuntur medici complures Græci, vt & philoſophi.
324	3660	CXIV.	430.	Alexander M. moritur. Ptolemæus Lagi Aegypto præeſſe cœpit.
294	3690	CXXI. 3.	460	Eraſiſtratus in aula Seleuci degit & Antiocho novercam perdite amanti vitam conſeruat.
				Herophilus & Eudemus in Aegypto anatomen maximo cum ſucceſſu colunt: quo Eraſiſtratus etiam, iam ſenex, venit & ſe theoriæ ac anatomicis ſtudiis conſecrat.
				Theophraſtus Ereſius floret: ipſi coæuus fuit Thrayas Mantinenſis & Alexiades.
291	3693	CXXII. 2.	463	Aeſculapii ſignum Romam Epidauro transfertur.
286	3698	123. 3.	468	Serapis Alexandriam transfertur.

Ptole-

Ante Christum nat.	A. Mundi.	Olymp.	Rom. condit.	
287	3699	123.4	469	Ptolemæus Philadelphus regnare cæpit, & litteris ac medicinæ plurimum fauit: bibliothecam Alexandrinam condidit. Apollophanes Seleucienſis, Eraſiſtrati diſcipulus, regis Antiochi Soteris gratia floret. Herophilei & Eraſiſtratei florent. Sectæ Empiricæ exortus. Philinus Cous, & Serapion florent.
260	3724	130	494	Floruit Ariſtogenes, ex Chryſippi ſeruo & diſcipulo medicus Antigoni Gonatæ factus.
234	3750	136. 3.	520	Cato Cenſorius naſcitur.
219	3765	140. 2.	535	Primi Romam medici Græci veniunt.
218	3766	— 3.	536	Andreas medicus obtruncatur.
154	3830	156. 3.	600	Finiunt DC. illi anni, quibus ex Plinii ſententia Roma ſine medicis fuit.
149	3835	157.4.	605	Cato moritur, annos natus LXXXV.

-HISTO-

HISTORIAE
MEDICINAE
PERIODI PRIMAE
SECTIO PRIMA
DE
MEDICINAE PRIMA ORIGINE
ET SEORSIM DE MEDICINA AEGY-
PTIORVM PLVRIVMQVE GENTIVM.

Capitibus quinque

agitur

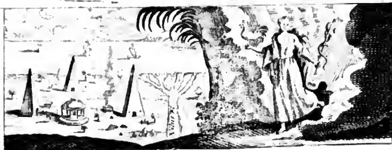
I. De Medicina antediluuiana.

II. De medicinæ post diluuium propagatione et amplificatione : seorsim de ortu medicinæ Aegyptiæ.

III. De medicorum et medicinæ apud Aegyptios antiquos statu.

IIII. De pollinctura et alchemia Aegyptiorum, vt et medicina exoterica seu vulgi : nec non de quibusdam recentioribus medicinæ Aegyptiæ auctoribus.

V. De aliarum gentium antiquissima medicina.

CAP. I.

De Medicina antediluuiana.

CONSPECTVS.

DEVS auctor medicinæ celebrandus est. I.
Quo sensu pagani homines idem dixerint. II.
Quid Rabbini, eosque sequuti, perhibeant. III.
Quo sensu rectissime dicatur. IIII.
Homines videntur medicinæ primas doctrinas experiendo didicisse. V-VIII.
Experientias vero illas attente notare, et propagare iussit studium se suosque conseruandi. VIIII. X.
An vero Adamus ex characteribus et signaturis rerum creatarum profecerit, in medio relinquitur. XI.
Iuuit vero nascentem doctrinam medicam longæuitas primorum hominum. XII.
Chemiæ beneficio, vt aliqui iactant, comparata. XIII.
Qua specie chemiam ad Adamum vsque extendant. XIIII.
et vnde originem repetant. XV.
De egregoris diuersæ sunt sententiæ. XVI.
De Tubalcaino. XVII.
et Setho, eiusque prouido beneficio. XVIII. XVIIII.
Hæc cum chemiæ metallurgicæ antiquitatem confirment, ad medicam tamen nihil faciunt. XX.
Præsertim quum longæuitatis causæ simpliciores adsint. XXI.
nam corpora robustiora nacti erant primi homines. XXII.
simplicior victus erat: forte etiam aer salubrior. XXIII.
deniq. Deus voluit eos esse nobis longæuiores, vt mundus incolis impleretur. XXIIII.
Noachum quoque fingunt magnum fuisse chemicum. XXV.

I.

Omnium gentium communi consensu rectissime statuitur, DEVM O. M. auctorem medicinæ a mortalibus celebrandum esse; quamuis non omnes recte intelligere videntur, quo nomine ipsum tanti beneficii auctorem agnoscant.

II. Paganorum hominum plerique fingunt et pingunt nobis deos deasue, qui terris tantum beneficium intulerint, hominesque artem vel totam, vel certas partes illius, docuerint: aut a diis generatos homines, deinceps in concilium deorum receptos, nobis narrant, qui non desinant illis, a quibus religiose coluntur, per sacerdotes suos idem beneficium elargiri: de quo in Aegyptiorum Graecorumque rebus plura dicendi locus erit.

III. Rabbini, eosque sequuti ex Christianis et Muhammedanis plures, perhibent a DEO primo homini libros vel librum, cum omnibus sapientiæ partibus etiam medicinam complexos, datos fuisse: eidemque adiunctum præceptorem, Razielem angelum,* et librum exposuisse et plura suggessisse.

* Iudæi non Adamo soli, sed et aliis patriarchis, adiunctos angelos, tamquam de hac re certissimi, nominant. Confer celeberrimi polyhistoris D. D. FABRICII *Codic. pseudepigr. V. T. pag.* 4. Apud eundem *pag.* 27. legi potest de libro Razielis. Muhammedani decem libros a Deo ad Adamum peruenisse in fidei suæ compendiis docent, vt videri potest in illo, quod eruditissimus ADR. RELANDVS cum versione et notis iterato edidit.

IIII. Hæc vt partim impie, partim stolidissime, perhibentur, inconsulteque creduntur: ita DEVM verum celebrare auctorem medicinæ haud veremur: quippe auctorem fabricæ corporis seu naturæ nostræ, quæ recte constituta sanitatem optime tuetur et conseruat, morbisque

bisque ingruentibus valide resistit. Eundem quoque agnoscimus auctorem sanae mentis, quae ex naturae operum, inque conseruanda reparandaque sanitate processus atque methodi consideratione, quid factu opus sit, prudenter colligit, effectus vero et euentus obseruatos fideli memoria conseruat. Ne dicam, quanto iure medicinae auctor vel eo intuitu colatur, quod ex latissime patentibus rerum naturalium regnis ad medendum praeclarissimis viribus plurima instruxit, largaque manu suppeditauit.

Conferatur Illustris STAHLII dissertatio *de Deo vera medicina auctore.*

V. Facile autem intelligitur hominem primum cum sua coniuge, postquam propria culpa mortalitatis legem subierant, non potuisse diu viuere, quin ab ipsa rerum magistra experientia deducerentur ad cognitionem certarum veritatum, quae quasi fundamentum illius scientiae, quae hodie medicina vocatur, praebuerunt.

VI. Quid magis consentaneum est, quam quod famem sitimque satis crebro experti sint, earumque remedia cibum atque potum existere: cibos potusque adsumtos egestiones consequi: calorem et frigus corpus alterare et afficere: solis radios calefacere, vmbram refrigerium praestare, certos ventos aestum, alios frigus adferre, et quae sunt huius generis alia, didicerint.

VII. Quantum physiologicarum veritatum non didicerunt quum se mutuo contemplarentur primi coniuges, quum amplecterentur, coirent; Eua grauiditatis initium, progressum, exitum experiendo disceret? Valdeque vero simile est Adamum, ipsius rei praesentis necessitate compulsum, laboranti amicae obstetricias manus adhibuisse, sicque chirurgiae primam forte operationem exercuisse. Forte etiam tunc primum haemorrhagiae exemplum vterque vidit et miratus est protoplastarum.

rum. Certe primum vmbilicum tunc viderunt in recens nato puerulo, lactisque prouentum et usum cognouerunt: meconii etiam notitiam, si eo attendere licuit, consequuti sunt: vt et in succrescentibus paruulis incrementi varios gradus, dentium primum ortum eorumque rursus casum, nouorumque successionem, aliaque, quæ ad pubertatem vsque in alterutro sexu mutantur, non obseruare non potuerunt: quum talia non in omnibus adeo tacite et tranquille mutentur, quin plerumque aliquid noui incidat quod admirationem excitet, animumque primo inter spem metumque suspendat. Ex quo facile cognoscitur non diu post physiologiam ortam pathologiæ addiscendæ necessitatem obtigisse: hygieinenque cum vtraque simul succreuisse.

VIII. Mortis primum exemplum, si non ex natis aliqui prius naturaliter exspirarunt *, viderunt in Abele a Caino percusso: vbi simul differentiam hæmorrhagiarum nouam obseruare licuit.

* Negant Iudæi quemquam natorum ex primis parentibus ante suos parentes fuisse exstinctum: primumque, cui hoc contingeret, fuisse perhibent Haranem illum, de quo *Genes. XI, 28.* legitur. Conferri iterum meretur D. D. FABRICII *Cod. pseud. V. T. pag. 45.* Ceterum constans Christianorum orientalium traditio est Adami mortui corpus non humatum fuisse, sed aromatibus conditum et asseruatum. Noachi cura illud ad Semum peruenisse, Hierosolymæque tandem terræ mandatum esse. De quo iterum videatur D. D. FABRICIVS *c. l. p. 243. et 267.* BARTHOLEMÆVS D'HERBELOT. *in biblioth. orientali p. 56. voce* ADAM. En pollincturæ antiquitatem ex persuasione orientalium, qui de aliis etiam patriarchis idem, quod de Adami funere, perhibent.

VIIII. Plura possent adduci, quæ quiuis, animo sibi sistens illorum temporum statum, et simul cogitans quid non fieri in vita quotidiana non possit, propria meditatione facile adsequitur. * Agnoscemus autem facile

facile Adamum, non minus quam coniugem Euam, ſuorum natorum propriæque ſalutis amore ductos, non negligenter ea notaſſe et natis tempeſtiue inculcaſſe, quæ in negotio vitæ ſanitatisque conſeruandæ experiendo didicerant, vt iisdem circumſtantiis recurrentibus vtilitatem inde caperent.

* Legere iuuabit S. R. D. REIMANNI *hiſtoriam litter. antediluu.* vbi de medicina Adami, et aliorum diluuio ſuperiorum, ortu pluribus exponitur.

X. Atque ſic omne illud, quicquid de medicina primi homines nouerunt, experiendo, expertaque probe notando, conſequuti ſunt, vt aliquem in hac cognitione habitum ſibi acquirerent.

XI. Sunt vero non infimi ſubſellii doctores, qui exiſtimant Adamum præter naturalem cognoſcendi atque iudicandi ἀγχίνοιαν, retinuiſſe inter alia facultatem ex characteribus et ſignis*, quibus quælibet res ſe ipſam manifeſtat, earum naturam cognoſcendi: ex quo non ſolum factum ſit, vt rebus nomina naturis ſuis conuenientia impoſuerit, verum etiam ut ſingulis, ad vitæ huius incommoda propulſanda, ſuamque et liberorum ſuorum felicitatem promouendam, vſus ſit.

* Conf. S. R. D. D. BVDDEI *introd. ad hiſtor. philoſop. Ebræor. §. I.* Magno certe antiquitatis conſenſu illa ὀνοματοθεσία animalium ex *Geneſ. II*, 18. *ſeqq.* ad ſapientiæ Adami confirmationem trahitur. Sed totam rem aliter expoſuit Dom. HERMANNVS AB HARDT φιλολογώτατος Profeſſor Helmſtadienſis *in epiſtola ad P. M. Noltenium* 1705. *edita*, vbi Abarbanelem ſecum facientem adducit. Ipſi adſtipulantem video CL. REIMMANNVM *hiſt. litt. antedil. p.* 52. 53. Sed eſto intelligendum eſſe locum ex communi interpretatione; quid aliud inde colligetur, quam DEVM hominis mero arbitrio reliquiſſe, quæ rebus creatis nomina vellet imponere? ISAAC. PEYRERIVS contendit etiam neceſſarium fuiſſe vt Adam, quo propriæ memoriæ poſteritatisque conſuleret, ipſo illo momento no-

mina statim in commentarios redigeret, quum præscire posset vix vmquam fore vt singula iterum adspiceret: non enim fert omnis omnia tellus. Sed eadem, puto equidem, cura fecisset necessarium vt omnia depingi simul accurate curasset, vt post multa sæcula vel ipse, vel posteri commentarium recensentes, scire possent quod nomen cui animali debeatur. Ceterum palam est quam exiguum præcones doctrinæ signaturarum seu characterum fecerint operæ pretium: quemadmodum nihilo etiam minus constat quam parum doceant qui linguam naturalem iactauerunt aut quæsiuerunt.

XII. Accessit augendæ fouendæque obseruationum tum copiæ, tum applicandi dexteritati, longæuitas primorum hominum admirabilis, quam consequuti sunt, aliquorum Chemicorum sententia *, auxilio quorundam arcanorum, seu medicina quadam vniuersali.

* Vide, si placet, iucunda somnia OSWALDI CROLLII *in præf. basil. chym. p. m.* 105.

XIII. Apparet ex dictis chemicos illos non verecundari artis suæ antiquitatem vsque ad Adamum extendere: quod qua specie ducti quibusque traditionibus innixi, faciant, locus hic maxime postulat exponi.

XIIII. Speciem nimirum ex sacris litteris * desumunt, quæ viro antediluuiano, qui Adamo certe coæuus fuit, peritiam tribuit æs & ferrum tractandi. Hunc locum vtcunque exponas, manet illud indubium THVBALCAINI huius ætate artem ex rudi minera ad vsum vitæ æs et ferrum præparandi, fuisse cognitam. Iam vero notum est longe maioris artis et operæ esse ferrum et cuprum excoquere, quam aurum et argentum: hocque inuenire et perficere neminem, nisi chemiæ peritum, potuisse arguunt.

* *Genes. IV*, 22.

XV. Hanc vero peritiam, utpote humano ingenio, tam rudi adhuc æuo, superiorem, ab altiori repetunt

tunt origine, et nominatim tribuunt certis angelis ἰγρηγόροις, de quibus in ſcripto quodam apocrypho, quod Henocho tribuitur, commemoratur, quod cum mulieribus hominum conſuetudinem contraxerint, easque artes, quas in profanos emanare nefas erat, docuerint.

XVI. Vt itaque ſunt, qui ſine ambagibus angelos hic intelligunt, ſic alii metaphoricum ſenſum hic arripiunt, et per angelos, aut, vt ipſa ſcriptura innuit, filios Dei *, intelligunt poſteros Sethi, tamquam Deo peculariter dilectam familiam, cui Adamus arcana, ſecum per Razielem, aut ex libro concredito, communicata, tradiderat. Ex his aliquos, pulcritudine feminarum Cainitidarum allectos, cum his matrimonia contraxiſſe, et arcana illa effutiiſſe.

* Sethum ob vitæ ſanctitatem Θεὸν, aut ſaltem Dei filium, fuiſſe dictum, eiusque familiam ſeorſim cultui Dei et ſapientiæ conſecratam, pulcritudine autem præ aliis conſpicuam fuiſſe; apparet medio potiſſimum æuo fuiſſe creditum. Vide teſtimonia *Georgii Syncelli*, *Anonymi* a *Matth. Radero* laudati, *Suidæ* et *Theodoriti*, exhibita a Cl. FABRICIO *Cod. pſeudep. V. T. p.* 132. - 145. Eosdem vero eſſe qui vocantur egregori, ex iisdem ſcriptoribus facile conuincimur. Cur vero id nomen gerant, alii inquirant. Nunc iuuabit antiquum ſcriptorem Chriſtianum audire de illis artibus, quas hi egregori homines profanas docuerint. Eſt is TERTVLLIANVS in libro *de cultu feminar. c. x.* ubi hæc tradit: *Illecebras detexerunt, auri dico et lapidum illuſtrium, et operas eorum tradiderunt, etiam ipſum calliblepharum, vellerumque tincturas inter cetera docuerunt.* Idem *de hab. mulieb. cap. 2. Angeli, qui ad filias hominum de cœlo ruerunt - - cum et materias quasdam bene occultas, et artes plerasque non bene reuelatas, ſeculo multo magis imperito prodidiſſent, ſiquidem et metallorum opera nudauerant, et herbarum ingenia traduxerant, et incantationum uires prouulgauerant, et omnem curioſitatem, vsque ad ſtellarum interpretationem, deſignauerant, proprie et quaſi peculiariter feminis inſtrumentum illud muliebris gloriæ contulerunt, lumina lapillorum, quibus monilia variantur, et circulos ex auro, quibus brachia artantur, et medicamenta ex fuco, quibus lanæ colorantur, et illum ipſum nigrum*

grum

grum puluerem, quo oculorum exodia producuntur. Hæc ſe ex Henochi apocrypho hauſiſſe deinceps ſubiicit, deque libri auctoritate diſputat. Si quis vero ipſa Græca apocryphi libri verba legere cupit, inueniet apud ſæpe laudatum *Fabricium l. c. p.* 179. *ſeqq.* Inter hæc arcana male reuelata fuiſſe chemiam non quidem expreſſe legitur: multo minus illam χρυσοποιητικήν: nec ex verbis *pag.* 183. τὰ μέταλλα τῆς γῆς, καὶ τὸ χρυσίον πῶς ἐργάσωνται, καὶ ποιήσωσιν αὐτὰ κόσμια ταῖς γυναιξὶν, καὶ τὸν ἄργυρον κ. τ. λ. neceſſario colligitur. Sed ZOSIMVS ille *Panopolites*, cuius exemplar in bibliotheca regia Pariſienſi exſtat, nominatim illis in acceptis refert χημᾶ. En verba: ἐστιν οὖν αὐτῶν ἡ πρώτη παράδοσις χημᾶ περὶ τούτων τῶν τεχνῶν. ἐκάλεσαν δὲ ταύτην τὴν βίβλον χημᾶ, ἔνθεν καὶ ἡ τέχνη χημία καλεῖται. BORRICHIVS *de ortu et progr. ch. p.* 12.

XVII. Tali ratione arcanarum artium participem factum Thubalcainum, ex Caini ſtirpe ortum, aliis hominibus porro easdem artes propalaſſe, eodemque meritum fuiſſe vt Vulcani nomine a poſteritate celebraretur, inque Deorum numerum referretur.

XVIII. Sethum interea creditas ſibi artes ſanctius aſſeruaſſe, et, quoniam præuidebat mundum primum fatalibus vndis delendum eſſe, iniiſſe viam, qua ſeruari illæ propagarique poſſent. Nimirum duas columnas,* alteram lateritiam æneam alteram, poſuiſſe, quibus ſuas artes inſcripſerit, vt aduerſus ignem et aquam saluæ manerent, poſterisque inſeruirent erudiendis.

* De columnis Sethianis IOSEPHVS *antiquit. Iudaic.* l. 3. tradit, ſuperfuiſſe vnam ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν Σειριάδα. Vltimam hanc vocem ſic retinui vt edidit CL. FABRICIVS *l. c.* Sed Lipſienſis editio legit Συριάδα: cum qua lectione plerique faciunt, qui in Syria illas quærunt. Sed apud SYNCELLVM *Manethos* perhibet ſe profeciſſe ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων στηλῶν ἱερᾷ διαλέκτῳ καὶ ἱερογραφικοῖς γράμμασιν κεχαρακτηρισμένων ὑπὸ Θὼθ τοῦ πρώτου Ἑρμοῦ. Ex quo colligere licuerit ipſum hunc Sethum intelligendum eſſe primum Mercurium. Nam quinque Mercurios iam agnoſcit CICERO *de nat. Deor. III.*

XVIIII.

XVIIII. Et quamquam plerique auctores tradant Sethi columnis tantum inscriptas fuisse artes siderales: contendunt* tamen sub nomine astrorum, praecipue planetarum, intelligi metallorum tractationem, velut hodie etiam homonymia illa vsu inualuit.

* Videatur prolixe haec perorans vir doctissimus OLAVS BORRICHIVS, *de ortu et progr. chemiae*.

XX. Vt itaque facile largimur artem metalla tractandi esse antiquissimam: nondum tamen inde patet aut probatum est magnum illud postulatum, an ex metallis medicamenta parauerint homines antediluuiani: et seorsim an pharmacum aliquod, quo vitam adeo longam consequuti sunt, inde petierint, aut petitum possederint et adhibuerint.

XXI. Cur autem primi illi homines tam admirabilem vitae longitudinem consequuti sint: eius rei rationes dari et indicari possunt longe simpliciores, et vero propiores[1], quam vt nos vlla ratio cogat ad commentitiam quandam medicinam vniuersalem confugere.

XXII. Et primo quidem certum est, nec conuelli vllo pacto potest, robustiora longe nostris corpora nactos fuisse primos homines, nec tot morbosis dispositionibus, vt nunc fit, hereditate in natos transeuntibus, infecta et quasi cariosa.

XXIII. Deinde multa vero simile reddunt simplicius tunc fuisse viuendi genus, hominesque gulae minus deditos vixisse, mollitiem, multamque in cibis et potibus varietatem, quae homines hodie corrumpit, nesciuisse, adeoque complures morbos ignorasse, qui hodie multos abripiunt aut saltem viscera labe quadam chronica affligunt. Neque minus vero videtur simile salubriori aere vsos fuisse primos homines illis, qui a diluuio vixerunt; cuius rei causas mox intelligemus.

XXIIII. Nec video quid abſurdum contineat illorum ſententia, qui primis humani generis ſatoribus longiorem vitam DEVM, pro ſapientia et arbitrio ſuo, conceſſiſſe ſtatuunt, vt mundus incolis celerius repleri poſſet: quo admiſſo cogitationes omnes de vitæ termino per medicinas prorogato ſponte cadunt.

Conf. IOSEPHI *Antiquit. Iud. l.* 4. non mala opinio de cauſis longæuitatis hominum antediluuianorum. Certe ſi quid Ioſepho de medicina quadam longæuitatis innotuiſſet, aut ſi ex aliarum gentium ſcriptoribus, quos ibi plures laudat, in cognitionem veniſſet, quod vllus eorum hanc talem cauſam allegaſſet, vix credo ipſum rem tam notabilem, ſuisque maioribus honorificam, hoc tam commodo loco reticere voluiſſe.

XXV. Sed redimus ad hiſtoriam. Inter homines antediluuianos poſtremo conſiderationem meretur NOACHVS, qui vnus, quicquid prior orbis habuit ſapientiæ et medicinæ, conſeruauit et inſtaurato reddidit. Hunc oportet magnum fuiſſe chemicum, ſi quam fidem habere licet EDMVNDI DICKINSONI * iucundis fabulis de phoſphoro lucente, quo arcam illuſtrauit, et de tinctura omnis generis pabuli quintam eſſentiam complexa, cuius vna vel paucis guttulis exhibitis et animalia ſatiauerit, et effecerit ne fimus tot animalium arcam tantam, vnica tantum, vt ſupponit,** feneſtra inſtructam, adeoque difficillime euentilandam, fœtore intolerabili et vitæ ſanitatique noxio repleret.

* Vide eius *phyſicam vet. et veram pag.* 486. *et append. II. pag.* 501.

** Neſcio ſane quid nos cogat locum *Geneſ. VI.* 16. cum Dickinſono ita exponere, tamquam loquatur de vnica tantum feneſtra cubitali: quum manifeſtum cuilibet accuratius intuenti fieri poſſit, in genere præcipi illo loco, vt luci aditus ex ſuperiori nauis parte paretur, feneſtris cubitalibus pro rei exigentia ordine circum vniuerſam arcam diſpoſitis. Sed hic locus non eſt quo rationes huius explicationis dare liceat.

CAP. II.

CAP. II.

De medicinæ post diluuium propagatione et amplificatione: seorsim de ortu medicinæ Aegyptiæ.

CONSPECTVS.

I.

A diluuio Noachum familiæ suæ magistrum fuisse ad instaurandas artes vitæ necessarias, omnino veritati consonum videtur: sed nec filios, iam ad virilem ætatem tunc adultos, rudes fuisse aliquarum, nec in suis familiis propagationi earum defuisse, facile quisquam concedet: quare nec vlla est ratio, quæ nos iubeat de medicinæ, qualiscunque tunc esse potuit, propagatione et amplificatione dubitare.

II. Et forte nunc non minima accessit occasio medicinam amplificandi, quum videantur causæ morborum amplificatæ. Nam qui dubitant de esu carnium ante diluuium consueto : a diluuio receptum admittunt. Vero etiam simile est inæqualitatem telluris, ab aquarum illuuie inductam, magnam fuisse : hinc passim stagna res et collectas aquas paludes formasse : quarum noxiæ exhalationes continuo valuerunt morbis gignendis. Quod mox a diluuio oportet innotuisse, quum, sine dubio, multa passim in paludibus hominum et animalium vndis exstinctorum contabescerent cadauera, multæque oceani belluæ, deficientibus vndis a regressu prohibitæ, tandem omnino exstinctæ, computruisse videantur. Taceo vini vsum nuper repertum luxuriæ occasionem nouam, morborumque materiam suppeditasse.

III. Atque non sine ratione factum existimo, quod homines a diluuio seruati primum in regione elata et montana exscendendi copiam nacti fuerunt: veroque simile est non exiguo eos tempore ibi* hæsisse, donec aucta eorum multitudo circumsitas regiones occupare sensim coacta fuit : vbi primum fere laborem fuisse vt paludes noxias siccarent, salubresque sic terras redderent, et cuiuis per se patet et fabulæ veterum, præsertim de Herculis cum hydra et chersydro pugna difficili, de qua infra agendum est, declarare possunt. Eodem excogitata est fabula de Apolline Pythium colubrum conficiente, quæ, a poetis fictarum narrationum velamine inuoluta, veram rerum multis locis peractarum, adeoque multis locis applicabilium, narrationem abscondunt. Nos hæc, quoniam a Græcis petenda sunt, ** commodiori loco reseruamus.

* Confirmat hanc coniecturam nostram IOSEPHVS *Antiquit. Iudaic. I. cap. V. initio.*

** Saltem hodie. Nam Græcos hæc aliunde petiisse vero simile est. Certe DIODOR. SICVLVS fabularum originem ab Aegyptiis

Aegyptiis peti debere multis locis innuit: et præcipue in paludibus exsiccandis Herculeum laborem Aegypto olim fuisse nauatum, docet *biblioth. histor. I. pag.* 16. 17. *coll. p.* 21. *edit. Rhodom.*

IIII. Quoniam vitis culturam exercuit, hinc vero simile est Noachum hunc esse Bacchum, cui Græci vitis et hederæ inuentionem, Assyrii, Libyes et Indi etiam medicinæ, tribuunt. Sed SAMVEL BOCHARTVS * contra nititur, et mauult Noachum nostrum esse Κρόνον seu Saturnum. Vsque adeo difficile est fabulas gentium extricare et ad veram historiam reuocare.

* *Phaleg. lib.* 1. *initio.* Conferantur EDMVNDI DICKINSONI *Delphi phœniciſſantes pag.* 73. et subiuncta diatriba *de Noa in Italiam aduentu, eiusque nominibus ethnicis.*

V. Noachi tres filii, Iaphet primogenitus, Semus et Chamus fuerunt. Ex his Semus præcipue et Chamus medicorum catalogis diserte inseruntur. Et Semus quidem commentarios amplos de medicina reliquit, si fides est libro Ebraico, qui in bibliotheca Electorali Bauarica scriptus * exstat, et in titulo promittit excerpta ex Semi voluminibus.

* Testis est SCIPIO SGAMBATVS *Archiuorum V. T. lib.* 1. cuius excerpta dat celeberrimus D. D. FABRICIVS *in Cod. Pseudep. V. T. p.* 283. *seqq.* Idem (*p.* 291.) ex Phœnicum traditionibus ipsum facit patrem Dioscurorum et Cabirorum, a quibus octaua generatione Aesculapius fuerit progenitus. Putat etiam Semum eundem esse qui in sacris dicitur Melchisedecus.

VI. Circa Chamum medicinae, et seorsim chemiæ, vindicandum incredibili molimine a multis laboratum est. Ne autem historiam amittamus dum fabulas ad viuum resecare studemus, rem, vt a pluribus exponitur, narrare oportet.

VII. Perhibent igitur Chamum hunc artes diluuio superiores laminis metallicis inscripsisse, secumque in arcam

cam detulisse et conseruasse: quamquam alii * dicunt non ausum fuisse illas arcæ inferre, sed laminas æreas et saxa, quibus inscriptæ fuerant, studiose sub terra abdidisse, post diluuium requisiuisse, inuenisse, propagasse.

* Præeunte IO. CASSIANO, sæculi V. scriptore ecclesiastico, apud CL. FABRICIVM *l. c. pag.* 294. citato et adducto.

VIII. Has artes illi, qui Aegyptiorum scientiam, et præsertim alchemiæ antiquitatem, acrius tuentur, exponunt laudabiles et præcipue ad chrysopoeiam spectantes: patres * magno consensu scelestas, profana commenta, magiam interpretantur.

* Confer iterum toties laudatum *Codicem pseudep. V. T.* pag. 297.

VIIII. Chamo autem obtigisse post diluuium Aegyptum et Africam: qua amplissima portione non contentos eius posteros, iure belli etiam ademisse Semitis Babyloniam, magnamque Syriæ partem, et per has suas artes, cum impietate et idololatria coniunctas, deinde propagasse.

X. Aegyptum Chamo obtigisse plurima persuadent. Non enim solum in sacris sæpe terra Cham vocatur: sed profani etiam testantur illam vocatam esse Chemiam (χημία.) Multæ etiam vrbes appellatæ fuerunt nominibus in terminationem chemmi exeuntibus. Iupiter ibi sub nomine Ἀμοῦν cultus fuit, ipsissimo nomine Chami, aspiratione tantum demta. Denique præcipua vrbs Aegypti, sacrorum summorum sedes, No-Ammon, Græce Διόσπολις, vocabatur.

XI. Chamum autem in Aegyptiis siue fabulis siue historiis esse Iouem, qui Saturno genitalia præcidit, uti Græci ad posteritatem propagauerunt, id cognosci ex eo, quod in sacra historia refertur de illusione Chami et præuaricatione in patrem, quem nudum conspexerat. Vnde inferunt, Pseudo-BEROSVM sequuti, quod Chamus

mus, opportunitatem nactus, quum Noachus pater nudus iaceret, illius genitalia contrectauerit, taciteque ſubmurmurans, carmine magico patri illuſerit, ſimulque illum ſterilem, perinde atque caſtratum, effecerit, nullam vt deinceps Noachus feminam fœcundare potuerit.

XII. Ab hoc itaque cum aliis artibus, præcipue propagatam etiam eſſe chemiam, eodem nomine, quo ipſa Aegyptus, a Chamo autem vtramque, appellatam: primoque perueniſſe, cum reliquis patris artibus, ad Mizraimum, qui porro Aegyptios, Babylonios atque Perſas docuerit, ſtatuunt: eſſeque hunc Mizraimum ZOROASTREM, quem orientales populi ſapientiæ omnis doctorem celebrant.

XIII. Sed Zoroaſtrem hunc ipſum eſſe Chamum non pauci auctores contendunt: quumque facile oſtendi poſſit de Zoroaſtre Perſarum, quod iunior ille ſit: excuſatione illa reſpondetur, potuiſſe plures fuiſſe Zoroaſtres, quemadmodum plures Mercurios admittere neceſſum eſt. Sed de Zoroaſtre deinceps ſolliciti erimus: nunc originem medicinæ Aegyptiorum tantiſper proſequemur.

XIV. Ipſimet Aegyptii de ſua medicina, vt orta illa fuerit, DIODORVM SICVLVM * ſic edocuerunt: Antiquiſſimum Aegypti regem OSIRIM in matrimonio habuiſſe ſororem ſuam ISIDEM. His regnantibus, conſilioque potiſſimum Hermetis vtentibus, mortales in Aegypto primo depoſuiſſe feritatem, frugibus ab Iſide inuentis, ab Oſiride autem agri colendi, fruges multiplicandi, vitemque tractandi ratione præmonſtrata. Oſiridem, domi omnibus rebus recte conſtitutis, expeditionem per omnes orbis partes inſtituiſſe, non armis homines ſubiugaturum, ſed vt beneficia exhiberet, agri colendi vitisque tractandæ rationem præmonſtraret. Si qua tel-

lus plantam vitis non admitteret, conficiendum ex hordeo potum docuiſſe, vini fragrantia et efficacitate haud multum inferiorem. Tot meritis conſequutum fuiſſe vt diuinis honoribus poſt mortem afficeretur, Iſide et Hermete maxime procurantibus, vt digno cultu honoraretur. Vocari autem Oſirin modo SARAPIN, modo Dionyſum, modo Plutonem, interdum Ammonem, quandoque Iouem, non raro Pana.

* *bibliotb. biſtor. l. I.* diuerſis paginis.

XV. De ISIDE, quam etiam Cererem, alii Theſmophoron, id eſt legiferam, quidam lunam, aliqui Iunonem, vocant, ipſa DIODORI SICVLI* verba, quæ hic legantur digniſſima, apponam: *Iſin multa ſanitati hominum pharmaca inueniſſe Aepyptii tradunt, vtpote quæ ſcientiæ medicæ fuerit peritiſſima, adeoque multa ſollerter excogitaſſe. Quam ob cauſſam nunc quoque ad immortalitatem elata ſanatione hominum maxime gaudeat, et in ſomnis, ſi quis opem expetierit, manifeſtam numinis præſentiam, promtamque indigentibus bene merendi facultatem, exhibeat. Ad demonſtrandum hæc afferre ſe, aiunt, non Græcorum more fabularum vanitatem, ſed factorum euidentiam. Nam totius prope orbis teſtimonio ſe niti, qui effuſis deam honoribus, ob præſens in medicando numen, remunerentur. In ſomnis enim adſiſtentem ægrotis remedia contra morbos ſubiicere, eique morigerantes, nec opinato, conualeſcere. Multos etiam a medicis, propter morbi difficultatem, deſperatos ab hac ſalutem accipere: plurimos oculis prorſus captos, aut alia corporis parte mutilatos, ſi ad Deæ huius opem confugerint, in priſtini vigoris integritatem reſtitui. Inuenit illa, inquiunt, pharmacum immortalitatis, quo filium Horum, Titanum inſidiis oppreſſum, et mortuum in aquis inuentum, non tantum reddita anima in vitam reduxit, ſed etiam immortalitatis participem fecit. Hic vltimus deorum, poſt parentis Oſiridis* ab

ab hominibus translationem, regnasse videtur: Horumque interpretantur Apollinem, qui, medendi et vaticinandi artem ab Iside matre edoctus, oraculis et medicationibus bene de mortalium genere meritus est.

* *bibliotb. histor. I. pag.* 22.

XVI. Isidem sepultam esse in vrbe Memphi, vbi suo adhuc tempore sacellum eius in luco Vulcani monstrabatur; idem DIODORVS SICVLVS * auctor est, etsi non dissimulat aliorum dissensum.

* *l. c. pag.* 23.

XVII. HERMETEM * eximia ingenii perspicacitate in excogitandis vitæ humanæ commodis instructum fuisse, primumque ferunt communem loquelam articulatim distinxisse, et multis rebus, nomine destitutis, nomina indidisse, litteras inuenisse, Deorum cultum et sacrificia ordinasse, astrorum seriem, vocumque harmonias et naturas, principem obseruasse, palæstræ insuper inuentorem, numerosæ concinnitatis, et corporis decore effingendi studiosum artificem fuisse. Osiridis denique notarius erat sacrorum, cum quo is omnia communicabat, et cuius maxime consilio vtebatur. Ipse, non Minerua, vt Græci contendunt, oleæ plantam inuenisse ab Aegyptiis perhibetur.

* DIODOR. SICVL. l. c.

XVIII. His ex Diodoro petitis, quum medicinæ inuentæ diserta mentio non contineatur; quamuis excludi neutiquam possit, quum se Isis ab Hermete edoctam profiteatur: de medicina ab Hermete reperta et propagata, seorsim vero de chemia, eaque sublimiore χρυσοποιητικῇ, doctissimus D. D. OLAVS BORRICHIVS * veterum testimonia complura, siue diserte siue per iustam consequentiam illud decus Hermeti vindicantia, collegit et exhibuit.

 * Con-

* Conferri hic omnino debet huius illustris auctoris tractatus, qui inscribitur *Hermetis, Aegyptiorum et chemicorum sapientia ab Hermanni Conringii animaduersionibus vindicata, cap. II. et. III.*

XVIIII. Quae quum satis clarum reddant, quid antiquitas de origine medicinae Aegyptiacae perhibuerit, quosque primos auctores eius coluerit; nunc tantum adiicimus eundem Hermetem etiam vocari Thoth, Thoyth, Teuth, et Phoenicum lingua Thaauth.

XX. Sed incredibilis difficultas est, si reuocare haec ad chronologiam, tamquam historiae Lydium lapidem, velimus. Quippe, vt rem vno intuitu consideremus, notandum est tradere Aegyptios apud se Deos per innumera saecula regnasse. Deorum duas classes, quarum prima octo, altera duodecim continet, solent constituere. Post hos demum tertia classis humano sanguine natorum, sed immortalitatem consequutorum, locatur, in qua sunt Osiris, Isis, et vltimus Deorum Horus, de quibus nos agimus. Post hos regnare coeperunt homines, quorum aetas imperii eo tempore, quo Sennacharib bellum Aegyptiis inferebat, i. e. A. M. 3270. computabatur omnino vndecies mille trecentorum et quadraginta annorum.* Ipsis vero Osiridi, Isidique, vsque ad Horum, tribuuntur anni circiter quater mille: vnde efficitur aetatem horum duodecim annorum millibus superare mundi creati tempus.

* Vide HERODOTVM *in Euterpe.*

XXI. Haec ita sunt comparata, vt fidem omnino perdere omnem apud illos debeant, qui sacrae scripturae auctoritatem, vt par est, agnoscunt. Quare si rei aliquid tribuimus veri, certe tempus insigni compendio oportebit contrahi: praesertim quum Aegyptios nihil de his certi, quantumuis iactitarunt, habuisse, pateat, si conferamus ea, quae *Manethos* de rebus Aegyptiacis scripto consignauit, cum his quae *Diodorus Siculus*, plus quam

quam ducentis annis post ipsum, *Herodotus* autem sesqui sæculo ante Manethonem, consignarunt, ut inter se in plurimis satis conuenientia, et, vt ambo profitentur, a sacerdotibus Aegyptiacis fideliter accepta; sic Manethonianis omnino repugnantia.

XXII. Videbimus igitur numquid certius, aut ad coniectandum verum propius adducens, suppeditent orientales scriptores. Hi vero, interprete HERBELOTO,* nos supra diluuium reuocant, et Hermetes plures docent. Primum vocant *Edrisum* seu Henochum, de quo confirmant, quod a DEO certos libros secretissimarum scientiarum acceperit, ipseque quosdam alios condiderit. Hos exstare apud Aethiopes: sed a *Peirescio* magnis sumtibus comparati, et HOTTINGERO ac IOBO LVDOLFO inspecti, omnino manifestis signis suppostitii futilissimique deprehensi sunt. Post diluuium alium Hermetem apud Babylonios seu Chaldæos fuisse, alium apud Aegyptios. Hunc Aegyptium vocant cognominibus variis, vt *Tirsemin*, ex Græco *trismegistus* corrupto: *Motallat alhikma*, *sapientia ter maximum*: *Orous* id est Horum: *Vriai* seu *Ouraia*, quod significat *doctorem primi ordinis*: denique *Dhouuanaio*, quod exponunt *saluatorem*, seu *liberatorem*, forte quod mortalium genus per ipsum ab ignorantia, variisque malis, fuit adsertum.

* in *bibliotheca orientali*, vbi videantur articuli *Hermes*, *Edris*, *Tirsemin* et *Vriai*.

XXIII. Primum Hermetem consentiunt ante diluuium vixisse: alterum Chaldæum, breui post diluuium: tertium Aegyptium, tertii millenarii a mundo condito initio floruisse.

XXIIII. Esto igitur illum, qui ante diluuium floruit, vel Henochum esse vel Sethum, vel quemcunque alium: tertium Aegyptiacum Osiridis atque Isidis consi-

 liarium

liarium doctoremque assumemus; parum solliciti an Mizraim vel alius fuerit quiscunque: Chaldaicum autem seu Babylonium, vel ipsum Zoroastrem esse, vel, quod KRIEGESMANNO * placet, Chanaanum Chami filium, Phoenicum proauum: nam apud hos etiam Hermetem cultum fuisse testis est HERODOTVS. **

* *comment. in tab. Smaragdin. p.* 12. *et* 13. Ipsi in hoc consentit CL. BORRICHIVS *de ort. et progr. ch. p.* 63.

** in *Euterpe* p. m. 54.

XXV. Quicquid, inquam, sit de conciliandis tam diuersis sententiis, fertur a priori antediluuiano posteriorem profecisse, quamuis nec de modo, nec de argumento, conueniant. Dicit Manethos Mercurium secundum, quem et Agathodæmonem vocari perhibet, legisse columnas a priori positas, et a se bono fato repertas: ex iisque seorsim chemiam ipsum didicisse, hancque artem deinceps explicuisse et in sacerdotum vsum possessionemque dedisse, ZOSIMO *Panopolitæ* placet: alii tabulæ smaragdinæ inscripta arcana, ab altero inuenta et explicata deinceps, perhibent.

XXVI. Ante quam vlterius progrediamur, dicendum est Aegyptiis etiam tribui aliquem Asclepium, seu Aesculapium, illumque dari Hermeti discipulum, vnde etiam in illis, quæ supersunt, Hermeticis, * Mercurio Trismegisto collocutor Asclepius iungitur.

* Hermetica hæc edidit FRANCISCVS PATRICIVS in calce *nouæ de vniuersis philosophiæ fol. Venet.* 1593. Sed eodem anno Hamburgi 8uo ex bibliotheca, vt titulus habet, Ranzouiana, e tenebris eruta prodierunt, sub titulo: *Franc. Patricii Magia philosophica*, teste *Lindenio.* De scriptis ad Hermetem relatis videre iuuabit CL. D. D. FABRICII *Biblioth. Græc. L. I. c.* 10. 11. 12. de Horo etiam *cap.* 13.

XXVII. His itaque primis auctoribus Aegyptii medicinæ inuentionem et augmenta in acceptis referunt, hosque templis et honoribus remunerandos censuerunt: de quibus deinceps videbimus, si prius circumspexerimus qualis antiqua Aegyptiorum medicina fuerit.

CAP. III.

CAP. III.

Qualis medicina Aegyptiorum veterum fuerit.

CONSPECTVS.

Sermo nobis erit de statu Aegypti ante Alexandri M. tempora. I.
De libris Hermetis, ex Clemente Alexandrino. II.
Medici erant sacerdotes. III.
Sacerdotum conditio et diuersi gradus. IIII. V.
Studiis quoque distincti erant. VI.
Artem suam sine mercede exercebant. VII.
Sed ex praescripta lege. VIII. VIIII.
Medicinae eorum breue encomium. X. XI.
De anatome Aegyptiorum praeclara referri non possunt. XII. XIII.
De Athothi rege anatomico. XIIII.
Plinii testimonium expenditur. XV.
De sceletis Aegyptiorum. XVI.
Quid Aegyptio homini anatomen culturo obstiterit. XVII.
Dogmata anatomicae veritati contraria. XVIII.
Quatuor elementa statuebant. XVIIII.
Siderum in corpora vim magnam credebant. XX.
Annos climactericos primi videntur docuisse. XXI.
De pathologia ipsorum. XXII.
De eorundem diaeta. XXIII.
Quae clysteres, balnea, vnguenta frequentabat. XXIIII.
De Aegypti salubritate. XXV.
An olim crebris pestilentiis obnoxia fuerit. XXVI.
An carnes ederint Aegyptii veteres. XXVII. XXVIII.
Non eadem omnibus Aegyptiis erant legitima. XXVIIII.
De potu Aegyptiorum. XXX.
Frugalitas ipsis adeo regibus praescripta. XXXI.
Huic ab infantia adsuescebant. XXXII.
De exercitationum apud Aegyptios vsu. XXXIII.
Eorundemque studio munditiei. XXXIIII.
Vnde lineas vestes amabant. XXXV.
Et comam non alebant. XXXVI.
Quaeritur de circumcisione eorum. XXXVII.
Conseruandae sanitati plura erant bene comparata. XXXVIII.
De diaeta sacerdotum seorsim. XXXVIIII.
De prognosi Aegyptiorum: an vromantiae sint auctores. XXXX.
De praxi Aegyptiorum. XXXXI.
De materia medica eorum. XXXXII.
Venae sectionem creduntur adhibuisse. XXXXIII.

Nepenthes

I.

QVo vero rectius cognoscamus, qualis antiqua et genuina Aegyptiorum medicina fuerit; dabo operam vt remoueatur quicquid a Græcis, post Alexandri M. tempora rerum in Aegypto dominis, priscis indigenarum inuentis adiectum existimare licet.

II. CLEMENS ALEXANDRINVS, * vir et doctissimus et rerum patriæ suæ in primis gnarus habendus, hæc tradit: *Sunt XLII. Mercurii libri valde necessarii, qui continent omnem Aegyptiorum philosophiam, quos ediscunt.* (ii, ad quos singuli pertinent, de quibus in antecedentibus dixerat *Clemens* noster.) *Sex autem postremos* οἱ παστοφόροι, *i. e. qui pallium gestant, vt qui pertineant ad medicinam, nempe de constructione corporis, de morbis, de instrumentis, de oculis et postremo de muliebribus.*

* *Stromat. VI. pag. 634. ed. Sylburg.*

III. Quod itaque attinet ad conditionem medicorum, pertinebant illi ad sacros homines seu sacerdotes, id quod vel antecedentia apud Clementem docent, vbi quo ordine in ceremoniis sacris procedant, exponitur, in quo quidem οἱ παστοφόροι dicti agmen claudunt.

IV. Quanta sacerdotum fuerit dignitas, quantique reditus fuerint, ex DIODORO SICVLO * intelligitur. Quippe tertia pars Aegypti sacerdotibus tributa erat, vt inde vitam sustentarent, et Deorum cultui necessaria desumerent. Migrabatque dignitas per hereditatem in posteros perpetua successione.

* *bibl. histor. l. II. p. 66.*

V. Di-

V. Diuerſos autem fuiſſe gradus eorum vero videtur eſſe ſimile; quippe referendi huc etiam ſunt pollinctores ſeu libitinarii, de quibus idem DIODORVS * prodidit, quod ſint homines, qui artem a maioribus acceptam exerceant et propagent. Eosdemque teſtatur Aegyptios omni honore atque cultu dignari, quum inter ſacerdotes ſint, et in ſacrarium, vt homines ſacri, libere ingrediantur.

* *l. c. pag.* 81. 82.

VI. Propius ad conditionem medicorum inſpiciendam nos admittit HERODOTVS,* quando inquit: *medicina ita diſtributa eſt profeſſio, vt ſingulorum morborum ſinguli ſint medici, nulli ſimul plures curandos ſuſcipiant. Omnia autem medicorum plena ſunt. Alii oculis medicinam faciunt, alii capiti, dentibus alii, rurſus alii ventri medentur, a quibus diuerſi ſunt, qui morbis occultis medentur.*

VII. Faciebant autem medicinam gratuito, vtpote qui annonam ex publico accipiebant: ſaltem in expeditionibus bellicis, aut intra patriæ fines peregrinantes ciues omnes absque mercede curabantur, teſte iterum DIODORO. * Aliam autem fuiſſe de pollinctoribus legem infra audiemus.

* *lib. I. p.* 74.

VIII. Et medicinam exercebant ex lege ſcripta, per multos ab antiquo medicos illuſtres concinnata.* Si leges, quas ſacri codicis lectio tradit, ſecuti ægroto ſanitatem reddere nequeunt, culpa vacant et indemnes abeunt: ſi contra præſcriptum agant, capitis iudicium ſubeunt. Nam medendi rationem longi temporis vſu obſeruatam, et ab optimis artificibus ordinatam, paucos ingenio et ſollertia ſuperaturos legislator cenſuit.

* *Diodor. Sic. l. c.*

VIIII. Aliquod speciale statutum Aegyptiorum nobis prodit ARISTOTELES. * Scilicet post quartum morbi diem demum licere medicis aliquid mouere ; si quis ante ausus fuerit , suo periculo fecisse : quam quidem legem ipse stultam pronunciat, alii excusant. **

* *Politicorum III. cap. 2.*

** vid. CASP. HOFFMANNI *Instit. medic. I. cap. 2. & 4.*

X. Medicinae Aegyptiorum breue encomium ISOCRATES * hoc scripsit : *Sacerdotes tot commodis gaudentes ad iuuanda corpora medicinam inuenerunt ; non eam, quae periculosis medicamentis vtitur , sed eiusmodi , quae, quum aeque tuto sumi possint vt cibi quotidiani, tantas vtilitates habent , vt nemo neget et saluberrimis esse corporibus et diutissime viuere Aegyptios.*

* In *encomio Busiridis.* Digna est oratio quae tota legatur: multum enim facit ad Aegypti statum antiquum noscendum.

XI. Vidimus qua dignitate medici Aegyptii floruerint , et quomodo fortunis eorum amplissime prospectum fuerit , quodque praxis eorum non tam prudenti iudicio permissa, quam κατὰ γράμματα, vt *Aristoteles* loquitur, aut, vt *Diodorus Siculus*, κατὰ ἔγγραφον νόμον institui debuerit : ex quo non male forte concludetur theoriam etiam fuisse memoriae potius quam iudicio commendatam, nec impune licuisse sacrorum librorum transgredi terminos.

XII. Sed per partes eundo, qualis et quanta ars ipsorum aestimari possit , considerabimus. Physiologia quum maxime a medico quaerenda et petenda sit ex corporum crebra dissectione et scrutinio anatomico , non praeter rem fuerit primo loco hic quaerere,an et quantum anatome apud Aegyptios antiquos floruerit.

XIII. At vero quum id alibi ex instituto fecerim,* rem in summam contrahere hic placet. Simpliciter itaque

que profiteor, me nondum inueniſſe vnicum argumentum, quo antiquis Aegyptiis, ante Græcorum aduentum res ſuas ſibi habentibus, aliquod præclarum meritum de anatome vindicari poſſit, eaque omnia, quæ vulgo ad contrariæ ſententiæ probationem adferuntur, me neutiquam ab hac perſuaſione dimouere.

* *Hiſtoriæ anatom. Specim. I. §. 6. 7. 8. 9. 10.*

XIV. Nam quod fabuloſum regem Athothim, anatômicorum librorum auctorem, nobis ex Manethone apud IVL. AFRICANVM adferunt, bonum eſſet niſi ætatis ipſius computus mendacium proderet: quiqpe mille et fere trecentis annis ante mundum conditum floruiſſe et vixiſſe ipſum neceſſe eſt.

XV. Quod PLINIVM* adducunt teſtantem: *in Aegypto reges corpora mortuorum ad ſcrutandos morbos inſecuiſſe:* id intelligendum eſt de Lagidis ſeu Ptolemæis, quos medicorum induſtriam ampliſſimo fauore excitaſſe, large ſuppeditatis hominum corporibus, certum eſt.

* *Hiſtor. nat. XIX. 5.*

XVI. Quam parum iuſte pollinctura Aegyptiorum allegetur, ad anatomicam induſtriam aut ſcientiam genti huic adſerendam, inferius patebit: nunc argumentum ſpecioſiſſimum, de ſceletis apud Aegyptios ditiorum conuiuiis inferri ſolitis, conſiderabimus. Ad auctorem narrationis huius prouocant PLVTARCHVM:* ſed optimo auctori ne per ſomnum quidem in mentem venit technica ſceleti acceptio, quam noſtrates, ab intempeſtiuo gloſſemate GVILLIELMI XYLANDRI in errorem deducti, arripuerunt. Ceterum ipſe Plutarchus quid voce σκελετὸς intelligat, *nimirum hominem mortuum*, ſatis alibi declarauit: clariusque rem edocet HERODOTVS,** quem Plutarchus ante oculos habuit.

* *In conuiu. VII. Sapientum.*

 ** *Libr.*

** *Libr. II. p. 60. ed. Camer.* Ex hoc loco clarissime patet lignea fuisse defunctorum et conditorum hominum simulacra, quae in Aegyptiorum singulorum fere, certe ditiorum omnium, aedibus, adseruabantur et in honore erant.

XVII. Cetera patronorum scientiae anatomicae Aegyptiorum argumenta tam sunt misera, vt vel referre ea nunc pigeat. E contrario non decebat silentio premere documenta luculentissima, quibus Aegyptio homini anatomicam industriam omnino fuisse ereptam apparet. Ne quidem canem licebat in Aegypto interficere, aut ab alio interfectum dissecare, quod id certissimo vitae periculo iunctum erat, si quisquam ausus fuisset. Legatur de eo DIODORVS SICVLVS.* De fele, ibide, crocodilo, accipitre, pluribusque animalibus sacris, eadem esto sententia, idemque Diodori Siculi disertum exstat testimonium. In illis vero animalibus, quae mactare et ad cibum praeparare licebat, licuit etiam, si id cuiquam curae fuit, corporis fabricam scrutari: quod an factum sit crebro, magnoque studio aut artis magno incremento, non facile determinari potest.

* *Bibl. histor. lib. I. pag. 74. 75.*

XVIII. Rudem anatomes faciem omnibus detectam sistunt, quae, tamquam genuina Aegyptiorum dogmata, ad nos propagata sunt: quale est illud de neruo a digito annulari sinistrae manus ad cor pergente; itemque de cordis successiuo, per annorum decursum, vsque ad quinquagesimum, incremento, et post illum parili decremento.

* Videatur CONRINGIVS *de hermet. med. p. 90. 92.* Conatus quidem est BORRICHIVS *hermet. vindic. in praef.* illam de neruo annularis digiti doctrinam aliquo modo excusare: sed lectori permitto iudicium.

XVIIII. Ceterum animantium corpora constare quatuor elementis, docuisse eos DIOGENES LAERTIVS* auctor

auctor est, testemque Manethonem vocat. Addit SENECA ** quod in marem ac feminam singula elementa dispescuerint. Videndum an forte hoc exemplo insequuti medici didicerint de maribus et feminis in vegetabilibus crebro disputare.

* *procemio. p. m. 7.*
** *Quaest. natural. III, 14. p. 662. edit. Lips.*

XX. Praeterea siderum coelestium magnam in corpus humanum vim statuerunt, corporisque humani partes triginta sex, totidem diis vel daemonibus horoscopi, subiectas esse, quibus tum sanitas illarum partium, tum morbosa constitutio debeatur: quare hos daemones colendos esse et carminibus certis placandos, tum vero etiam herbis, et lapidibus, horum daemonum signaculis exsculptis, conciliandos. In quo basis fere et cardo magiae vertitur.

* CONRINGIUS *de herm. medic. p. 69. 70.*

XXI. Videtur etiam ab Aegyptiis emanasse dogma illud de annis climactericis, seu, ut PLINIUS* vocat, *scansili annorum lege.* Tribuit is quidem Aesculapio, quem esse Asclepium, Hermetis discipulum, suspicari fas est.

* *Hist. natur. VII, 49.*

XXII. Qualis pathologia fuerit, fere dispalescit iam ex supra dictis. Nimirum morborum causae referebantur ad daemonas sanitatis morborumque dispensatores. Existimant aliqui pathologiam ipsorum insignia capere debuisse incrementa ex viscerum internorum consideratione, quam in defunctis instituere licebat pollinctoribus. Et quum saepe vario modo corrupta illa deprehenderent, ortam esse illam opinionem, quam HERODOTUS* aeque ac DIODORUS SICULUS** affert, *morbos oriri ab assumtorum in alimentum corporis vitio*, probabile est.

* In Euterpe *pag. m.* 60.

** Biblioth. histor. I. p. 73. *in omnis*, inquit, *nutrimenti digestione maiorem partem superfluam esse, et hinc morbos generari.*

XXIII. Huic innitebatur ipsorum diaeta, qua se aduersus morbos praemunire posse putabant, si illos anteuerterent, principia morborum tollendo clysteribus et potabilibus quibusdam purgamentis, ieiuniisque et vomitu: idque vel tribus diebus consequentibus, per singulos menses faciebant, vt auctor est HERODOTVS: * vel triduum aut quatriduum interponendo, vt DIODORVS SICVLVS, ** sua forte aetate quisque, vidit et obseruauit.

* *in Euterpe l. c.*

** l. c. Ceterum eandem diaetam ad imitationem vocasse Graecos, facile apparet ex libello *de salubri dieta* Hippocrati, ab aliis *Polybo*, adscripto.

XXIIII. Et sane Aegyptiorum, ab aue ibide edoctorum, teste PLINIO* et AELIANO, ** inuentum perhibentur esse clysteres: quemadmodum tota illa diaetetica corporis repurgatio, ad plures gentes deinde propagata, et seorsim athletico instituto accommodata, ab his primitus emanasse videtur. Quin vero etiam simile est frictionum, balneorum, vnguentorumque vsum apud Aegyptios *** antiquiorem, quam apud Graecos, fuisse: de quo iuuerit legere doctissimum PROSPERVM ALPINVM.

* *Hist. nat. VIII. cap.* 27. adde PLVTARCHVM, libello *de Iside et Osiride*, prope finem.

** In *historia animal.*

*** Non facio omnino meam sententiam HIERONYMI MERCVRIALIS *var. lect. II.* 19. qui Aegyptiis hoc tribuit, quod vnguentorum mixtiones excogitauerint. Sed nec PLINIO *hist. nat. XXII.* 1. scribenti: *Persarum esse debet gentis vnguentum;* omnino possum accedere. Praeter enim, quod non patet Persiam abundare illis aromatibus, vnde vnguenta odorata copiose fierent: insuper pristina Persarum frugalitas

ab

ab omnibus commendatur ; notumque eſt ad luxum hanc gentem tum demum declinaſſe, quum, acquiſitis bello pluribus regionibus, hasque inter Aegypto, diuitias ingentes conſequeretur, omnisque generis lautitias deguſtaret. Iam vero quod caſtris Darii regis expugnatis, in reliquo eius apparatu, Alexander cepit ſcrinium vnguentorum, ex eo quidem non video illud ſequi, quod Plinius velle videtur, vt Perſæ inuenerint. Potuerunt enim accepiſſe a deuictarum gentium, quæ plures, et inter has Aegyptii, erant, aliqua quacunque, in qua longiſſimo tempore vſus hic potuit obtinuiſſe, ante quam Perſæ deuictarum gentium oblectamenta ad ſe raperent. Vt itaque certum aliquid ſtatuere hic difficile videtur: ita quam multa pro Aegyptiis faciant, præter *Mercurialem* etiam exponit OL. BORRICHIVS *Hermet. vindic pag.* 109. *ſeqq.* Illud ſaltem nemo negauerit, Græcos potius ab Aegyptiis, quam ab alia quacunque gente, vnguentorum accepiſſe vſum et artem.

XXV. Ceterum Aegyptios omnium mortalium ſaniſſimos degere, HERODOTO* viſum eſt, ob temporum anni, aut potius tempeſtatum, conſtantiam: quippe aeris qualitates minus ibi notabiles mutationes ſubeunt: vnde factum fuerit, ut hac præſeruatoria curatione, in morbis auertendis, facile operæ pretium facerent.

* In *Euterpe p. m.* 60. *ed. Camerar.* cui bene conuenit ISOCRATES *in laud. Buſir.* qui *Aegyptios integerrima valetudine vti et diutiſſime viuere* confirmat.

XXVI. Mirum videri debet illud de ſalubritate Aegypti adſertum, ſi cum hodiernis temporibus conferamus: quippe certiſſimis teſtimoniis conſtat ſingulis fere annis peſtilentiam Aegyptios affligere. An Herodoti æuo hoc inauditum fuit? an Diodorus Siculus propterea de eo ſilet, quia contrarium tunc obtinere ſciebat? Forte licuerit inde ad primam peſtilentiæ originem inueniendam iuuari.

XXVII.

XXVII. Ante quam a diæta Aegyptiorum abeamus, notare, propter aliquos temere inficiantes, liceat, apud illos esum carnium omnino viguisse, etsi certis conditionibus circumscriptus fuit. De sacerdotibus expresse HERODOTVS: * *Non paucis vtilitatibus fruuntur: neque enim quicquam ex re familiari atterunt aut impendunt, et sunt ipsis cibi sacri cocti, et carnis, tam bubulæ quam anserinæ, satis in singulos dies suppeditatur. Insuper datur ipsis etiam vinum ex vuis. Pisces autem edere illis non licet. Fabas ne quidem serunt in tota illa regione.*

* In *Euterpe p.* 53.

XXVIII. Quae partes sacrificatorum animalium ad esum concedantur priuatis, ibidem exponitur. Nullius animalis caput edere licebat, sed vendebant Græcis inter ipsos viuentibus. Intestina exempta abiiciebant: collo, cum artubus superioribus inferioribusque, demtis, truncum, cui adhuc viscera inhærebant reliqua, pane, melle, vuis, caricis, ture, myrrha et suffimentis repletum, oleo abunde superfuso, accendebant, Deoque adolebant. Rite, cum multis ceremoniis, peracto sacro, partes reliquas comedebant. Idque facere cum vitulis bobusque maribus licebat: neutiquam cum femellis. Alibi oues, alibi capras mactare et comedere licuisse, alibi anseres piscesue, commemoratur: quibus lectis nemo dubitauerit de esu carnium apud veteres Aegyptios licito.

XXVIIII. Neque tamen negauerim, Aegyptios circa carnium esum frugalius versatos fuisse aliis gentibus, hocque voluisse legumlatores, qui, quæ in vna regione (νόμους vocabant) permiserant, in altera legibus seuere prohibebant. Cuius rei politicæ rationes forte etiam subfuerunt. Certe DIODORVS SICVLVS * et temperantiam docere eos voluisse, et, ne facile integra

gens

gens conſpiraret, legibus et inſtitutis inter ſe pugnantibus quæſiuiſſe, ſatis aperte docet.

* *Lib. I. p. 80. Declarauerunt docendos eſſe mortales, vt ab immodico comeſtilium vſu ſibi temperent: et ſi quiduis a quouis edatur nihil abſumentium ingluuiei tandem ſuffecturum.* Subiungit deinde rationes politicas, quas lector ab ipſo auctore petat: conferri etiam meretur PLVTARCHVS libello *de Iſ. et Oſir.*

XXX. Pro potu maxime inſeruiebat Nili aqua, cuius inſignis bonitas a pluribus prædicatur.* Deinde genus cereuiſiæ, de quo ſupra diximus. Aegypti enim naturam vitium culturam non admittere ** HERODOTVS teſtatur. Denique vinum, ab exteris forte potiſſimum apportatum, ſacerdotibus et regibus in vſu fuit.

* PLVTARCHVS *de Iſide et Oſiride: Nihil eſt quod Aegyptii maiori bonore habeant Nili aqua. Sed pingues reddere et multas carnes ingenerare putatur.* Quoniam vero πολυσαρκίαν nec in boue, quem pro Api colebant, nec in ſe ipſis, deſiderabant, Apin ex peculiari fonte potabant. An ſacerdotes Nilo etiam abſtinuerint, illo loco non dicit, ſed alio commemorat, legum obſeruantiſſimos ſacerdotes nullam aquam luſtralem, niſi ex qua ibis biberit, vtpote puriſſimam, adhibere.

** Non abſolute vinis, iisque laude dignis, Aegyptum omnem caruiſſe, ſatis comprobat BORRICHIVS *hermet. vindic. cap. IIII. 2.* Videtur autem vitis culturam, præ frumentariæ rei cura, vel operæ pretium non feciſſe vel ſerius forte plerisque locis tentatam fuiſſe, quum non appareat cur HERODOTVS in *Euterpe p. m. 60.* ſcribere voluerit: οὐ γάρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι: *Non enim habent in illa regione vites.*

XXXI. Frugalitatis teſtimonium vel ex ſummorum regum temperantiæ exemplo capias, de quibus, eorumque diæta, pulcra habet DIODORVS SICVLVS*: *Non agendi ad populum et iudicia obeundi tantummodo, ſed etiam deambulandi et lauandi, et cum vxore dormiendi, omniumque adeo per vitam agendorum, tempus definitum erat. Simplici præterea nutrimento vti, et vitulorum anſerumque carnibus veſci, et certam bibere vini*

 menſu-

mensuram, quæ nec ad repletionem immodicam nec ad ebrietatem faceret, in more habebant. Breuiter, tam moderata victus ratio præscripta fuit, vt non legislator, sed medicorum optimus, ad sanam valetudinem omnia referens, eam instituisse videatur. Mirum sane atque insolens, quotidiani potestatem cibi non integram esse regi. cetera.

* *Lib. I. p. 64.* PLVTARCHVS *de Iside et Osiride* ex HECATAEO adfert, regibus ante Psammetichum ne quidem licuisse vino vti: ab illo autem tempore ad certam mensuram bibere concessum fuisse, vbi notabilis est adiecta ratio, *quoniam reges simul essent sacerdotes.* Ex eodem Plutarcho discimus sacerdotes abstinuisse a salis vsu, ob varias quidem rationes, sed potissimum quod sal, appetitum exacuendo, ad copiosiorem cibum et potum inuitat.

XXXII. Ad hanc frugalitatem statim ab infantia sua adsuescebant Aegyptii: de quo iterum DIODOR. SICVLVS*: *Pueros absque sumtu, frugalitate prorsus incredibili, educant. Nam coctilia quædam, ex vili paratuque facili materia confecta, papiri etiam medullas sub cinere tostas, radicesque ac caules palustres, nunc crudos nunc elixos et assos, apponunt. Sine calceamentis et nudi plerique educantur, ob commodam locorum temperiem. Impensarum summa, quas in puerum faciunt parentes, vsque ad virilem ætatem, non vltra viginti drachmas sese extendit.* Atque hæc de diæta sufficiant, quoad victum.

* *Lib. I. p. 73.*

XXXIII. Quod ad exercitationes corporis pertinet, a Græcis eo maxime diuersi erant, quod, testante iterum DIODORO,* palæstram et musicam apud eos discere moris non erat. *Nam e quotidianis palæstræ exercitiis non sanitatem, sed exigui temporis robur et omnino periculosum iunioribus, comparari existimant.* An vero nec iuuenilem aut virilem ætatem adepti exercebantur?

tur? Certe Hermes Aegyptius palæstræ inuentor celebratur: An forte tribui hoc Hermeti Phœnicio potius debebat, quæ natio in ludos effusissima fuit? An artem minus, quam Græci, curiose tractauerunt Aegyptii?

* *Libr. I. p. 73.*

XXXIIII. In viuendi genere Aegyptiorum illud quoque admirabile est, quod munditiei maximum studium impenderunt, præeuntibus maxime sacerdotibus exemplo, qui, teste HERODOTO, * corpus totum tertio quoque die radendum curabant, nec vlla, nisi linea veste, recens lota, induti diis rem sacram peragebant, ne quis pediculus aut aliæ sordes nascerentur. Rasuram autem omnibus in vniuersum Aegyptiis fuisse vsitatam, corpusque vel plane non, vel leuiter tantum tectum habere consueuisse eos, discas ex eodem auctore.

* *In Euterpe p. m. 53. coll. Thalia p. 85.*

XXXV. Lini etiam optimi prouentu olim celeberrima Aegyptus fuit: vnde byssinæ telæ non minima pars commerciorum in hac regione fuerunt: quod quidem pluribus comprobat SPENCERVS.* Seorsim autem Isidis sacerdotes lino indutos fuisse, ex multis poetarum locis, vbi *linigeri* vocantur, probari posset, si opus videretur. Neque solum in templo, verum etiam extra illud, eodem habitu lineo vsos esse sacerdotes, colligere licet ex loco D. HIERONYMI a Spencero allato.

* *De legibus Ebræorum ritualibus III. cap. V. pag. 53.* seqq. testimonium *D. Hieronymi pag. 59.* legitur.

XXXVI. Comam non alebant, nisi vel peregrinantes, vel voto quodam diis obstricti: * quem morem adhuc obtinuisse ævo Ptolemæorum, docere potest carmen CALLIMACHI *in comam Beronices*, quod ex interpretatione CATVLLI superest: vel potius carminis scribendi occasio. Tantum igitur abest vt Aegyptii luctus

causa corpus raserint, comamque totonderint, vt potius cura grauiori luctuque detenti comam crinesque aluerint.

* Conf. DIODOR. SIC. *p. 16. collat. p. 74.*

XXXVII. Non satis certo dicere ausim an Aegyptiis quoque circumcisio in vsu fuerit: sunt certe qui affirmant: minus autem id determinabo, an aliquem sanitatis scopum in hoc ritu suscipiendo habuerint. Fuere sane qui et hoc adsererent.

XXXVIII. PLVTARCHVS * quum de religione, aut potius superstitione, Aegyptiorum satis laboret ab ineptiarum specie excusanda, omnino declarat, nihil antiquius Aegyptiis fuisse sanitatis illibatæ studio, adeo vt in sacrificiis, lustrationibus et diæta vniuersa, non inferior sanctitate sanitatis cura eluceat. Hanc adsertionem suam comprobat more illo, quo sacerdotes, in solis honorem, ter solebant quouis die suffitus in templo facere, mane quidem resina, meridie myrrha, vesperi vero trochiscis cyphy dictis. Nec male de vtilitate huius instituti philosophatur auctor, quem adeundum suademus.

* Libelli *de Iside et Osiride* extremo. Iuuabit autem vel ideo libellum percurrere, quoniam non inerudite occupatur in eruendo physico sensu totius illus persuasionis de Iside, Osiride, Horo, Hermete: de quibus simul adfert quicquid apud auctores diu iam deperditos de illorum historia inuenit, simulque multis supra dictis lucem affundit.

XXXVIIII. Diuus etiam HIERONYMVS * ex CHAEREMONE *Stoico*, de vita antiquorum Aegypti sacerdotum refert: *quod omnibus mundi negotiis curisque postpositis, semper in templo fuerint, et rerum naturas causasque, ac rationes siderum, contemplati sint: numquam mulieribus se miscuerint, numquam cognatos, et propinquos, ne liberos quidem, viderint, ex eo tempore, quo cœpissent*

cœpissent diuini cultui deseruire, carnibus, et vino se semper abstinuerint, propter tenuitatem sensus et vertiginem capitis, quam ex prauo cibo patiebantur, et maxime propter appetitus libidinis, qui ex his cibis et ex hac potione nascuntur. Pane raro vescebantur, ne onerarent stomachum: et si quando comedebant, tusum pariter hyssopum sumebant in cibo, vt escam grauiorem illius calore decoquerent. Oleum tantum in oleribus nouerant, verum et ipsum parum, propter nauseam et asperitatem gustus leniendam. Quid loquar, inquit, de volatilibus, quum ouum quoque pro carnibus vitauerint et lac: quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebant, colore mutato. Cubile eis de foliis palmarum, quas baias vocant, contextum erat. Scabellum accliue, et ex vna parte obliquum, in terra pro puluillo capiti supponebant, bidui triduique inediam sustinentes. Humores corporis, qui nascuntur ex otio et ex mansione vnius loci, nimia victus castigatione siccabant. Quæ quidem narratio superius allatis ex *Herodoto* et *Diodoro Siculo* in aliquibus non satis congrua, lectoris iudicio permittitur.

* *Aduersus Iouinianum Libro II. pag. 78. 79. edit. Froben.*

XXXX. Prognosin Aegyptiorum, astrologia subnixam, satis certam fuisse GALENVS* prædicat, ipseque præcepta illorum, lunæ obseruationem præcipue inculcantia, proponit. Quod vero euentus morbi ex vrina perspicere curauerint, aut omnino vrinæ, tamquam signo, attenderint, facile aliquis ex IOANNE LANGIO** obiter inspecto colligat: sed si adducta GALENI loca inspiciat, de vrina quidem nihil inueniet, sermonemque plane non esse de antiquissimis medicis Aegyptiis, sed de recentioribus Alexandrinis iatrosophistis, domi residibus et tamquam oracula pandentibus, intelliget.

* *De diebus decretor. L. III. cap. VI.*

** *Epist. medic. I. ep. XI.* Verba hæc sunt: *solius vrinæ indicio freti, domi, velut Alexandrinorum medici desides, in solio, velut*

 sacer-

sacerdos Apollinis ex tripode, aut anus fatidica ex crystallo, non viso ægro, sed tantum inspecto lotii vitro, -- nugari non erubescunt. Prouocat *Langius* ad *Galeni comm. in II. de nat. hom. §. vltim.* eiusdemque *commentarii in VI. Epidem. §. 1.* sed nihil ibi, ad vindicandas vetustissimis Aegyptiis lotii artes vllo modo pertinens, inuenio. Nec vero mihi simile videtur Aegyptiorum sacerdotes, munditiei studio tantopere celebres, excrementaque adeo auersatos, vt laneas vestes, quoniam lanam excrementis accensebant, repudiarent, lotio attendere fuisse ausos, aut non existimasse dignitatem hoc suam valde atterere, si cuiuis lotium offerenti operam darent.

XXXXI. De praxi Aegyptiorum, præter generale illud encomium, quod magna laude olim celebrata per omnem orbem eorum dexteritas fuerit; quodque, ISOCRATE * teste, *periculosis medicamentis non vsi sint, sed eiusmodi, quæ cum æque tuto sumi possint vt cibi quotidiani, tantas vtilitates habeant, vt nemo neget eos et saluberrimis esse corporibus et diutissime viuere;* parum in specie adferre licet.

* In *Laudatione Busirid.*

XXXXII. Multæ passim medicinæ, tam simplices quam compositæ, ab HIPPOCRATE, GALENO, PLINIO, AETIO, aliisque veteribus auctoribus, nominibus suis laudantur et ad Aegyptios referuntur: quorum bonam partem quasi compendio proponit doctissimus Vir OLAVS BORRICHIVS, * ad quem breuitatis nunc studio cupidum lectorem remitto.

* In *Hermetis Aegyptiorumque sapientia vindicata cap. IV. V.*

XXXXIII. Venæ sectionem Aegyptios primum vocasse in vsum, ab hippopotamo edoctos, PLINIVS * auctor est, hisce verbis: *Hippopotamus in quadam medendi parte etiam magister exstitit. Assidua namque satietate obesus exit in litus, recentes harundinum cæsuras speculatus. Atque vbi acutissimam videt stirpem, imprimens corpus venam quandam in crure vulnerat, atque*

ita

ita profluuio ſanguinis morbidum alias corpus exonerat et plagam limo rurſus obducit. Quæ quidem verba non obſcure videntur ſignificare quod non ſolum præſeruatiue, verum etiam ad curationem morborum, hoc remedio vti, animalis huius exemplo, didicerint.

XXXXIIII. Magna laude celebratur apud HOMERVM * nepenthes, ὀργῆς καὶ λύπης φάρμακον, vt DIODOR. SICVLVS ** exponit, hoc eſt iræ et triſtitiæ remedium, cui poeta tantas vires tribuit, vt quisquis illud vino permixtum biberit, toto illo die triſtitiam non ſit ſenſurus, ſi vel pater aut mater ipſius moriatur, aut ſi quis coram oculis ipſius fratrem aut cariſſimum amicum iugularet. Canit autem poeta Helenam hoc nepenthes in Aegypto accepiſſe a Polydamna Thonis vxore. Illuſtrat hunc poetæ locum DIODORVS, et fidem facit ſuo adhuc æuo efficaci hoc remedio mulieres Thebis Aegyptiis, quæ et Dioſpolis nomen geſſerunt, vſas fuiſſe, famamque fuiſſe, apud ſolos Dioſpolitanos inueniri.

* *Odyſſ.* Δ. v. 220. ſeqq.
** *Libri I. extremo.*

XXXXV. Quum multi auctores non conſona inter ſe attulerint, vt exponerent quale remedium illud fuerit; quorum ſententias adferre inſtitutum meum non patitur: vero ſimillima videntur quæ placuerunt OLAO BORRICHIO, * qui nos ad opium et daturam, ambas Aegypti plantas, deducit. Quod quidem eo facilius fidem inuenire debet, cum et hodie orientales ſcriptores conſentiant GALENO, ** optimum opium eſſe Thebaicum docenti, nobisque indicent Thebanæ Aegyptiæ regionis oppidum Abutige, prouentu eius præcipue celebratum.

* *Hermet. Aegyp. ſap. vind. p.* 128. Auctores de nepenthe Homerico commentatos indicat D. D. FABRICIVS *biblioth. Græc. Lib. II. c. VI. p.* 349.
** *De antidot. L. II.*

XXXXVI.

XXXXVI. Ceterum in medicina Aegyptiorum multa fuiſſe magica et ſuperſtitioſa, iam ſupra indicauimus: nunc addimus doctiſſimum BORRICHIVM* non pauca, ſine ſufficienti ratione infamata, facili opera ab hac accuſatione liberare, quem videndum commendamus.

* *Hermet. vindic. pag.* 167.

XXXXVII. Frequentiſſime ſolebant ad templum Iſidis et Serapidis confugere, ibique morborum remedia, dum templis incubabant, per ſomnos reuelanda exſpectare. Quæ res quum ad Græcos quoque deducta fuerit, ex quorum ſcriptis de hoc ritu clarius licebit exponere: vbi ad hos peruenerimus copioſius de ea agere licebit.

XXXXVIII. Idemque factitatum fuiſſe in Vulcani templo circa Memphim, auctor eſt STRABO:* quod ex iis, quæ ſupra dixi, facile intelligetur. Commemoratur etiam templum Aeſculapii in crocodilorum littore.

* *Geograph. Lib. XVII. p.* 801.

XXXXVIIII. Quem cultum Iſidi, Serapidi ſeu Oſiridi, et Aeſculapio Aegyptii habuerint, non adeo exploratum eſt. Multa apud DIODORVM SICVLVM* leguntur de tauris duobus, quorum alter *Apis*, alter *Mneuis* vocabatur. Ille Memphi, hic Helipoli alebatur, diuinosque honores habebat. Apis autem, quem ſub bouis cognominis perſona honorabant, ipſum eſſe Oſiridem graues auctores perhibent. Quanta ſuperſtitione hunc coluerint, apud citatum Diodorum legatur. Ceterum plura de his cupientem remitto ad D. D. CLERICVM,** qui imagines Iſidis, Oſiridisque exhibet. Ibidem quoque de *Anubi* legitur, quod nomen Mercurium ſ. Hermetem deſignare, vero mihi ſimile hinc reddi-

redditur, quia caduceum ſerpentibus circumdatum manu gerit.

* *Bibl. hiſtor. I. pag.* 74. ſeqq.

** *Hiſtor. medic. lib. I. cap.* 6. Ceterum durauit hic cultus in Aegypto vsque ad Sæc. Chriſtianum IIII. vbi de eius abolitione aliqua dicam. Sed non ſolum in Aegypto manſit hæc impietas, verum etiam per Græciam et Italiam propagata eſt: quin ad ipſos Indos eam eſſe deductam, ibique hodie ſupereſſe, recentiorum auctorum pluribus teſtimoniis facile comprobari poſſet.

L. Plura de medicina Aegyptiorum practica cupientem ablegamus ad doctiſſimi PROSPERI ALPINI opus *de medicina Aegyptiorum.* Quum vero is deſcribat quæ per plures annos in Aegypto commoratus ipſe vidit: hincque occaſione arrepta antiquum morem oſtendat: cauendum eſt ne omnia pro meræ et antiquiſſimæ Aegyptiorum medicinæ ſpeciminibus habeamus: facile enim probari poteſt multa recentioris eſſe æui a Græcis demum et Arabibus introducta, quæ, inde ab horum temporibus ad æuum *Proſperi Alpini*, durauerunt et forte adhuc hodie durant.

CAP. IIII.

De pollinctura et alchemia Aegyptiorum, vt et medicina vulgi ſeu exoterica: nec non de recentioribus quibusdam medicinæ Aegyptiæ auctoribus.

CONSPECTVS.

Summa dicendorum hoc capite. I.
Pollinctores quinam fuerint. II. *animalia etiam condiebantur.* not.
Proceſſus conditura. III — V.
Pix cedria quid fuerit. VI.
De nitro Aegyptio. VII.
De pollinctura Perſarum obiter. VIII.

I.

Ante quam Aegyptios antiquos mittamus, curatius agere decet de ipsorum pollinctura s. balsamatione, de eorundemque alchemia: deinde dispiciemus de medicina, quae apud ipsos fuisse videtur, exoterica seu vulgi: tandem paucula dicemus de quibusdam recentioribus, qui ab aliquibus medicinae Aegyptiae auctores perhibentur.

II. Pollincturam a certo hominum genere, quod ad sacerdotum collegium pertinebat, peractam fuisse, iam supra attigimus. Ex his praecipui erant et quasi directores totius negotii, scribae dicti, qui et sumtuum impendendorum consignationem defuncti propinquis exhibebant, et, vbi de mercede conuenerat, locum incisionis designabant. Hoc facto is, qui dicebatur paraschista seu incisor, abdominis, quantum opus erat, lapide Aethiopico incidebat; quo facto ipsi celeriter aufugiendum erat: cuius rei rationem reddit DIODOR. SICVLVS.*

* *Biblioth. lib. I. p.* 82. Ex auctore hoc *pag.* 74. intelligas pollincturam non solum humanis cadaueribus fuisse destinatam et adhibitam, verum etiam animalibus sacris. *Si quod*, inquit,

quit, *illorum interiit, ſindone inuolutum, cum eiulatu pectora tundentes, ad ſalituram* (ταριχείαν) *deferunt. Tum oleo cedrino, et aliis, quæ et fragrantiam, et diutinam cadaueris integritatem præſtant, conditum, in ſacris cryptis ſepeliunt.*

III. Quando corpus inciſum erat, illi porro, ad quos hoc pertinebat, ad ſecti cadaueris curationem accedebant. Vnus per hiatum manu ad præcordia immerſa, quicquid inteſtinorum eſt, præter cor et renes, extrahebat. Alius aluum, cum viſceribus ſingulis, repurgatam, vino palmeo, aromaticisque odoribus perluit.

IIII. Lotum deinde cadauer per plures triginta dies (HERODOTVS LXX. dicit) macerabant nitro Aegyptio: deinde cedria pice, aliisque, delibutum reddebant. Dehinc myrrha ac cinnamomo, aliisque, non longiori tantum conſeruationi, ſed etiam fragrantiæ aptis, conditum propinquis reddebant: vbi ſingula corporis membra tantam habuiſſe ferunt integritatem, vt etiam palpebrarum et ſuperciliorum pili, adeoque tota corporis ſpecies, inuariata perſiſtat, et formæ priſtinæ effigies agnoſcatur.

V. HERODOTVS addit, poſtquam maceratio ſufficienter peracta fuit, inuolui corpus faſciis lyntei byſſini, intermixto multo gummi, quo Aegyptii glutinis loco vtuntur. Idem teſtatur in ſumptuoſiſſima conditura, in quam, DIODOR. SICVLO notante, talentum argenti inſumebatur, aluum tantum incidi, et cerebrum, foramine per nares facto, ferro adunco extrahi. Mediocris, quæ XX. minis redimebatur, ne quidem admittebat alui inciſionem. Viliſſima perexiguos ſumtus requirebat, et, procul omni dubio, quanto fieri potuit maximo compendio inſtituebatur. HERODOTVS de his etiam ſequioribus modis agit, ſed, vt verum fatear, non ſatis ipſum capio.

VI. Pix cedria, quam Aegyptii in hoc negotio adhibebant, qualis fuerit, et quo apparatu facta sit, describit PLINIVS:* ex quo intelligas modum destillandi per descensum esse antiquissimae cognitionis. Quin veteres ex eadem cedria pice oleum seorsim potuisse acquirere, discas ex DIOSCORIDE,** vbi apparatus a nostro valde diuersus, sed sane curiosus, describitur, destillationis nomine non indignus.

* *Hist. nat. XVI. cap. II.*

** *Lib. I. cap. 89.*

VII. Illud nitrum, quod Aegyptii ad pollincturam adhibuerunt, a nostro plane diuersum fuit, alcalinae indolis, de quo STRABO* auctor est vltra Momemphin esse nitri fodinas duas, quae plurimum praebeant: vnde tota haec praefectura dicta fuit nomos nitriotis.

* *Libro XVIII.*

VIII. Praeter Aegyptios etiam alias gentes pollincturae artem calluisse et exercuisse, videtur extra controuersiam esse positum. De Persis rem ex orientalium libris claram facit D'HERBELOTVS,* qui refert mumiarum maximam copiam ex spelunca quadam prope Abim, Persiae stricte dictae vrbem, adferri. Sed quae ad nos deferuntur, Aegyptiae potissimum sunt: de quibus consuli possunt eruditorum virorum variae commentationes, quibus hoc argumentum discutitur. Quantum autem diuersae nationes inter se in modo condiendi conuenerint vel discrepauerint: haud facile quisquam expediet.

* *Biblioth. Oriental. voce: Moumia: la plus grande partie des Moumies de l'Orient se tirent d'une caverne qui est assez proche de la bourgade nommée Abin, située dans la province de Fars, qui est la Perse proprement dite.* Hodie etiam mumiae Persicae per orientem honorem haberi, nuper docuit D. D. GOTTLOB SCHOBERVS, dissertatiuncula medica *appendici ad Acta Physico-medica Acad. N. C. Vol.* I. *pag.* 150. *seqq.* inserta. Ex hac autem apparet Mumiae nomen illis in terris hodie tribui resinoso cuidam

cuidam concreto, ambræ nigræ simili, etsi ad balsamationem minime fuit adhibitum, nec amplius ad hunc vsum requiri solet. Indicat patriam huius mumiæ duplicem. Præstantissima, et vnice in Regiæ aulæ vsum colligenda, prope ciuitatem Laer reperitur: sequior species circa vrbem Lorestan. De tali vero, quam Herbelotus nobis ex libris orientalium commemorat, mumia nihil fando percepisse videtur in illis Persiæ finibus, quas doctissimum virum peregrinando attigisse video.

VIIII. Sed veniendum est ad disquisitionem eorum, quæ de alchemia Aegyptiorum magnifica satis perhibentur. Scilicet Hermetis præcipuum fuisse inuentum artem ignobiliora metalla in auri naturam perficiendi, non pauci nec modici viri persuasum habent. Cujus traditionis certitudinem si quæramus, præter antiquitatem persuasionis, et chemicorum securam adsertionem, parum inuenimus. Nam quod ex Homero, tamquam homine Aegyptio, BORRICHIVS* aliqua epitheta Hermetis, vt et fabularum quarundam allegoricum sensum, chemicis laboribus applicabilem, adfert: id nondum euincit Hermetem artem transmutatoriam calluisse et docuisse: quum sufficiat ipsum auri ex metallis, seu fodinis et mineris, extrahendi rationem forte præmonstrasse Aegyptiis.

* *Hermet. vindic. pag. 57. seq.*

X. Sed allegant et vrgent Aegyptiorum regum incredibiles diuitias, quæ certe non collectæ fuerunt ex mercatura: quippe Aegyptus olim arcebat peregrinos aditu, nec vmquam Aegyptios antiquissimos mercaturam exercuisse legimus. Magnificentia certe regum Aegyptiorum in tot pyramidibus excitandis, vrbibus condendis, labyrintho, Moeridis lacu, Osymanduæ sepulcro, de qua HERODOTVS et DIODORVS SICVLVS ampla et luculenta testimonia perhibent; et quorum operum hodieque aliqua exstant; dubitare nos non sinit,

quod incredibili argenti copia habuerit opus. Aestimare illam vel ex vnico specimine iuuabit. Osymanduae monumento, praeter reliqua stupenda, impositus fuisse legitur apud DIOD. SICVLVM * circulus aureus cubitorum CCCLXV. cuius crassities cubitus vnus fuit. Hunc sane circulum si solidum et ex puro auro conflatum fuisse supponamus, tanta ad illum parandum auri copia opus fuit, vt dubitem an collatum totius Europae aurum, postquam tanta quotannis copia aduecta et eruta fuit, suffectura sit eiusmodi circulo fabricando.

* *Bibl. Histor. p.46.*

XI. Vt vero non desunt causae addubitandi de veritate facti, quum Graeci, qui nobis traditionis huius auctores sunt, ipsi illum circulum non viderint: quippe diu antea ablatum a Persis rerum Aegypti potitis: ita admittamus sane fuisse eum. Quis vetat autem suspicari non fuisse solidum hunc circulum, sed concauum? aut ex materia ignobiliori, auro tantum incrustatum? Hoc certe pacto ab immani eiusdem pretio mirum quantum decedet, vt ad illam mediocritatem redeat, quae Aegypti regum reditibus facilius respondeat.

XII. Neque vero tantopere mirandum est Aegypti reges magnifica praestare potuisse, si cogitemus regibus tertiam totius tam amplae cultaeque regionis partem fuisse propriam; in milites nihil fuisse erogandum, quippe altera tertia totius regionis parte assignata abunde contentos: nec ministrorum salaria quicquam absumsisse; erant enim sacerdotum collegio, abunde diuiti, adnumerati: temperantiam regum, legibus sanctis circumseptam, non fiuisse multum inutiliter et profuse absumere: infimam autem plebem vt vitae sustentandae necessaria acquireret, paratam ad labores exiguo pretio accepto subeundos fuisse: quos saepe, vt exemplo Israelitarum videre licet, coacti tolerare debebant.

XIII.

XIII. Hæc ſingula recte conſiderata docent fieri tunc magna opera ſine ſtupendis ſumtibus, longe facilius, quam noſtro æuo, potuiſſe: adeoque non opus eſſe aurificem artem, neceſſarium magnificentiæ huic neruum ſuppeditantem, ſupponere.

XIIII. Et quid opus erat Aegypti regibus, ſi ſacerdotes arte facili in templo Vulcani Memphitico confectum aurum ſuppeditabant, vt, tot hominum calamitate et exitio, aurum ex mineris Aethiopiæ conterminis quærerent? De his autem aurifodinis DIODORVS SICVLVS* nos edocet ex AGATHARCHIDE. Et ne dubitemus de *Diodori* in referendo fide, confirmant nos *Agatharchidis* apud PHOTIVM** ampliſſima excerpta, quæ totidem fere verbis eandem rem proponunt.

* *Libro III. p.* 150.
** *Cod. CCL. pag.* 1339. *edit. Schotti.*

XV. Doctiſſimus BORRICHIVS* quoniam perſuaſum habebat aurum apud Aegyptios alchemiæ beneficio factum eſſe, quum multa ad ſtabiliendam ſententiam attuliſſet, ſtatuit durum in aurifodinis laborem, politicis ex rationibus, fuiſſe ſuſceptum, vt diſſimularetur ars, cui non defuturos amatores importunos et violentos facile licebat cognoſcere et prouidere. Idem quoque dum fructum ex aurariis percipiendum tantopere eleuat, videtur duo non cogitaſſe, quæ in hac re diiudicanda præcipua ſunt, quorum alterum §. XII. attigimus, ſcilicet regibus promtam fuiſſe conſeruandi fructus et reditus ſuos poteſtatem; quod de nullo noſtri ſæculi monarcha facile dixeris: alterum, quod pretia rerum fuerint minima, viliſſimoque viuere adſueti Aegyptii. Quod vero Aegypti degenerantis in pompam profuſiones incredibiles adducit; a ſtatu degeneris reipublicæ ad integræ recteque conſtitutæ conditionem non valere conſequentiam quisquis facile cognoſcit.

* *Hermet. vindic. pag.* 66.

XVI.

XVI. Plura doctissimus vir erudite congesta adfert, quibus vero simile reddit Aegyptios in chemia non fuisse hospites, et artem χρυσοποιητικὴν calluisse: hinc ad Colchos delatam fuisse artem, quæ illuc Argonautas allexit: Græcisque prouide arcanum, etiam fama diuulgatum, celantibus, sub fabularum inuolucro, vt existimat, delituit. Tandem Romanis, æuo Diocletiani, rumor arcani huius notitiam attulit, qui, vt Aegyptiis ferociendi et aduersus Romam rebellandi materiam succideret, omnes de chemia libros, accurate conquisitos, comburi iusserit. Sed quoniam exscribere illum non placet; nec alchemia ad medicinam necessario nexu pertinet: mittenda hæc existimo, facile passurus, si cui *Borrichius* persuadere suam sententiam valuit, vt ipsi fidem adiungat. Inferius, vbi ad Colchos et Argonautas temporum ordo nos deduxerit, pluribusque occasionibus, aliqua huc pertinentia interspergemus.

XVII. Exotericam fuisse aliquam medicinam apud Aegyptios, scilicet talem, quæ non fuerit a sacerdotibus petenda, sed hominibus plebeiis variis occasionibus cognita, memoriæ mandata, vrgenteque necessitate similiter repetita, vero admodum simile est. Huc puto referenda esse illa veterum * testimonia, *omnia in Aegypto referta esse medicis: omnes Aegyptios esse medicos.* Vix autem mihi persuadeo illam vulgi medicinam vlterius esse extendendam, quam quod sibi ad morbos præscindendos vomitibus, aluique per infusa enemata purgationibus, similibusque supra iam recensitis remediis, consulerint, per se quisque, aut familiæ periclitanti. Quæstum vero medicina facere, aut illam artem seorsim profiteri, qui sacerdotum collegio adscriptus non esset, neminem fuisse ausum integra republica existimo; quum grauissima poena, DIODORO ** teste, in eos constituta fuerit, qui vna plures artes, pluraue opificia, agitarent.

* Tale

* Tale eſt teſtimonium HOMERI *Odyſſ.* Δ. 230.
Ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
Ἀνθρώπων, ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης. i. e.
Quiuis mortalium ibi eſt medicus de omnibus rebus probe edoctus, ſunt enim profecto Paeonia generatio.

** Notatu dignum locum integrum adſcribam *ex Lib. I. pag.* 68. *Alibi circa multa diſtrictum habere animum artifices, nec in vnius dumtaxat rei tractatione, propter auaritiam, perſiſtere videmus. Alii enim agriculturæ manus admouent, alii mercaturæ ſe immiſcent, ſunt etiam qui duas aut tres ſimul artes exercent. Plurimi in ciuitatibus popularem ſtatum amplexis, ad conciones publicas curſitantes, detrimentum reip. ſibi vero emolumentum, per aliorum largitiones, comparant. At inter Aegyptios ſi quis opificum aut artificum remp. capeſſit, aut plura ſimul artificia exercet, grauiſſimas incurrit pœnas.* Plane conſona Diodoro tradit ISOCRATES *encom. Buſiridis.*

XVIII. Atque hæc de medicina Aegyptiorum, pro inſtituto noſtro, ſufficiant. Supereſt vt adhuc diſpiciamus de aliquibus, quos huius medicinæ ſi non inuentores, tamen auctores, perhiberi a nonnullis videas. Ex his primo loco occurrit ABRAHAMVS patriarcha, de quo ſacræ nobis litteræ * teſtimonium perhibent, quod in Aegypto aliquamdiu fuerit commoratus. Ab eo igitur edoctos fuiſſe Aegyptios aliqui ſecure perhibent: etſi omnino ſacræ litteræ de eo ſilent.

* *Geneſ. XII.*

XVIIII. Vt autem, quare Abrahamum Aegyptiis præceptorem dent, melius cognoſcamus, ex orientalium traditionibus repetere oportet, illos exiſtimare eundem eſſe Zoroaſtrem, Chaldaicæ et Perſicæ philoſophiæ, quin etiam religionis, auctorem: de quo abunde multum fabularum ex orientalium ſcriptis collegit DHERBELOTVS, quas hic repetere piget, nec tempus permittit.

XX. Porro IOSEPHVS Aegyptiis a nonnullis obtruditur, qui tamen ipſi videntur neſcire, vtrum potius cupidiſſimi diſcipuli, an præceptoris, loco ipſum habere

velint et debeant. Huius occasione medici Aegyptii, et seorsim pollinctores, in sacris * recensentur, tempusque pollincturae insumtum determinatur quinquaginta dierum.

* *Genes. L.*

XXI. Stili scripturae sacrae valde ignari, nec parum inconsiderati mihi videntur, qui ad medicorum contumeliam allegant Iosephum seruis suis medicis mandasse, vt patrem Israelem, post quam fatis pie functus fuerat, solito more condirent. Non enim cogitant quoties in Ebraeo codice summi summorum regum status ministri eodem seruorum nomine denotentur. Quando igitur scriptura loquitur de seruis his medicis, tale accipi praedicatum debet, quale permittitur a suo subiecto. Siue igitur Iosephum, vtpote summi sacerdotis generum, sacerdotum ordini adscriptum intelligamus, siue simpliciter proregem: pollinctores illi, vtpote de sacerdotum collegio viri, non magis erant Iosephi serui, quam ipse Iosephi socer. Alia res est si de seruis medicis Romanorum, abiectis et aere emtis mancipiis, sermo est; quorum conditionem alio tempore videbimus.

XXII. Incertae aetatis medicus Aegyptius celebratur *Iachen* *, hierogrammateus regis, de quo SVIDAS commemorat, quod aduersus dolores et morbos amuleta et incantationes praecipue calluerit, et quod morbis contagiosis et pestilentialibus exstinguendis valuerit, praecipue illis, qui post canis ortum emicare solent.

* De hoc viro videantur CONRINGIVS *in hermetic. medic. pag.* 108. et excusans ipsum atque defendens OL. BORRICHIVS, *in Hermet. vindic. p.* 170.

XXIII. Laudatur etiam *Nechepsus* rex Aegypti, medicis scriptis clarus: sed quod aetas ipsius in propiora tempora incidit: mentionem ipsius inferius commode licebit facere.

CAP. V.

CAP. V.

De aliarum gentium antiquissima medicina.

CONSPECTVS.

I.

Non abs re fuerit nunc euagari paulifper ad reliquas orientis gentes, quippe cum aliis artibus medicinam apud fe antiquiffimam iactantes. Sunt autem illæ de quibus aliquid refcire licuit, *Sinenfes*, *Iapanenfes et Malabares:* quibus de patriæ noftræ antiquiffima medicina, vt et eiusdem apud Iudæos conditione, aliquid fubiungam: hacque occafione de *Mofe et Iobo* pauca commemorabo.

II. Sinenfes, cum quibus in multis conuenire videntur Iaponenfes, iactant reges medicinæ fuæ inuentores, quorum ætas diluuii tempora multum fuperat. Tota natio deditiffima eft idololatriæ, aftronomiæ et aftrologiæ: in quo conueniunt cum Chaldæis et Perfis, ipfis quondam finitimis.

III. Quæ medicorum apud Sinenfes dignitas antiquiffimis temporibus fuerit, equidem nullibi inuenio: hodie eos, quoad ordinem politicum, exigua effe exiftimatione IOANNI NIEVHOFIO * credo: attamen antiquiffimæ artis dextro exercitio tantam famam adepti funt, vt Europæi inter illos degentes libentius fere fuam falutem ipfis, quam popularibus fuis medicis, permittere dicantur.

* *defcript. legationis Batauic. P. II. pag. 15.*

IIII. In morbi cognitionem penetrant obferuatione longa ac tædiofa pulfuum, quam difciplinam habere fe ex inftitutione cuiusdam *Lipe* dicti, et *Hoamti* regis, perhibent, cuius ætatem indicaturi annos CIↃ CIↃ IↃC LXXXVIIII. ante Chriftum natum fupputant.

V. Præter pulfum, linguam, oculos et faciem quoque confiderant: alia figna negligunt. Quippe nec de ftatu fuo ægrotantem interrogant, nec vrinam infpiciunt. Cognito autem pulfu morbum indicant et præfa-

præſagium inſtituunt. Deinde librum antiquiſſimi æui euoluunt, quærunt pulſus nomen eique adſignatum remedium.

VI. Remedia ipſorum pleraque, ſunt ſimplicia et leui arte parata, vt decocta. Chemica prorſus ignorant: * vt et anatomen omnino negligunt, nec ſanguinem mittunt.

* Ita me docuit CLEYERVS *fragmenti Oper. medici*, quod cum *ſpecimine medicin. Sinicæ* prodiit, *pag.* 72. qui *chymicam*, inquit, *artem, quæ nobiliſſimas inuenit medicinas, ignorant, quamuis illius alteram partem, ad inueſtigandum lapidem philoſophicum, ad aurum et argentum conficiendum, ad inſaniam aliqui proſequantur.* Sed aliud perſuadet epiſtola ſecunda *de Indiæ rarioribus* a D. D. MICHAELE SCHENDO ad Illuſtrem Academiæ N. C. Dominum Præſidem exarata, et appendici ad *Acta Phyſico-medica Acad. N. C. pag.* 124. inſerta, qua Sinenſibus chemiæ pharmaceuticæ vſus, et cognitio, additis ſpeciminibus, tribuitur. Nam non ſolum antimonialibus, verum etiam mercurialibus, quin ex ipſo auro præparatis illos gaudere, examine paſtillorum *Tanzuc* comprobat. Profitetur ſibi perſuaſiſſimum eſſe antiquum eſſe chemiæ in hac gente vſum: quod in medio nunc relinquo, donec certiora ad antiquitatem hanc comprobandam argumenta ſuppetant.

VII. Circuitum quendam ſanguinis et ſpirituum, deuehentium humidum radicale et colorem primigenium, per venas et vias duodecim membrorum, ſpacio XXIIII. horarum, quo tempore quinquagies circumuoluuntur, ſecundum cœlorum per quinquaginta domos conuerſionem, ſibi confinxerunt: cuius circulationis penitus phantaſticæ nomen noſtrorum incautiores quosdam induxit, vt perhiberent circulationem ſanguinis Sinenſibus antiquitus fuiſſe cognitam.

VIII. Dogmatis huius antiquitatem CLEYERVS indicauit plus quam quater mille annos: videas tamen aliquos quadringentos tantum numerare: quem errorem profluiſſe exiſtimo ex eo, quod PASCHIVS * numerum

merum non accurate ex Cleyero transſcripſit: huncque deinceps alii ſequuti ſunt.

* de *nouis inuentis cap. VI. p. 312.*

VIIII. Pathologiam quandam flatuoſam habent, ad rationem reddendam affectuum dolorificorum ſpasmodicorum: cui theoriæ innititur acupunctura et moxæ inuſtio Sinenſibus et Iaponenſibus ex æquo familiaris: quamuis in modo adminiſtrandi aliquantulum a ſe inuicem abeunt.

X. Ceterum ſanæ theoriæ, quantumcunque antiquam illam ferunt, parum habent, merosque empiricos, cana tamen experientia ſua ipſis noſtris ſæpe admirabiles, ſuſpicere et laudare æquum eſt. Ex quo praxeos ſeu experientiæ excellentiam et præſtantiam non immerito inculcat nobiliſſimus ROBERTVS BOYLE. *

* *Exercitationum de philoſoph. experimentalis vtilitate pag. 283.*

XI. De medicina harum gentium plura ſuppeditant medici duo celeberrimi, et in orientali India per multos annos commorati, ANDREAS CLEYERVS* et VVILHELMVS *ten* RHYNE.**

* In *ſpecimine medicin. Sinicæ* Francof. 1682. edito. 4t

** tractatui *de arthritide* ſubiuncta duplici mantiſſa. Ceterum hic illi plurima ſuppeditaſſe videtur. Ita enim ipſe *diſſ. de arthritide p. 173. not. z: de quo*, (pulſuum rythmo) *pleniorem et commentariis locupletatum tractatum, quem Dom.* ANDREAS CLEYERVS M. L. *contra ſtipulationis fidem in patriam me inſcio miſit, ni publica et priuata negotia id impediant, edere conſtitui. Sed de hoc contractu et meo labore ac ſumtu ſiluiſſe, quam pauca dixiſſe, præſtiterit.*

XII. Malabarica medicina, quam Bramines, qui veteribus Brachmanes vocabantur, exercent et poſſident, non minus antiquos natales, quam Aegyptia, iactat. Eius notitiam debemus viro admodum reuerendo Dom. M. IOANNI ERNESTO GRVNDLERO, Miſſio-

Miſſionario et Præpoſito Danico, nunc beate defuncto, cuius, vtpote collegæ quondam in Pædagogio Regio Halenſi, et amici coniunctiſſimi, memoriam vsque exoſculabor. Hic Hala circa annum cIↃIↃCCVIII. abiens a pluribus rogabatur, vt de medicina Malabarica, quantum reſcire poſſet, conſignaret et ad nos perſcriberet: quod facere ipſum, vtpote medicinæ non ignarum, poſſe omnes confidebant. Hic in Indiam incolumis delatus, amicorum deſiderii ſuique promiſſi memor, quum linguæ addiſcendæ cauſa libros legere deberet, legendos medicos ſumſit, et cum medicinæ peritis Braminis diligenter verſatus eſt. Inde enatum eſt opuſculum elegans, * quod in Europam miſit, cuique titulum fecit: *Medicus Malabaricus.*

* Germanico idiomate ſcriptum eſt. Recenſionem eius pleniorem dedi *Bibliothecæ obſeruation. et recenſion.* quæ Halæ Magdeb. edita fuit, *Sect. VIII.* 3. *p.* 380. *ſeqq.* Eademque nunc legitur in *Actorum phyſico-medicorum Acad. N. C.* vol. 1. appendice *pag.* 106. *ſeqq.*

XIII. Ex hoc libro diſcimus eſſe apud has gentes antiquam artem medicam, quæ præcipue addiſcitur ex libro inſtitutionum, qui *VVagadaſaſtirum* inſcribitur, et ſex libris omnem doctrinam medicam complectitur.

XIIII. Originem a Deo ſummo repetunt, indeque per multas annorum myriades, aliqua per manus traditione, ad varios ordine deos ſucceſſiſſe, donec ab his ad prophetas, a prophetis ad homines peruenit.

XV. Theoriam admodum mutilam, et plerumque aperte falſam, habent. Nam anatomes in vniuerſum rudiſſimi ſunt: quod vel ex falſa pulſuum theoria animaduertas. Aiunt enim ſub vmbilico, ad interuallum quatuor digitorum, eſſe radicem pulſuum, a qua 72000. arteriæ, inde per totum corpus diſpergendæ, oriantur

et

et procedant. Hanc radicem esse latam, quantum quatuor sunt digiti, et altam, quanta est longitudo duorum digitorum. Non absimilem esse formam coralliis, esseque illum locum vbi homo concipitur. De respiratione nihilo sanius philosophantur.

XVI. Medicamentorum genera in sex classes, secundum totidem sapores, acidum, dulcem, salsum, amarum, acrem et denique adstringentem, distribuerunt.

XVII. Curandi artem octo classibus includunt, secundum totidem morborum familias. Oportet autem, si quis excellere in medicina velit, octo has medendi classes æque peruagatum et in singulis satis esse exercitatum. Quum vero non omnibus liceat ad tantum adspirare gradum: hinc sunt apud eos, qui se vni tantum classi, vel duabus pluribusue, seorsim mancipant, neglectis tantisper reliquis, vt in his, quæ excolenda sumserunt, eo magis excellant.

XVIII. Prima classe continentur illi, qui infantum morbos callent: secunda, qui morsus et ictus venenatorum animalium sanare norunt: tertia, qui dæmonas fugare et mentis morbos auertere promittunt: quarta, qui succurrunt in venerem tardis vel ad coitum ineptis: quinta, cui plurimus habetur honos, qui morbos ceteros corpori ingruentes propellere satagunt: sexta, qui manuum opera succurrunt ægrotis: septima, qui senium retardare et canitiem auertere pollicentur: octaua denique illos complectitur, qui scire profitentur rationem, qua omnes capitis morbi, vt et qui oculis accidunt, debellari debeant.

XVIIII. Vnicuique harum classium præsidet numen aliquod, tamquam patronus et tutelaris Deus, quem medici illi venerantur, et medicinas eius nomine exhibent.

exhibent. Sic infantum morbis præest ventus: aqua morbis ex venenatis ictibus fauet: aer profligandis dæmonibus fert opem: ad venerem impotentibus ventus igneus opitulatur: chirurgis luna subuenit, et terra canitiem arcet: quintæ classis medicorum conatus sol adiuuat, et oculorum capitisque morbis, tamquam Deus auerruncus, anima hominis succurrit.

XX. Statuunt tres morbos principales vnicuique congenitos. Primus vocatur *VVadum*, id est venti in corpore seu flatus: alter *Bittum*, seu vertigo vel stoliditas: tertius *Tschestum*, hoc est impuritates humorum. Et hi quidem, ex variis causis emergentes, ceteris præponderant, secundum indiuidorum conditionem, aliosque vel excitant vel supprimunt. Morbos primitiuos et inde exortos, calculo adiecto enumerant. Ex vno sæpe videas trecentos pluresque deductos. Mentis morbos enumerant IↃCCLXXXXII. Tota omnium morborum summa conficit CIↃCIↃIↃCCCXXXXVII.

XXI. Ad morborum cognitionem peruenire student pulsuum patienti obseruatione: sed et excrementa, præcipue vrinam, considerant. Exploraturi vtrum is, qui decumbit, sanitatem recuperaturus, an vero morti concessurus sit, vrinam eius patellæ iniiciunt, tum stramen oleo puro intingunt, et destillare in vrinam sinunt. Si guttula illa fundum petit, ægrotus moritur: si vero supernatat, spem salutis certam faciunt. Etiam in præsagio formando ad astra attendunt: itemque ad ægrum abiens medicus augurium captat, aues et quælibet obuia considerat, vt et illum, qui se vocat, nuncium, et se ipsum, quo positu ab eo, qui vocauit, deprehensus sit.

XXII. Accurate præcipiunt de selectu medicinarum, ratione locorum natalium, collectionis et asseruandi temporum: nec non quo singula modo præparari,

H præpa-

præparataque afferuari debeant. Quin efculentorum et potulentorum etiam rationes in numerato habent, et de fingulis præfcribunt, quamdiu quæque incorrupta maneant, quibusque vafis quam optime adferuentur.

XXIII. Præterea accuratiffimum curandis regimen præfcribunt, eoque determinant quamdiu hoc vel illo morbo detentis vigilandum vel dormiendum fit: quoties dentes et lingua repurgari, osque collui debeat: quo modo habitare cænamue fumere deceat.

XXIIII. Excolunt etiam chemiam, quam a Deo *Tfchiwen* libris IV. traditam effe perhibent. Agunt de mercurio, fulfure, antimonio aliisque mineralibus, de falibus, vitriolo, alumine, de coralliis, gemmis, metallis, deque inftrumentis pyrotechniæ et operationum enchirefibus.

XXV. Porro etiam compofitas medicinas plures habent. Pilulas polychreftas feu vniuerfales præparant. Singula autem vehiculis appropriatis exhibent, et in quouis medicationum genere diætam peculiarem accurate obferuant.

XXVI. Tantam fibi laudem fua arte pepererunt, vt inter ipfos degentes Europæi libentius Malabarum, quam fuorum medicorum opera, vtantur: quos, quando curandos acceperunt, accuratæ diætæ, et cibis pro more fuo, adftringunt.

XXVII. Venæ fectionem plerique nefciunt. Scarificationes, fed raro et rudi minerua, exercent: fonticulos et clyfteres vix norunt. Sed qui Europæis permixti habitant, fenfim et venæ fectionem, et alia noftratia, arripiunt.

XXVIII. In præparationibus medicamentorum fuorum, (quæ ipforum chemia eft,) fere femper ftercus et vrina vaccarum accedit: quod procul dubio faciunt,

quia

quia de ſanctitate horum animalium alte infixam mentibus ſuis opinionem fouent. Siccato etiam vaccarum fimo carbonum loco vtuntur. Ceterum pharmacopœos, a medicis diſtinctos, ignorant, ſed idem homo medicinas præparat et ægrotis diſpenſat. Medici autem clero, ſecundum noſtrum loquendi modum, id eſt Brachmanum conſortio, adſcripti ſunt, et obtinet apud eos, quemadmodum olim in Aegypto, lex, quæ ſingulos manere in ſua conditione iubet, et eandem; quam parens et maiores exercuerunt, artem diſcere et exercere præcipit.

XXVIIII. Apparet facile orientalium harumce gentium medicinam in multis inter ſe, et cum Aegyptiorum veterum medicina, conuenire. Atque vtinam liber ille *VVagadaſaſtirum* inſcriptus, qui vetuſtus eſſe videtur, in Latinam linguam vertatur et publici iuris fiat: minime enim dubito fore vt ex eo multa de medicinis ex oriente acceptis poſſemus diſcere: forte etiam parum fuerint diſtincti ab medicis Hermetis libris, quos Aegyptios pro norma ſuæ medicinæ habere ſupra intelleximus. Erit nobis iterum occaſio Malabarum mentionem faciendi, quando ad ſæculum a Chriſto nato II. peruenerimus.

XXX. Et quamuis, quæ de Sinenſium atque Malabarum medicina attulimus, ex relationibus et fide recentiorum auctorum accipere cogimur: facile tamen credimus ſatis antiquam illam eſſe, vtpote religioni innexam; et in antiqua ſua conſtitutione, ſaltem vsque ad tempora, quibus Europæi ad illos nauigare cœperunt, permanſiſſe: præſertim quum omnes teſtentur gentes illas eſſe antiqui moris tenaciſſimas, totaque res antiquitatem oleat.

XXXI. Quænam apud alias gentes medicinæ conditio antiquiſſimis temporibus fuerit, ignoratur. Et quam-

uis coniecturis, aut auctorum quorundam adsertionibus, aliqua possent perhiberi: malumus tamen illis abstinere. Sic ALSTEDIVS * perhibet circa annum mundi cIↄcIↄcc. Osiridem, regem Aegypti, venisse ad Marsum, regem Germaniæ, et docuisse maiores nostros rationem conficiendi cereuisiam, item agri culturam, artem fabrilem et molendinariam, insuperque medicinam: hoc autem vere, vt scriptum est, factum vmquam fuisse, nemo idoneis argumentis probauerit.

* *In chronologia medicorum*, quæ *thesauri chronologiæ tabulam XXXXVI.* constituit. Nititur, fine dubio, relatione DIODORI SICVLI de expeditione Osiridis, quam supra vidimus; sed si omnia recte se haberent in illa narratione, vereor vt temporum rationes ad liquidum deduci possint.

XXXII. Nescio quam antiquum sit quod PLINIVS * refert de Druidis, eorumque eximia admiratione, qua viscum in quercu natum prosequuutur. *Nihil*, inquit, *habent visco et arbore in qua gignitur, si modo sit robur, sacratius. -- Enimuero quicquid adnascatur illis, e cœlo missum putant, signumque esse dilectæ ab ipso Deo arboris. Est autem id rarum admodum inuentu, et repertum magna religione petitur. - - Omnia sanantem appellantes suo vocabulo.* Prætermitto quæ de superstitione in colligendo ibidem leguntur.

* *Hist. natur. XVI.* 44. Antiquissimum esse illum quercus annosæ honorem, eique innati visci existimationem, facile credo ingeniosissimo EDM. DICKINSONO, qui in *Delphis Phœnicissantibus* subiecta appendice *pag. m.* 32. seqq. Druidum originem, et quernam ipsorum religionem, ab ipsis patriarchis Abrahamo, quin Noacho, facili opera deduxit, argumentis potissimum vsus etymologicis, et in subsidium vocatis *Beroso*, et antiquitatibus Etruscis ab *Inghiramio* repertis: quibus auctoribus quantum fidei tribuendum sit, hic locus non permittit longius exponere.

XXXIII.

XXXIII. Neque ſolum Galli aut Germani viſcum tantopere admirati ſunt: verum etiam Italis hominibus eandem ſuperſtitionem inoleuiſſe, ex VIRGILIO* mihi videor colligere: ſed vix quisquam determinauerit vtrum a Gallis vel Etruſcis illam acceperint.

* Aeneidos VI.

XXXIIII. Plura quæ per coniecturas de ſtatu medicinæ priſcæ in Europa, præſertim Scythica gente, aſſequi licet, inferius attingemus, quando nos ordo ad philoſophos, ex hac gente in Græciam profectos, deducet: nunc pauca dicemus de IOBO et MOSE, quos plures auctores medicis, ſeorſim autem chemicis præſtantiſſimis, adſcribunt.

XXXV. Et MOSES quidem, vir diuinus, omni Aegyptiorum ſapientia et diſciplina eruditus fuit: vt ſacræ nos litteræ id docent. Et quamquam de eo, quippe regio puero, vt putabatur, ſuſpicari liceret eo potiſſimum educationem eius directam fuiſſe, vt politicæ vitæ neceſſariis artibus imbueretur: CLEMENS tamen ALEXANDRINVS* diſertis verbis ſcribit, quod et medicinam edoctus fuerit. In quo quidem apud omnes facilius merebitur aſſenſum, quam in illa adſertione ſua, cuius PHILONEM teſtem aduocat, quod alium doctrinæ orbem (encyclopædiam) regium hunc puerum edocuerint Græci in Aegypto. Non enim immerito quæritur, quinam tunc Græci eruditi fuerint, qui artibus ſuis Aegyptium, vel quemcunque alium, inſtruere poſſent? quippe illo tempore, ipſis Græcis confitentibus, nec conſtituta erat reſpublica illorum, nec inuentis et artium cultura vlla illuſtrabatur.

* *Stromatum Lib. I. pag. 343.*

XXXVI. Imbutus igitur ille Aegyptiorum doctrinæ arcanis, quum, XXXX. annos natus, filius regiæ

filiæ haberi detrectaret, ſeque ſuæ genti aperte iungeret, ab ipſis quoque, quicquid auitæ ſapientiæ habuerunt, addidicit, et quicquid ex Chaldæorum doctrina inſuper boni retinuiſſe potuerunt. His ſuperaddidit, quæ peculiari ſummi numinis dono et gratiæ accepta referebat: hisque ad Iſraelitici populi rempublicam quam optime ordinandam vſus eſt.

XXXVII. In hac reipublicæ Iudaicæ conſtitutione videtur ad tribum Leuiticam, cultui diuino et ſapientiæ peculiariter reſeruatam, fuiſſe delegatam omnem curam etiam corporum: ita vt populus Iudaicus ab uno ſummo DEO, qui ſe ipſorum fore medicum declarauerat, omne auxilium per ſacerdotes petere iuberetur.

XXXVIII. Et ſacerdotum collegio medicam curam, et de morbis cognitionem, fuiſſe ſoli iniunctam, docere nos poſſunt leges * de leproſis latæ, admodum prolixæ.

* Leuitic. XIII. Si quis ſcire cupit quam ſollicite Iudaici doctores circa hoc negotium verſari conſueuerint, legat Talmudicum librum has leges illuſtrantem, quem, vt Germani etiam cognoſcere poſſint, effecit celeberrimus quondam Vniuerſitatis huius Profeſſor D. D. IO. CHRISTOPH. VVAGENSEIL, in libro quo Iudæorum ſcripta Germanica legere docet, cui titulus: *Belehrung der Iüdiſch-Teutſchen Red- und Schreib-Art. Königsberg* 1699. 4to.

XXXVIIII. Ceterum ſpecialiora de medicina Iudæorum haud facile ex ſacris eruas. Sunt autem qui Moſen per bonam conſequentiam oſtendunt fuiſſe magnum chemicum, quippe vitulum aureum*, pro Idololatriæ ſcopo conflatum, facili arte combuſſit, inque puluerem redegit, qui poſſet aquis permixtus potari. Neque hunc ſolum chemici ſibi vindicant, ſed et ſororem eius Mariam, cuius adeo ſcripta de lapide philoſo-

phico

phico circumferuntur, in titulo prophetiſſæ et ſororis Moſis characteribus inſignia. Aut diuerſa ab hac debet credi Maria Ebræa, Democriti in Aegypto magiſtra, aut inſignis parachroniſmi reus erit GEORGIVS SYNCELLVS**, qui hæc tradit, eamque teſtatur laudes meruiſſe, quod ænigmatibus plurimis et eruditis artem inuoluerit.

* *Exod. XXXII.*

** *Chronograph. p.* 248. citante D. D. FABRICIO in Cod. Pſeudep. V. T. Sed placet iudicium DANIELIS SENNERTI *de chemicorum cum Ariſtot. et Gal. conſ.* qui, *tam credibile eſt*, inquit, *hunc librum eſſe Moſis ſororis, quam credibile eſt alium librum, eidem tractatui adiectum, nomine* practicæ Ariſtotelis, *eſſe Ariſtotelis, vtpote qui ipſum Ariſtotelem, qui Auicennam, qui Arabes nominat. -- Nimirum vſitatum eſt chymicis, vt libris ſuis famam concilient, eos ſub magnorum virorum nominibus edere, aut, ſi auctores ignorentur, iis præclarorum virorum nomina præſcribere.*

XXXX. Quam vero difficile ſit aurum, flammis inuictum metallum, comburere et in tantum, vt Moſes fecit, deſtruere, chemici omnes et metallurgi nouerunt: vnde non paucis occaſionem dedit de hoc negotio commentandi. Sed forte nemo faciliorem modum docuerit illo, quem chemicus et medicus præſtantiſſimus D. D. GEORGIVS ERNESTVS STAHLIVS,* præceptor meus omni obſeruantia colendus, publico oſtendit. Nam hoc docente aurum igne comburitur, vt fiat puluis minutiſſimus, qui cum aqua miſceri potarique poſſit.

* Videantur *Opuſcula chymica p.* 585. ſeqq. vbi menſis Aprilis ſiſtit: *Vitulum aureum igne combuſtum, arcanum ſimplex ſed arcanum.* Neſcio quam antiqua ſit illa tinctura auri, de qua celeberrimus D. D. HERM. BOERHAAVE loquitur, *Inſtitut. et experim. chem. lib. II. pag.* 291. *Et hæc eſt vera illa decantata tinctura auri, quæ Principi Colonienſi data fuit olim pro auro potabili. Sumebant enim aurum limatum cum ſulphure et alcali fixo*, ceter. Certe in hoc proceſſu aurum pari fere ratione comburitur. Conferatur, ſi placet, *Ephem. Acad. N. C. Centur. II. pag.* 410.

vbi

vbi de essentia solari seu auro potabili, ex eodem fundamento parando, legitur.

XXXXI. Qui IOBVM medicinæ vindicant, faciunt id potissimum alchemiæ respectu, quam artem hunc virum calluisse, eaque iacturam omnium bonorum largiter compensasse, confidenter aliqui adserunt, inque probationem adsertionis suæ argumenta satis infirma adferunt: quæ vel repetiisse piget.

XXXXII. Ceterum Idumæum fuisse et Mosi coæuum; plerique consentiunt: etsi HIERONYMVS* mauult ipsum ex Nachoris, qui frater Abrahami fuit, familia deducere. Quis vero librum eius scripserit, naturalium rerum scientiam profundam passim pandentem, ignoratur. Commendari meretur celeberrimi D. D. SCHEVCHZERI labor Iobi physicæ impensus: ex quo medicus ad historiam naturalem pertinentia multa depromet, quorum cognitione destitutus in veterum scriptis facile hæsitat aut offendit.

* In *Quæst. Hebraic. in Genesin pag.* 216. *tom. III. opp. a Frobenio* 1524. *editorum.* Indicat ibi fontem persuasionis illius de origine Idumæa.

HISTO-

HISTORIAE MEDICINAE PERIODI PRIMAE

SECTIO SECVNDA

DE

ANTIQVISSIMA MEDICINA GRAECORVM VSQVE AD HIPPOCRATEM COVM.

CVM

SYNCHRONISMO ALIARVM GENTIVM.

Capitibus octo

agitur

I. De diis medicinae Graecae auctoribus.

II. De heroibus medicis, qui Argonautarum tempora illustrauerunt.

III. De heroibus medicis, qui circa tempora Troiana floruerunt.

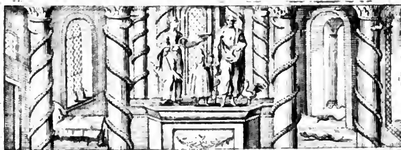
IIII. De cultu Aesculapio, filiis, filiabusque habito.

V. De Asclepiadarum medicorum fortunis, doctrina, meritis, scholisque diuersis.

VI. De medicinae extra Graeciam statu.

VII. De poetis et philosophis Graecis aut inter Graecos versatis medicinae cultoribus.

VIII. De medicis Hippocrate Coo superioribus, aut ipsi coaeuis, non Asclepiadis: vt et de instituto athletico.

Cap. I.

De Diis medicinæ Græcæ auctoribus.

CONSPECTVS.

Epocha Argonautarum. I.
Tribuitur medicinæ inuentio diis, heroibus, hominibus. II.
Numina medica. III.
De Cybele. IIII. V.
De Ioue, eiusque triplici prole medica. VI.
De Apolline. VII.
Eiusque beneficiis medicis. VIII.
Et iure in vitam sanitatemque hominum. arcu instruitur. VIIII.
Videturque Pæon a feriendo dictus. X.
Feriendi anceps significatus. XI.
Apollini institutus cultus. XII.
Medicum beneficium cum vaticinatione coniunctum. XIII.
De Marsya Phryge, quem Apollo male mulctauit. XIIII.
Apollini quæ sacra fuerint. XV.
Eiusdem epitheta frequentiora. XVI. XVII.
Aliqui Apollinem et Pæonem diuersos esse volunt. XVIII.
Apollo physico sensu solem denotat. XVIIII.
De Diana. XX.
Mulierum seorsim vindice et patrona. XXI.
Eius inuenta. XXII.
Dianæ podagræ templum. XXIII.
De Minerua. XXIIII.
Eius inuenta. XXV.
Omnium fanorum custos. XXVI.
Fabularum euolutio. XXVII. XXVIII.
Lucina, quænam intelligenda sit. XXVIIII.
Ipse Apollo parturientibus succurrit. XXX.
De Baccho. XXXI.
Eius origine et inuentis medicis, XXXII.
Vnde eius cultus ad Græcos peruenerit. XXXIII. XXXIIII.
De hedera Baccho sacra. XXXV.
De Mercurio. XXXVI. XXXVII.
Eundem esse Trophonium. XXXVIII.
Prometheus diis subiungitur. XXXVIIII. XXXX.

I.

Cum omni historia Græca sic comparatum est, vt parum explorata illa reperiatur ante expeditionem Argonautarum, quæ in annum mundi cIɔcIɔIɔcc xxi. incidit, atque a Christi natali cIɔ cc lxiii. distat. Hunc terminum quæ excedunt vel plane mythica censeri debent, vel admodum obscura.

II. Natales medicinæ a Græcis in hanc periodum reiiciuntur, et partim ad deos, partim ad heroas, partim ad homines referuntur. Quo ordine nos primum numina medica, tum heroas, denique homines considerabimus, quibus medicinæ vel totius inuentio, vel augmentum per inuenta particularia, tribuitur, vsque ad Argonauticam expeditionem. Credo autem neminem vitio mihi daturum esse, si mythica hæc strictim persequutus fuero, parum sollicitus de temporum rationibus inueniendis, aut de dissensu variorum auctorum: quum fieri non possit vt de figmentis et commentis profanæ religionis certum et apud omnes confessum scribatur.

III. Ex diis medicinæ inuentæ, vel medicæ opis latæ nomine præcipue colebantur a Græcis Apollo et Pallas seu Minerua: tum vero etiam Bacchus, Mercurius, Cybele, Diana, a qua Lucinam aliqui distinguunt, quum alii eandem putent, rursusque alii plures Lucinas statuant.

IIII. Temporum ratio suadet Cybelen, vtpote magnam deorum matrem, Saturnique, vt ferunt, vxorem præmittere. Huius præcipue cultus apud Phrygas ortus, sed deinde a Græcis et Romanis arreptus est: vnde non consona inter se de genealogia, aliisque circumstantiis, diuersæ gentes fabulantur. Quod nos adeo multum

non

non morabitur. Videri de eo poteſt DIODORVS SICVLVS*, qui de medica eius ſcientia perhibet, quod pecorum et infantium morbis purgationibus mederi docuerit, quodque ob ſingularem diligentiam, et beneuolæ mentis affectionem, erga pueros, quos per incantationes ſanitati redderet et crebro in vlnis foueret, montana mater dicta fuerit.

* *Biblioth. hiſtor. lib. III. pag. 190. ſeqq.*

V. Quod hic de purgationibus dicitur, ambiguum ſenſum habet, videturque vocabulum καθαρμὸς potius luſtrandi aut expiandi aliquem ſuperſtitioſum ritum deſignare, quam purgationem per medicamenta.

VI. Ex Saturno et Rhea (id eſt, eadem magna matre,) natus eſt Iupiter, qui ex Latona, Saturni filia, ſuſcepit maſculam prolem Apollinem, alteriusque ſexus Artemidem ſeu Dianam, et ex ſuo cerebro Palladem ſeu Mineruam. Quæ triplex proles ob ſalutem in publicis morbis inueniendam *, aliaque beneficia impetrandá, magnos honores apud Græcos conſequuta eſt.

* Conferri meretur notabilis locus apud SOPHOCLEM in *Oedipo tyranno*, a verſu 151. *ſeqq.* vbi in precum formula, quam chorus recitat, *v.* 168. vocantur τρισσοὶ ἀλεξίμοροι, *trini malorum mortisque vindices*, roganturque vt Martem, peſtilentiæ auctorem, propulſent. Erit alibi occaſio locum hunc iterum attingendi, quando ad Romanos progreſſi erimus.

VII. Apollinem Græci perhibent ex Latona natum eſſe in inſula Delo, ſub arbore palma. A Themide nectare et ambroſia enutritus, a Ioue patre accepit medendi et vaticinandi artes, quibus humanum ſibi genus præcipue deuinciret. Eidem a patre hic honos habitus eſt, vt ad ſuam dextram ſederet, omniaque apud ipſum poſſet, canente CALLIMACHO*: quem eundem honorem Mineruæ habitum PINDARVS refert.

* *hymno in Apollinem v.* 30. Summam antiquae persuasionis de Apolline hic hymnus, doctis variorum, praecipue autem Illustris EZECHIELIS SPANHEMII, notis expositus suppeditat. Addatur hymnus HOMERI in eundem.

VIII. Beneficia eius medica haec recensentur, quod crines ipsius stillent panaceam, quae, in quamcunque regionem vel vrbem decidat, omnia incolumia reddat: quodque medicos prolatare mortem docuerit: denique quod filium suum Aesculapium eandem artem edocuerit in humani generis salutem exercendam.

VIIII. Apollini ac Dianae tribuisse veteres potestatem quandam singularem in vitam hominis, vt, qui subita morte opprimerentur, eorum telis confecti putarentur, erudite ostendit EVERHARDVS FEITH.* Ac seorsim quidem Apollinem viros interimere, Dianam vero leonem mulieribus a Ioue constitutam, vt conficiat, quas velit, multis comprobat. Huc respexisse videntur veteres, qui Apollinem, non minus quam sororem Dianam, arcu instruunt: et epitheta Apollinis ἑκάτοιο, vt et ἑκαέργου, inde sunt frequentia.

* *Antiquit. Homeric. Lib. I. c.* 2.

X. Sed et ex eadem ratióne vocatus videtur Παίων, vel Dorice paean, inque eius cultu frequenter acclamatum: io! paean; scilicet quod sagittis suis ferire putabatur.

XI. Illud vero ferire non solum in perniciem hominum, verum etiam in salutem, intellectum ab iis fuisse, docere nos potest OVIDIVS,* fabula de Pythone serpente Apollinis telis confecto et sublato: in cuius beneficii memoriam Pythii ludi instituti sint.

* *Metamorph. lib. I. vers.* 436. seqq.

XII. Ce-

XII. Ceterum Apollini multa templa, inque iis peragendus religiosus cultus, instituta fuerunt. Magis tamen clara illa sunt ob vaticinia de rebus futuris aut obscuris inibi edita, quam ob medicinam, quippe quam Aesculapio a patre permissam esse persuasum habebant.

XIII. Idque innuere videtur DIODORVS SICVLVS,* quum Apollinem scribit scientiam medicam, quae per fatidicam exercetur artem, qua sanitatem aegroti quondam recipiebant, in lucem produxisse. Ob eandemque duarum artium coniunctionem AESCHYLO ** vocatur ἰατρόμαντις i. e vates medicus.

* Lib. V. pag. 341.

** *Enumenid.* v. 62. Addit, *quod sit* δωμάτων καθάρσιος, *expiator.*

XIIII. Singulare refertur Apollinis factum, quod Marsyae Phrygi, secum de musica laude certare auso victoque, viuo cutim detraxerit, ab arbore pinu prius suspenso, vt referunt DIOD. SICVLVS* et NICANDER.** Hoc factum a medicis anatomen exercentibus opponi potest theatralem carnificinam ipsis obiectantibus. Sunt autem, qui, abominati foedam crudelitatem, cuius Apollinem mox ipsum poenituit, expositionem aliam quaerunt, et putant flagellis tergum Marsyae concidisse Apollinem iratum, vel ipsi scabiem, aut similem cutaneum affectum, immisisse. Priori expositioni fauere videtur MARTIALIS,*** ad alteram duxit EVRICIVS CORDVS.****

* *Bibliotb. histor. Libr. III. p.* 193.

** *Alexipharmac. v.* 302.

*** Epigrammat. lib. X, 62.

**** In notis ad citatum Nicandri locum, vbi argutum ipsius epigramma exhibetur, in editione IOANNIS LONICERI.

XV. Apollini sacra habebantur, ex arboribus palma et laurus: ex animalibus cygnus, lupus, accipiter, coruus et delphinus. De coruo alii dissentiunt.

XVI. Co-

XVI. Cognomen Apollini et Dianæ commune eſt οὔλιος, a Græco οὐλεῖν *ſanum eſſe:* ſicque ſeorſim * apud Delios et Mileſios appellabatur.

* Teſte STRABONE *libr. XIV. pag.* 653. vbi videre iuuat *notam* CASAVBONI 2. 3. 4. Neque vero ſolum apud Delios et Mileſios cultum fuiſſe τοῦ καὶ τῆς Οὐλίου, ſed et apud ipſos Athenienſes, vero ſimile redditur, ſi conferamus PLVTARCHVM Theſei in Cretam iter recenſentem, et a MACROBIO *Saturnal. I,* 17. conſeruatum Pherecydæ locum. Plutarchus enim aperte exponit quibus ceremoniis a Theſeo itinerisque periculoſi ſociis, Apollini in delphinio, adeoque Athenis, vota facta ſint: Pherecydes autem diſerte dicit, feciſſe eos vota Ἀπόλλωνι οὐλίῳ καὶ Ἀρτέμιδι οὐλίῳ.

XVII. Vocatur quoque in nummis Apollo Σωτὴρ nec raro apud poetas ἀλεξίκακος, itemque ἐπικούριος.*

* Apollinis ἀλεξικάκου ſtatuam Athenis indicat PAVSANIAS *VIII. pag.* 684. *ed. Lipſ.* Cognomen ipſi inde exſtitiſſe, quod Peloponneſiaci belli temporibus omnia fœdantem peſtilentiam, Delphico reſponſo quodam edito, is deus ſedaſſet. conf. *Lib. I. pag.* 9. Ab eodem auctore indicatur Apollo ἐπικούριος, cui in vico Baſſæ dicto maxime elegans templum conſtructum fuit, quod peſtilentem morbum ab ipſis quoque auerterit.

XVIII. Quum plerique Apollinem et Pæonem pro vno eodemque deo habeant: fuere tamen quibus* aliter ſtatuere et poſterius nomen Aeſculapio potius tribuere viſum fuit.

* Vide doctiſſimi D. D. DANIELIS CLERICI *hiſtoriam medic. Cap. VII.*

XVIIII. Qui ſenſum phyſicum ex fabulis veterum exſculpere laborant, * Apollinem intelligunt eſſe ſolem, vtpote conſtitutionum anni ſalubrium et inſalubrium, ſanitatis morborumque efficacem fabrum.

* vide MACROBIVM *Saturnaliorum I,* 17. PHVRNVTVM *cap. de Apolline et Diana.*

XX. Apollinis progeniem tantiſper differimus, dum de ſororibus Diana et Pallade, vtraque perpetuo virgine,

et

et reliquis diis, abſoluerimus. Artemis Græcis dicta, Latinis Diana eſt, hoc eſt ipſiſſima luna, Iouis, ex eadem Latona, filia, quæ in Ortygia inſula lucem adſpexit. Huius in medicina partes cum fratre Apolline communes ſupra vidimus: nunc quaſi compendium priſcæ perſuaſionis ex CALLIMACHO* adſcribam: *Telum in ſceleratorum hominum ciuitatem iecisti, qui in ſuos et in peregrinos nefaria multa perpetrauerant. Ah miſeri, in quos tu grauem impinges iram: Greges ipſorum peſtis, agros autem grando deuorat. Tonſi autem ſenes lugent filios: et mulieres aut cæſæ moriuntur puerperæ, aut profugæ pariunt, nihilque eorum talo recto inſiſtit.*

* *hymno in Dianam. v. 122. ſeqq.*

XXI. Nimirum, vt Dea quidem alias benigna et Σώτειρα,* credebatur tamen ſolere et poſſe enormia mortalium peccata, in vniuerſum quidem omnium, ſeorſim vero mulierum, punire. Putabatur enim mulieribus in partu præcipue ſuccurrere, vnde Dianam Λοχείαν parturientes inuocabant: de quo plura quæremus, quando de dea Lucina diſpiciemus. De Diana οὐλίῳ modo diximus.

* Dianæ Σωτείρας templum apud Pellenæos in Achaia PAVSANIAS indicat *p.* 594. Eiusdem ſigna Pegis, Atticæ ditionis *p.* 107. vt et apud Megarenſes *p.* 96. annotat: idemque Dianæ παιδοτρόφου templum Coroneæ fuiſſe teſtatur *p.* 365. Quanta per vniuerſam Aſiam religione Epheſi *Diana* culta fuerit, intelligi poteſt ex Sanctorum Apoſtolorum hiſtoria, *Act. XIX.* quod autem ἄνδρες ἰδίᾳ θεῶν μάλιστα ἄγουσιν ἐν τιμῇ, *viri ſeorſim præcipuo bonore hanc deam proſequuti ſint*, rurſus PAVSANIAS *pag.* 357. auctor eſt.

XXII. Ab Artemide inuentam herbam Artemiſiam plures tradunt, quibus *Apuleius* fauet: quamquam alii, cum PLINIO,* malunt eam ab Artemiſia, Cariæ regina, nomen accepiſſe.

* *Lib. XXV. c. 7.*

XXIII. Fuiffe Dianæ podagræ templum in Laconica, ex *Sofibio* adducit CLEMENS ALEXANDRINVS.*

* *Protreptic. p. 24.*

XXIIII. Pallas, etiam Σώτειρα dea, ex Iouis cerebro, vt credebatur, prognata, quemadmodum omnium artium patrona, fic medicis potiffimum exoranda, monente OVIDIO:*

Vos quoque, Phoebea morbos qui pellitis arte,
Munera de veftris pauca referte deæ.

Eius ope Pericles, quum arcem Athenarum, Mineruæ fedem, admirandis operibus exornaret, reftituit operariorum promtiffimum et maxime operi intentum, quum is improuide fuiffet ab alto delapfus, periculofeque decumberet. Ipfi enim, per fomnium vifa, hunc hominem curandi rationem expofuit, qua vfus feliciter fanabatur. Pericles igitur, vt beneficii memoriam immortalem redderet, PLVTARCHO ** tefte, pofuit fimulacrum æneum τῆς ὑγιείας Ἀθηνᾶς, Palladis Hygeæ.***

* *Faftorum III. fub finem.*

** *In Pericle.*

*** Hygeæ Mineruæ feu Palladis, vt et alterius hygeæ, Aefculapii filiæ, ftatuas Athenis fua vidit ætate et commemorauit PAVSANIAS *p.* 54. Etiam Mineruæ Sofpitæ ara fuit in Acharnana Atticorum curia *p.* 78. Idemque auctor feorfim Pæoniæ Mineruæ fignum, quod Athenis fuerit, annotat *p.* 7.

XXV. Eadem virgo Minerua demonftraffe vfum matricariæ, quæ Græcis παρθένιον, quafi *virginalis*, audit, quæque virginibus feminisque fubinde falutaris eft, perhibetur: nec reticendum eft quod olei inuentionem, ex Græcorum perfuafione, Mineruæ mortales debeant, cuius ad medicinam non exiguus eft vfus.

XXVI. Vel hoc etiam nomine medicinæ vindicari Minerua poffet, quod, docente illuftri SPANHEMIO,* credebatur omnium fanorum, in quibus numina colebantur,

bantur, κλειδοῦχος seu *clauium custos*, et apud Iouem patrem hoc honore habita fuit, vt ipsi ad dextram assideat, eiusque præcepta ad Deos referenda accipiat.

* In notis doctissimis *ad Callimachi hymn. pag.* 51. *et* 62.

XXVII. Videntur autem veteres, Mineruam medicinæ præsidem cum Apolline constituentes, admonere voluisse, vt salutari arti dediti reliquas elegantiores ne adspernentur, sed cum sua coniungant.

XXVIII. Si quis fabularum de Diana, Minerua, vt et Apolline, curque tria hæc numina medicinæ præfecta sint, euolutionem legere cupit, adeat iam supra indicatum MACROBIVM. Summa eo redit, vt demonstret Apollinem esse solem, Dianam lunam, Mineruam autem virtutem et effluuia solis et lucis, quæ humanis mentibus prudentiam subministrant.

XXVIIII. Modo innuimus Dianam esse Lucinam, partus præsidem deam: quod et satis comprobat CALLIMACHVS,* cui clarissime succinit CATVLLVS:**

Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis.

Græco nomine vocatur Εἰλείθυια, quod aliquando Latini etiam adhibent. At vero non constant sibi Græci, quippe qui obstetricium munus sæpe ad alia etiam numina transferunt. Diserte HESYCHIVS nominat Iunonem Argiuam, quæ sine dubio erat Iouis coniux, intelligendam sub Ilithyiæ nomine. Sæpe etiam plurali numero laudantur Ilithyiæ, quæ intelligendæ sunt Iunonis filiæ, vt ex HOMERO *** patet.

* loco, quem §. 20. laudaui, cui adde *hymni in Dianam vers.* 20 -- 25.

** *carmine seculari ad Dianam v.* 13. 14.

*** *Iliad.* Λ *v.* 270. *vbi aperte vocantur* Ἥρης θυγατέρες, Iunonis filiæ, quem locum DIDYMVS, ne aliam, quam Iunonem Iouis coniugem intelligamus, ad hanc restringit additis ver-

 bis:

bis : Διὸς κ῀ ἥρας θυγατέρες. Dissensus hic etiam inde colligitur, quod *Pausanias p.* 357. 358. seorsim annotat Messenios Lucinam, seorsimque Dianam coluisse. Forte hic dissensus ex Creta, cum aliis in pagana religione controuersis, venit: quippe apud hos Gnossii Lucinam Iunonis filiam perhibuerunt, eodem docente *p.* 42. Ceterum Lucinae multa apud Graecos templa fuisse, ex vno *Pausania* discas, qui *p.* 582. apud Aegienses, *p.* 590. Buranum *p.* 639. Clitorium : et apud Tegeatas templum Εἰλειθυίας τῆς ἐν γόνασι, addita historia, *p.* 698. recenset. Idem auctor *p.* 36. nobis indicat, apud Eleusinios fuisse Dianae προπυλαίας templum : quod epitheton intelligi posset, tamquam fanum ante portas vrbis exstitisset, nisi ORPHEVS *hymno I.* inuocans Lucinam προθυραίαν suspicionem faceret, illud cognominis eo potius respicere, vt significet Lucinam in ipso vitae quasi vestibulo nascenti homini debere succurrere. Cuius beneficii magnitudinem significare voluisse videntur Elei, qui Lucinam, Sosipolin cognomine dictam, i. e. vrbis seruatricem, apud se colebant : iterum teste *Pausania. p.* 501.

XXX. Quin ipsum Apollinem in partu laborantibus succurrere non puduit, vt patet exemplo Creusae, ab ipso compressae, quam, EVRIPIDE* teste, fecit ἄνοσον λοχεύειν, sine morbosa difficultate parere.

* *Ion. vers.* 1631.

XXXI. Apollini propinquum merito ponimus Bacchum, quem et Dionysum Graeci, Latini Liberum Patrem, vocant : quippe, MACROBIO* iterum teste, vnus idemque est cum Apolline, quod ab ipso multis vetustissimorum testimoniis probatur. Sed vix vllius dei historia tam obscura et confusa est, quam Liberi patris, non diffitente DIODORO SICVLO, ** qui prolixe de eo refert. Nostri instituti rationes non permittunt, quae pugnantia inter se in fabulis traduntur, conciliare velle.

* *Saturnalior. I. cap.* 18.

** *Lib. III. p.* 195. *et seqq.* Vidit has difficultates *Cic. de nat. deor. II. p.* 1128. qui propterea Liberum patrem Romae consecratum, ab illo Graecorum, Semele nato, caute separat.

XXXII.

XXXII. Sufficiat hic notaſſe ab Indis potiſſimum repeti Bacchi originem, ipſique in acceptis referri, quod vitem colere et vinum parare docuerit: culturam etiam ficuum, aliarumque arborum inuenerit: mox arma per vniuerſum orbem tulerit, artesque has propagarit, ſimulque orgia ſua inſtituerit.

XXXIII. Huic itaque Baccho medicinæ inuentionem Aſſyrii Babyloniique, ſi vera Græci tradunt, acceptam referunt. Haud difficile eſt ad peruidendum, quam hæc de Baccho narrata in Oſiridem Aegyptium conueniant: adeo vt non improbabile ſit, quod DIODOR. SICVLVS* adſerit, omnem Bacchi cultum Græcos per Melampodem ex Aegypto accepiſſe. Et forte, ne nimis facile origo inſtituti pateret, Melampus pro Aegyptio rege Indum vel Babylonium dicere maluit, quum ſe fabulam enarrare omnium optime ſibi conſcius eſſet, recteque videret parum intereſſe de quacunque remotiori gente fabularetur.

* *Lib. I. p.* 87. conf. HERODOTVS *II. p. m.* 55.

XXXIIII. Certe enim non capio, qui potuerint Babylonii inuentorem ſuæ medicinæ aliquem perhibere, ſi vera ſunt, quæ HERODOTVS* perhibet, in hunc ſenſum: *apud Babylonios etiam hæc lex ſapientiſſime lata eſt, vt ægrotantes in forum deportent, quoniam medicis omnino deſtituuntur. Accedentes itaque ad ægrotum inter ſe conſultant, ſi quis forte ipſemet eodem morbo laborauit, aut alium laborantem videre ſe meminit. Conſulunt itaque facere idem, quod alii ad ſalutem fecerunt: nec fas eſt quemquam tacite præterire decumbentem. Si nihil aliud, tamen de morbo percunctari neceſſe eſt.*

* *Lib. I. p. m.* 41. *edit. Camerar.*

XXXV. Baccho hedera conſecrata eſt, ſertaque ex hac parata in ipſius honorem geſtabantur. Cuius rei cauſam vario modo reddunt diuerſi auctores: qua-

 rum

rum nulla mihi plausibilior videtur, quam quod primis instituti auctoribus, ex pluribus plantis semper virentibus, hanc eligere placuit.

XXXVI. Hermeti seu Mercurio etiam medicinae inuentionem fuisse adscriptam, nihil est mirum, quum id ab Aegyptiis, vt plura religiosa, acceperint Graeci. Id tantum addo, Mercurium Graecorum et Romanorum, vtpote ex Ioue et Maia, Atlantis filia, progenitum, longe esse iuniorem illo Aegyptio.

XXXVII. Fuisse autem Mercurio, ob medica beneficia, cultum apud veteres habitum, satis clare elucet ex PAVSANIA,* qui de Messeniis et Tanagraeis commemorat, quod Mercurium κριοφόρον coluerint, quoniam vrbes a pestilentia liberauerit, circumlato in murorum ambitu ariete. Clarissimus BORRICHIVS ** de ariete in Mercurii sacris consulatur.

* *pag. 362. et 752. edit. Lips.*
** *Hermet. vindicat. pag. 91.*

XXXVIII. Ex CICERONE * discimus eundem esse Mercurium et Trophonium, apud Boeotios celeberrimum, de quo inferius erit dicendi locus, vbi de Aesculapii templis absoluerimus.

* *de Natur. Deor. III.*

XXXVIIII. Non subiungerem diis Prometheum, nisi veterum* auctoritate mihi licere id tandem comperissem. Hic in fabulis nobis sistitur tamquam hominum non solum effictor et artifex, verum etiam omnium artium vitae vtilium, et has inter medicinae, inuentor. Fabula apud multos legitur, non iisdem circumstantiis: sed forte apud nullum iucundius legitur, quam PLATONEM.** Inuenta autem sua multis verbis recitantem Promethea inducit AESCHYLVS ***

* Nam non solum PHVRNVTVS, in suo *de natura Deorum* commentario, de hoc inter reliquos Deos agit: verum etiam PLATO eundem

eundem Diis intermiſcet, loco mox citando : et AESHYLVS in ſua tragoedia, quæ *Prometheus* inſcribitur, aliquoties θεῖν vocat.

** *in Protagora pag. 287. med. edit. Baſ. Gr.*

*** *in Prometh. v. 454. ſeqq.*

XXXX. Parum nos iuuerit genealogiam huius Promethei ex poetis nunc referre; quum manifeſtum ſit huius fabulæ auctores, quod hominis veram originem ignorabant, ingenioſe tamen expreſſiſſe, ſollertiam hominis, quæ vitæ incommoda quotidie obtingunt, a ſe amoliri excogitaſſe: quod autem adſidua cura et cogitatio, quæ ſapientiæ deditorum animos detinet, corporis vires minuat et conſumat, nec requieſcere hominem ſinat, innuit in eiusdem Promethei fabula vultur hepar eius depaſcens.

CAP. II.

De heroibus medicis, qui Argonautarum tempora illuſtrauerunt.

CONSPECTVS.

Aeſculapius Apollinis filius. I.
a Chirone Centauro educatur. II. III.
quem vitæ exitum habuerit. IIII.
inter aſtra relatus Ophiuchus dicitur. V.
Vxor et liberi. VI.
Qua dignitate vixerit. VII.
Diuinos honores mortuus conſequitur. VIII.
De medicina eius ex Platone. VIIII.
Eiusdem ſpecimina ex Homero. X.
et Pindaro. XI.
Incantationum antiquitas. XII.
Galeni iudicium de Aeſculapii medicina. XIII - XV.
Alius Galeni locus expenditur. XVI. XVII.
Hygini teſtimonium de Aeſculapii medicina. XVIII.
Ab Aeſculapii morte medici. XIX.
Dardanus. XX.
Melampus elleborum inuenit. XXI.
ab eo melampodium dictum eſſe album. XXII.
Niger non multum poſt inuentus eſt. XXIII.

De

I.

VEnio tandem ad heroas vel medicinæ inuentores, vel scientia eius celebres, quorum plurimi circa expeditionis Argonauticæ tempora celebrantur, quos inter præcipue eminet AESCVLAPIVS, Apollinis, vt omnes consentiunt, filius. Sed de matre dissentiunt, quam plerique vocant Coronidem, Phlegyæ, Lapitharum in Thessalia regis, filiam: alii Arsinoen, Leucippi Messenii filiam. Videantur de eo veteres auctores. *

* Instar omnium erit PAVSANIAS, qui in *Corinthiacis* longo ordine exponit, quæ pro natiuitate Aesculapii, apud se olim facta ex matre Coronide, Epidaurii allegauerint. Quo vero pacto Messenii pro Arsinoe contenderint, idem auctor exponit. Addatur SCHOLIASTES PINDARI ad *Pyth. III.* Sed matre mortali editum Aesculapium Phœnices omnino negabant, teste

teste iterum PAVSANIA *in Achaicis p.* 583. *edit. Lipf. Aesculapium enim aerem esse, omni animalium generi salubritatis praecipuam causam: Apollinem esse solem. Nec immerito patrem Aesculapii haberi: quippe si sol temporibus conuenientem aerem reddat, salubritatem hominibus constare suam.*

II. Quoniam autem mater, quaecunque illa fuit, inscio parente compressa fuerat, partu clandestino editus Aesculapius, Apollinis prouida cura sublatus et Chironi Centauro educandus erudiendusque fuit traditus. Fabulas multas et inter se dissonas breuitatis studio omittam.

III. A Chirone Centauro, (de quo mox agetur, vbi de Aesculapio absoluerimus,) ad optimarum artium, sed praecipue ad medicinae scientiam, adeo eruditus fuit, vt, accedente patris Apollinis beneuolentia, in arte medica vnus omnium maxime floreret, eoque mereretur medicinae inuentor celebrari. Talis quum esset, orbem omnem circumiisse et hominibus arte sua succurrisse eum ferunt. Praecipue autem celebratur nomen eius inter heroas, qui Argonauticam expeditionem susceperunt.

IIII. Vitae tandem finem inuenit Iouis fulmine percussus, siue quod nimis se auarum gloriosumque gereret, siue, vt poetae fingunt, quod Pluto suum regnum per artem eius labefactari identidem apud Iouem quereretur. Sed PLATO * et SVIDAS honorificentius de eo tradunt: tamque liberalem fuisse hic praedicat, vt et pauperes ab inferis reuocaret: mortuum autem esse sideratione pulmonum, quod ignari medicarum rerum ad siderationem fulminis traxerunt. A quo non multum dissentit PLINIVS. **

* *Politicor. III. p.* 399. vbi Pindarum nominatim arguit.
** Libr. XXIX. 1. vbi fabulis accenset, non sine indignationis significatione, narrationem illam.

V. Inter diuos referri Aesculapius meruit beneficiis suis humano generi praestitis: inter astra quoque elucet ophiuchi nomine celebris. L VI.

VI. Vxorem habuisse ferunt Epionem, ex qua filios suscepit Machaonem & Podalirium : filias autem quinque vel sex, quarum nomina recensentur Iaso, Aegle, Aceso, Hygea, Panacea, Rome.

VII. Ceterum Aesculapium nobis veteres vt illustrissimum virum vbique describunt : et seorsim HOMERVS * tamquam regulum non exigui territorii in Thessalia, in qua vrbes erant non ignobiles Tricca, Ithome et Oechalia, quarum situm nobis describit STRABO. **

* *Iliad. β. v.* 729.

** *Geogr. Libr. IX. p.* 437.

VIII. Quantos post mortem honores consequutus sit, quae templa ipsi consecrata sint, quis cultus institutus, inferius amplissime indicabo. Nunc quaerendum fuerit, qualis et quanta medicina Aesculapii fuerit: in quo non parum dissona videas ab antiquis auctoribus tradita.

VIIII. Videtur autem mihi antiquissimorum temporum vitae generi satis conuenienter iudicare PLATO,* quod medicina Aesculapii admodum simplex fuerit, noveritque aliqua ab experientia comprobata, quibus potissimum vulneratis succurreret : aut, si hominibus cetera sanis, nec luxu nec desidia corruptis, morbus quidam forte innasceretur, purgaret corpus morbidumque eiiceret: sed illas subtilitates, quas diaetetica medicina deinceps inuenit, prorsus ignorauerit atque neglexerit. In cuius probationem adfert morem filii Machaonis, qui ad Troiam vulneratus tulit aequo animo sibi, vt et Eurypylo aeque saucio, offerri praegrandem calicem vino plenum, cui caseus radula comminutus et farina immiscebantur, vt HOMERVS ** prolixe exponit. Hoc autem posteriorum medicorum neminem permissurum adserit, quum se tamen ab Aesculapio Asclepiadas, scilicet

cet et posteros et doctrinæ heredes, vocarent ac profiterentur.

* *Politicor. III. p.* 398. Pulcerrimus est locus. Indicat minus tunc temporis corruptos mores et pauciores morbos et leuiores tulisse. Nomina flatulentiæ, catarrhorum, tunc non fuisse audita. Corruptiori deinceps sæculo Herodico opus fuisse, qui gymnasticam medicinæ innecteret, vt sibi suique similibus longam mortem pararet. Sed iterum attingemus hunc locum, si ad Herodicum deducti fuerimus.

** *Iliad.* Λ. v. 630. seqq.

X. Apud HOMERVM certe non vno loco legimus Aesculapii filios, exemptis e vulnere sagittis vel spiculis, ea deinceps aqua frigida lauisse, tum medicamenta dolorem lenientia et sanguinem sistentia imposuisse: quæ iterum faciunt ad intelligendum, quod herbas quasdam calluerint vulnerarias, quas si ab Aesculapio patre edoctos existimemus neutiquam errauerimus. Hunc autem eas didicisse a Chirone Centauro facile persuaserit PLVTARCHVS,* qui probaturus veterem medicinam plurima ex vegetabili regno accepisse, ritus vetustos, sua ætate adhuc durantes, adducit: Tyrios scilicet Agenoridæ, Magnetes vero Chironi, primitias offerre, quippe vetustissimis eorum, qui medicinam exercere susceperunt, in sua quemque patria: *quippe*, inquit, *herbæ vel radices erant, quibus ægrotis medebantur.*

* *Sympos̄iac. III. quæst. I.*

XI. Haud longius artis Aesculapii terminos producit PINDARVS,* quando ipsum canit opem tulisse hominibus, qui essent vlceribus sponte natis obsessi, aut qui armis vulnerati essent, aut lapidis iactu contusi, aut a frigore vel solis calore ambusti: quos quidem curauerit vel incantamento, (μαλακαῖς ἐπαοιδαῖς) vel potionibus medicatis: aliis medicinas exteriores applicuerit, alios denique incidendo incolumes reddiderit.

* *Pyth. III. stroph.* 3.

L 2 XII.

XII. Meretur attendi antiquitas incantamentorum, quæ, D. D. CLERICO iudice, longe vltra Aefculapii tempora adfcendit, interque orientales æque ac occidentales nationes regnauit. Non minoris antiquitatis videntur amuleta, periapta, aliaque huius generis, omnino orientalium fuperftitionem prodentia, quæ plenius in lucem prodierunt, tempore quo Valentinianorum hærefis, fæculis a Chrifto nato primis, erupit, quare illo loco plura exfpectanda de eo erunt: nunc enim ad Aefculapii medicinam reuerti oportet.

XIII. Si GALENVM, aut quisquis eft auctor *Introductionis* Galeno adfcriptæ, audimus, longe auguftior fuit medicina Aefculapii. Ita enim ille inquit: *Sed hæc quidem* (nempe Aefculapio fuperiorum, vt Melampodis et aliorum, quos commemorat) *experientia ratione vacua, nondumque rationalis fuit. Ceterum perfectam medicinam et omnibus numeris abfolutam, nimirum diuinam aio, Aefculapius folus inuenit. Illam vero, quæ inter homines verfatur, huius fucceffores Afclepiadæ pofteris veluti hereditario acceptam tradiderunt.*

XIIII. Sed vix fidem meretur Galenus, quando vsque adeo perfectam medicinam ab Aefculapio inuentam, magis pro amore in Deum patrium, quam ex vero, fcribit. Id obferuamus perpetuo in Galeno, quod de Aefculapio, et integro ordine Afclepiadarum, verba faciens, magnifica omnia prædicet: at vero vbi errores in vno vel altero indiuiduo notandi occafio offertur, honoribus fingulorum nimis detrahat. Cuius quidem moris quas caufas habuiffe verofimillimum fit, alibi plutibus exponemus.

XV. Sed forte aliquid arcani latet in eo, quando diuinam Aefculapii medicinam perfectam notat, deinde vero ipfi opponit eam, quæ inter homines verfatur:

nimi-

nimirum vt locus relinqueretur, quæcunque imperfecta et manca essent, hominum negligentiæ erroribusque imputandi.

XVI. Aliud nobis particulare de Aesculapii medicina suggerit GALENVS, * quem locum integrum ex versione TH. LINACRI adscribam: *Nos ægros quotannis non paucos persanauimus, solis animi motibus ad debitum modum reuocatis. Est vero non spernendus huius sententiæ testis ipsum patrium nobis numen Aesculapius, qui multas scribi cantilenas, mimosque ridicularum rerum fieri, et melodias quasdam, instituit iis, quibus vehementiores animosæ partis motus corporis temperamentum iusto calidius efficerent. Aliis quibusdam, neque iis paucis, venari, equitare, atque armatos exerceri iussit, iisdemque statim tum ipsorum motuum speciem, vtique quibus motus iniunxit, tum armorum, quibus armatis exercitari præcepit, definiuit. Non enim quo pacto excitetur, erigaturque animosa pars, cum imbecilla sit, præcipere sat habuit, nisi etiam mensuram illius ab exercitationum idea definiret.*

* *de sanitat. tuend. lib, I. p. 218. 219. ed. Lat. Frob.*

XVII. Videtur sane hoc Galeni testimonio elucescere quam naturalem rationem τῶν ἐπαοιδῶν, ex Pindaro laudatarum, reddere liceat: simulque non difficillimum fore, si quis Aesculapium artis gymnasticæ, quam maxime laudabilis, (quatenus vitiosæ temporum decursu factæ ab ipsis veteribus opponitur,) auctorem hominibus fuisse vellet ostendere. Sed vnicum dubium superest, idque, vt existimo, non contemnendum, an Galenus hoc loco de eo loquatur, quod Aesculapius inter homines versatus fecisse credi debeat, an vero potius quod Aesculapii nomine callidi sacerdotes Pergameni memoria Galeni fecerunt. Valde enim vereor vt probari

bari poſſit illis temporibus, quibus Aeſculapius inter homines vixiſſe creditur, mimorum artem ad riſus excitandos compoſitam ita fuiſſe excultam, vt pro triſtitiæ remedio adhiberi potuerit. Nec Platonem, Galeno multo antiquiorem, qui multis verbis paſſim dicit quid in medicina laudet vel reprehendat, prætermiſſurum huius rei mentionem fuiſſe exiſtimo, ſi omnino ipſi res illa nota fuiſſet.

XVIII. HYGINVS* facit Aeſculapium auctorem medicinæ clinicæ, id eſt illius, quæ ad ægrotantis lectulum exercetur, opponiturque tum illi, quæ ex templis deorum petebatur, tum iſti vagæ circumforaneorum, conuentus hominum frequentiores oberrantium. At vero quum vix veroſimile ſit poſterioris generis homines tunc temporis fuiſſe; nec prioris generis illi adeſſe potuerint: non iniuſte dixerimus nomen clinicæ medicinæ magis eſſe recens: ſuoque tempore originem eius probabiliorem indicare laborabimus.

* *cap.* CCLXXIIII.

XVIIII. Ab Aeſculapii morte medicina ad homines peruenit. Potiſſimum autem exercebatur ab illis, qui ſe Aſclepiadas ab Aeſculapio appellabant. Ante vero quam de his dicere liceat, oportet plures homines Argonautica expeditione ſuperiores, tum vero etiam Aeſculapio coæuos aliquos, ordine recenſere.

XX. Non omnino reticere poſſum hic Dardanum, hominem ſane vetuſtiſſimum, ſi vnus idemque eſt Dardaniæ, id eſt Troianæ gentis, et libri dynameron inſcripti et a veteribus ſubinde laudati, auctor. Titulum huius libri non vno modo intelligunt docti viri: alii enim exiſtimant in hoc opere doceri præparationem medicamentorum particularium, certis diebus, quibus ſingularis illorum vis eſt, colligendorum: doctiſſimus autem

autem SALMASIVS* per dynameros putat denotari genus dæmonum valentiorum. Quicquid sit de libro diu deperdito, illud certum est et extra controuersiam positum, Dardanias artes, vt superstitiosas et magicas, subinde citari, medicinæque opponi. Consulatur CL. FABRICIVS.**

* *ad* SPARTIANI *Hadrianum c. XIV.*
** *Bibliotb. Græcæ Lib. I. c. IV.*

XXI. Melampus, Amythaonis et Aglaiæ filius, Argiuus, multum in veteri historia celebratur, potissimum vero quod in Aegypto acceptos, vel a Cadmo aliisque Tyriis, qui cum hoc e Phoenice venerant, auditos, plurimos religiosos ritus, præsertim Cereris et Bacchi, multasque profanæ superstitionis fabulas, in Græciam transtulerit, ibique mysteriis illorum numinum homines initiauerit, testibus HERODOTO,* DIODORO SICVLO** et CLEMENTE ALEXANDRINO.*** Erat poeta insignis, ceterum autem, pro more illorum temporum, pastor. Quum itaque obseruaret capras suas purgari, quoties elleboro vescerentur, hac ratione in cognitionem virtutis huius plantæ deuenit, eoque remedio percurauit regis Proeti filias furentes, multasque eiusdem regionis feminas eodem morbo laborantes, præmiumque felicis curationis retulit alteram harum filiarum sibi in vxorem, cum parte tertia regni: alteram vero filiam fratri suo Bianti, cum tertia regni altera, impetrauit. Videri de hac curatione possunt, præ ceteris auctoribus, HERODOTVS** et PAVSANIAS.*

* *Lib. II. cap.* 49. ** *Lib. I. pag.* 87.
*** *Protreptic. p.* 10. ** *Libr. IX. cap.* 33.
* *Corinthiac. pag.* 150. Regem hic vocat Anaxagoram. Forte nec mentione indignus fuerit locus, quo curatio hæc peracta apud eundem legitur. Indicat autem Arcadiæ vrbem Lusos, vbi ex altera parte aqua stygia, omnino lethalis, profluit, ex altera non longe abest fons prægelidæ aquæ, alyssos

alyſſos ab effectu dictus, quoniam rabiei caninæ certo mederi credebatur. vide PAVSANIAM *p.* 635 - 637.

XXII. Ex eo gloria ellebori celebrari cœpit, ipſaque planta ab inuentore Melampode melampodium appellari. Vix dubium eſt ex duobus elleboris album hic eſſe intelligendum, quem innoxie ab ouibus aliisque animalibus comedi, quum nigrum illis perniciofum ſit, plures auctores teſtantur.

XXIII. Sed non adeo multum poſt etiam inuentum eſſe veratri nigri vſum, vel ex eo apparet, quod Hercules, a neſcio quo ciue Anticyrano, huius ope a furore liberatus perhibetur: vnde antiquitas elleboriſmorum, ſeu purgationum cum veratro, elucet: de quo pauca adhuc dicenda ſunt.

XXIIII. Veratrum quidem album eſſe illud Melampodis, ex ſuperius adducta nota, et Plinii Galenique teſtimoniis, ſatis videtur certum: verum DIOSCORIDES* rem totam ad nigrum refert.

* *Lib. IV. cap.* 146.

XXV. Nigrum hunc eſſe, qui apud nos hoc nomine venit, Theophraſti teſtimonio, aduerſus Dioſcoridem, qui iterum hic turbat, probari poteſt: tum vero etiam, quod BELLONIVS,* qui loca illa obiuit, nullum alium ibi deprehendit. Præcipue autem frequens erat in Helicone, Parnaſſo, Olympo montibus, per omnem Aetoliam, et præcipue apud Anticyranos.

* citante CAMERARIO *in horto philoſ. et med.*

XXVI. Sed quum duæ Anticyræ fuerint, altera ad ſinum Corinthiacum ſita in Phocide, altera ad ſinum Maliacum: dubium eſt, quænam ſit illa ob elleboriſmum olim tantopere celebrata, vt in prouerbium abierit: quum Pauſanias illam illuſtribus ſignis denotet, cui omnino ſuccurrit HELLADIVS BESANTINOVS apud

PHO-

PHOTIVM: * hanc vero Strabo et Stephanus Byzantinus nobis ostendant.

* in *Excerptis ex Helladii Besantinoi Chrestomath. pag.* 1591. *ed. Schot.* vbi diserte legitur: *Anticyram, vbi album veratrum nascitur nullo alibi crescente deterius, vrbem Phocensem esse.* Reliquorum auctorum loca seorsim indicare superuacuum existimaui, quum id olim fecerim in dissertatione *de elleborismis veterum Halæ Magdeburg.* 1717. edita.

XXVII. At vero hæc conciliare parum forte referet. Vtinam liceret modum indicare, quo veteres, ad salutem plurimorum mortalium, elleboro vsi fuerint. Dolendum autem est veteres, qui supersunt, de elleborismis, tamquam re inter medicos omnes cognitissima, nimis stricte et concise scripsisse, illos autem, qui modum ex instituto tradiderunt, temporum iniuria intercidisse, vt ad nos nihil illorum peruenerit. Quicquid ex antiquis colligi potuit, in dissertationem modo dictam congerere studui. Hic notasse sufficiat, veteres non sine magna præparatione ad elleborum propinandum accessisse: quippe multa prouide instituta erant ante exhibendum pharmacum facienda vel omittenda: multa accurate tenenda, si iam potum esset medicamentum, vt operatio promoueretur, et terribilia symptomata præoccuparentur. Ex quo apparet eos elleborismum non pro re vili, sed omnino ardua et accuratam diligentiam deposcente, habuisse.

XXVIII. Sed præter ea, quæ artis sunt, Melampus, vt erat superstitionis callidus magister, institutum suum multis circumstantiis commendare, an contaminare? voluit. Adhibebantur enim ad actum sollemnis καθαρμοῦ varii ritus religiosi, incantamenta, lustrationes, balnea, suffitus, quorum physicam rationem non facile inuenias, etsi de balneis mitius iudicare veterum praxis iubeat. Videri apparatus ille potest apud CLEMEN-

TEM ALEXANDRINVM,* vbi comicorum veterum MENANDRI et DIPHILI fragmenta de his leguntur. Commemorantur tæda, bitumen, ſulphur, ſcilla, lana flaua, fruſta ſalis: et expreſſa Proetidarum mentio adiicitur, vt ne dubitandi locus ſuperſit talia omnino fuiſſe ad Melampodem relata.

* *Stromat. lib. VII. pag. 713.*

XXVIIII. Quin inuenimus etiam multis poſt Melampodem ſæculis elleborum album expiandis et purgandis, non ſine ſuperſtitione, ædibus, cum precatione ſollemni, adhibitum. Immo non ſine augurio effodiendum, ſiue rebantur, ſiue populo perſuadebant, vt illi, qui modum adhibendi callebant, indeque emolumentum capiebant, eo magis impedirent, ne remedium in popularem perueniret notitiam ac vſum. Ex quo ſpecimine diſcamus, ſuperſtitionem, curationibus naturalibus impie ſuperadditam, priſcis temporibus quaſi ſepem monopolii fuiſſe Aſclepiadis, immo, ante et præter hos, omni ſacrificulorum turbæ.

XXX. Melampodi tribuitur, quod primus vinum æquali menſura aquæ permiſcere docuerit, adeoque ἀκρατοποσίαν, ſeu vini meraci potum, auferre conatus ſit: cuius quidem inſtituti laudabilem rationem facile intelligere licet, ſi cogitemus vinorum Græcorum generoſam bonitatem, et noxas, ab illorum meracorum ingurgitatione annotatas, ex veteribus repetere velimus.

XXXI. Ceterum PLINIVS* commemorat diuinitatem et quandam cælitum ſocietatem in Melampode notatam fuiſſe: in quo eum confert cum Sibylla. GALENVS autem refert ipſum ſupra ceteros mortales auditu excelluiſſe: quod eo ſpectat, vt Apollodorus auctor eſt, et ab aliis crebro dicitur, quod volucrum linguas

linguas intellexerit, aut intelligere se finxerit: cuius commenti nebula auctoritatem augurali scientiæ, quam profitebatur, parabat. Specimen artis huius, a Melampode editum in Iphicli sterilitate auferenda, ex eo D. D. CLERICVS** adfert.

* *Hist. natur. lib. VII. cap. XXXIII.*

** *Hist. medic. I. pag.* 26. Conferri etiam merentur de Melampode D. D. FABRICIVS *in bibl. Gr. Lib. I. c.* 15. et BAELIVS *in Dictionario.*

XXXII. Nimirum, missis circumstantiis superstitiosis, eo res redit, vt rubigine ferri, ad decem dies cum vino potui data, illum sanitati restitueret: quod forte primum et antiquissimum exemplum est metallici medicamenti in vsum vocati.

XXXIII. Oportet Melampodem longæuum factum fuisse, quum aliquæ circumstantiæ suadeant credere ipsum sesquisæculo ante Argonautarum expeditionem vixisse: Iphiclus autem, quem sic curasse legimus, expeditioni illi interfuerit. Ceterum mortuo Melampodi ab aliquibus diuinos honores habitos, templaque in eius honorem exstructa fuisse, apud PAVSANIAM* legimus.

* *Lib. I. pag.* 107. *Aegisthenis Melampodis, Amythaonis filii, templum est, et in eo non magni vtique viri signum columnæ insistit. Melampodi sacrum faciunt, et festum diem quotannis celebrant.*

XXXIIII. Filium reliquit Thyodamas dictum, paternarum artium heredem, sed non æque celebrem memoriam consequutum. Nepos Melampodis fuisse perhibetur Polyidus: sed scrupulum iniicit GALENVS, aut quisquis est auctor Introductionis, qui ipsum Aesculapio superiorem, ætatis ratione collocat. CLEMENS ALEXANDRINVS* Argis et Megaris ipsum claruisse indicat: nec abnuit PAVSANIAS.

* *Stromat. I. p.* 334.

XXXV. Scripta quædam ad Melampodem auctorem relata feruntur: ſed res ipſa loquitur illa eſſe iunioris cuiusdam, qui ſe in Aegypto, et ad Regem Ptolemæum, ſcripſiſſe palam profitetur. Agunt de diuinatione ex palpitationibus ſiue ſaliſſationibus membrorum, vt et ex næuis oleaceis in corpore: quod vtrumque argumentum ad medicinam proprie non pertinet. Quia vero medici non poſtremi dignam curioſitate ſua obſeruationem næuorum exiſtimarunt: nolui hoc loco mentionem huius rei omnino omittere: præſertim quum res Ptolemæorum æuo antiquior eſſe videatur, et orientalem ſuperſtitionem adiunctam habeat. Obſeruationem ſaliſſationum inter orientales populos adhuc hodie vigere, facile perſuaſerit rerum orientalium quondam peritiſſimus HERBELOTUS*.

* *in Bibliothec. orientali.* Exſtare nimirum teſtatur librum ſub titulo Kitab al-ichtilâg, de quo ſic refert: *dans lequel il eſt traité des prognoſtiques, qui ſe tirent de ces treſſaillemens, et il y a une diſtribution de prieres ſuperſtitieuſes, que l'on doit faire ſelon les parties du corps, ou ils arrivent. L'on attribue cet ouvrage a Giafer Ben Muhammed al-Sadik, un des douze Imams de la race d'Ali. Les Turcs ont un livre ſemblable en leur langue et l'appellent Signir Nameh, c'eſt a peu prés celui que les Grecs appellent* περὶ τῶν παλμῶν.

XXXVI. Veniendum nunc eſt ad Chironem Centaurum, Saturni, vt fertur, et Philyræ filium, quem PINDARUS* deſcribit vt virum corpore ferum, animo ἀνδρῶν φίλον, id eſt humaniſſimo. Hunc poetæ et hiſtorici nobis ſiſtunt tamquam in antro Pelii montis reſidem, ad quem, tamquam ad communem præceptorem, heroes illius temporis diſcendi cauſa confluxerint. Erudiuit autem Aeſculapium, vt ſupra dictum eſt, in medicina, eiusdemque artis participes alios fecit, eosque inſuper armorum equorumque vſum, vt et muſicam, immo etiam iuſtitiam edocuit. Longum catalogum eorum,

çorum, quos ad venationem instituit, dat XENOPHON, ** inque hoc præter Aesculapium comparent Nestor, Theseus, Vlysses, Achilles, Aeneas, Podalirius, Machaon, Diomedes, Castor, Pollux, Palamedes, Græciæ antiquissimæ principes. Chironem vero ab Apolline et Diana, propter iustitiam, venationem fuisse edoctum canesque accepisse, hocque accepto dono lætum fuisse vsum, eidem auctori creditur. Addit PHILOSTRATVS ipsum vitam longissime produxisse.

* *Pyth. III. initio.*

** *libri de venatione initio :* addatur PHILOSTRATVS *in heroicis p. m. 165.*

XXXVII. Tribuitur ipsi, medicinæ intuitu, in genere magna eius peritia, siue ad hominum, siue ad animalium vsum expeteretur seorsim: autem rei herbariæ et medicamentariæ auctor perhibetur a PLINIO * et PLVTARCHO, ** qui simul commemorat Magnetes ipsi, tamquam primo medico, primitias herbarum et florum obtulisse. Nomen eius gerunt centaurea, quod nos centaurium vocamus, teste iterum PLINIO. *** Quod vero idem Chiron vulnera etiam et vlcera tractauerit, ex eo discamus licet, quod vlcera Chironia in prouerbium abierunt.

* *Libr. VII. 56.* ** *Sympofiac. III. quæstion.* 1.

*** *Libro XXV.* 6. idem vocari Chironium ibidem discas, qua occasione nominis ratio indicatur ; simulque cognoscitur quantum a nostro centaurio diuersum sit illud, de quo Plinius agit.

XXXVIII. Vt itaque heroas docuisse Chironem nemo dubitat, sic incertum est an literis aliquid consignauerit. Laudant certe veteres aliquod poema, quod alii ad hunc Chironem, alii ad Hesiodum transtulerunt, de quo videatur CL. D. D. FABRICIVS. * Laudantur etiam eiusdem hippiatrica, hoc est de medicina veteri-

 naria

naria libri, ſed pridem, modo Chironis genuini fuerunt, deperditi.

* *Bibliotb. Gr. lib. I. cap. 3.*

XXXVIIII. Plura Chironis merita indicat CLEMENS ALEXANDRINVS* qui nos porro edocet filiam ipſi fuiſſe, Hippo dictam, Aeoli deinceps vxorem factam, quem patriam ſcientiam, naturæ contemplationem, docuerit. De mortis genere inferius dicam.

* *Stromatum I. p. 306.*

XXXX. Sed, age, diſcipulos ordine percurremus, quos inter gloria apud veteres maxime excellit Hercules, cuius vitam et facta veteres omnes diffuſa opera tractant: inter quos præcipue videri debet DIODORVS SICVLVS.* Iouis adulterio cum Alcmena, Amphitruonis vxore, generatus eſt: et quum regnum inter Perſidas, ex Iouis promiſſo, interueniente Iunonis dolo, obtinere non poſſet, proſpexit tamen pater nominis eius celebritati, vt poſt duodecim labores ab Euryſtheo ipſi imponendos, ſi feliciter peracti eſſent, immortalium deorum conſortio potiretur.

* *Libr. IV. inde a pag. 216. ad 244.*

XXXXI. Ferunt Herculem tam indigne tuliſſe, quod duro Euryſtheo ad parendum, obſequiumque præſtandum, addictus eſſet, vt præ mœrore ægrotaret: qua occaſione vſa Iuno rabiem viro immiſit. Sed ab hoc furore liberatus eſt Anticyræ ellebori potu, vt apud PHOTIVM* refertur.

* *pag. 474. edit. Schotti.*

XXXXII. Labores fere omnes eo redeunt, vt humanum genus a nocentiſſimis et terrificis monſtris liberaret: vnde Græcis ἀλεξίκακος vocatur. Multi ad ſenſum verum, ſub inuolucro fabularum latentem, eruendum operam contulerunt. Ex his ad rem medicam

ſpectat

ſpectat hydra Lernæa ab Hercule magno labore confecta, quam LANCISIVS* doctiſſime exponit de nocentiſſimarum et peſtiferarum paludum exſiccatione, et hinc facta aeris circumuicini emendatione, morborumque exſtinctione: quo quidem beneficio valde eguiſſe homines, quum primum regiones a diluuio inundatæ, ſtagnantibusque aquis ſuperfuſæ, habitabiles reddendæ eſſent, præſertim in calidioribus regionibus, facile intelligitur.

* in libro aureo *de noxiis paludum effluuiis. L. I. c.* 9.

XXXXIII. Specimina artis medicæ inſignia ab auctoribus conſignata equidem non inuenio. Interim nomen eius gerit papauer ſpumeum, Heracleum Dioſcoridi et Theophraſto dictum: item ſideritis Heraclea, Panaces (πάνακες) Heracleum, ex quo opopanax legitur, de quibus conſulendi ſunt herbariæ rei auctores. quin, PLINIO* auctore, Herculi eam quoque ſcribunt, quæ Apollinaris, apud Arabes Altercum ſiue Altercangeno, apud Græcos vero hyoſcyamus vocatur. Etiam morbus comitialis Herculeus dictus eſt: incertum quo intuitu: vt et obſcura eſt ratio, cur dictæ plantæ ad Herculem potiſſimum fuerint relatæ.

* *Lib. XXV,* 4.

XXXXIIII. Ceterum de Hercule notum eſt, quod pingatur pelle leonina obtectus, quam, vt fabula eſt, detraxit leoni Nemeo, quem primo certamine deuicit. Sed PTOLEMAEVS HEPHAESTIONIS* perhibet hunc leonem non quadrupedem, ſed virum fuiſſe gigantem, cui a ſe victo pellem Hercules detraxit, ſibique circumdedit. Adeoque anatomici, dum homines excoriant, non ſolum Apollinis Marſyam excoriantis exemplo, ſed inſuper hoc Herculis, tueri ſe poſſunt.

* *apud* PHOTIVM *Cod. CXC. pag.* 484.

XXXXV.

XXXXV. Malam gratiam præceptori suo Chironi rependit, si verum est, quod DIOD. SICVLVS* scribit, ipsum, in pugna cum Centauris commissa, Chironem, quantumuis inuitum, sagittæ iactu interemisse.

* *Libr. IV. pag.* 221.

XXXXVI. Apud PLINIVM* laudatur nodus Herculeus, his verbis: *Vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo vim quandam habere vtilem dicuntur, quippe cum Hercules eum prodiderit.* Quo pacto nodus hic nectatur, videri potest apud ORIBASIVM.** De vsu Herculei nodi extra medicinam, videatur ALEXANDER ab ALEXANDRO.

* *hist. nat. lib. XXVIII. cap. 6.* ** *de laqueis cap.* 8.
*** *Dier. genial. Lib. II. cap. V.*

XXXXVII. Vt inter Chironis discipulos, aut saltem alumnos, etiam referamus Aristæum, Apollinis ex nympha Cyrene filium, facit poeta APOLLONIVS RHODIVS*, qui ipsum in Lybia, vbi Cyrenæ deinceps conditæ sunt, natum, deinde vero admodum puerum ad antra Chironis delatum, ibique a musis medicinam et vaticinandi artes edoctum, canit. DIODORVS SICVLVS** Chironi nullas in educatione nostri partes tribuit, sed nymphis potius Cyrenaicis, a quibus lactis coagulationem, aluearium structuram et oliuarum cultum edoctus, instar alterius Osiridis aut Bacchi, terrarum multas partes, præcipue insulam Ceam, Siciliam, Sardiniamque, adiit, artesque dictas propagando, et passim morbos profligando, diuinos post mortem honores meruit. Quin in ipsam Thraciam profectus dicitur, ibique Bacchum inuenisse et ab ipso multa didicisse. Cadmi filiam Autonoen in matrimonio habuisse, regemque Arcadiæ fuisse, insuper perhibetur. Longe plura de eo videri possunt, eiusque beneficiis, apud NONNVM.***

* *Argo-*

* *Argonauticor. lib. II. verſ.* 511. ** *Libr. IV. pag.* 280. ſeqq.
*** *Dionyſiac. lib. V.*

XXXXVIII. Celeberrimus D. D. CLERICVS * ſcribit ipſi Ariſtæo a quibusdam attribui inuentionem Laſerpitii, quod et Silphium apud veteres audit, olimque optimum afferebatur ex Cyrenaica prouincia: ſed, præter conſuetudinem ſuam, omiſit, quo auctore id tradat. Saltem non video qui potuerit Ariſtæus ſilphium inueniſſe, ſi vera ſunt quæ PLINIVS, ** ad euidentiſſimos Græciæ auctores prouocans, de epocha ſilphii inuenti et Cyrenarum conditarum, conſignauit. Sed quum hæc in tempora recentiora incidant; tuncque pluribus de medicina Cyrenaica diſpiciendum fuerit: merito nunc ſuperſedemus illo labore vlterioris inquiſitionis.

* *hiſtor. medic. parte I. pag.* 31. ** *Libro XIX. cap. III.*

XXXXVIIII. Vix dubito hunc eſſe illum Ariſtæum, quem auctor introductionis Galeno adſcriptæ cum Polyido coniunxit, et ſequenti elogio mactauit: *Quæcunque Ariſteo, Melampodi et Polyido adſcribuntur, experientiam quandam habuerunt. Sed hæc quidem experientia ratione vacua, nondumque rationalis fuit.*

L. Inter Chironiæ diſciplinæ alumnos forte clariſſimus eſt poſt Herculem Iaſon, quo duce heroes illius temporis expeditionem Argonauticam ſuſcepere. Ipſemet Iaſon medicinæ gnarus fuiſſe a multis perhibetur: et famoſiſſima expeditio ad hiſtoriam hanc pertinentia quædam habet: quare nunc ad eam exponendam venimus.

LI. Scilicet fama erat in Colchide aſſeruari aureum aliquod vellus, de quo oraculum rex acceperat tunc ſe moriturum eſſe, quum aduenæ vellus illud abſtuliſſent. Quare non ſolum illud arctiſſima cuſtodia ſeruabatur: verum

rum etiam omnes aduenæ, quamprimum pedem in continentem posuissent, mactabantur; eo consilio, vt fama inhospitalitatis omnes peregrini ab adeunda hac terra arcerentur.

LII. Sed Iasonem stimulabat gloriæ cupiditas ad aliquid audendum, quo memoriam suam immortalem redderet. Quare nauem prægrandem, Argo dictam, in monte Pelio struxit, delectisque ex optimo flore heroum, qui societatem huius periculi exoptabant, LIIII. sociis, omnibus rebus necessariis instructus, eo nauigauit. Dux erat ab omnibus delectus Hercules: Orpheus tamquam vates aderat. Ipsi heroes remigum officio per vices fungebantur.

LIII. In Colchide tunc regnabat Aeetas (Αἰήτης) qui in matrimonio habebat Hecaten, exque illa duas susceperat filias, Circen et Medeam: quæ tres feminæ deinceps erunt describendæ. Nunc sufficiat annotasse Iasonem, quum ad Colchos naui appelleret, bono fato suo incidisse in Medeam, tunc ex aula profugam, vt parentum sororisque iram euitaret. Cum hac, pacto prius matrimonio, consilia communicat, eiusque ope cupito vellere feliciter potitur.

LIIII. Hæc breuis est facti historia, quam aliqui auctores, sed vix sæculo VII. pares, vt SVIDAS,* EVSTATHIVS,** aliique recentiores hos sequuti, trahunt ad Alchemiæ antiquitatem demonstrandam: aureumque id vellus exponunt fuisse librum de arte aurifice, cuius auferendi gratia tot labores, totque pericula Iason cum fortissimis Græcis subierint. Multus est in verisimilitudine huic opinioni concinnanda magnus et illustris vir OLAVS BORRICHIVS.***

* *in* χρυσόμαλλον δέρας. Verba hæc sunt: τοῦτο δὲ οὐχ ὡς ποιητικῶς φέρεται ἀλλὰ βιβλίον ἦν ἐν δέρμασι γεγραμμένον, περιέχον ὅπως δεῖ γίνεσθαι διὰ χημείας χρυσόν. i. e. *hoc autem non vt verba poetarum iacent, sed intelligendum est volumen pellibus inscriptum, docens quo*

quo pacto per Chemiam aurum debeat parari. Quæ verba a IOANNE ANTIOCHENSI sæculi VII. scriptore, Suidam accepisse, ex SALMASII *exercitationibus Plinianis ad Solinum* ostendit BORRICHIVS *hermet. vindic. pag.* 87.

** *Scholiis ad Dionysii Periegetæ vers.* 691. *pag.* 93. *ed. H. St.* vbi primum ex sua sententia dixerat aurum ex fluuiis pellium ope colligi, indeque fabulam aurei velleris exstitisse, subdit sententiam *Characis* his verbis: καίτοι ὁ Χάραξ τὸ χρυσοῦν δέρμα μέθοδον εἶναι λέγει χρυσογραφίας, μεμβράναις ἐμπεριειλημμένην, δι' ἣν, ὡς λόγου ἀξίαν, τὸν τῆς Ἀργοῦς καταρτισθῆναι στόλον. Quæ quidem verba aliam, quam de Alchemia, explicationem admittere, facile, credo, apparet.

*** *Diss. de origine et progressu chemiæ. pag.* 84. 85. et in *Hermet. vindic. pag.* 87. *seqq.*

LV. Argumenta BORRICHII huc fere redeunt: Colchos fuisse ab Aegyptiis ortos, relictos in hac terræ regione a Sesostre, quum is victricia arma vndiquaque circumferret. Sesostrem hunc vero a Mercurio fuisse institutum. Fieri itaque potuisse, vt ex proceribus ibi relictorum artis aurificis quidam essent conscii. Colchos præterea habuisse mineram cinnabaris, ex Theophrasti Eresii testimonio liquere: antimonium vero ibidem frequens esse ex recentioris auctoris αὐτόπτου fide confirmat: adeoque suppetebant mineralia præcipua. Phasidem, Colchidis fluuium, non ferre secum aurum, recens quidam auctor, qui Mingrelliam peragrauit, testatur: ergo verum esse nequit, quod alii ad fabulam explicandam attulerunt, suppetiisse Colchis auri copiam, quod velleribus arietum e fundo fluuii expiscari nouerint.

LVI. Sed vt argumentatio ab origine Aegyptiaca supponit aliam rem facti valde dubiam; scilicet an Aegyptii artem aurificem calluerint: sic recentioris scriptoris testimonium de eo, quod sua ætate non viderit aurum colligi, vix valere poterit ad antiquis temporibus illam

ſollertiam denegandum: niſi forte velimus eodem modo Hiſpaniæ priſcas diuitias in dubium reuocare, quod ibi deſitum eſt ex fluuiis aurum quærere: nec fodinæ a longo tempore iam operæ pretium ibi faciunt; quum tamen, præter PLINIVM, * alii inſignes ſcriptores, pro priſca opulentia, teſtimonium exceptione maius dicant. Certe recentiſſimæ relationes de copia inſigni auri ex Daria fluuio collecti, et in Ruſſiam delati, fidem antiquitati faciunt: præſertim quum EVSTATHIVS non tam de Colchide propria loqui videatur; quam vlteriori quadam regione, tunc temporis forte Colchico regno parente.** Cetera non magis conuincunt, etſi probabilitati ſententiæ Borrichianæ ſeruiunt, quem virum ipſum adeundum ſuadeo.

* *Hiſtor. natural. lib. XXXIII. cap. IV.*

** En verba *Euſtathii* ad *l. c.* Κόλχων ὑπερκεῖσθαι λέγονται οἱ Θοᾶνες -- πλουτοῦντες τῷ χρυσῷ. χρυσὸν γὰρ παρ' αὐτοῖς οἱ χείμαῤῥοι καταφέρουσι ὃν ὑποδέχονται οἱ ἐκεῖ μαλλωταῖς. i. e. *Vltra Colchos habitare dicuntur Thoanes, ---- auro abundantes. Aurum enim apud illos riui deferunt, quod accolæ villis colligere norunt.*

LVII. Supra mentio facta eſt trium mulierum, Hecates, Circes et Medeæ, quarum hiſtoria ſubiungi nunc debet. Hecate duarum poſteriorum mater, tamquam immanis et crudelis mulier deſcribitur a DIODOR. SICVLO.* Præſertim in mortiferis pharmacis ſolerter componendis exercitata fuit, et aconitum ** inuenit. De cuiuſcunque veneni natura et efficacitate ita experimentum cepit, ſi cibis hoſpitum illud permiſceret: quo infami exercitio magnam conſequuta eſt harum rerum peritiam.

* *Libr. IV. p.* 248.

** De aconito multa affert EVSTATHIVS *ad Dionyſ. Perieget. v.* 791. Summa eo redit: Herculem in illa regione Cimmeriorum, vbi Heraclea poſita eſt, ab inferis reduxiſſe Cerberum, qui rabie furens ſaliua ſua infecerit plantas, idque virus

virus attraxisse aconitum. Cum vero incolæ in patria, vtpote Megarensium coloni, planta illa sine metu vesci antea consueuerint, magnam inde exortam esse calamitatem, quum hic, in colonia, idem tentarent. Conuenit cum *Eustathio Scholiastes* NICANDRI ad *Alexiph. v.* 12. qui quidem non rabiem Cerberi, sed insolitam solis lucem, caussatur.

LVIII. Circe, (iterum verba DIODORI exhibeo) ad medicamentorum omnis generis solertiam conuersa, mirabiles variarum radicum et herbarum naturas et vires incredibiles adinuenit. Non pauca enim ex matris disciplina hauserat, sed multa suo ingenio studioque eruit, ita vt nihil cuiquam ad excellentiam artis medicamentariæ faceret reliquum. Sarmatarum regi nupta, illum veneno sustulit, postque alia impie crudeliterque gesta, regno pulsa, in Italiam venisse, aut in insula, nescio qua, deserta, cum turba mulierum sibi probata, consedisse traditur.

LVIIII. In hac Vlyssem cum sociis Circen deprehendisse canit HOMERVS,* Aeneamque VIRGILIVS:** vbi longo ordine præstigias et maleficia eius licebit recognoscere. Saltem antiquitas persuasionis illius, posse homines in sues, lupos, veneficio mutari, aut virilitatem incantamentis auferri, inde cognoscitur. Vlyssi autem Mercurius dederat moly, quo gestato tutus ab his maleficiis foret.***

* *Odyss. K. vers.* 140. *seqq.* ** *Aeneid. VII.*

*** de moly videantur, quæ ad DIOSCORIDEM *III.* 47. ex veteribus notauit MATTHIOLVS. Addatur PHOTIVS *Biblioth. Cod. CXC. pag.* 481.

LX. Circes filium fuisse Marsum tradunt, a quo gens Marsorum orta, quibus naturalis quædam vis aduersus serpentum venenum inesse perhibebatur: de quibus consuli debent PLINIVS* et SOLINVS.** Fuit in Africa gens Psyllorum ob eandem siue naturæ dotem, siue scientiam celebrata: potestque de ipsis legi CORNELIVS

CELSVS.*** Alii tradunt Angitiam, Circes Medeæque sororem, Marsos docuisse artem serpentes coniurandi: qualem etiam in oriente aliquam fuisse cognitam sacræ nos litteræ edocere possunt.

* *Histor. nat. VII. cap. 2.* ** *Polyhistor. cap. VIII.*

*** *Libr. V. cap. 27. §. 3.* Prodit nimirum Celsus Psyllorum non artem, sed audaciam vsu ipso confirmatam, aduersus venenatos morsus valere, dum venenum e plaga exsugunt, quod non gustu, sed in vulnere, nocet.

LXI. Illud etiam addimus, poetas* Circen facere solis filiam: quod egregiæ meditationis ansam præbuit illustri FR. BACONI de VERVLAMIO.**

* HOMERVS *Odyss. K. v. 143.* ** *de augment. scient. Lib. IV. c. 2.*

LXII. Medea, non minus sorore sua Circe, noxiorum pharmacorum gnara, etiam vtilium cognitionem sibi parauerat. Ceterum animo erat humaniore, et hospitibus forte aduentantibus, quantum poterat, consulere studebat: quo ipsa suis reddebatur suspecta. Huius consilio et opera Iason potiebatur vellere, matrimonio prius sancta iuramenti religione promisso et confirmato.

LXIII. Scribit APOLLONIVS RHODIVS* ipsam Iasoni vnguentum aliquod tradidisse, quo se totum, armaque sua, perungeret, vt humano maius robur ad vnum diem sibi compararet, omnibusque armis ac telis impenetrabilis esset. Ipsi etiam alibi ** scriniolum tribuit pharmacis æque iuuantibus atque lethalibus repletum: aliaque plura refert ex quibus necromantiæ et damnatæ magiæ rea agatur.

* *Argonautic. III. vers. 1040. seq.* ** *eodem libro vers. 801.*

LXIIII. Iason vellere optato feliciter potitus in patriam reuertitur, coniugemque Medeam secum abducit. Quo delata illa multa, quæ DIODORVS SICVLVS* refert, patrauit veneficæ artis maleficia. Vnguentis enim

enim suis modo vetulam se, modo iuuencam, sistere valuit: professa se artem callere iuuentutem vetulis et effoetis reparandi. Dehinc ipsius Iasonis domum veneficiis deuastasse, Aegeoque, Pandionis filio, nuptam, cum ibi etiam priuigno Theseo insidias strueret, ab eo dimissam in Phoenicen abiisse traditur. Concludit DIODORVS: *At vero propter monstrificas tragoedorum de Medea fabulas, magna in eius historia varietas et discrepantia existit.*

* *bibl. histor. lib. IV.* passim, sed praecipue *pag.* 253. *seqq.*

LXV. Et sane fabulosis plurimis demersam hic esse veritatem ex plurimis patet. Quare multi fuere, qui, demto inuolucro fabularum, eam concedunt herbarum vires quasdam reconditas sciuisse. Ceterum rudi illo saeculo Graeciae nonnulla commendasse, vt balneorum et vnctionum vsum: forte etiam exercitationum, quibus corpora meliorem habitum pulcritudinemque acciperent: quod poetis ansam dedit fingendi, quod homines, in lebete percoquendo, vnguentisque magicis, posset ad iuuentuti parem pulcritudinem reuocare. CLEMENS ALEXANDRINVS * totam narrationem de iuuentae reparatione eo trahit, quod Medea canos senum capillos tingere prima excogitauerit.

* *Stromatum I. pag.* 307.

LXVI. Caeterum sunt qui Medeam et Angitiam, quae et Angerona vocatur, pro una eademque persona habent, ipsique potius, quam Circae, tribuunt quod Marsi serpentes innoxie tractare possent. Vsque adeo incerta sunt omnia.

LXVII. Ex heroibus, qui Argonauticae expeditioni interfuerunt, vnus adhuc superest non reticendus Orpheus, cuius iam supra mentionem iniecimus: sed nunc propius intueri virum decet. Origine Thracem fuisse perhibent, ceterum musica, astrologia, diuinandi artibus, poetica

poetica et medicinae ſcientia abunde excultum. Expiationis etiam ritus, et quæ ad deorum cultum pertinent, ſuo æuo tradidit. PLINII* teſtimonio primus de herbis curioſius ſcribere aliquid inſtituit: ſed hæc curioſitas tota videtur occupata fuiſſe ſuperſtitione.

* *hiſtor. nat. Lib. XXV. cap.* 2.

LXVIII. Superſunt, quæ eiusdem nomine feruntur, carmina quædam de expeditione Argonautarum: vetuſta illa quidem, vt ex Cicerone apparet, ſed eruditorum, hosque inter præcipue magni Borrichii, iudicio ſuppoſititia: itemque hymni, DANIELE HEINSIO iudice, veram Satanæ liturgiam continentes, vt et opus de lapidibus. Videatur de his celeberrimus D. D. FABRICIVS.*

* *biblioth. Græc. Lib. I. cap.* 18. 19. 20.

LXVIIII. Aliqui Orpheum faciunt Aegyptium, multaque ex Ebræorum diſciplina accepiſſe eum oſtendunt: quæ huc retrahere noſtri non eſt inſtituti. Inter alia eius inuenta etiam hoc refertur, quod morborum medelas inuenerit: ſed qualia illa, quæ circa hanc rem calluit, fuerint, a nemine explicatum video.

LXX. Orphei occaſione alius poeta et muſicus horum temporum, Linus, Orphei et Herculis præceptor, notari debet: quem, quod de fructibus et arboribus aliquid ſcripſit, inter medicos retulerunt.

CAP. III.

CAP. III.

De heroibus medicis, qui circa tempora Troiana floruerunt.

CONSPECTVS.

I.

Atque hæc sunt quæ de medicinæ origine mythica, aut saltem fabulis permixta et obuoluta, qualia ad Argonautarum vsque tempora in Græcorum historia sunt omnia, dici potuerunt: quibus non multum certiora, quæ nempe Troiani belli temporibus gesta leguntur, mox subiungemus. Incidunt autem eius initia in annum mundi cIↃ cIↃ IↃCC LXXXX. adeoque LXX. circiter anni ab Argonautarum temporibus ad Troiana effluxerunt.

II. Huic bello non solum Machaon atque Podalirius interfuerunt, commilitonibusque non exiguam opem attulerunt: verum etiam heroes Peleus, Achilles, Patroclus, Protesilaus, aliique medicis operibus inclyti: quos ordine deinceps videbimus. Ne dicam quoties deorum dearumue ad medicinam congrua mentio fiat. Dicemus autem vltimo loco de Machaone atque Podalirio, quoniam cum his deinceps de Asclepiadis dicenda necessario nexu cohærent.

III. Peleum, Achillis patrem, medicinæ causa celebrari, testatur D. D. CLERICVS: * quamuis mihi nondum diserta veterum testimonia inuenire licuit. Sed Achillis maxime celebratur hasta, quæ vires illas habuisse dicitur, vt quos vulnerando læsisset, eosdem etiam sanaret. Eam a patre Peleo acceptam, cui Chiron Centaurus eam donauerit, HOMERVS ** canit. Ex ære eam fuisse, suoque æuo in Mineruæ templo Phaselide ostensam, PAVSANIAS *** docet.

* *hist. med. pag.* 32. ** *Iliad.* π. *verf.* 143. *** *Lib. III. pag.* 211.

IIII. De Achillis peritia medica sic PLINIVS * scribit: *Inuenit et Achilles, discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur, quæ ob id Achilleos vocatur. Hac sanasse Telephum dicitur. Alii primum æruginem inuenisse, vtilissimam emplastris: ideoque pingitur ex cuspide decutiens eam gladio in vulnus Telephi. Alii vtroque vsum medicamento volunt.* Iam olim disputatum est qualis sit illa herba: plerique millefolium, eodem auctore Plinio, existimant. Ceterum de curatione hac legatur COINTVS SMYRNAEVS.**

* *histor. natural. libr. XXV. cap.* 5. ** *Libr. IV. verf.* 175. *seq.*

V. Achillem ad medicinæ peritiam a Chirone formatum esse etiam HOMERVS * testatur: ex quo porro intelligas ipsum eiusdem scientiæ participem reddidisse Patro-

Patroclum, quem Eurypylus vulneratus implorat, vt sibi telum exscindat, vulnus lauet et medicamenta imponat.

* *Iliad. λ. v. 831. seq.*

VI. *Inuenit*, verba sunt PLINII, * *et Teucer eadem ætate Teucrion - - constatque sic inuentam: cum exta super eam proiecta essent, adhæsisse lieni, eumque exinanisse: ob id a quibusdam splenion vocatur. Narrant sues, qui radicem eius ederint, sine splene inueniri.*

* *lib. XXV. cap. V.*

VII. HOMERVS * laudat quoque Agamedam, Augeæ filiam, quæ tot pharmaca sciuit, quot alit terra lata.

* *Iliad. λ. vers. 739. 740.*

VIII. Idem HOMERVS* Autolycum Vlyssis auum, eiusque filios medicinæ chirurgicæ gnaros nobis depingit: quippe Vlyssi ab apro sauciato opem tulerunt, ligando scienter, sanguinis autem fluxum incantationibus cohibendo.

* *Odyss. τ.*

VIIII. Vlyssis socius quidam Leucus ab HOMERO * itidem commemoratur. Ab hoc denominatam petram Leucadem PTOLEMAEVS HEPHAESTIONIS apud PHOTIVM** contendit, eundemque templum Apollinis Leucatæ dedicasse. Petræ autem vires fuisse referunt, vt qui se hinc in mare præcipitarent, amore insano liberarentur. Non paucos persuasione hac ductos experimentum feliciter, aliquos cum vitæ iactura, cepisse ibidem multis legitur. Apolline indicante innotuisse hominibus hoc remedium: hunc vero inde cognouisse, quod sæpe Iupiter, Iunonis amore nimium æstuans, ad saxum hoc accesserit, atque ei insidendo amoris impotentiam sedauerit: compluresque alios vtriusque sexus

mortales amore ardentes eodem liberatos fuiſſe, quum ex hoc ſaxo deſilirent. Sub Apollinis auſpiciis factam fuiſſe hanc curationem diſcas ex relata ibidem hiſtoria Nerei.

* *Iliad.* Δ. *v.* 491.

** *biblioth. Cod. CXC. pag.* 491. *ed. Schot.* Adde BAELIVM *in dictionario Crit.* voce *Leucade.*

X. Hac occaſione referre ex PAVSANIA * liceat aliam traditionem veterum, de aquâ fluuii Selemni, in Achaia, quam et viris et feminis tradunt eſſe medicinam amoris, ita vt eius obliuiſcantur, qui in illo lauantur. Addit PAVSANIAS: *quod ſi verum eſt, multis opibus præſtabilior hæc aqua mortalibus æſtimari debuerit.*

* *Achaic. p.* 582. *edit. Lipſ.* Forte non omnis traditioni iſti abeſt probabilitas. Balneorum certe frigidorum efficacia hic non parum promittit: nec alias inauditum eſt inſania correptos in aquam præcipites dari, vt et alteratio aliquid operetur.

XI. Troianæ expeditionis ſocius quoque fuit Proteſilaus Iphicli F. qui omnium Græcorum primus ad Troiam occubuit. Huic Eleuntii, apud quos ſepultus eſt, et nonnulli etiam Theſſali, diuinos honores habebant, quod exiſtimabant ipſum non modo optimum eſſe in rebus dubiis conſultorem, verum etiam morbos auferre, in vniuerſum quidem omnes, ſed præcipue tabem, hydropem, oculorum morbos & quartanas febres: inſuperque amoris vehementiæ ipſum mederi, auctore PHILOSTRATO.* Meminit ſepulcri eius multis donariis quondam locupletati, ſed a Perſis, cum Xerxe cherſoneſum occupantibus, euerſi, HERODOTVS.**

* *in Heroic. p. m.* 138. *ſqq.* Curioſum eſt quod in illa ampliſſima narratione refertur dæmonem hunc mortalibus conſulturis apparere circa meridiem: vnde antiquitas illius perſuaſionis, quæ multos hodieque tenet, ſpectra potiſſimum meridiei hora, noctisque medio, apparere, cognoſcitur. Sed et illud forte non minus curioſum, quod vinitor ille, qui ſepulcri curam

ram gerebat, ſeque familiari numinis conſuetudine iactabat, ex illius narratione veterum heroum res geſtas melius longe ſinceriusque quam ex vllo libro, cognoſcere gloriabatur, vnde *Philoſtratus* ipſum ex mente Proteſilai de heroibus exponentem inducit.

** *libri noni fine.*

XII. Nec omittenda eſt pulcerrima feminarum Helena, quam HOMERVS* prædicat, quod poſſederit famoſum illud νηπενθές τ' ἄχολόν τε, acceptum a Polydamna Aegyptia, Thonis vxore, de quibus, vt et occaſione qua conuenerint, legatur HERODOTVS.** De medicamento ſupra me dicere memini.

* *Odyſſ.* Δ. *v.* 220.

** *Libr. II. cap.* 112 - 116. *edit. Sylburg.* De hac Helena aliud quid refert ex *Ptolemæo Hephæſtionis* PHOTIVS *pag.* 494. Pana piſcem ait eſſe marinum, balænæ magnitudine, forma Pani non abſimilem. In hoc piſce lapidem reperiri aſteriten, quem ſoli oppoſitum incendi ferunt: valere etiam ad philtra, adeoque hunc lapidem Helenam habuiſſe, inſculpta panis piſcis imagine, quo et in obſignando ſit vſa.

XIII. Porro ab Helena eſt ἡ ἑλένειος βοτάνη, quam helenium vocant. Natam illam fabulantur Rhodi, circa quercum vbi ſemet Helena ſuſpenderat; quin et eam qui comederint ad rixam omnino concitari PHOTIVS, ex PTOLEMAEO HEPHAESTIONIS,* perhibet. Sed PLINIVS** tam in fabula, quam plantæ viribus recenſendis, diuerſus, quin ex parte contrarius eſt. Tribuit enim helenio effectum hilaritatis. Ex ſignis paucis, quæ ab vtroque auctore adiiciuntur, cognoſcas noſtrum helenium, ſeu enulam aut inulam, a vetere illo diuerſum eſſe.

* *Bibliotb. Cod. CXC. pag.* 480.

XIII. Obiter, et occaſione data, hic notamus eundem effectum, rixas nempe concitandi, ab antiquitate tributum eſſe Nerio ſeu rhododaphnæ, quæ et rhododendron dicitur, de quo legere iuuabit illuſtris etiam

post fata polyhistoris D. D. LOCHNERI tractatum, qui *Nerion* inscribitur, vbi sane plurima antiquitates nostras declarantia leguntur collecta et pulcre disposita. Idem esto iudicium de *Mecognopægnio* eiusdem.

XV. Helenæ ad latus merito reponitur riualis Oenone, qua repudiata Alexander, Paris dictus, illam rapuit. De hac PHOTIVS ex CONONE* commemorat, quod vaticinandi artis, legendarumque herbarum, gnara fuerit. Idem OVIDIVS** eleganter expressit, quando Oenonem Paridi suo ita scribentem finxit:

Ipse, (Apollo) *ratus dignam, medicas mihi tradidit artes*
Admisitque meas ad sua dona manus.
Quæcunque herba potens ad opem, radixque medendo
Vtilis, in toto nascitur orbe, mea est.
Me miseram quod amor non est medicabilis herbis:
Destituor, prudens artis, ab arte mea. cet.

* *Biblioth. Cod. CLXXXVI pag.* 434. *seq.*

** *epistol. Heroid. V.*

XVI. Occasione belli Troiani duo adhuc annotamus. Alterum, quod ad homines pertinet, alterum ad deorum genus. Primum est, quod toto bello isto non legatur exemplum vllius curationis morbi cuiusdam interni aut pestilentiæ.* Equidem HOMERVS pestilentem morbum affixisse Græcos ad Troiam exponit: sed quod, pro more illorum temporum, ad Deorum immortalium iram referebatur malum, ab his opem quærebant per vatem, eiusque responso satisfaciebant. Subinde recurrent occasiones similia exempla annotandi, simulque recensendi quam varia auxilii impetrandi causa moliti homines fuerint.

* PHILOSTRATVS in *Heroicis p. m.* 168. (ed. Venet. 1500.) de Palamede, expeditionis Troianæ socio, refert, quod pestilentiam venturam præsenserit, eamque ab exercitu Græcorum feliciter auerterit, carnium esu plane prohibito, et militibus ad vegetabilium esum, et exercitia crebra, adductis,

quæ

quæ nauibus impositi subire debebant, quoniam intelligebat salubriores esse maris exhalationes quando aer in continenti corruptus et infectus est. Refert autem Philostratus Palamedem non solum professum esse, quod medicinæ expers sit: verum eo etiam gloriatum fuisse, quod a Chirone artem medicam discere, quum is operam suam offerret, noluerit.

XVII. Alterum est, quod, poetis fingentibus, dii deæque se præliis aliquando intermiscuerint et vulnera reportauerint. De his prodit HOMERVS, quod non sanguine rubro, sed albo, seu ichore, vulnera manauerint: talem esse immortalium sanguinem. Huius persuasionis alio tempore* pluribus memini, simulque vestigia sanguinis albi apud orientales indicaui ex Philostrato, quo nunc remittere sufficiat.

* *Specimine I. histor. anatom. §. 36. edit. II.* Adde ibi dictis CLEMENTEM ALEXANDRINVM *in protreptico pag.* 23. vbi plura exempla deorum dearumue vulnera passorum coaceruantur, et ἰχῶρες poetarum digne exsibilantur.

XVIII. Plura possent adferri huc pertinentia: sed tempus monet, vt tandem aliquando ad Aesculapii filios redeamus, Troianæ expeditionis illustres socios, huicque sermoni quicquid ad vniuersam familiam pertinet deinceps subiungamus.

XVIII. Machaon primogenitus, quique, vt QVINTVS CALABER,* alias COINTI SMYRNAEI nomine celebris, testatur, fratrem Podalirium educauit et artem edocuit, maxima apud Græcos dignatione habebatur. Quod maxime rarum, gratia inter duos fratres magna semper floruit. In matrimonio habuit Anticleam, Dioclis, Messeniorum regis, filiam,** ex qua generauit filios Nicomachum et Gorgasum: ex alia autem coniuge suscepit Sphyrum, Alexanorem et Polemocratem: de quibus singulis seorsim dicetur.

* *Libr. VII. v. 60. seqq.*

** vide PAVSANIAM *Messen. p.* 353. *ed. Lips.*

XX.

XX. Vna cum fratre interfuit bello Troiano, magnoque Graecis vsui fuerunt, teste DIODOR. SICVLO.* Nam quod industria singulari vulneratos in praeliis curarent, multum apud Graecos gloriae suis sibi meritis compararunt, adeo vt a conflictibus, aliisque publicis muneribus, propter eximiam medicinae, quam factitabant, vtilitatem, immunes prae ceteris essent.

* *libro IV. pag.* 273.

XXI. Haec DIODORVS. Sed poetae, vt HOMERVS et Q. CALABER, nobis heroes hos saepius sistunt in mediis conflictuum periculis cum fortissimis hostibus debellantes, caedentes, caesos. HYGINVS adeo Machaonem inter illos numerat, qui equum Troiae fatalem subingressi, vrbis capiendae auctores fuerunt: quod falsum sit necesse est, si QVINTVS seu COINTVS * verum scripsit, quod nimirum in pugna ab Eurypylo, Telephi filio, caesus fuerit.

* *Libr. VI. v.* 390. *seqq.* Confer quae PAVSANIAS habet *pag.* 407. collata *pag.* 278.

XXII. Quicquid sit de eo, vitaeque ipsius exitu, hoc tamen ex HOMERI lectione cuiuis clarum fiet Machaonem non infimo inter Graecos loco fuisse habitum, quum saepe pastor populorum salutetur, quo titulo Agamemnon rex ab eodem honoratur.

XXIII. Ossa Machaonis a Nestore seruata et in patriam relata sunt, deposita vero Gereniae, olim Messeniorum, deinde Laconicae oppido; vbi eius religione nobile templum visitur, a PAVSANIA * descriptum. *Nam et ab ipso*, inquit, *Machaone morbis hominum medelas monstrari putant. Sacram ei regiunculam Rhodon nuncupant: simulacrum ex aere, caput corona cingitur.*

* *Laconicorum extremo.*

XXIIII.

XXIIII. Hunc Machaoni cultum instituit rex Messeniorum Glaucus, qui idem imitatorem suae pietatis filium successorem nactus est, a quo filiis Machaonis, Gorgaso et Nicomacho, templum Pheris fuit erectum, teste iterum PAVSANIA.*

* *Messen. cap. III. pag.* 287.

XXV. Gorgasus autem et Nicomachus dicuntur Pheris substitisse, et, Diocle auo mortuo, regnum adiisse. Iterum testis est PAVSANIAS* qui scribit: *creduntur illi hac etiamnum aetate morbis laborantes, et aliqua captos corporis parte, sanare: eoque nomine, in eorum fanum, victimas sacrorum causa et donaria mittunt.*

* *Messen. p.* 354. Vixit autem PAVSANIAS saeculo Christiano II.

XXVI. Praeter hos Machaoni fuere ex alia coniuge filii, quorum diserta mentio, tres. Horum SPHYRVS auo Aesculapio apud Argiuos templum condidit, de quo PAVSANIAS:* ALEXANOR in Sicyoniam profectus in Titane itidem Aesculapio fanum fecit, in quo et Alexanoris simulacrum fuisse idem testatur PAVSANIAS:** tertius POLEMOCRATES, et ipse templum consequutus in pago Argiuorum Eua, quod, docente iterum PAVSANIA,*** medelas morborum incolas doceret, quare illi honores accolae habebant.

* *Corinth. p.* 163. ** *pag.* 136. 137. *** *pag.* 202.

XXVII. Atque haec sunt quae de Machaonis posteritate referre nunc visum fuit. Apparet illam in Graecia consedisse: quo pacto autem ab illis vlterius diducta Aesculapii religio fuerit, mox indicabimus, si prius de Podaliro exposuerimus.

XXVIII. PODALIRIVS autem, quem iuniorem Machaone fuisse supra diximus, quum Ilio deleto redirent Graeci, tempestate Syron, quae in continenti Cariae vrbs est, incolumis delatus ibidem consedit, teste iterum PAVSANIA*

* *Laconicor. extremo pag.* 278.

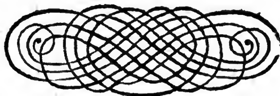
XXVIIII. Vlteriora fata eius discere debemus ex STEPHANO BYZANTINO.* Commemorat hic bona Podalirii aduenae fortuna factum fuisse, vt regis Damoethi filia Syrna ex lapsu ab alto grauissime decumberet. Ad eam curandam adductum Podalirium ab hospite Bybasso, pastore, qui naufragum susceperat. Quum vero Podalirius, sanguine ex vtroque brachio educto, illam sanitati reddidisset, ipsam Syrnam in matrimonium ipsi, dotis autem loco Chersonesum Cariae, datam fuisse; in qua duas vrbes, vxori alteram cognominem, alteram pastori, condidit.

* *de vrbibus* voce *Syrna*.

XXX. Ab eo Aesculapii cultum in vicinam insulam Co, et Gnidum, fuisse propagatum adseritur. Sed nescio an firmiori argumento, quam quod a locorum propinquitate sumi potest. Ceterum Podalirio ex Syrna filium fuisse Hippolochum, a quo Hippocratis origo deducitur, genealogiae ipsius tantisper credamus oportet.

XXXI. Venae sectionis primum exemplum hic inuenimus. Sed quod solus STEPHANVS BYZANTINVS, vtique non antiquissimus auctor, eius meminit, nec indicauit vetustiores, vt iudicari de fide illorum posset, fuere qui dubitarent de antiquitate tanta remedii: aduersus quos erudite disputat D. D. CLERICVS.*

* *hist. medic. libr. I. cap. XVIII. integro.*

CAP. IIII.

CAP. IIII.

De cultu Aesculapio, filiis filiabusque habito.

CONSPECTVS.

I.

Tempestiuum nunc videtur progredi ad exponendum de cultu olim Aesculapio, filiis, filiabus habito; quo sermone vniuersa superstitio, quae medicinam contami-

taminabat, quantum instituti nostri ratio permittet, enarranda erit. Nimirum vt omnia gentium idola nihil sunt nisi figmenta, allegoricum aliquem sensum habentia; interesse tamen vetustis populorum rectoribus visum fuit, animos ipsorum superstitione aliqua vincire, vt spei metusque habenis iniectis ferociam melius domarent, in quo efficiendo fideles habuere socios, homines callidos, qui propositis inde emolumentis hanc persuasionem hominibus diligenter instillarunt, eandemque fouerunt, et auxerunt: sic quoque cum Aesculapio factum videmus, qualem inter Graecos numquam fuisse probabile omnia reddunt.

II. Impetrauerunt tamen poetae et sacrificuli figmentis et calliditate sua, vt ab omnibus reciperetur, et crudius etiam quam ab Aegyptiis forte et Phoenicibus, qui diu ante Graecos sanitatis aliquod tutelare numen coluerunt. Saltem notabile est quod circa Aesculapium sibi a Phoenice quodam relatum consignauit PAVSANIAS.* *In hoc* (Aegiensi *Aesculapii templo,*) inquit, *altercatio mihi fuit cum Sidonio homine, qui et rerum omnium diuinarum peritiores esse Phoenicas, quam Graecos, contendebat: tum vero et inter ipsos Aesculapii patrem Apollinem celebrari, matrem vero ei mortalem fuisse negabat. Aesculapium enim aerem esse, ex quo bona valetudo, (ὑγίεια) tam homini quam cunctis aliis animantibus, existeret. Apollinem, qui sol ipse est, iure patrem Aesculapii perhiberi, quod anniuersarias vicissitudines cursu conficiens suo, aeri salubritatem impertiat.*

* *Achaic. p.* 523.

III. Atque haec, credo equidem, ipsorum Graecorum, quisquis ex ipsis paullo prudentior vulgo erat, sententia fuit: sed confidenter eloqui et in vulgus efferre periculosum fuit; donec primo philosophia Socratis temporibus efflorescente, paulatim resipiscere plures coeperunt,

runt, deinde vero Chriſtianæ religionis præconio abſurditates illæ omnino denudarentur tot martyrum παῤῥησίᾳ. Vnde in anteceſſum notamus paganæ ſuperſtitioni in medicina primum derogaſſe philoſophiæ exortum; ex quo tempore ſui iuris fieri et a templis abſtrahi cœpit: plenum exitum attuliſſe Chriſtianam religionem. Sed, age, paucis videamus quantis ſuperſtitionibus medicorum emolumenta olim circumſepta fuerint.

IIII. Aeſculapio diuinitatem ſemper fuiſſe PAVSANIAS * quidem contendit, admodum debili argumento et hiſtoriæ ipſi repugnante: ſed CLEMENS ALEXANDRINVS ** ex antiquis auctoribus probat Aeſculapium, vt et Herculem, inter Deos relatos eſſe annis ante Troiæ expugnationem circiter LIII.

* *Corinth. p. 172.* ** *Stromatum I. pag. 322.*

V. Vt autem ordine in tanta dicendorum multitudine procedamus, dicemus I. de templis, II. de Aeſculapii ſimulacris et iis, quæ ſimulacris adiungi ſolebant: * III. de ſymbolis ſ. ſignis Dei: IV. de feſtis in honorem eius inſtitutis: V. de ſacerdotibus; VI. de incubatione; VII. de ſacrificiis; VIII. de donariis, tabulis votiuis, et ſi qua alia huc pertinere videbuntur.

* Commendanda hic diſſertatio D. D. IO. ALB. SEBIZII *de Aeſculapio 1669. Argentorati edita.*

VI. Templorum Aeſculapii, aut in eius honorem filiis nepotibusque conſtructorum, magnus in Græcia et Græcorum coloniis fuit numerus: quin et extra Græciam apud diuerſas gentes aliqua memorantur: veroque ſimile eſt nullam magnam vrbem facile fuiſſe, quæ non vnum alterumue habuerit: ſed quod pleraque monumenta interciderunt, dabo tantum indicem alphabeticum, ex PAVSANIA potiſſimum, eorum quorum notitia mihi adhuc obtigit: additis auctoribus vnde eam ipſemet hauſi, et apud quos, ſi quis ſcire plura auet, relegere licebit.

NOTITIA ASCLEPIEORVM.

ABIANVM. Abia oppidum Messeniæ ad mare. Herculis quidem et Aesculapii in ea vrbe templa sunt valde illustria *Pauf. p.* 353.

ABONOTICHITARVM. Hoc recentioris est æui, post Christum natum integro sæculo demum apud Cilices conditum, de quo ex *Luciani Pseudomanti* et *Philostrato* suo tempore exponemus.

AEGEENSE. Oppido Ciliciæ nomen debet: post Christum natum maxime floruit, Apollonio Tyanæo ibi aliquamdiu fabulam ludente, de quo Sæc.II. erit agendum. Durauit vsque ad Constantini M. tempora, cuius iussu funditus euersum fuit, teste EVSEBIO *de vita Constantini M. cap. LVI.*

AEGIENSE in Arcadia. *Pausan. p.* 582. ibidem Σωτηρίας ἱερὸν, templum Salutis, teste eodem *p.* 584.

AEGIRENSE. *Pausan. p.* 592.

AGRIGENTINVM in Sicilia. Obiter mentionem eius iniicit POLYBIVS *libr. I. pag.* 17.

ALIPHERAEVM. Aliphera vrbs Arcadiæ haud sane magna: ædes ibi sacræ Aesculapii et Mineruæ, quam, quod apud se natam et educatam prædicant, præcipuis dignantur honoribus. *Pauf. p.* 652.

AMYCLAEVM. Hercules dedicauit Aesculapio Cotyleo, ipsique hoc cognomen dedit a vulnere sanatus, quod in pugna priore contra Hippocoontem eiusque liberos ἐς τὴν κοτύλην, in coxendice seu acetabulo, acceperat. *Pausan. p.* 258.

ARGIVVM. Hoc nobilissimum sua ætate simulacrum dei sedens, ex albo marmore, habuisse, assidente Hygea: templum vero didicasse Sphyrum, *Pausanias* testatur *pag.* 163. Argis aliud Aesculapii templum idem ostendit *pag.* 158.

Ad ASO-

Ad ASOPVM. Supra oppidum hoc ſtadia plus minus XII. Aeſculapii fanum eſt. Deum ipſum Φιλόλαον, quaſi Poplicolam, vocant; id eſt humanum, φιλάνθρωπον. *Pauſan. pag.* 267. Quod vero ſubiicit Pauſanias de oſſibus in gymnaſio honorifice aſſeruatis, neſcio quo referre debeam, et an forte Aeſculapii intelligi velit. Dicit autem: *ſunt illa quidem inſigni magnitudine, hominis tamen fuerunt.* Non procul hinc abfuit, quod mox ſequetur ad *Bœatarum* notandum.

ATHENIENSE. Commemorat *Scholiaſtes Ariſtophanis ad Plutum v.* 621. *Pauſanias p.* 49. ita laudat: *Aeſculapii templum, quum ob plurima eius et filiorum ſimulacra; tum ob picturas, quod ſpectetur digniſſimum.* Recenſet deinde aliqua templi donaria, de quibus ipſe conſulatur. Thermarum, quæ in templo fuerunt, meminit XENOPHON *de fact. et dict, Socr. libr. III. prope finem*, nec obſcure innuit illam aquam vſibus internis fuiſſe adhibitam.

AVLONIVM, paucis verbis commemorat *Pauſan. p.* 373.

BALANAGRIVM, apud Cyrenæos. *Pauſan. p.* 172. *quin et*, inquit, *qui colitur Balanagris apud Cyrenæos Aeſculapius, medici cognomento, ex Epidauro ſumtus eſt.*

BOEATARVM. Boeæ, vrbs Laconica, nomen dederunt. Videatur *Pauſan. p.* 268. Is ſeptem ſtadiis ab hac vrbe Serapidis et Iſidis templorum rudera oſtendit et addit: *et inter rudera facile conſpici poteſt Aeſculapii et Hygeæ templum:* quod intelligo de propinquo alio templo iniuria temporum diruto. Inter hanc vrbem et Aſopum idem *Pauſan. l. c.* aliud denotat: *In his item finibus eſt Aeſculapii fanum quod ab Aſopo diſtat ſtadia L. Regiunculam eam, in qua fanum eſt, hyperteleaton vocant.*

BRASIATARVM in Laconica vrbs Braſiæ, vbi Liberum patrem educatum ferunt, templi meminit *Pauſan. p.* 272.

CALVNI-

CALVNTIVM. Vicus fuit Arcadiæ, cui Calunti nomen, quem, *Pausan. p.* 648. notante, Aesculapii etiam fanum appellant, quod in via erectum Dei huius templum fuerat.

CARTHAGINIS. commemorat LIVIVS *XXXXI. cap.* 22.

CARTHAGINIS NOVAE in Hispania. Obiter annotatur a *Polybio histor libr. X. p. m.* 584. *edit. Cas. fol.*

CAVSIVM. Idem quod præcedens Caluntium. *Stephanus* enim *Byzantinus* vrbem hanc scribit Καοῦς, testaturque, citato Pausania, quod ibi cultus sit Ἀσκληπιὸς Καούσιος.

CLITORIVM. *Pausan. p.* 639.

CORINTHIVM. *Pausan. pag.* 114. *et* 121.

CORONEVM. *Pausan. p.* 365. Ibidem fuit Apollinis antiquissimum templum medicum, καὶ νοσήματα ὁ Θεὸς ἰᾶται. *Ibid.* Templum etiam Dianæ παιδοτρόφου ibidem fuit.

COVM. In Hippocratis patria, insula Co, vndiquaque celeberrimum et alio loco iterum commemorandum.

CNIDIVM. Itidem alio tempore sæpius attingendum.

CYLLENIVM. *Pausan. p.* 519.

DEMAENETI in Elide. Huius templi ruinas vidit Pausanias, situmque ad Alpheum fluuium describit. Cognomen Deo Demænetus, Δημαίνετος, a conditore.

ECBATANEVM. Scribit *Arrianus de expedit. Alex. Lib. VII. Scripserunt alii, quod Alexander Hephæstionis mortem ægre ferens, in Ecbatanis ædem Aesculapio sacram subuerti iusserit.* Qualis autem illa ædes fuerit, an Græci an indigenarum instituti, id vero nescio.

EPIDAVRIVM. Summa religione cultum et celeberrimum hoc fuit templum. Amplissime describitur a *Pausan. Corinthiac. cap. XXVI. et XXVII.* Extra vrbem fuit: sed tota regio Aesculapio sacra, quoniam ibi in lucem editum acerrime contendebant.

Sacer lucus adiectus undique montibus cingebatur, intra

intra cuius ambitum mori quemquam aut nasci religio est: eodem scilicet ritu, qui et in Delo insula seruatur. Iam vero quicquid ciuis peregrinusue immolarit, id totum intra eundem ambitum consumitur: quem ritum etiam Titanæ seruari testatur *Pausanias p.* 172.

Hoc templum quasi matrem plurimorum alibi excitatorum, vt Atheniensis, Pergameni, Balanagræi, Lebenæi, idem auctor perhibet: quin Epidauro Romam aduectum esse Aesculapium suo loco dicemus.

Dixi extra vrbem hoc tam celebre fuisse templum: intra ipsam aliud fuisse, in quo ipsius Aesculapii et uxoris Epiones signa conspiciebantur, idem *Pausanias p.* 177. clare dicit.

EPIDAVRI LIMERAE. Alia Epidaurus, cognomento λιμηρὰ, fuit in Laconica, templo Aesculapii etiam celebris; cuius & vrbis & templi condendi occasionem narrat *Pausan. Lacon. p.* 270. Obscurior est locus, videturque Sylburgio in notis, duplex templum ibi fuisse: saltem seorsim area inter oleas posita, seorsim templum, recensentur.

EVANVM. Pagus Eua templum Polemocratis habuit, Machaonis filii, de quo supra, vbi Pausaniam citauimus auctorem.

GERENIVM. In eo Machaonis monumentum, & eiusdem religione nobile fanum; de quo iam supra. adde *Strabonem pag.* 360. *ed. Wetsten.*

GORTYNIVM. Sub nomine Gortynsii Aesculapii statua quædam marmorea in porticu templi Titanei, de quo infra, conspiciebatur. An forte a Gortyna Arcadiæ aut Cretæ huc allata? aut in honorem ibi culti posita? In ipsa vrbe Gortyna fanum demonstrat *Pausanias pag.* 390. *coll. pag.* 658. Colebatur ibi Aesculapius οὐκ ἔχων πω γένεια, i. e. imberbis.

Q CYTHEA-

GYTHEATARVM. Gythion vel Gytheon, oppidum eſt Laconicum: meminit templi *Pauſan.pag.* 265.

HYPSIVM. Habuit hoc vicus Spartanorum, Hypſos dictus. vide *Pauſ. p.* 273.

LACEDAEMONIVM. Apud hos tria fuerunt. Primum cognomento Enagiadon, ſic dictum, quia fuit in illa vrbis parte, vbi monumenta regum ex familia Agiadea fuerunt. Pro quo male apud *Pauſaniam p.* 240. editur Enapadon. Error inde natus eſt, quod Græcus codex ſcriptum exhibuit ἐν ΑΓΙΑΔΩΝ, vbi duæ litteræ ΓΙ coaluerunt in Π. Similis error apud Plutarchum in hac voce commiſſus eſt. Alterum vocabatur Aeſculapii Agnitæ, quod ſimulacrum dei ex agno, ſeu vitice, confectum fuerat, docente *Pauſania pag.* 242. Ne vero miremur e vitice factum ſimulacrum, conſideranda eſt antiquitas viticis Samiæ a *Pauſania pag.* 643. indicata, quippe Dodonæa quercu maior. Tertium, quod nobiliſſimum *Pauſ. p.* 246. vocat, fuit cognomento dictum ad Booneta.

LASIVM. Ad vrbem Laconicam Lâs, in montis Ilii vertice, fuit. *Pauſan. p.* 273.

LEBENAEVM. In Lebena vrbe Cretæ, factum ad ſimilitudinem templi Balanagræi Cyrenaicorum. *Pauſ.* 172.

LEVCTRICVM. In vrbe Leuctra præ ceteris diis Aeſculapium fuiſſe cultum, auctor eſt *Pauſan.p.* 277.

MEGALOPOLITANVM. Duo vel tria in vrbe hac fuerunt. Horum unum cum ſacro luco fuit, ubi Aeſculapius & Hygea colebantur: alterum erat Aeſculapii pueri. videatur *Pauſan. pag.* 664. 667.

MEGARENSE. Aeſculapii & Hygeæ ſigna a celebri artifice elaborata, ſine tamen diſerta mentione templi, *Pauſanias* commemorat *pag.* 97.

MESSENIVM. In hoc plurima quæ ſpectarentur digniſſima ſigna fuiſſe, ſeorſim Aeſculapii & eius liberorum ſimulacra, deinde Muſarum & Herculis, aliorumque, teſtis eſt *Pauſan. Meſſen.p.* 358. MILESIVM.

MILESIVM. Statuam dei, ſacrificia & ſacerdotem Niciam medicum, breui epigrammate, quod ordine ſeptimum eſt, indicat *Theocritus*.

MYSAEVM. Cyros vocabatur, vbi morborum peti medelas teſtis eſt *Pauſanias Achaic. pag.* 596.

NAVPACTIVM in Phocide. Hoc a quo conditum ſit, narrat *Pauſanias Phoc. p.* 898.

NICOMEDIENSE. Aliud agendo adducit *Pauſanias p.* 211. ſcilicet probaturus heroum arma olim ex ære fuiſſe, indicat Achillis celebrem haſtam aſſeruari Phaſelide in Mineruae templo: Memnonis autem enſem totum ex ære, Nicomediæ in Aeſculapii fano.

OROPIVM AMPHIARAI. Oropii inter Atticam & Bœotiam medii, modo ad hanc, modo ad illam gentem pertinebant. Curioſum fuit ſane templum. Ara vna quinquepartita ad multos ſane deos pertinebat: ex his quarta Veneri, Panaceæ, Iaſoni, Hygeæ, Mineruæque Pæoniæ erat conſecrata.

* Notandum Amphiaraum ob ſomniorum dextram interpretationem olim notiſſimum, deinde inter deos relatum, pluribus locis fuiſſe cultum, vt per ſomnum, quo facto opus ſit, declararet. Conſulendi cauſa qui accedebant, luſtrabantur omnes, deinde ſacra deo faciebant, arietem ipſi immolando, cuius ſubſtrata pelle dormientes nocturna viſa exſpectabant. Qui morbo oraculi monitu leuati erant, ſignatum aurum argentumue, more maiorum, in fontem Amphiarai, templo proximum & huic vni vſui conſecratum, abiiciebant. *Pauſan. Attic. p.* 83. 84.

PATRENSE. *Pauſan. p.* 575. 578. Ibidem fons, vnde tanquam ab oraculo infallibili morborum euentus ſignificari putabant.

PELLANAEVM. Paucis verbis refertur a *Pauſan. Lacon. pag.* 263.

PERGAMENVM. In Aſia florentiſſimum diu fuit. Memorant plures. Aeſculapio ibidem culto cognomen Διὸς

Q 2 datum

datum fuit : quod quidem de Smyrnæo etiam conſtat. Erit de eo alibi porro dicendum.

PHARIS Achaiæ fuiſſe legimus fanum τῆς Σωτηρίας, ſine dubio Hygeæ. *Pauſan.* 584.

PHERAEVM. Gorgaſo & Nicomacho, Machaonis filiis, inſtitutum fuit. *Pauſan.* 287 *&* 354.

PHLIASIVM. Templi, & imberbis Aeſculapii ibi culti, mentionem facit *Pauſanias p.* 141.

RHODIVM. Celebris ſcholæ Rhodiæ, ſed ſua ætate, quod ſtirps Aſclepiadea ibi exſtincta iam erat, ſublatæ, meminit GALENVS *de meth. medend. lib. I. init.* Non ergo dubitare licet templum ibidem floruiſſe.

ROMANVM. Qua occaſione Romam Epidauro accerſitus Aeſculapius venerit, alibi fuſius indicabitur.

SICYONIVM. Colebatur ibi Aeſculapius imberbis, ex auro & ebore factus, altera ſceptrum, altera vero ſatiuæ pinus fructum tenens. *Pauſan. p.* 134. adde *pag.* 535.

SIDONIVM. Data occaſione innuit *Pauſan. p.* 583.

SMYRNAEVM. Aeſculapii religionem a Pergamenis acceptam templo conſecrarunt, quod noſtra ætate ad mare eſt, ſcribit *Pauſan. pag.* 172. Colebatur hic, vt & Pergami, Ζεὺς Ἀσκληπιός. conf. *Biblioth. Angl. tom. XII. p. II. pag.* 494.

STETHAEVM. Huius ſe ruinas vidiſſe teſtatur *Pauſ. p.* 271.

TEGEAE. In templo Mineruæ Aleæ vtrinque adſiſtebant Deæ Aeſculapius & Hygea. *Pauſan. p.* 695. Extra vrbem templum ſeorſim habebat Aeſculapius. *pag.* 709.

TITANAEVM. Conſecrauit Alexanor, Machaonis filius. Late deſcribit *Pauſan. p.* 137. Fuit ibidem Aeſculapius Gortynius ſeorſim cultus.

TITHOREENSE. Aeſculapius cognomento Archagetas magna religione ab omnibus Phocenſibus Tithoreæ cultus

cultus fuit. Ibidem insuper Isidis Aegyptiacæ templum & cultus fuerunt. *Pausan. Phocic. p.* 879.

THELPVSANVM. Templum, sua ætate magnam partem collapsum, commemorat *Pausan. p.* 648. *seqq.* Seorsim laudat Aesculapii pueri templum, eiusque nutricis Trygonis sepulcrum, *pag.* 651.

TRICCENSE, in Thessaliæ prouincia Estiæotide. *Strabo Geogr. lib. IX. p.* 437. *& lib. VIII.* vbi de Epidauro agit. Exhibet *Eusebius de præp. Euang. lib. III. cap.* 14. Aesculapii aliquod oraculum, a *Porphyrio* conseruatum, quo se ipsum Triccæ natum confirmat, quod sine dubio in hoc templo fuit editum.

VII. Nihil dubito, plura apud veteres demonstrari posse Aesculapii templa: immo præter illa, quæ ex nummis & inscriptionibus peti posse videntur, longe plura in locis minus honoratis & ignobilibus fuisse: quod coniicere licet ex adducto catalogo, in quo videas vicorum, immo seorsim ad vias exstructa, Asclepiea referri, quorum nomina nos omnino, aut pleraque saltem, laterent, nisi PAVSANIAS, vnicus eiusdem instituti scriptor, superstes esset.

VIII. In tanta tamen eorum multitudine non iniuria * mireris, qui factum fuerit, ut Græci homines, suo Aesculapio non contenti, insuper Aegyptiorum valetudinis præsides deos deasue, siue Aesculapium, siue Isidem, siue Serapidem, adsciscerent. En indicem eorum, quæ ad manus sunt, exemplorum.

* Forte causam non male tribuemus illi Græcorum persuasioni, qua putabant Apim fuisse regem Argiuorum, qui XXXV. annis hoc imperio vsus, fratri Aegialeo illud tradidit, ipse vero Aegyptum petiit, ibi Isidem matrimonio sibi iunxit, nomenque Osiridis accepit. Post mortem Serapidis nomen accepisse Græci putabant, quoniam, cum ante templum ipsi exstructum, in sarcophago, Græci σορὸν dicunt, coleretur, ex hoc primo factum sit Sorosapis, mox Sorapis, tandem Serapis.

Videatur M. VARRO apud Diu. AVGVSTINVM *de Ciuit. Dei lib. XVIII. cap.* 5. qui idem de templis Isidis & Serapidis & hoc ex eodem refert.: *Et quoniam vero in omnibus templis, vbi colebantur Isis & Serapis, erat etiam simulacrum, quod digito labiis impresso admonere videretur, vt silentium fieret; hoc significare, vt homines illos fuisse taceretur.* Hoc simulacrum sistebat numen silentii, cui nomen *Harpocrates* itemque *Sigaleon* fuit, perhibebaturque filius Osiridis ex Iside posthumus fuisse. Non patitur institutum nostrum plura de Harpocrate nunc adferre: illud tamen commendo vlteriori scrutinio, an non forte telesphorus, Aesculapio iungi solitus, sit a Graecis ad imitationem Aegyptiorum excogitatus. Certe vtriusque simulacra θεὸν ἀτελῆ καὶ νήπιον, *deum quendam immaturæ ætatis & infantem*, vt cum PLVTARCHO *de Isid. & Osir. p.* 350. loquar, referebant. Nescio, annon ad rem quoque faciat PLVTARCHI, ex libro modo citato, testimonium *p. m.* 333. *Aegyptios credere, quod infantes vi aliqua vaticinandi polleant, ex quo fiat, vt puerorum, dum sacra peraguntur, in templo lusitantium, vocibus ac gestibus attendant.* Ceterum multa possent de iis, quæ in cultu Isidis & Serapidis apud Græcos sollemnia fuerunt, ex laudato libello adferri: sed malo ea apud auctorem legi, quam hic breuius contracta recognosci. Plura de Harpocrate cupientem merito remittimus ad viri Illustris GISBERTI CVPERI *Harpocratem*, ex quo ectypon gemmæ elegantissimæ mutuo acceptum exhibere hic placuit, vbi Harpocrates inter Osiridem et Isidem medius cernitur.

NOTITIA

NOTITIA ASCLEPIEORVM AEGYPTIORVM APVD GRAECOS.

ATHENIENSE. *Pausanias in Attic. p.* 42. auctor est Serapidis aliquod fanum in vrbe fuisse, cuius religionem a Ptolemaeo Athenienses acceperint. Apud Aegyptios autem, pergit Pausanias, omnium clarissimum eius dei templum habent Alexandrini, antiquissimum Memphitici, quo neque exteris hominibus, neque sacerdotibus ipsis, aditus patet, prius quam Apim bouem humarint.

BOEATARVM. Ab hac vrbe septem stadiis distans Serapidis et Isidis fanum, sed in ruinis, conspexisse se testatur *Pausan. pag.* 268.

BOEOTIORVM in campis Athamantiis. meminit *Pausan. pag.* 756.

BVRAICVM. Buris Achaiae oppido. *Pausan. p.* 590.

CORINTHIVM. ad portum Aesculapii et Isidis fanum idem auctor denotat *pag.* 114. et in adscensu ad arcem, quam Acrocorinthum vocant, duo fana Isidis, alterum Pelagiae, alterum Aegyptiae cognomento, fuisse indicat *pag.* 121.

EPIDAVRIVM. Priscis eius loci templis Antoninus, vir consularis Romae, tum alia ad decus et commoditatem addidit, tum vero aedem Hygeae, Aesculapio et Apollini Aegyptiis, dicauit, teste *Pausan. Corinthiac. p.* 174.

HERMIONENSE Serapidis Isidisque fanum indicat *Pausan. p.* 193.

LACEDAEMONIVM. Est apud Lacedaemonios recentissimum Serapidis templum, inquit *Pausanias Lacon. p.* 241.

MESSE-

MESSENIVM. *Pausan. p.* 360.

METHANAEVM. Oppidum Methana in isthmo Troezeniorum fuit. Isidis ibi fanum indicat *Pausan. Corinth. p.* 190.

OETYLORVM. Sunt in Oetylo, quae spectentur digna, Serapidis templum, cet. *Pausan. Lacon. p.* 276.

PATRENSIA duo Serapidis templa iuxta lucum memorat *Pausan. p.* 578.

PHLIASIVM. Isidis ibi templum fuisse iterum auctor est *Pausan. p.* 142.

TITHOREENSE. iam supra notaui.

TROEZENIORVM. indicat *Pausanias p.* 187.

VIIII. Non obscure cognoscitur ex multitudine templorum in Peloponneso et vicinia eius, ibi primum ortam esse Aesculapii religionem, maximeque ibi eandem floruisse: quod fidem facit Aesculapii ortum ex Epidauro potissimum esse accersendum: deinde ex Peloponneso aliorsum esse deriuatam.

X. Ex omnibus Graecis nulli magis ab Aesculapio alieni fuisse videntur Boeotiis, et seorsim Thebanis, in quorum vrbe et regione describenda nec vnicum inuenit PAVSANIAS, quod indicare posset. Vnicum Serapidis templum in campis Athamantiis indicat.*

* *pag.* 756.

XI. Videtur autem haec natio ab Hercule medelas morborum petiisse; vt in Hyetto oppido factum PAVSANIAS* addocet. Nec minus a Trophonio responsa quaerebant, quem, cum Hercyne vxore, iisdem simulacris, quibus Aesculapius et Hygea designari solebant, fuisse cultos ex eodem** late discas. Fuit autem Trophonii oraculum Lebadeae Boeoticorum. Eiusdem nationis Tanagraei Mercurium colebant, quod eius beneficio

ficio se a pestilentia liberatos credebant. At vero Trophonium eundem esse Mercurium, grauissimus auctor nobis est CICERO.***

*pag. 757. **pag. 360. conf. p. 319. et 789.
***de Nat. deor. III.

XII. Etiam aliæ gentes et vrbes, quæ Aesculapii religionem admiserant, suis tamen patriis numinibus curationum beneficia seorsim referebant. Sic Athenienses Mineruam Hygeam colebant: et in Phocide Amphicleenses, qui et Ophitenses dicti sunt, Libero Patri arcana sacra faciebant, narrabantque futura sibi hoc deo auctore prædici, et contra morbos in promtu esse remedia: quod et in somnis, tam ipsi quam finitimi, de morborum medelis ab ipso moneantur, et sacrificulus, diuino afflatu instinctus, de futuris consulentes certiores faciat, auctore PAVSANIA.* Cui numini dicatum fuerit antrum Charonium ad Nyssam, Asiæ vrbem prope Tralles, cuius EVSTATHIVS** meminit, inquirendum est. Testatur autem prope illud decumbentes et somnia captantes sacerdotes, ex iis deinceps adornare ægrotantium curationes. Præter sacerdotes nemini sine vitæ damno locum subingredi integrum esse. Curiosa annotatione dignum videtur, quod hic sacerdotes somnia captauerint, quum alibi ipsi ægroti somniorum causa in templis decumberent.

*pag. 884. ** Scholiis ad Dionys. Periegeten vers. 1159.

XIII. Ad templorum notitiam adhuc pertinet, quod, PLVTARCHO* notante, ea non nisi locis elatis et purissimo aere fruentibus, exstructa; et quod plerisque adiuncti fuerint luci sacri, qui magna religione seruabantur. Talis adiectus fuisse templis, Titanæo, ex cupressis admodum vetustis, itemque Epidaurio, apud PAVSANIAM diserte legitur; qui idem auctor refert in eodem loco, qui Epidaurio adiacebat, fuisse Dianæ Epiones (quasi morbos mitigantis) templum et signa. Tem-

XXV. Cur baculum nodoſum dederint, Herculeæ clauæ non multum diſſimilem, haud vacat diſpicere: gallum gallinaceum* adiungi puto, quoniam hoc potiſſimum ſacrificio honorabatur. Forte ſymbolum vigilantiæ etiam eſto: vt canis fidei et cuſtodiæ.

* PAVSANIAS *p.* 444. *gallinaceum ſoli ſacram auem celebrant, quod cantu ſolis ortum nuntiet.* Sed et Mineruæ caſſidi inſidens exhibebatur, ſeorſimque Mineruæ Erganæ ſacer credebatur, teſte eodem PAVSANIA *p.* 518.

XXVI. De feſtis in honorem Aeſculapii quondam inſtitutis, paſſim quædam apud auctores elicere licet: plenam equidem expoſitionem ipſe deſidero. Athenienſes Epidauria in honorem Aeſculapii feriatos fuiſſe, PAVSANIAS* teſtatur. Apud Coos fuiſſe feſtum Aeſculapii, quod ῥάβδου ἀνάληψις vocabatur, ex Hippocrati tributa epiſtola ad ſenatum populumque Abderitarum intelligitur, vlteriusque Illuſtris SPANHEMIVS** explicuit.

* *pag.* 171.

** *in epiſtol. I. ad Morellium pag.* 69. Confer Celeberrimi C. G. SCHVVARZII, collegæ & fautoris mei plurimum colendi, diſſertationem elegantiſſimam de *Aeſculapio et Hygea diis* φιλανθρώποις *p.* 53. De eodem feſto diſſertationem dediſſet ὁ χαριέστατος LOCHNERVS, niſi fata interceſſiſſent, vt apparet ex illo teſtimonio, quod ad §. XXI. modo adduximus. Nomen ſacri huius variam admittit expoſitionem. Poteſt enim explicari *baculi adſumtio*, itemque *elatio*. Vbi quidem ad baculum Aeſculapii nodoſum angue circumplicatum reſpici non dubito. Quæ vero notio ſubſit τῇ ἀναλήψει obſcurum mihi eſt, donec ex vetuſtis auctoribus clarum reddatur. Laudatiſſimus *Spanhemius* exiſtimauit dimanaſſe hanc rem a ſerpente æneo pro ſalutari contra mortiferos ſerpentes remedio, vt in ſacris *Numer. XXI.* legimus, exaltato: quod quidem ſuo loco relinquo. Mihi ſæpius de eo cogitanti in mentem venit, annon anniuerſario ſacro ſacerdotium Aeſculapii primarium fuerit ordine ad alium delatum: honoriſque traditi acceptique ſymbolum fuerit τῆς ῥάβδου ἀνάληψις *baculi adſumtio:* quod puto a Græci

S ſermo-

ſermonis indole non alienum eſſe, quippe ἀναλαμβάνειν τὸ διάδημα, σκῆπτρον, *ſumere, accipere diadema, ſceptrum* ſæpe legitur. PLVTARCH. *de Iſid. et Oſir. initio*, τὴν ἀνάληψιν ἱερῶν dixit *ſuſceptionem officii ſacerdotalis*, idque in loco, vbi ſermo eſt ad feminam ſacerdotio Iſidis admotam.

XXVII. Nec feſtorum ſollemnia licet tradere. Talia, vt vulgo cognita, videntur ſiluiſſe ſcriptores pagani: chriſtiani vero, vt ſuperſtitionis memoria deleretur, conſulto præteriiſſe. Si quis ab exemplo eorum, quæ in Iſidis honorem apud Tithoræenſes fiebant, concludi poſſe ſibi perſuadeat, legat PAVSANIAM.* Is vero refert binos ſingulis annis conuentus feſtiuos in honorem deæ fuiſſe per plures dies continuatos, cum nundinis, quibus vendebantur mancipia, quoduis genus pecudes, veſtes, argentum, aurum.

* *Libro X. pag.* 880.

XXVIII. Sacerdotes Aeſculapii, quos Pauſanias vocat τοῦ Θεοῦ δούλους, *Dei ſeruos*, erant perſonæ honoratæ, medicinæ ſcientia imbutæ, tales plerumque, qui ab ipſo Aeſculapio genus deducere gloriabantur. Sed progreſſu temporis alios etiam honeſtos et probos viros in collegium recipere ſiue inſtituerunt, ſiue rationibus variis rerum ſuarum adducti ſunt. Id vero quo tempore fieri cœperit, equidem me neſcire fateor; ſed erit inferius occaſio proferendi, quæ de hoc negotio ſuſpicer. Hippocratis tempore iam crebro multumque id accidiſſe, ex eo colligas, quod Diocles Caryſtius, qui iiſdem fere temporibus vixit, Aſclepiadarum vltimus vocatur. Sed videamus quænam ſacerdotum Aeſculapii conditiones fuerint.

XXVIIII. Habebant iſti apud templum habitationes commodas, fruebanturque illius reditibus: ad minimum ex ſacrificiis partem, vnde victitarent, accipiebant.

bant. Facile coniicimus vnius templi præ alio feliciores lautioresque fuisse fortunas. Donationes varias, in annuos reditus, factas fuisse sacerdotum collegiis, instar omnium comprobat vetustum marmor a SPONIO* descriptum, quo exponuntur beneficia in hunc ordinem a nobili et opulenta matrona, Saluia Marcellina, collata.

* *Miscellan. erudit. antiqu. Sect. II. pag. 52.*

XXX. Officium erat Aesculapium consulendi causa adeuntes, *ἱκέται* vocabantur, suscipere, quid ipsis agendum sit, præcipere, lustrare eos, sacrificia pro ipsis offerre, noctu decumbentes, somniandi causa, Aesculapii & filiarum habitu obire, medicinas, quas nossent, applicare, somnia cuivis explicare, &, vt verbo dicam, quicquid ad religionem * pertinebat, obire & exsequi.

* Vtilissime conferetur hic LVCIANI libellus, qui inscribitur *Alexander* s. *Pseudomantis*, quo accurate exponitur, quicquid impostor callidissimus in recens condito Aesculapii apud Abonotichitas templo commentus fuit. Commemorantur ibi præcones, theologi, *χρησμοποιοί*, qui oracula versibus redderent, responsorum notarii, obsignatores, expositores, & alii plures. Nulla autem dubitandi causa est in reliquis templis eadem, quæ hic instituta erant, aut non multum diuersa, viguisse.

XXXI. Quamquam *ἱκέτας* non male videmur accipere posse pro iis, qui auxilii ad sanitatem recuperandam causa dei templum accesserant: videndum tamen fuerit, annon in vulgatissima etiam acceptione vocis, pro supplicibus, qui huc, tamquam ad asylum accedere voluerunt, sumi debeat.

XXXII. Ad sacerdotum officium porro & hoc, tamquam præcipuum, pertinebat, medicam artem excolere, eamque filios suos, aut alias collegio adscribendos, docere. Sed de hoc deinceps dispiciemus curatius: nunc de incubatione differemus, quam in Aesculapii templo frequentem fuisse variis veterum multisque testimoniis

comprobari poſſet, ſi neceſſarium videretur. Quæ vero ſingulatim in ſollemni hoc & ſacro negotio facta fuerint, neminem ſcio veterum, qui exacte ſibi exponendum ſumſerit.

XXXIII. Scopus præcipuus fuit, vt Deo ſe præberent in templo ſuo per ſomnum erudiendos, de remedio recuperandæ valetudinis: ſed nec vereor eodem referre illum decubitum, quo ſe medicinis, ſi ſacerdotibus ita videretur, applicandis patientes paratosque offerebant.

XXXIIII. Integrum totius negotii proceſſum quaſi exemplarem cognoſcere licet ex ARISTOPHANE. * Summam hanc exhibebo. Primo luſtrari lauarique debebant ἱκέται recens aduentantes, deinde ſacrificium exhibere, quod aræ imponebatur, tum in templo decumbere & ſomnum capere. Vbi iam quieſcebant, ſacerdotum aliquis, Aeſculapii habitu indutus, comitante filiarum caterua, ægrotum viſitabat, eaque vel adminiſtrabat, vel edifferebat, quæ neceſſaria videbantur. Cumque nefas aut periculoſum putaretur, ſi quis etiam vigilaret, ſomnum non ſimulare: de eo, quod vere viderat vel audiuerat quisque, non aliter apud alios perhibere licebat, quam de re per ſomnum viſa & oblata.

* cuius comœdia, quæ *Plutus* inſcribitur, noſtram hiſtoriam egregie illuſtrat, doctiſſimisque commentariis tum aliorum, tum præcipue Illuſtriſſ. *Spanhemii*, egregie eſt expoſita. De *incubatione in fanis deorum* legenda eſt etiam diſſertatio HENR. MEIBOMII.

XXXV. Quæ quisque didicerat ſibi ſanitatis cauſa peragenda eſſe, ſi opem attuliſſent, ea, qui ditiores erant, columnis inſcribenda curabant, tenuioris fortunæ homines longioris tamen recordationis gratia tabulæ inſcribenda curabant, vt in templo ſuſpenderentur. Atque huius generis tabularum ſæpius fit apud veteres mentio, & HIERONYMVS MERCVRIALIS * aliquot exempla talium

lium legenda exhibet. Sed non ſolum in Aeſculapii templo hoc gratum animum teſtandi modo vtebantur, verum etiam in aliis pluribus idem faciebant, quicunque ſe dei cuiusdam præſentanea ope ſeruatos magnoque periculo ereptos credebant.

* *de re gymnaſtica veterum.*

XXXVI. Quid Aeſculapio ſacrificatum fuerit, liceat deinceps indicare. In Titanæo templo tauros, agnos, ſues immolabant, vt et volucres, teſte PAVSANIA.* Epidauri non licebat deo capram immolare, quod Aeſculapium a capra enutritum credebant: ſed Balanagris Cyrenæorum capellas ſine ambagibus rem ſacram faciebant. Erat & illud Epidauri ſancitum, vt & Titanæ, vt quicquid vel civis vel aduena deo immolaſſet, id totum deberet intra templi ambitum conſumi, nihil efferre liceret: quæ lex ſine dubio vtilitates ſacrificulorum reſpexit.

XXXVII. *Aeſculapio gallum* conſecrari offerrique ſolitum, in prouerbium abiit: quem morem etiam confirmat Socratis iam emorientis vltimum deſiderium, vt amici pro ſe gallum, Deo a ſe promiſſum, immolarent, teſte PLATONE.*

* *Phædon.* circa finem. Ex eodem *Platone* pulcrum locum adfert D. D. CLERICVS, quem mihi nondum inuenire licuit, ſenſus autem eo redit, veteres propterea Aeſculapio, Phœbi filio, ſacrum feciſſe gallum, quoniam hæc ales diei et ſolis ſit prænuncia: voluiſſe autem eo admonere, homines nos diuinæ bonitati lucem vitamque debere, eademque omnibus noſtris morbis et malis medelam afferri.

XXXVIII. Atque hæc nunc de Aeſculapii religione dicta ſufficiant. Illa inde a ſua origine, vsque ad tempus quo Hippocrates Cous viuere deſiit, annos octingentos et nonaginta impleuit: tantoque tempore in Aſclepiadarum poſſeſſione quieta ſatis manſit, ad minimum per quingentos annos, quo toto interuallo medicum,

 qui

qui suo nomine artem exercuerit, haud facile apud Graecos inuenias. Atque hoc forte induxit ISIDORVM HISPALENSEM *, vt scriberet: *Postquam fulminis ictu Aesculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latuitque per annos pene quingentos, vsque ad tempus Artaxerxis, Persarum regis: tunc eam ad lucem reuocauit Hippocrates, Asclepio patre genitus in insula Coo.* At vero illud tempus iusto longe minus determinat Isidorus, si ab excessu Aesculapii ad Hippocratis annos viriles calculos debite ponas.

* *Origin. IV. cap. 3.*

CAP. V.

De Asclepiadarum medicorum fortunis doctrina, meritis scholisque diuersis.

CONSPECTVS.

I. De

I.

De fortunis Asclepiadarum iam attigimus supra * aliquid. Vt breuis nunc sim, concipere nobis demus sacerdotum aliquod collegium, aut fundationem ecclesiasticam, cuius redituum fructus ad singulos ei adscriptos redeunt, interque eos distribuuntur: prorsus vt alia omni ætate sacerdotia videmus comparata fuisse. Sed vt quotidie videmus vnius fundationis opes lautiores esse, pluribusque alendis sufficere, alias paucioribus tantum vel vni sustentando necessaria suppeditare: idem de Aesculapii sacerdotum fortunis statuendum mihi videtur. Quum vero nos nihil iuuerit hæc exploratissima habere, quum iam olim hi reditus ad alios peruenerint: neque amplius ei inquisitioni vacabimus.

* *Capitis præcedentis §. XXVIII.*

II. Tempestiuum nunc fuerit videre, quantas Asclepiadis hisce laudes aliqui adiungant, tamquam medicis omnibus eruditionis numeris absolutissimis, & quantam habere encomiis hisce fidem liceat.

III. Et sane a plerisque scriptoribus, GALENVM* maxime sequutis, Asclepiadæ perhibentur tamquam medici experientia & ratione subnixi: anatomica exercitia patres, inspectantibus filiis, a pueritia illorum instituisse. Ex eo itaque factum fuisse concludunt, vt omnino non essent medici nude empirici. Addunt scholas fuisse, de quibus Galenus alicubi loquitur, tamquam in mente haberet eam, quam ipse frequentarat, Alexandrinam, vbi ex cathedra artis præcepta tradebantur: recentiores autem nonnulli, tamquam fuissent academiæ nostris plane similes.

* vide exempli gratia *Introduct. cap. 2. de administrat. anat. lib. 2. ineuntem.*

IV. Ad magnificam illam anatomen Asclepiadarum minuendam non alio, quam GALENO teste, vtimur: qui quidem

quidem vir vbi de integro Asclepiadarum ordine loquitur, omnia summa & præclarissima de eo prædicat: vel quod vere patrium numen, Aesculapium Pergamenum, vt videri voluit, reuerebatur: vel quod nihil scribere voluit, quo sibi aditum ad sacerdotium in patria præcluderet: vbi vero de singulis Asclepiadis forte dicendum est, vt de Praxagora, Diocle, iudicium mira libertate promit, ipsorumque anatomen, qualis reuera erat, rudem pronunciat. De quo quidem cum latius alibi egerim* nolo hic omnia repetere.

* *Histor. anatom. specim. I. §. 17. seqq.*

V. Aliqualem corporis humani cognitionem illos, quisquis curiosior erat, potuisse assequi, non negauerim, quum & ab analogia corporum animalium, quæ mactabantur pro familia, vel sacrificiorum causa, petere aliqua licuerit: & in bellis, quæ sequi Asclepiadæ, saltem apud Peloponnesios, vt infra videbimus, debebant, crebra occasio obtingere potuerit ex vulneratorum inspectione multa obseruandi.

VI. Sed quo minus illa, quam Galenus laudat, paterna institutio anatomica, ad humanorum corporum minutas dissectiones transferatur, multæ rationes & leges politicæ, quas migrare Asclepiadis non licebat, prohibent credere. Nihil in bellis, quæ inter se Græci mutuo gerebant, maiori religione obseruabatur, quam vt cæsorum vtrimque corpora ad honestam sepulturam rogo inferrentur; huiusque causa induciæ petebantur dabanturque: quin mortis pœna luendo crimini dabatur ducibus, si quid in ea re industriæ studiique reliquum fecissent. Circa illos autem, qui naturali morte defungebantur, tanta superstitione omnes olim ferebantur, vt nullo pacto possit intelligi, qui potuerit quisquam corpora incidere.

VII. Ma-

VII. Maximum autem argumentum, quo anatomica illa dexteritas subruitur, inde peti potest, quod in Hippocratis scriptis, iisque fragmentis, quae ex Dioclis, aliorumque monumentis supersunt, non apparent eius indicia, sed plura potius documenta, quibus contrarium euinci possit.

VIII. Quam rationalis reliqua ipsorum medicina fuerit, iudicari poterit ex eo, quod in templis factum fuisse videmus. Habuerunt sine dubio aliquas medicinas externo internoque vsui aptas, quas ab experientia multorum annorum applicare nouerant. An vero morborum causas & origines scrutari ipsi coeperint, & medicinam diaeteticam agitauerint, aut omnino clinicen exercuerint, valde multa sunt quae me dubitare faciunt.

VIIII. Certe CORNELIVS CELSVS * originem *scientiae medicae* philosophis aperte tribuit: hos autem intellexisse ipsum Asclepiadas, neutiquam mihi persuadere possum.

* *praefat. Libr. I.*

X. Extra templum autem mederi, videtur toti instituto Asclepiadarum contrarium fuisse: nisi forte chirurgiae exercitium licitum fuisse dicere velimus: quod inde colligo, quoniam ex Lycurgi instituto, vt non obscure innuit XENOPHON, * medici castra sequi debebant, & in acie, vna cum vate, proxime regem consistere. Quos vero medicos Lycurgi aetate ab Asclepiadis diuersos animo concipere possim, nullos mihi Graeciae antiquae conditio suggerit.

* *de Republ. Lacedaemon.*

XI. Quicquid sit de illorum profectu & industriae fructibus, illud forte nemo negauerit, torporem ipsis primum excussisse philosophos, quum se rei medicae dedere & sanitatis, morborum, vitae mortisque causas scrutari

T tari

tari sua industria dignum laborem existimare inciperent, & non solum de his frequentius inter homines disserere, verum etiam meditationes suas scriptis libris propagare instituerent. Ex quo vero simile est generosioris cuiusuis Asclepiadæ virtutem excitatam fuisse ad honestam æmulationem.

XI. Hæc vero æmulatio deinceps inter ipsos diuersorum templorum sacerdotes incendit æmulum ardorem, vt scholæ medicæ celebriores famam consequerentur. Quare tempestiuum est nunc ad scholarum istarum considerationem progredi.

XIII. Harum nobis GALENVS* memorat Coam, Cnidiam, & Italicam, simulque monet mature defecisse eam, quæ in Rhodo floruerat. Quam hic vocat Italicam volunt alii floruisse Agrigenti, alii Crotone. Certe inferius audiemus de viro Crotoniata celeberrimo, medico & medici filio, cuius fama effectum fuit, vt inter Græcos primi medicinæ laude putarentur Crotoniatæ, secundi Cyrenæi Libyes.

* *meth. med. lib. I. ineunte.*

XIIII. Aemulationem hanc obserues in HIPPOCRATE,* vbi profitetur quid sibi displiceat in libro, qui inscribebatur *sententiæ Cnidiæ:* quibus, tamquam accuratioris doctrinæ specimen, opposuisse videri possit Hippocrates suas Coacas.

* *de vict. acutor. ineunte.*

XV. Desiderat scilicet quod de morbis nihil scripserint præter historica, bona illa quidem, sed quæ etiam alii, quam professione medici, potuerint scribere: præcipue quod ieiunius tradiderint nonnulla ad τέκμαρσιν, i. e. ad semioticam seu signorum doctrinam pertinentia: porro, quod indiuiduales curationes non satis accurate præcipiant, generalibus tantum inhærentes.

XVI. Por-

XVI. Porro eos reprehendit, quod pauca remedia ad vſum proponant. Nam remediorum, quæ ab iis laudantur, pleraque eſſe elateria, id eſt vehementer euacuantia, niſi quod etiam ſeri & lactis vſum tempeſtiuum edoceant. Nec minus illud in Cnidiis, quam omnibus veteribus, deſiderat, quod nihil commemorabile de diæta ſcripſerint, quum in morborum catalogo amplificando nimis curioſi fuerint.

XVII. Hæc fere ſumma eſt eorum, quæ Hippocrates in Cnidiis non laudare ſe profitetur. Vbi ſimul annotamus aliquos interpretes illum ſermonem de elateriis ita interpretatos eſſe, vt ſenſus ſit Cnidios elaterium inueniſſe* illud, quod proprie hoc nomen gerit: quum tamen ex hoc loco id neutiquam elici poſſit: beneque iam ab aliis animaduerſum ſit elateria, plurali numero, ſemper deſignare pharmaca fortius euacuantia, cuius generis plura veteribus in vſu fuerunt.**

* *inueniſſe elaterium*) Duplex hic eſt lectio. Nam apud Galenum legitur εὕρηται, *inuenta ſunt:* recentiores editiones melius exhibent εἴρηται *dicta, expoſita ſunt.*

** conf. IO. HEVRNII *commentar. in text. 4. huius libri.*

XVIII. Ceterum Hippocratem ipſum accipere a Cnidiis aliqua non grauatum fuiſſe GALENVS* indicat occaſione remedii ad pus ex pulmone ſuppuratorum eliciendum propoſiti: vt nec reformidat ** vſum cocci gnidii, ab hac ſchola ſane denominati, &, vt veroſimile eſt, inuenti.

* de morbis II. §. 44. ** de internis affectionib. §. 1.

XVIIII. ALMELOVENIVS*, vt multa temere, ſic & hoc, tradit Cnidios dictos fuiſſe quoſdam veteres medicos, propter frequentiſſimum vſum ſeminis cnidii: quum ſemen ab vrbe Aſiæ celebri, vbi medici vſum eius inuenerunt aut frequentarunt, nomen accepiſſe longe ſit veroſimilius.

* *de inuentis nouantiq. pag. 65.*

XX. Quum elaterii mentio facta sit, addimus, etsi non satis liquidum videatur illud esse a Cnidiis inuentum, antiquitatem tamen remedii ex eo elucescere, quod THEOPHRASTVS ERESIVS commemorat elaterium CC. annorum a se apud medicum fide dignum fuisse visum, cuius vires adhuc integræ fuerint: quæ ætas ad tempora Hippocrate longe superiora excurrit.

XXI. Quale autem fuerit veterum elaterium, & quomodo præparari sit solitum, accurate exponit DIOSCORIDES,* quem si secutus fueris elaterium album, instar pulueris, qualem officinæ fæculam dicunt, sed modica admodum quantitate, acquires; viribus autem vulgari nigro officinarum longe efficacius: de quo alio tempore plenius agere constitui.

* *Lib. IIII. cap. 155. pag. 300.*

XXII. Etiam chalcanthum seu æris florem * ex numero medicinarum Gnidarum, vt & radicem ari, fuisse, ex Hippocrate discimus.

* Notamus hac occasione quod Græcis circa hæc tempora metallorum cura in primis insederit, nonnullique eorum insignes diuitias inde fuerint consequuti. Præcipue cinnabarin hoc esse tempore inuentam a Callia Atheniensi, qui ante Chr. nat. anno 505. eam reperisse scribitur. Sed quum hæc historia medicinam parum tangat, quoniam ex cinnabari ad medicum vsum aliquid tunc redundasse non constat: nec immorari nunc illi commemorationi iuuat. Conf. PLINIVS *hist. nat. XXXIII. 7.* Aeris præcipuum prouentum Cypro veteres debuisse, in Galeni historia videbimus: vnde etiam chalcanthum ad Gnidios & Græcos primum venisse suspicor.

XXIII. Sententiarum Gnidiarum auctor fuisse perhibetur EVRYPHON, Hippocrati Coo fere æqualis, sed aliquanto ætate prouectior. Aetatem eius metiri inde licet, quod Plato Comicus, Aristophanis & Hippocratis coæuus, Euryphontem per antonomasiam alicubi pro

pro medico ponit, qui pleuritico ſuppurato cauteria applicat. Verſus integri ab GALENO* exhibentur.

* *comment. ad Aphoriſm. VII. 44.*

XXIIII. Quum vero duas illarum ſententiarum editiones, poſterioremque priore meliorem fuiſſe GALENVS* ſignificet: neſcio ſane vtra Euryphonti, an vtraque tribui debeat. Illud manifeſtum ſatis videtur Cnidias ſententias Hippocrati & rei medicæ profuiſſe; quoniam ille ex his profecit & ad ſcribendum excitatus fuit: hæc fructum lucemque maiorem ex hac concertatione accepit.

* *comment. in de vict. acut. p. 38.*

XXV. Cnidia ſvrbs et ſchola dedit præclarum medicum CTESIAM, qui Artaxerxis tempore in Perſia vixit & in aula medicinam exercuit, Hippocrati ætate ſuppar. Qua occaſione illuc delatus ſit, & quanto honore ſedecim annos apud regem exegerit, DIODOR. SICVLVS* exponit. Hunc virum medica ſcripſiſſe, nec alienum fuiſſe ab æmulatione illa, quæ inter Cnidios & Coos eluxit, ex GALENO** diſcimus, qui de eo refert quod Hippocratem Coum, cognatum ſuum, poſt ipſum vero alios etiam, reprehenderit, qui articulum ad coxam reponere aggreſſi ſint. Ceterum Cteſiæ nomen magis celebratur ob hiſtorica monumenta, quam ob medicinam. Ex fragmentis videas ipſum paſſim meminiſſe rerum a medicina non vsque quaque alienarum: ſed fidem eius hiſtoricam multi hodie labefactant.

* *Libr. II. pag. 118.* ** *Comment. IV. in libr. Hipp. de articulis.*

XXVI. Ex Cteſiæ huius fragmentis nobis innoteſcit medicus quidam Cous, qui Artaxerxis æuo in Perſia floruit, &, quod non caſte apud matronam libidinoſiſſimam verſaretur, magnarum calamitatum ſibimet auctor fuit. Medico nomen erat Apollonides, matro-

næ hystericæ & tabis initio laborantis nomen refertur Amytis, eratque Megabyzi vidua.

XXVII. De Coa schola dicere nunc deberem; sed quoniam, quæ adferenda essent, singula fere cum Hippocrate cohærent, consultius putaui omnia illuc differre, donec ad hunc virum progredi liceat. Ante vero quam de eo exponam, necessarium videtur, ne temporum ordo nimium turbetur, relicta tantisper Græca medicina, videre numquid se apud exteras gentes, tanto temporis interuallo offerat notatu aut saltem inquisitione dignum. Deinde ad Græcos reuersi medicinæ inter philosophos fortunam & fata considerabimus; hinc commoda occasione a Crotoniensem scholam veniemus, tandem ad Hippocratem nostrum redituri.

Cap. VI.

De Medicinæ extra Græciam statu.

CONSPECTVS.

Cambysis

I.

Ad Iudaeam gentem nos auocat, qui hoc interuallo vixit sapientissimus regum, SALOMON, Dauidis filius. Constat satis ex scriptura sacra, quantam sibi exorauerit & a DEO impetrauerit sapientiam, & quod de vegetabilibus animalibusque disputauerit.*Quod quidem testimonium a quibusdam eo trahitur, quod Salomon multa volumina, rerum naturalium cognitionem complexa, scripserit, aut aliis scribendi, quae ex ipso perceperant, occasionem dederit.

* *I. Reg. IV. 33.*

II. IOSEPHUS,* rerum Iudaicarum nec impudens nec imprudens scriptor, multum de hoc negotio differit. Longior est sermo, quam qui transscribi huc possit: summa autem eo redit, Salomonem proprietates herbarum, sed & aliorum simplicium, recte cognouisse: praecipue autem nouisse quae ad medelam hominum aduersus daemones efficaciter fieri possent. Ne vero existimemus a medicamentis illam virtutem desumtam esse, addit: *Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur & coniurationum modos,* (τρόπους ἐξορκώσεων) *scriptos reliquit, quibus cedentes daemones ita fugantur, vt in posterum numquam reuerti audeant.*

* *Antiquit. Iudaic. L. VIII. pag.* 257. 258.

III. Ex Christianis veteribus subiicio iudicium EUSEBII* qui *verosimillimum esse* iudicat *plurima exinde artis medicae scriptores decerpsisse, calidorum & frigidorum, siccorum & humidorum ordinem composuisse, & hac herba, illa*

illa herba quanam mensura sit calidior aut frigidior, & huius animalis hæc particula cui morbo afferat remedium, vtpote fel hyænæ aut adeps leonis, aut sanguis tauri, aut carnes viperæ. De his enim scripsisse doctos medicos, accepta occasione ab his, quæ Salomon prius scripserat.

* citati a Summe Reu. D. D. BVDDEO *in hist. philosoph. Ebræor.* ex ANASTASII *Episcop. Nic. Quæst. XXXIX. in scriptur.*

IIII. Hæc sunt modestiorum ferenda iudicia & non improbabilia, etsi nec omni dubio maiora. Sed ex Iudæis æque ac Christianis nonnulli longius abeunt. Non dicam quot supposititia & ineptissima Salomoni tribuantur scripta magica, de quibus consuli potest Celeb. D. D. FABRICIVS:* sed tantum illud adducam, quod ex Christianis recentioribus aliqui contenderint Salomonem etiam circulationem sanguinis cognouisse, indicante PASCHIO:** quin R. ABRAHAM ZACVTH in libro *Iuchasin* contendit, quicquid solidum est in doctrina Aristotelis, id furto ablatum esse a sapientia Salomonis. Postea enim quam Alexander Macedo rerum potitus est Hierosolymis, summam rerum concredidisse Aristoteli præceptori suo, ipsosque adeo Salomonis libros. Sed Aristotelem, suppresso Salomonis nomine, de suis nugas & impietates inseruisse, omniaque pro suis edidisse.

* *Codice pseudepigraph. V. Test.*

** *de inuent. nouantiq. p.* 312. Adducit ibidem *Cornelii Bontekoe* tractatum Belgicum, cui titulus: *Korte Verhandeling van 's Menschen Leven, Gesondheid, Siekte en Dood*, cuius *sect. II. §.* 80. *p. m.* 241. pericopa libri, qui *Ecclesiastes* dicitur, *cap. XII.* 1. seqq. paraphrasi quadam illustratur doctrinis, quæ circulationi sanguinis superstructæ sunt, conformi. Profitetur auctor *videri sibi Salomonem melius peruidisse circulationem sanguinis, quam Hippocratem.*

V. Seorsim IOSEPHVS* refert, famam fuisse plantam seu ferulam balsamiferam Salomoni dono allatam fuisse a regina Aethiopiæ, quam fama sapientissimi regis Hiero-

Hierosolymam attraxerat. Eam deinceps cultura diligenti multiplicatam non exiguum terræ fructum attulisse: quod quidem verosimile faciant horti Salomonis aromatici: quorum in sacris fit diserta mentio. Idem de balsamo iterum agens ** nos edocet circa Hierichuntem hortos balsamiferos fuisse. Sed balsami huius mentionem alio tempore propiore licebit iterum facere.

* *Antiquit. Iudaicar. VIII. p.* 270.

** *Libr. XIV. cap. VII. p.* 473.

VI. Quod ex Salomonis disciplina quidam mira patrauerint dæmonibus fugandis, radicis cuiusdam beneficio, intelligitur ex eodem IOSEPHO.* Quam vero radicem intelligat, alio loco ** indicat, scilicet radicem Baaras, quæ in valle eiusdem nominis, ad vrbem arcemque munitissimam Machæruntem, creuisse ibidem indicatur, adiunctis circumstantiis non parum τερατολογίας continentibus.

* *Antiquit. Iud. VIII. cap.* 7.

** *de bello Iud. lib. VIII. pag.* 981. Quod vero Iudæi fabulati sunt de radice Baaras, transisse etiam ad alias gentes non obscure colligitur ex eo, quod de mandragora nigra passim legitur: cuius persuasionis antiquitas cognosci potest ex Dioscoride MSto, qui in bibliotheca Augustissima Vindobonensi exstat, sæculo V. exaratus egregiisque picturis ornatus, quarum vna a NESSELIO *lib. III. Cod. I.* exhibita, sistit Εὕρεσιν, seu *Inuentionem* habitu feminæ mandragoram manu tenentis, cui subiunctus est canis, tamquam ad eam assiliens, sed retrolabens & exspirans.

VII. Denique Salomonem fuisse alchemiæ aurificis gnarum, ex opulentia eius summa aliqui colligunt, quam tot ædificandis operibus magnificis testatam fecit: persuasumque habent nec nauigationes eius Ophiriticas, nec patris Dauidis parsimoniam, potuisse ad tantas diuitias sufficere.

VIII. Laudatur paſſim ſal aliquod ſacerdotale, quod paulo poſterioribus temporibus Eliæ vel Eliſæi Iudæis in vſu fuerit contra affectus catarrhales, ad ſtomachi imbecillitatem corrigendam, viſusque acumen conſeruandum. Sed videtur eſſe æui recentioris inuentum. Plura huius generis apud NICOLAVM MYREPSVM* & alios videas ſanctis Apoſtolis, aliisque magnis viris, tributa.

* *de ſalibus ſect. II. pag. 470. ed. H. Steph.*

VIIII. Hac occaſione ad Græcos parum reſpicere liceat, apud quos pariter celebratum fuit ſal aliquod diuinum. PHOTIVS* memorat Nereum Pelei Thetidisque nuptiis donum attuliſſe τοῦς θείους ἅλας καλουμένους ἐν κοιτίδι, *ſalem, quem vocant diuinum, in arcula:* qui ſal incredibilem habeat virtutem ad iuuandam *edacitatem, appetitum excitandum & ciborum concoctionem*, πρὸς πολυφαγίαν καὶ ὄρεξιν καὶ πέψιν. Simul indicatur eo reſpexiſſe HOMERVM, ** vbi tamen ſcholiaſtes *Didymus* nihil præter communem ſalem intelligere videtur: diuinum autem dici innuit, quod a corruptione præſeruat ea, quibus adſpergitur.

* *in Excerptis* PTOLEMAEI HEPHAESTIONIS *pag.* 487.
** *Iliad. ι. verſ.* 142.

X. Pium regem Ezechiam memorant, referente SVIDA, combuſſiſſe libros Salomonis, quod videret populum plus confidere herbarum virtutibus, quam Deo: ex eodemque refertur in veſtibulo templi Hieroſolymitani morborum remedia fuiſſe tabulis vel parietibus inſcripta: tamquam idem hic factitatum crediderit, quod de Aſclepieis paganorum ſupra vidimus. Fides ſit penes Suidam & Rabbinos, aut quicunque fuerunt illi auctores, ex quorum traditione forte hoc emauauit. Si vero Ezechias hos libros combuſſit & aboleuit, qui potuit Alexander M. eos in Ariſtotelis ſinum deponere?

XI. Eius-

XI. Eiusdem Ezechiæ regis morbus * nos docet Iudæorum prophetas, quod et de sacerdotibus supra innuimus, non alienos fuisse a medicis consiliis & præceptis ferendis: quippe cataplasma vel emplastrum ficatum regi applicari iussit. Qualis morbus fuerit, inter interpretes minime constat: sed de medicina hac iuuabit audire D. HIERONYMVM:** *Diblaim* παλάτας *sonat, quarum in Palæstina permagna copia est & quas Esaias propheta vlceri Ezechiæ regis iubet apponere. Est autem massa pinguium caricarum, quas, in morem laterum figurantes, vt diu illæsa permaneant, calcant atque compingunt.*

* *Iesaiæ XXXVIII. 21. II. Reg. XX. 7.*

** *comment. in Oseæ cap. I.* Vox Græca ex Hieronymo allata apud LXX interpretes vtroque loco citato legitur, sed scribitur παλάθη.

XII. In historia regis Asæ * refertur, quod senectutem eius pedum morbus afflixerit, quodque bene actam vitam inter alia hoc deturpauerit, dum medicorum potius quam DEI auxilium quæsiuit. Ex quo loco mihi videor iuste colligere, vsque ad hoc tempus Iudæos non habuisse peculiares medicos, sed per sacerdotes auxilia morborum a DEO expetiisse. Asam vero, inductum forte exemplo vicinorum regum, qui vndicunque accitos medendi arte claros viros in aula sua habebant, idem esse imitatum. In quo DEVM offendit, quod illo tempore omnes medici viderentur alicuius fictitii numinis præsidio morborum medelas parare: tum vero quod omnino DEI auxilium quærere neglexit, si forte etiam absque superstitione medicinam facientes habuit.

* *Paralip. XVI. 12.*

XII. In tempora Hippocrate superiora incidit etiam curatio cæci Tobiæ patris a filio, imposito piscis felle, peracta: de qua legatur libellus apocryphus TOBIAE.* Ex eo certe tempore fellis piscium quorundam

vſus in morbis oculorum ſeruari frequentarique cœptum eſſe, vero eſt perquam ſimile.

* cap. XI.

XIIII. Sed de Iudæorum medicina, quæ ad hanc periodum pertineant, plura inuenire me non memini. Pudet enim nugarum iſtarum, quando aliqui Iudæorum ſacerdotibus inuentionem chemiæ vel ex hoc capite tribuunt, quod boni viri obſeruauerint a ſacrificatis animalibus nidorem fumosque adſcendentes, quos, vt ſapientes, vtiles putabant, colligi aliquando in liquorem quendam, ſi quando frigido corpori copioſius allapſi fuiſſent. Hinc illos cogitaſſe, ſic ſupponunt, de viribus colligendis, fierique curaſſe magnum capitellum ſeu alembicum aræ imponendum, vt collecti nidores in phlegma, ſpiritum, oleum & ſal volatile coirent. Sic inuentam fuiſſe deſtillationem ex retorta, qua hodie ex cornubus, aliisque animalium partibus, aliquid elicimus. Hoc eſt fingere hiſtorias. Et ſi ponamus ita factum fuiſſe, cur potius a Iudæis fingimus id inuentum fuiſſe quam ab aliis nationibus, apud quas itidem animalia ſacrificabantur. Fabulam legi in ſcriptis WILHELMI *ten* RHYNE.

XV. Apud Perſas hoc interuallo ad medicinam pertinens nihil fere aliud, quam quod periodi finem attingit, inuenimus. Tempore quo Darius regnauit, in aula habebantur medicorum, qui ex Aegypto euocari poterant, optimi.* Sed cum rex, venatione occupatus, equo celeriter exſiliret, pedemque luxaret, nec illi reſtituere valerent: caſu accidit vt Democedes Crotoniata ad regem adduceretur captiuus, iuſſusque, immo coactus artem profiteri & exercere, regem ſanitati redderet. Ex quo Aegyptiorum medicorum exiſtimatio priſtina valde concuſſa eſt, Græcorum autem deſiderium inualeſcere cœpit. Sed quod Græci libertatis ſtudioſi eſſent, vix niſi per calamitatem ſuam abrepti eo deuenerunt.

runt.

runt. Sunt ex horum numero Ctesias Cnidius & infelix ille amator Cous: quorum modo mentionem supra iniecimus. Laudandum in Democede, quod latam in Aegyptios medicos duram sententiam, qua cruci addicebantur, sua deprecatione sustulit.

* HERODOTVS *libr. III.*

XVI. Si quaerimus qui & quando factum sit, vt medici Aegyptii tantum valerent apud Persas: forte antiquius initium non inueniemus, quam illud tempus, quo Persis Cambyses imperauit: quem & medicum ocularium, ab Aegypti rege precibus impetratum, in aula habuisse, & eius consiliis Aegyptum inuasisse ac deuicisse certum est: quod anno mundi creati 4189. accidisse PETAVIVS ostendit.

XVII. Sed non solum in aula optimos medicos magni fuisse aestimatos, verum etiam vrbes aliquos aluisse & duces secum in exercitu habuisse deinceps, ex Cyri, qui Cambysis filius fuit, sermone apud XENOPHONTEM* intelligimus.

* *Cyroped. Lib. I. p. m.* 20.

XVIII. Maxime autem medicis fauit optimus hic princeps Cyrus, ipsemet medicinae non parum deditus, vt luculento testimonio eiusdem XENOPHONTIS* apparet, cuius partem potissimam exhibebo: *Cyrus medicos optimos ad se accersiuit, vt cum his loqueretur: & quaecunque instrumenta vtilia esse dixisset aliquis eorum, vel venena vel esculenta vel potulenta, haec omnia parata seruabat apud sese. Considerabat etiam quando quis suorum aegrotabat, quod esset curandi tempus, praebebatque omnia quibus opus esset. Habebat etiam medicis gratiam, quum quis sanasset quemquam eorum, quos a se curandos acceperat.*

* *c. l. Libr. VIII. p. m.* 145. 146.

XVIIII. Non eſt dubitandum, ſub tam ſapiente bonoque principe rem medicam eximia cepiſſe incrementa: ſed magis particularia referre non licet ob ſcriptorum veterum ſilentium. Quum vero Cambyſis regnum non fuerit diuturnum; nec adeo multis poſt Darii initia annis videatur accidiſſe illa Democedis commendatio, cum Aegyptiorum exiſtimationis detrimento coniuncta: neſcio ſane, quid ſtatuere debeam de illis a Xenophonte nobis oſtenſis medicis, quos ſane Græcos dicere omnes non audeo. Forte ab hoc tempore Aegyptii & Græci ſimul, vt quisque operibus artis magis claruit, floruerunt, & ex Perſarum gente aliquos arte ſua etiam imbuerunt.

XX. Non alienum fuerit, hoc loco referre ex XENOPHONTE *, quod Perſæ admodum moderato & temperato victu vſi fuerint, eique a prima infantia, vt & laboribus rite perferendis, frigoribusque & æſtui tolerandis mature adſueuerint, vt non ſine delectatione fructuque apud laudatum auctorem legitur. Poſtea vero quam opes Perſarum, adiunctis Medorum, Aſſyriorum, Aegyptiorumque ampliſſimis regnis, creuerunt, quæ fere ſatietatem & abundantiam ſubſequi ſolent vitia, luxus libidinesque mature inoleuerunt huic nationi, vt hoc nomine Græcis vbique vapulent: qui tamen & ipſi inſequutis temporibus iisdem vitiis nimis mature ſuccubuerunt.

* Cyropæd. libr. 1.

XXI. Vix quisquam dubitabit, illam diuerſarum gentium coniunctionem, & præcipue Aegypti, quæ ad hoc tempus commerciis minus patebat, ſubiugationem, haud exiguam intuliſſe etiam mutationem, vt aliis quibuscunque artibus, ſic ſeorſim medicinæ: ſed dolendum eſt, quod nos deſtituant illa vetuſtatis monumenta, ex quibus eruere certum clarumque quid liceret.

XXII.

XXII. Aegyptiorum res quum ad hoc vsque tempus rectiſſime ſtetiſſent, ſub Amaſi autem rege lætiſſime effloruiſſent, fatalis quædam clades mirifice affecit, medico quodam oculario Cambyſen, vt id regnum occuparet, inſtigante. Scilicet illum male habebat, quod, regis Amaſis iuſſu ad Cambyſen amandatus, patria cariſſimisque pignoribus careret. Rei totius, vt geſta fuit, ſeriem exhibet HERODOTVS. *

* *Libro III. ineunte.*

XXIII. Idem auctor in illo ſermone rem commemorat, cui pugna in ipſo Aegypti aditu inter Perſas Aegyptiosque commiſſa occaſionem dedit. Nam cum vtrimque multi caderent: neque vero Perſis Aegyptiisque cadauera comburere legitimum eſſet: illa computruere; oſſaque ad Herodoti vſque ætatem relicta iacuerunt, vbi inventum eſt caluarias Aegyptiorum duriſſimas eſſe; Perſarum autem tam fragiles, vt leui lapidis ictu potuerint perforari: cuius rei cauſam reddit hiſtoricus, quod Perſæ capita ſemper pileis tiarisque tecta gerant: Aegyptii vero vertice raſo incedant, caputque nudum ſoli durandum permittant.

XXIIII. Eodem tempore Aegypti rex Pſammenitus, ſub quo capta & expugnata fuit regio, ſanguine taurino epoto finem vitæ impoſuit: neſcio, an ſponte, an Cambyſe iubente fecerit. Facile tamen inducor, vt credam fuiſſe antiquitus apud barbaras gentes pœnæ loco illis, qui morti adiudicati erant, propinatum, vt apud Athenienſes cicuta huic fini deſtinata erat. Sed vel hanc ob cauſam notari meretur euentus, quoniam ſanguis bouis recens iugulati, apud medicos Græcos, in venenorum claſſem ſollemniter adſcriptus eſt, vt apud NICANDRVM * & DIOSCORIDEM ** videre licet.

* *Alexipharmac. v. 312. ſqq.* ** *Libro VI. cap. XXV.*

XXV.

XXV. Vt vero politicarum rerum mutationes raro religionem litterarumque ſtatum eodem loco relinquunt: ſic & Aegyptiis ſacerdotibus, quorum pars erant medici, aliquid accidiſſe facile perſuadebimus nobis, ſi Cambyſis in Aegypto geſta recognoſcamus: quippe religionem illorum admodum vilipendit, &, violato Api, Vulcani quoque templum, vbi chemicam officinam fuiſſe perhibent qui Aegyptiis χρυσοποιητικὴν artem aſſerunt, irreuerenter ſubiit.

XXVI. Celebratur magnis laudibus Nechepſus, rex Aegypti, quem D. D. CLERICVS * perhibet 344 annis Salomone poſteriorem fuiſſe: quod tempus incidit in illum Aegypti regem, qui in ſacris Pharao Necho, apud HERODOTVM ** Necos vocatur. Huius multa, quæ laudabilem principem denotant, facta refert: ſed quod medicinæ operam dederit, ſimul tamen magicis aſſumentis eam inuolverit, ex Iulio Firmico Materno, qui ætate Conſtantini M. vixit, aliorumque, ex quibus ipſe noſter Galenus eſt, monumentis prolixe docet CONRINGIVS. ***

* *hiſtor. medic.* ** *Lib. II. & IIII.*
*** *de hermetic. medic. pag.* 110 - 113. cui adde BORRICHIVM *in hermet. vindic. pag.* 171.

XXVII. Sed ne omnia ipſius magica exiſtimemus aut adſpernemur, facit AETIVS, * de Anthemide ſeu chamæmelo diſſerens, & ex Nechepſi doctrinis trochiſcos magni vſus in febrium curatione, ſiue externe ſiue interne adhibeas, ex floribus parare docens. Hoc remedium non eſſe contemnendum quotidiana experientia practicos docet: ſed forte plerique non ſuſpicabuntur tantam illius eſſe antiquitatem.

* Tetrabibl. I. ſerm. I. voce Ἄνθεμις.

XXVIII. Nec ſuperſtitioſum eſt, quod idem AETIVS * Nechepſo auctori tribuit remedium ad comminuendos

nuendos calculos. Iubet ſcilicet lapidem Iudaicum, ab effectu τηκόλιθον dictum, ſubtiliter terere, dein pubis detondere pilos & illinere. Noſtri fere omittunt externum vſum, & interno, a Galeno ſic edocti, irrito vt plurimum effectu, inhærent. Ab eodem auctore alibi ** commemoratur Nechepſus Armeniaci pictorum demonſtrans varium vſum. Hoc eſſe lapidem, quem nos hodie vocamus Armenum, nullus omnino dubito, quoniam virtutem eius emeticam innuit.

* *Tetrabibl. I. Serm.* 2. *cap.* 19. ** *Ibid. cap.* 47.

XXVIIII. Docent, ni fallor, adducta ſpecimina, ſi libri Nechepſi theoriam falſam & contortam continuerunt, practica tamen bona continuiſſe, quæ vtinam diligentius nobis conſeruaſſent veteres. Satis ſpiſſum fuiſſe opus ipſius ex eo coniecturam facio, quod Galenus, de iaſpide viridi aliquid ex eo adferens, citat librum decimum quartum.

XXX. Nechepſo æqualis fuiſſe traditur Petoſiris, de quo ex variis veterum monumentis liquet, quod medicinam aſtrologiæ coniunxerit. Romæ ipſius præcepta valuiſſe, diſcamus ex IVVENALI *, qui in mulierum ſuperſtitionem ſic luſit:

Aegra licet iaceat capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſiris.

* *Satyr. V.*

XXXI. Ceterum fama Aegyptiorum medicorum hoc tempore non ſolum per orientem magna fuit: verum etiam multos allexit Græcos, vt Aegyptum adirent, hincque ſcientiam medicam domum reportarent: quæ, tamquam in fertili agro, læte ſuccreſcens, effecit, vt mox e Græcis ſcholis prodirent, qui ipſis Aegyptiis palmam peritiæ medicæ redderent dubiam.

CAP. VII.

De poetis & philosophis Græcis, aut inter Græcos versatis, medicinæ cultoribus.

CONSPECTVS.

Medicinam quiuis attentus augere potuit. §. I.
Et ex quotidianis phænomenis amplificare. II - VI.
præsertim si consuetudo cum doctioribus accedat. VII.
Id in Græcis potissimum eluxit. VIII.
Ex quibus considerabuntur primo philosophi. VIIII.
quorum antiquissimi simul vates erant. X.
Hesiodi, quæ supersunt, pauca habent medica. XI.
Homerus medicinam nouit. XII.
meminit subinde medicinarum. XIII.
An eius tempore thermarum vsus medicus fuerit. XIIII.
Cur eleganti medico commendandus sit. XV.
Aetas incerta est. XVI.
De Epimenide. XVII. XVIII.
De Thaleta. XIX.
De Thalete Milesio. XX.
De Pherecyde Syrio. XXI.
De Pythagora Samio. XXII.
qualis medicina eius fuerit. XXIII-XXV.
Temperantiam valde commendauit. XXVI.
Creditur auctor aceti scylletici. XXVII.
Non abhorrebat a superstitione. XXVIII.
Græcos de annis climactericis & diebus criticis primus videtur edocuisse. XXVIIII.
Crotoniensis medicinæ initia videntur Pythagoræ deberi. XXX.
Crotoniensium medicorum laudes. XXXI.
Horum clarissimus est Alcmæon. XXXII.
Anatomes primus auctor certus. XXXIII.
Eius inuentum transitus auris. XXXIIII. XXXV.
De Empedocle Agrigentino. XXXVI.
cuius scriptis adiutus est Diocles. XXXVII.
De studiis ipsius. XXXVIII. XXXVIIII.
De femina ἄπνῳ. XXXX.
De Pausania & Acrone. XXXXI.
De Epicharmo Coo. XXXXII.
De Timæo Locro. XXXXIII.
De Pythagora alipta. XXXXIIII.
De Democede Crotoniensi. XXXXV. XXXXVIII.
De Democrito. XXXXVIIII. L.
Fabulosa aut obscura multa de eo perhibentur. LI - LIIII.

auctor

I.

Redimus nunc ad Graecos, visuri, quinam, quum Asclepiadae non essent, medicinam agitare ausi, ipsam superstitiosis sacrificulis feliciter extorserunt, inque libertatem adseruerunt. Et primo quidem supponendum est, artem, quae ratione ac experientia constat atque comparatur, a quouis, qui his duobus rite attenteque vtitur, incrementa posse accipere: quin aliqua fortuito facta posse ab homine attento in artis insignem fructum conuerti: hoc vero magis ex voto futurum esse, si quis iam aliquo modo imbutus praeceptis artis animum serio huc appellat, vt quoscunque euentus fideliter annotet, inque rationes curiosius inquirat, quo non potest fieri, vt non dies diem doceat.

II. Atque sic fieri potuit, vt, exempli gratia, ex animalibus, quae quotidie siue ad culinae vsum, siue ad sacrificandum mactabantur, homines ideam aliquam fabricae corporis animalis mente conciperent. Hanc ideam confirmarunt, sicubi occasio nata fuit in bellis sauciorum vel occisorum aperta praecordia inspiciendi: eademque occasione corrigere etiam aliquando licuit illas, quas primum ab inspectione certi animalis viscerum conceperunt, ideas humanae fabricae non satis conformes.

III. Sic femellas hominum habere vterum, quo concipiant foetum & ad debitum tempus foueant, non puto homines dubitasse: quum vero in animalium corporibus a se mactatis non raro grauidum vterum inuenirent & contemplarentur; vteri ideam visae conformem matrici quisque sibi finxit: vt hodieque in veteribus ma-

tricis defcriptionibus acetabula & cornua inuenimus, fcilicet ab animalium corporum vifa ftructura homini deinceps applicata.

IIII. Ponamus iam aliquem anatomes curiofiorem apud Meffenios fuiffe, quum Ariftodemus iratus filiæ, quam a fe vitiatam atque grauidam impudenter aliquis pro concione dixerat, eam iugularet, vteroque excifo innocentiam eius declararet: licuiffet fane ipfi errorem fuum aliorumque facile corrigere. De hiftoria hac confulatur PAVSANIAS.*

* *pag. 302. 303.*

V. Non minus morborum, quibus mortales affliguntur, diuerfa genera diuerfique decurfus illis, qui animum huc appellere voluerant, debuerunt aliquam mentibus ideam imprimere, vt in quibus conuenirent vel inter fe differrent, quid in fingulis pluribus conferre vel nocere obferuatum fit, memoriæ imprimeretur.

VI. Et fane videtur artis primum hoc fuiffe initium, ex quo homines intelligere cœperunt, effe in rebus, quibus ad vitam carere non poffumus, aliqua quæ valetudinem vel affligere poffint vel afflictam erigere: quo femel intellecto caufas rerum anquirere hominibus omnibus innata admiratio & femet conferuandi ftudium porro impulerunt.

VII. Hunc vero laborem apud Græcos, de quibus nobis fermo eft, non mediocriter iuuit conuerfatio cum aliis cultioribus gentibus: nam non folum quosdam Græcos ad alias nationes, præcipue in Aegyptum, peregrinationes fufcepiffe, qui iidem medicinæ philofophiæque deinceps auctores facti funt, legimus: verum etiam in Græciam aliquos veniffe, a quibus meliores redditi fuerunt, hiftoriarum fide certiores reddimur.

VIII. Qua-

VIII. Quare mirum videri non debet si omnes fere, quos antiquitas medicinæ Græcanicæ auctores perhibet, vel ipsi peregrinati homines, vel ab his deducti viri deprehendantur, vel tales, quibus contigit in patria sua cum exteris apud se diuersantibus, de rebus extra Græciam inuentis sermones instituere, indeque proficere.

VIIII. Sed iuuabit ordine recensere eos, qui, quum Asclepiadæ non essent, ad medicinam aliquid hac periodo contulerunt. De his capiendus est CELSVS,* quando scribit: *Post eos, de quibus retuli*, (Aesculapium, Podalirium & Machaonem) *nulli clari viri medicinam exercuerunt, donec maiori studio litterarum disciplina agitari cœpit, quæ vt animo præcipue omnium necessaria, sic corpori inimica est. Primoque medendi scientia sapientiæ pars habebatur, vt & morborum curatio & rerum naturæ contemplatio, sub iisdem auctoribus nata sit: scilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporum suorum robora inquieta cogitatione nocturnaque vigilia minuerant.*

* *præfat. Libr. I.*

X. Quoniam autem philosophia ipsa primum rudior erat, nec in artis, vt ita dicam, formam redacta; omniumque primi philosophi plerumque simul poesin exercebant, seque pro vatibus gerebant: sequar institutum scriptorum historiæ philosophicæ, & primo ex poetarum ordine lustrabo eos, qui ad medicinæ historiam hac periodo pertinere videbuntur: deinde philosophos barbaros, qui peregrinati ad Græcos leguntur; tandem illos adducam, qui proprie philosophorum nomen adepti apud Græcos incluti fuerunt.

XI. Ex poetis philosophis supra iam attigimus Orpheum, & Musæum: Melampus etiam recensitus est. Hesiodus patria Cumanus, sed qui Ascræ Boeotiorum vixit, aut superior Homero aut suppar, vtilia vitæ præ-

cepta carmine, quod *opera & dies* inscribitur, complexus est: vbi nonnumquam salubria praecepta inspergit, vsumque asphodeli & maluae innuit. Vtrum vero alibi de medicina seorsim egerit, vt Cleodemus apud PLVTARCHVM* contendere videtur, an ille auctor id tantum supposuerit: non potest hodie, vbi tot veterum monumenta desideramus, ad liquidum deduci. Consulatur D. D. FABRICIVS.**

* *in Conuiu. sept. sapient. p.* 155.
** *biblioth. Graec. Lib. II. c. VIII. pag.* 381.

XII. Homerum, antiquissimum virum, quippe Lycurgo superiorem, etiam medicinae non ignarum fuisse multi perhibent variis argumentis, maxime vero illo, quod tot locis, vbi vulnera, ex quibus mors heroum consequuta fuit, describit, raro vel numquam aduersus medicinae praecepta aliquid commisit: quod argumentum D. D. TRILLERVS, vir Graece doctissimus, seorsim excutere promisit, videturque scriptum iam praelo paratum habere.

XIII. Homerus etiam meminit medicinarum, vt nepenthis, de quo, post alios a D. D. FABRICIO * laudatos, cum cura egit illustris etiam post fata WEDELIVS,** qui itidem circumspexit de radice amara, qua vulnus Eurypyli curatum Homerus refert. Idem vir eruditissimus medicis legendum explicandumque Homerum commendat: quod praeter alios etiam fecit THOMAS BARTHOLINVS *** & D. D. ADAMVS BRENDELIVS.****

* *Biblioth. Graec. Lib. II. cap. VI. pag.* 349.
** *dissertat. medico-philolog. Decad. VI. exercit. X. & VI.*
*** *de medic. poetis.*
**** *diss. de Homero medico. Witteb.* 1700.

XIIII. PLINIVS* *demiror*, ait, *Homerum calidorum fontium mentionem non fecisse, cum alioquin lauari calida*

calida frequenter induceret: videlicet quia medicina tunc non erat hæc, quæ nunc aquarum perfugio vtitur. Sed videtur contrarium persuadere PHILOSTRATVS, ** qui commemorat Achiuis ad Troiam vulneratis λουτρὰ μαντευτὰ, balnea oraculo indicata, fuisse thermas Ionias, quas Smyrnæi vocitent Agamemnonias, quadraginta stadiis ab vrbe distantes.

* *Lib. XXX. cap. VI.*

** *Heroic. Protesil. p. m.* 150. *ed. Venet.* Video quidem μαντευτὰ exponi *vaticinio prædita*, sed in hoc quidem loco commodior videtur sensus ille, qui ad vulneratorum salutem *oraculo prodita* significat.

XV. Et si vel maxime Homerus ob dignitatem rerum medicinæ veteris studioso parum commendaretur; mihi tamen vel ob hoc maxime legendus videtur, quod ex nullo alio vim & proprietatem Græcæ linguæ melius discere licet: quum Homerus apud omnes Græcos is esset, quem linguæ discendæ causa veteres a prima infantia legebant. Sæpe videas ipsos Græcos criticos & grammaticos exemplis Homeri potissimum certare, vbi de vero vsu vocum disceptabatur.

XVI. De vita Homeri & scriptis agere superfluum & a nostro instituto longius remotum videtur. Consulatur de eo amplissime & optime agens CL. D. D. FABRICIVS.* Aetatem non omnes eandem determinant: ad minimum centum ante Crœsum Cyrumque, satis notos reges, annis vixisse videtur: horum autem ætas incidit in annum mundi 3440. Qui antiquissimum faciunt Salomoni regi coæuum statuunt; quod tempus cum mundi conditi anno 3000. conuenit.

* *bibliotb. Græc. l. c.*

XVII. Epimenides Cretensis, siue Gnossius siue Gortynius, vates quoque nobilis apud Græcos fuit, eiusdemque professionis, cuius Melampus, scilicet lustrationibus

nibus occupatus. Supra huius instituti mentionem fecimus: nunc huius occasione addimus, quod inter lustrandum præcipue adhibuerit scillam, quæ propterea ab auctoribus vocatur Epimenidium. Cum Epimenide Pythagoram familiariter vixisse, & alterum ab altero profecisse varii auctores tradunt: quanti vero Pythagoras eiusque schola scillam fecerit, mox dicetur. Quare vel hoc nomine Epimenides memorandus videtur, quod scillæ vsum Græcos docuit.

XVIII. Quin Epimenides ad insignes peregrinatores medicos referendus videtur: quum DIOGENES LAERTIVS * testetur, fuisse iam olim qui fabulam de LVII. annis in spelunca quadam dormiendo ab Epimenide transactis ita explicauerint, quod tanto tempore patria abfuerit ἀσχολούμενος περὶ ῥιζοτομίαν, i. e. *herbariæ rei studio occupatus.* Eodem auctore discimus, quod Athenas a pestilenti morbo lustrationibus & sacrificiis liberauerit: & quod valde longæuus fuerit.

* *de vit. philosoph. lib. I.*

XVIIII. Ex antiquis poetis alius quidam Cretensis Thaletas, quem & Thales vocari videas, celebratur,* ob musicæ peritiam præcipue commendatus. Lycurgi ætate Lacedæmonem accitus legitur, vt pueros musicam doceret: vbi eum hac arte sua morbos varios pestilentiamque fugasse veteres tradunt.

* *conf.* FABRICII *bibl. Gr. I. p.* 238.

XX. Sed mittamus poetas & ad philosophos transeamus, ex quibus merito primum nominamus, qui inter Græcos primus de rebus naturalibus philosophatus est, Thaletem, origine Phœnicium, sed ciuitatis Milesiorum iure donatum. Hic quum Phœniciæ sapientiæ particeps esset, Aegyptum deinceps adiit, & ex ipsorum sacerdotum institutione profecit. Semina doctri-

næ

næ naturalis inter Græcos Ionas primum ſparſit, quæ vbi latius lætiusque excreuerunt & effloruerunt, inſequutæ ſegetis omnium ſcientiarum, maximeque medicinæ, primum quaſi initium præbuerunt. Coæuus fuit Soloni & Pherecydæ. Conferatur DIOGENES LAERTIVS, & ad ipſum eruditi commentatores.

XXI. Eodem tempore vixit Pherecydes Syrius, nomen ab inſula Syro, quæ eſt ex Cycladum numero, adeptus, qui primus omnium de natura ſcripſiſſe perhibetur & aſtrologiam coluiſſe. Cum Pythagora verſatus legitur, cui auctor exſtitit, vt Aegyptum, aliasque nationes ſapientiæ ſtudio celebres, adiret.

XXII. Ipſe vero Pythagoras hic Samius vt multam de ſe ſcribendi materiam poſteritati reliquit: ſic non pauca de eo diuerſi auctores tradiderunt, quæ dubia ſunt, præſertim quod patriam & ætatem eius attinet: quæ diſcutere nunc non patitur inſtitutum noſtrum. Vitam ex DIOGENE LAERTIO* & aliis auctoribus, quos indicabit CL. D. D. FABRICIVS* haurire abunde licet. Nos obſeruamus pro noſtro ſcopo, ipſum doctrinæ deſiderio Aegyptum adiiſſe, & ad magos perrexiſſe, quin in ipſam Indiam penetraſſe & vbique ſapientiam venatum eſſe: qua diues reditum in patriam inſtituit, quam cum oppreſſam a tyranno inueniret, nec ferre poſſet, in Italiam conceſſit, Crotoneque conſedit, vbi ſcholam celeberrimam erexit, & viuendo centeſimum annum, non conſentitur quam longe, exceſſit.

* *bibl. Gr. Lib. II. cap. XII. §. 2.*

XXIII. Nihil ſcientiarum, ex quo aliqua vtilitas capi poſſet, Pythagoras omiſit: ſed præcipue medicinam ipſum penſi habuiſſe vel ex CELSI* noſtri iudicio intelligitur: *Multos ex ſapientiæ profeſſoribus peritos eius fuiſſe accepimus: clariſſimos vero ex his Pythagoram & Empedoclem*

pedoclem & Democritum. Videtur autem potius philosophatus esse de conseruanda valetudine per rectissimam viuendi rationem, & pauca remedia, quam de morborum curatione: quam assertionem probo ex IAMBLICHO** de Pythagoreis ita disserente: *Maxime excolebant partem diaeteticam, pharmacis minus, & vix alibi quam in vulneribus & vlceribus curandis, vtebantur: vnguentis & cataplasmatibus, magis quam reliqui, curabant: omnium autem minime ad secandum vrendumque veniebant; interdum incantationibus ad curandas corporis laesiones vtebantur.*

* *praef. libr. I.*
** *de vita Pythagor. cap. XXIX. pag. 139. ed. Küst.*

XXIIII. Quoniam geometriae & numerorum doctrinae, vt & musicae, multum addictus fuit: non pauca etiam referuntur eius dogmata physico-medica his doctrinis vel innexa vel superstructa. Monadem dixit principium omnium: harmoniam quandam fatalem docuit: atque nescio annon pulsuum doctrina musicis modulis adaptata, quam Herophilus deinceps perfecit, Pythagorae sua initia debeat, ipseque illam apud Indos, si non ipsa in Aegypto, obseruauerit & addidicerit.

XXV. Animarum immortalitatem apud Graecos primus docuit, quin celebrem illam μετεμψύχωσιν Europae primus intulisse videtur. Ceterum naturalis scientiae studium in Graecia excitauit, quodque negari nequit, auctor fuit illius incrementi, quod deinceps sub discipulorum industria cepit luculentissimum, & ex horum scriptis ad alios philosophos, etsi fere suppresso originis nomine, copiose emanauit.

XXVI. Conseruandae sanitatis studium quam maxime nitebatur temperantiae continentiaeque praeceptis: carnium esum non omnino abstulit: sed nec omnibus, omni-

omnique tempore, permisit: brassicæ laudes valde celebrauit.

XXVII. Inter GALENO adscriptos libros non omnino genuinos, est opus quod inscribitur περὶ εὐπορίστων, *de medicamentis facile parabilibus**, vbi aceti scillettici inuentio & vsus quotidianus ad vitam sanam & longæuam Pythagoræ tribuitur auctori. Et sane si non Pythagoras, ab Epimenide forte edoctus, auctor fuit, certe in eius schola viguisse inuentum persuadet PLINIVS** vbi vsum externum sic prædicat: *Tarditatem quoque aurium gargarizatione purgat, & transitum auditus aperit.* Hunc vero transitum auditus proprium esse scholæ Crotoniensis inuentum, paulo post intelligemus.

* *Lib. III. pag. 463. edit. Basil. Græcæ. tom. IV.* Contendit, quisquis est auctor illius libri, Pythagoram vsum aceti huius quotidianum habere incepisse, quum quinquaginta annos natus esset, & ad annum decimum septimum supra centesimum sine morbo, integris viribus, peruenisse: suis vero auctorem exstitisse vt eadem medicina vterentur.

** *Histor. natur. XXIII. cap. 2.*

XXVIII. Non abhorrebat Pythagoræ philosophia & medicina ab incantationibus aliisque superstitiosis: quibus fauebant doctrinæ de spiritibus & animabus defunctorum in aere circumfuso tantisper oberrantibus, donec nouis includantur hospitiis. Ex quo fluebat porro praxis expiationum, lustrationum & id genus alia theurgica, aut, si mauis, magica. Quare mirum non est Pythagoream philosophiam istiusmodi præstigiarum patronis & renouatoribus Apollonio Tyanæo & Alexandro Abonotichitæ tantopere celebratam fuisse, vt acerbissime damnatam Epicuream corpuscularem, quæ huiusmodi superstitionibus exitium adfert.

XXVIIII. Harmoniæ Pythagoricæ & numerororum mysticæ doctrinæ fœtus haberi possit doctrina de annis climactericis & criticis diebus. Saltem illam

dierum obſeruationem CELSVS* noſter vbi in Hippocrate notauerat, deinde ad Pythagoram diſerte refert. Ipſe autem Pythagoras ex oriente attulit, non diffitentibus Græcis auctoribus.

* *Lib. III. cap. 4.*

XXX. Qui ex Crotonienſi Pythagoræ ſchola prodiere, plerique omnes celebrantur ob naturalis ſcientiæ & medicinæ præſtantiſſimam cognitionem: illud modo dolendum eſt tam multa illorum monumenta intercidiſſe, vt notitiam eorum vix aliunde haurire liceat, quam ab hominibus inuidis, qui illorum non alia occaſione facile meminerunt, niſi vbi reprehendere conſtituerunt.

XXXI. Inſigne eſt teſtimonium HERODOTI,* quo aſſerit, eo tempore, quo Darius Perſis imperare cœpit, medicinæ faciendæ dexteritate Crotonienſes ſuperaſſe omnes, primumque locum hominum omnium æſtimatione obtinuiſſe. Quare operæ pretium fuerit luſtrare illos ſcholæ Pythagoreæ viros.

* *Lib. III. CXXXI.*

XXXII. Omnium illuſtriſſimus eſt Alcmæon Pirithoi filius, Pythagoræ auditor: de cuius ſcriptis DIOGENES LAERTIVS* memorat, quod plurima quidem medica contineant, ita tamen vt ex philoſophia naturali paſſim quædam immiſceantur: quin, eodem auctore, primus videtur, qui de natura aliquid ſcripſit. Hæc vero ſi ſeruata eſſent ſcripta, liceret de multis accuratius ſtatuere: vbi vero iam olim interciderunt, ex veteribus colligere, vtcunque licet, fragmenta debemus.

* *de vit. philoſoph. lib. VIII.* adde CLEMENTEM ALEXANDRINVM *Stromat. I. pag.* 308. C. qui ſine ambagibus ſcribit: πρῶτος φυσικὸν λόγον συνέταξεν. *primus librum de natura ſcripſit.*

XXXIII. CHALCIDIVS* de eo ſic habet: *Alcmæon Crotonienſis, in phyſicis exercitatus, quique primus exſectio-*

exsectionem (anatomen) *aggredi ausus est*, *de oculi natura multa & praeclare in lucem protulit.* En anatomes apud Crotoniatas, inter omnes saltem Graecos, primo institutum exercitium.

* *in Timaeum Platonis commentario p. 340. edit. Meurs.*

XXXIIII. Alcmaeonis inuentum est transitus auditus PLINIO* dictus, qui apud recentiores tuba Eustachii vocatur. Saepe eius meminit ARISTOTELES,** sed Alcmaeonis mentionem vno tantum loco facit, vbi scilicet in illo reprehendit, quod capras per aures respirare docuerit.

* *Libr. XXIII. cap. 2.* ** loca indicaui *specimine I. hist. anatom.*

XXXV. Ex quo specimine suspicari liceat in aliis etiam, quum multa a Pythagoreis acciperent Aristoteles aliique, nomen studiose eos dissimulasse, quin libros, quantum poterat fieri, suppressisse, vt ipsi eorum, quae ex illis desumta protulerant, viderentur auctores.

XXXVI. Eiusdem scholae fuit *Empedocles Agrigentinus*, quem CELSVS, vt supra vidimus, Pythagorae subiungit. Vitam eius tradit DIOGENES LAERTIVS.* Medicum fuisse testimoniis non indiget: vtinam scripta desiderare opus non esset. Quod anatomica non rudi Minerua tractauerit, ex PLVTARCHO** colligere licet, cuius haec verba considerationem merentur: *Empedocles auditum fieri docuit, quando aer allabitur* (τῷ κοχλιώδει) *cochleiformi fabricae illi, quam in interiori auris parte exacte elaboratam, instar tintinnabuli suspensam esse* (αἰωρούμενον) *& pulsari dixit.* Ex quibus verbis sole clarius elucet Empedocli cochleam ossi petroso insculptam omnino cognitam fuisse: adeoque eundem longius in auditus organi scrutinio, quam Alcmaeon, progressum esse.

* *vit. Philosoph. Lib. VIII.* ** *de placitis philosophor. libr. IV. c. 16.* Confer *historiae anatomicae specimen II.* §. 1. & 2.

XXXVII. Empedocleis ſcriptis vſum fuiſſe Dioclem, Aſclepiadarum vltimum, qui de anatome primus ſcripſit, clare docet idem PLVTARCHVS *, qui Dioclem adducit Empedocli in quæſtione anatomica conſentientem.

* *loc. cit. cap.* 14.

XXXVIII. Videtur autem Alcmæoni coæuus fuiſſe, & ſtudiorum inter eos viguiſſe coniunctionem: æque enim, vt ille, medicinæ & corporum diſſectioni ſtuduit: vterque etiam auditus organon rimatus eſt. Sed de Empedocle ſeorſim ſcimus, quod medicinam ſuam magicis ſpeciminibus interpolauerit: in cuius adſerti probationem videantur curationum exempla a DIOGENE LAERTIO * allata: quin ipſa Empedoclis fragmenta ibidem adducta.

* Libr. VIII.

XXXVIIII. In reipublicæ patriæ adminiſtratione multa fecit. De ſcriptis videatur CL. D. D. FABRICIVS.* Sententias eius aliquas GALENVS & auctor hiſtoriæ philoſophorum, quem alii GALENVM, PLVTARCHVM alii faciunt, conſeruarunt. De morte ipſius diuerſæ ſunt ſententiæ. Plerique exſtinctum eſſe aiunt, quum naturam montis Aetnæ propius ſpectaturus audacius acceſſiſſet: quod ipſum ex vana ambitione, cuius alia ſpecimina leguntur, feciſſe aliqui perhibent.

* *bibl. Græc. Libr. II. c. XII. §. VII. p.* 473. *ſeqq.*

XXXX. Maximam ipſi admirationem peperit curatio feminæ cuiusdam, quæ ſine reſpiratione & vitæ ſignis in triceſimum diem, ſtrangulatione matricis detenta, iacuerat. Sæpius citatur illa apud veteres ſub nomine ἡ ἄπνους. Conſulatur *Diogenes Laertius.*

XXXXI. Ex diſcipulis & amaſiis ipſi fuit Pauſanias quidam, qui ea, quæ circa τὴν ἄπνουν acciderant, deſcri-

descripsit, & ad quem ipse Empedocles librum de natura exarauit. Aetate eius Agrigenti floruit Acron medicus, ἀκρότητα seu eminentiam inter omnes medicos affectans, quem empiricae sectae auctorem perhibent. Hic vtrum ex Pythagorae schola etiam prodierit, equidem nescio: certe aemulationem magnam inter Empedoclem & Acronem fuisse ex Diogene Laertio patet. Sed de Acrone iterum dicam: nunc de Crotoniensis scholae certis alumnis absoluam.

XXXXII. Ex his non postremus est Epicharmus Cous, qui in tenera infantia, vna cum patre & fratre Metrodoro, in Siciliam venit, hincque in Pythagorae disciplinam: ex qua tantum profecit, vt non vno nomine memoria eius posteritati commendata sit. Nam quum Graeci ad id vsque tempus elementis θ & χ carerent, noster ea, teste ARISTOTELE apud PLINIVM,* adiecit. Poetica facultate adeo polluit, vt PLATONIS ** iudicio praecipuus comoedus fuerit. In quo quidem negotio ita se gessit, vt minime pro ludicro illud habuisse videatur: nam praecepta Pythagorae moralia & subinde etiam alia philosophica tempestiue interspersit: ex quibus deinde Platonem optima quaeque decerpsisse iam olim notatum est, vt videri potest apud DIOGENEM LAERTIVM. *** Praeterea etiam de rebus naturalibus & medicis, eodem auctore,**** scripsit, de quo eo minus dubitandum est, quum Plinius ipsum frequenter nominet inter auctores, ex quibus se profecisse testari voluit: atque vtinam verum sit, quod a multis traditur, hos libros in bibliotheca Vaticana superesse, & a docto quodam propediem in lucem protrahantur. Frater eius Metrodorus pariter fuit medicus.

* *Histor. natur. Libr. VII. cap. LVI.* ** *in Theaeteto p. 73.*

*** *Libr. III. vita Platon. p. m. 192. seq.*

**** *Libr. VIII. vita Epicharm. p. 616.*

XXXXIII.

XXXXIII. Nec ſilentio prætermittendus eſt *Timæus Locrus* *, cuius libellus *de anima mundi & natura*, omni tempore magni æſtimatus, hodieque exſtat cum Platonicis operibus editus. Ipſa breuitate ſua & rerum, quæ tractantur, obſcuritate, vix intelligitur. Occaſionem dedit Platoni ſuum Timæum conſcribendi, in quo etiam de rerum natura diſputatur. Neſcio, an Galenus, quum quatuor libros ſcriberet, *de iis*, *quæ in Timæo medice dicta ſunt*, illud philoſophi Locri, an iſtud Platonis opus explicauerit : nam diu periit illud Galeni ſcriptum. Certe vterque de rebus ad phyſiologiam & pathologiam pertinentibus diſputat. Erit occaſio, vbi de Platone diſpiciemus, ex Timæo aliqua afferendi.

* Conf. CL. D. D. FABRICII *biblioth. Græca Libr. III. pag.* 21.*ſeqq.*

XXXXIIII. Scholæ Pythagoricæ, aut a Pythagora deductorum virorum, alumni medici plures paſſim laudantur, ſed omitto eos, de quibus præter nomina afferre nihil poſſum, vt & illos, qui in tempora Hippocrate poſteriora incidunt, ſuoque loco adducendi erunt. Nunc addo Pythagoram iuniorem aliquem, itidem Samium, qui & aliptes vocatur, iisdem temporibus floruiſſe, &, vt aliquibus placet *, cum philoſopho in Italiam veniſſe, eoque familiariter vſum eſſe. Ad hunc videtur referendum eſſe, quod aliqui philoſopho incommode tribuunt, inſtitutum athletas carnibus alendi, cum antea caricis pinguibus, caſeis mollibus & tritico victitare conſueuiſſent. **

* CL. FABRICIVS *bibl. Græc. lib. II. cap. III. p.* 516.
** DIOG. LAERT. *lib. VIII. p. m.* 575.

XXXXV. Neſcio, an Democedem Crotonienſem, celeberrimum ſane medicum, quique potiſſimum Crotonienſibus honorem æſtimationemque peperit, Pythagoræ diſcipulum & philoſophum dicere debeam. Dignus certe eſt, de quo hoc loco, quum ſupra eius tantum

tantum obiter meminerimus, ex HERODOTO * plenius differam.

* *Libr. III. cap. CXXX. seq.*

XXXXVI. Scilicet Democedes patre vtebatur Polycrate, cuius iracundiam & morositatem quum ferre non posset, Crotone relicta Aeginam peruenit, vbi commoratus vnum annum primos medicos transscendit, etsi imparatus erat & nihil instrumentorum habebat, quæ ad artem medicinæ exercendam pertinerent. Ex quo factum est, vt insequenti anno Aeginetæ ipsum conduxerint talento: Athenienses tertio anno centum minis: Polycrates autem, Sami tyrannus, quarto anno talentis duobus. His conditionibus Samum peruenit. Polycrate deinceps in Asiam ab Orœta, regis Persarum præfecto, accersito & suspenso, Democedes cum pluribus Græcis, qui Polycratis ministerium fuerant, captiuus detinebatur. Mox Orœta etiam Persis suspecto reddito & trucidato, qui in familia eius fuerant, omnes abducebantur in Persiam, cumque his Democedes, qui vinctus & pannosus inter mancipia ducebatur, artem quam maxime dissimulans. Sed quum Darius, vt supra percepimus, distorsisset pedem, nec Aegyptii medici curando satis proficerent, proditus & ad curationem suscipiendam coactus fuit. Hac feliciter peracta, quum & reginæ Atossæ, ex vlcere mammarum periclitanti, vtilem operam nauasset, profunde sese insinuauit aulæ fauori, quo tamen callide vsus est ad fugam reditumque in patriam sibi comparandam: de quo amplissime agit HERODOTVS.

XXXXVII. Multa ex hac historia discere licet. Et primo quidem, quod Democedis medicina potissimum fuerit chirurgica: tum vero etiam, quod magnæ vrbes, non contentæ Asclepiadarum medicina, quam progressu temporis inertia corruptam fuisse verosimile

eſt, aut ſaltem non ſatis ſtrenue auctam, publico ſtipendio conduxerint optimum quemque artis operibus inclareſcentem. Illud etiam colligere hinc licet, medicos periodeutas iſto fuiſſe tempore, qui vrbes ſcilicet obirent, ſuamque operam hominibus offerrent, eo forte exoptatiorem, quoniam ab antiquo Aſclepiadarum inſtituto alienum fuiſſe videtur extra templum mederi. Horum vero bonæ curationes, quum famam illis fauoremque conciliarent, res autem Aſclepiadarum attererent: factum fuiſſe ſuſpicor, vt Aſclepiadæ, vel prudentia ſuadente, vel neceſſitate iubente, in collegia ſua etiam alienigenas tales, operibus artis inclytos, admitterent, quo emolumenta ſua quam optime conſeruarent.

XXXXVIII. Democedis occaſione per Græciam Crotonienſium, per Aſiam in genere Græcorum medicinam præcipue celebratam fuiſſe, pluribus locis indicatum eſt, nomine etiam ſuo quidam deſignati ſunt, qui Aſiam vel ſponte, vel calamitate quadam ſua, ſubierunt, ibique artis opera ediderunt: quare nihil hic addimus, & ad philoſophos redimus, quorum opera medicinæ incrementis aliquid adiectum eſt.

XXXXVIIII. Hos inter eminet Democritus, magnus experimentator & peregrinator, cuius hiſtoria non parum obſcura eſt: quum genuina viri huius ſcripta diu iam ſint abolita; qui ætati eius propiores fuerant, pauca de eo conſignauerint; recentiores autem ex fictitiis chartis multa conſarcinauerint, quæ non alio, quam ad confundendam & intricandam hiſtoriam, valere poſſunt. Sed dabimus operam vt de hoc viro referamus quæ vero proxima videntur: accuratiora & copioſiora deſiderantes adeant viros doctiſſimos qui hoc argumentum ex inſtituto diſcuſſerunt, quoſque indicat CL. FABRICIVS.*

* *bibliotb. Græca Lib. II. cap. XXII. §. V. p. 803.*

L. Demo-

L. Democritum patria fuisse Abderitam, adeoque Thracem non ignobili loco natum, & fortunæ opibus haud destitutum, plura persuadent. Quo vero tempore Xerxes in Europam traiicebat, vt Græciam subiugaret, pater eius hospitio excepisse regem dicitur, atque ab eo accepisse magos & Chaldæos, qui puerum educarent: deinde Democritum audiuisse Leucippum, Eleaticæ scholæ celebrem doctorem: magni etiam fecisse Pythagoreos & ab eis profecisse: tandem, discendi incredibili studio impulsum, ad itinera obeunda se accinxisse, & vsque ad senectutem extra patriam diuagatum in Aegypto, Persia, Arabia, Aethiopia, apudque gymnosophistas & Babylonios, patrimonium centum talentorum consumsisse. Reducem in horto suburbano, sibi a fratre concesso, solitariam vitam degisse, & experimenta eorum, quæ hinc inde collegerat atque annotauerat, cepisse, librosque scripsisse: quumque a suorum ciuium moribus multum abhorreret, & illorum seria derideret, pro insano fuisse habitum: ab aliquibus etiam ad publicam mortis pœnam postulatum fuisse, quod patrimonium decoxisset: sed quum ipsis ciuibus prælegisset suos libros, non solum absolutum, sed incredibili etiam pecuniæ summa * donatum fuisse.

* **Incredibile merito videtur vrbem non florentissimam, illo tempore, tantis opibus abundasse vt ciui senecioni, vix pœnæ in decoctores statutæ erepto, quingenta talenta posset donare, aut, vt rectius dicam, in ipsum profundere. Claro exemplo Macedonici regni probabo inferius, fieri non potuisse vt Abdera tantas opes præberet. Talenti pretium, si minimum computes, mille florenos multum excedit.**

LI. Peruulgata est fabula Hippocratem, senatus populique Abderitani nomine, accitum fuisse, vt ciuem hunc ab insaniæ morbo liberaret. Quum adduceretur Hippocrates, Democritum occupatum fuisse animalibus variis dissecandis, vt naturam bilis scrutaretur. Hippocrati

virum fuiſſe admirabilem viſum, ipſumque ab eo in multis profeciſſe. Atque hæc potiſſimum innituntur epiſtolis horum duumuirorum mutuis, operibus Hippocraticis ſubiunctis, quarum νοθεία multis palpabilibus argumentis declarari poteſt.

LII. PETRONIVS addit, quod omnium herbarum ſuccos expreſſerit, ætatemque experimentis conſumſerit. Hæc experimenta vtrum magis curioſa, an medicis virtutibus detegendis dicata fuerint, nemo facile determinauerit. Sed ſi SENECAM* audimus iudicium facilius reddetur: quippe hic teſtatur hoc auctore compertum eſſe, ebur poſſe emolliri, & calculos decoquendo in ſmaragdos conuerti.

* *Epiſt. LXXXX.*

LIII. Hinc aliqui Democritum pro ſummo anatomico & chemico incomparabili habent, contenduntque eum de his omnibus ſcripſiſſe: ſeorſim librum περὶ τῆς λίθου, qui forte de magnete egit, intelligunt fuiſſe de lapide philoſophorum. Feruntur etiam ſub nomine ipſius libri manu ſcripti chemici, quibus multi multum tribuunt, quum cordatiores vno ore agnoſcant eſſe ſuppoſititia recentioris Græculi commenta: quod non ægre perſuaſerint hinc inde exhibita eius ſcripti fragmenta. Vide præter alios, CL. D. D. FABRICIVM.*

* *bibliothec. Græcæ tomo XII. p. 757. tomo. I. pag. 809.*

LIIII. Ex eiusmodi auctoribus ſine dubio profluxit, quod recentiores multi ſecure perhibent, Democritum poſſediſſe diuinam aquam ſeu Scythicum laticem, aliquando πνεῦμα dictum, cuius beneficio aurum potulentum & ſabulum philoſophorum conficeret. Fallor, an Scythicus hic latex, quem alii ὕδωρ χρυσοῦλκον vocant, vnus idemque eſt cum ſic dicta aqua vitæ ſeu ſpiritu aduſto, quem Sclauonica lingua Korſolki appellari accepimus,

cepimus, nomine quod similitudinem Graeci pulcre ostendit.

LV. Si horum omnium nomine non mereretur Democritus, vt meminissemus eius in historia medicinae, vel solum systema philosophiae corpuscularis, quod inuenisse, saltem magnopere excoluisse & commendasse videtur, quodque in Epicuri schola subtilius tornatum ad medicinam a variis, praesertim methodicis olim, nostra vero aetate a Cartesianis accommodatum est, mentionem huius viri postularet.

LVI. Dicitur Democritus vitam diu protraxisse, quumque mortem instantem ex virium notabili defectu sentiret, illam, in sororis gratiam, per tres integros dies distulisse. Quo remedio id fecerit, videatur apud DIOGENEM LAERTIVM,* qui simul plura de vita & scriptis viri suppeditat, cui addatur saepe laudatus FABRICIVS** & PETRVS BAELIVS.*** Vtinam exstent viri huius, quem CELSVS** noster *virum iure magni nominis* vocat, monumenta vera, quae minime obscura, CICERONIS* testimonio, fuerunt: liceret sane de multis, quae iam expedire non datur, certius iudicare.

* *Libro IX. p. m. 650.*
** *Bibl. Gr. Lib. II. cap. 22. §. 5. pag. 802. seqq.*
*** *Dictionair. critiq.* ** *Libr. II. cap. 6.*
* *de diuination. Lib. II.*

LVII. Democrito statim subiicimus Heraclitum Ephesium, quem aetatis gratia praemittere licuisset, quum floruisse dicatur circa Olympiadem LXIX. quae conuenit cum Anno Mundi 3480. adeoque ad Pythagorae aetatem proxime accesserit.

LVIII. Valde eum fuisse morosum & μισάνθρωπον perhibent: cumque ipsi omnia in hominum consuetudine molesta viderentur, reliquisse vrbes, & in montibus

herbis victitasse: qua diaeta quum tandem hydropem sibi contraxisset, mira machinatum esse vt ex pluuia siccitatem faceret: de cuius curationis successu auctores non conueniunt.* Atque hactenus dicta talia sunt, vt propter haec parum mereretur historiae medicinae inseri. Meretur autem potius propter sententiam de igneo principio omnia peruadente, omnisque motus, adeoque rerum principio, quod Hippocrates, vt suo loco dicam, adsumsit, & quod videtur esse origo tantopere in scholis medicis decantati calidi innati. Si vero Hippocrates noster propterea visus est meruisse vt atheorum catalogo inscriberetur: quanto magis Heraclitus praeceptor & dogmatis inuentor?

* conf. DIOGEN. LAERT. *libr. IX.*

LVIIII. Scripta fuere viri ingenio similia, plerisque locis abrupta obscura & inuoluta, quae, ne quem vlterius torqueant, iam diu sunt deperdita.

LX. Medicorum sui temporis honori parum fauisse videtur, si quidem verum est quod sit primus auctor dicterii, quod apud ATHENAEVM * exstat, *solos medicos obesse, quo minus primum inter stultos locum meritissimo iure assignemus grammaticis.* cuius quidem dicterii verum sensum eruere laborat CONRADVS GESNERVS.** Sed forte, si conditionem medicorum Asclepiadarum illius temporis pensitamus, non nimis dura videbitur sententia.

* *Deiphosophist. XV. cap. 1.*

** in suis *de medicinae chirurgicae praestantia & antiquitate obseruationibus*, in *corpore chirurg.* quod *Tiguri* 1555. *fol.* edidit *pag.* 393.

LXI. Medicis horum temporum etiam accensetur Diagoras Melius, quem Democriti philosophi fuisse seruum ex SVIDA accepimus: vnde vero est simile ipsum ab eo aliqua vidisse & audiuisse, quibus ad medicinae studium iuuaretur. Citatur subinde a PLINIO, DIOSCORIDE,

RIDE, ac AETIO, ſed quod ſine patriæ temporisue nota adducitur, vno argumento illo putatur hic noſter eſſe Melius, quia DIOSCORIDES * ex Eraſiſtrati ſcriptis refert, a Diagora opium in inflammationibus oculorum & aurium fuiſſe damnatum: ex quo apparet eum fuiſſe ſatis antiquum, & accedere ad tempora noſtra.

* *libro IV. capite de papauere ſatiuo.*

LXII. Apud AETIVM * legitur deſcriptio collyrii ad Diagoram relati, quod magnum inſcribitur, ex roſis potiſſimum parati: cui accedit ſtibium, ærugo & ſquama æris, ſed admodum exigua quantitate opium, vt inter drachmas CXXXXIIII. tantum tres ſint opii. Id vero collyrium tantum chronicis oculorum morbis deſtinatum eſt, adeoque non peccat contra principium, quod ipſi apud Dioſcoridem tribuitur.

* *Libr. VII. cap.* 108.

LXIII. Eſt de reliquo hic ille Diagoras, quem perhibent religionem omnem deſpexiſſe, & prouidentiam diuinam ſuſtuliſſe, idque ex ea calamitate, quam incurrerat alicuius auari & iniuſti hominis malitia, qui depoſitum iure ad ipſum pertinens detinuerat, & peierando abſolutoriam iudicis ſententiam conſequutus erat. Videatur multis de ipſo agens BAELIVS. *

* *dictionair. critiq.*

LXIIII. Poſſent ex antiquioribus Græciæ philoſophis plures laudari, qui ſcientiæ naturalis ſtudium commendando & perficiendo medicinæ profuerunt: ſed ſufficiat nunc hiſtoriæ huius cupidos ad philoſophicam hiſtoriam ſedulo colendam excitaſſe. Præterire tamen nequeo decus antiquæ philoſophiæ *Socratem*, de quo XENOPHON, * grauis profecto auctor, hæc pulcerrima reliquit: *Monebat ſuos auditores, vt magnam haberent valetudinis curam, tum a peritis diſcendo, quæ commoda ſint,*

ſint, tum & totam per vitam de ſe obſeruando, quis potus, quis cibus, quisue labor conferat, quoque modo illis vtendo ſaluberrime viuant. Qui enim ipſum ſe ita obſeruaret, difficile medicum quempiam reperturum, cui ea ſint magis cognita. Platonem, Hippocrati coæuum, illi ſtatim ſubiungemus.

* *de factis & dict. Socrat. libr. IIII. p. m.* 513. **Corporis etiam curam vel animi cauſa habendam eſſe grauiter monuit, eodem teſte** *libro III. p.* 494. *Quæ quidem ad ingenium ſpectant, etſi minime putas commercium babere cum corpore, ſit tamen vt a corporis imbecillitate impediantur. Nam obliuio, mœror, furor, duritiesque animi nonnumquam a mala corporis valetudine oboriuntur. Quibus vero corpora recte valent, nullum inde ad mentem periculum redundat. Itaque valetudinem integram ad omne, quod ab imbecillitate manat, tollendum incommodum valere conſtat.*

LXV. Ex philoſopho-medicis ſuperſunt aliqui barbari ad Græcos peregrinati. Ex his clarus eſt Xamolxis, Thracum ſiue Getarum philoſophus. Aliqui ſeruum & diſcipulum Pythagoræ, alii eiusdem præceptorem fuiſſe perhibent, eumque docuiſſe metempſychoſin, ſeu doctrinam de animarum migratione. ZWINGERVS * ita de eo: *Xamolxis rex & deus Thracum, medicinæ auctor ſuis, e cuius ſchola qui prodibant, medici Zamolxidis dicebantur, in tanta auctoritate, vt homines quoque* ἀπαθανατίζειν *dicerentur*, h. e. immortalitate donare. Eius dictum PLATO ** affert tale: *Quemadmodum non eſt conandum oculos ſanare ſine capite, neque caput ſine corpore: ita neque corpus ſine animo. Et illam eſſe cauſam cur Græcorum plurimi morborum curationem ignorarent, quod totum ipſum, cuius maxima cura erat habenda, negligerent. Curari autem animum incantationibus, h. e. præceptis ad temperantiam animique tranquillitatem facientibus.*

* *theatr. vit. human. Vol. V. pag.* 1231.

** *in Charmide pag.* 244.

LXVI.

LXVI. Dignus eſt locus qui apud Platonem ipſum legatur fuſius hæc exponens: ſed obſcurum tamen eſt an non ſub incantationis nomine lateat aliqua concepta formula, quæ recitata vim in animum habere credita ſit. Dicit enim, qui in dialogo hæc exponit, ſibi a medico Zamolxideo, quem in exercitu alicubi conuenerit, datam fuiſſe medicinam & eundem docuiſſe τὰς ἐπῳδάς, hac conditione ne vmquam medicinam ſine illis adhiberet.

LXVII. Hunc virum ex Suecorum gente fuiſſe CAROLVS LVNDIVS* Profeſſor Vpſalienſis, peculiari ſcripto oſtendere laborauit, neſcio quibus argumentis, ſed, MOLLERO iudice, infeliciter.

* conf. CL. FABRICII *bibl. Gr. Lib. II. cap. XIV. p. 539.*

LXVIII. Abaris, Scytha hyperboreus, Apollinis hyperborei ſacerdos, inter Græcos magnam famam gloriamque conſequutus, quaſi ambulans oraculum cenſebatur. De ipſo refertur quod taliſmanica remedia parauerit, vrbes a peſtilentia liberas in perpetuum præſtantia: palladiumque Troianis fecerit ex oſſibus humanis, ipſisque vendiderit. Mire fabuloſa, & maxime temporum ratione pugnantia ſunt, quæ de ipſo ſcribuntur; quum alii ante Troianum bellum vixiſſe perhibeant, alii Pythagoræ temporibus adſignent, & alterum ab altero didiciſſe perhibeant. Videantur de hoc viro BAELIVS* & ZAPFIVS.**

* *in dictionario hiſtorico-critico.*

** *in erudita diſſertatione Ienæ habita de hoc Abari.*

PLATO* eiusdem meminit, & paria fere illis, quæ de Zamolxide dicta ſunt, Abaridi tribuit, ſcilicet ἐπῳδάς ſeu incantamenta certa.

* *loco mox citato.*

 CAP. VIII.

CAP. VIII.

De medicis Hippocrate Coo superioribus aut ipsi coaeuis, non Asclepiadis: vt & de instituto athletico.

CONSPECTVS.

I.

Missis nunc philosophis, redimus ad medicos aetate Hippocratis superiores. Iam supra meminimus Acronis Agrigentini, Empedoclis aemuli. Hunc virum PLINIVS * facit auctorem sectae empiricae. Et forte ipsi illi, qui insequutis temporibus empiricorum nomen acceperunt, vt suam sectam rationali antiquiorem facerent, ab hoc se auctore deductos perhibuerunt, quum

quum illi, qui rationales dici volebant, se ab Hippocrate deriuatos gloriarentur. Nam ille, qui sollemni diuortio philosophicam speculationem a medicina seiunxit, magno consensu perhibetur fuisse Serapion Alexandrinus, de quo sequenti periodo nobis agendum est. Quod vero idem Plinius adiicit, Acronem Empedoclis Physici auctoritate commendatum fuisse: id sine dubio profectum est ex male intellecto epigrammate apud DIOGENEM LAERTIVM ** conseruato, quod Empedocles, vt adiectæ circumstantiæ edocent, ad deridendum & cauillandum composuit.

* *Hist. natur. Lib. XXVIII. cap.* 1.

** *Vitis philosoph. libr. VIII. vita Empedoclis.*

II. Hic tantum notamus, quod PLVTARCHVS * perhibeat, Acronem etiam Athenis aliquando vixisse, & in celebri pestilentia operæ pretium fecisse, dum consilium dedit, vt prope decumbentes ignis succenderetur. Idem ab aliis Hippocrati tribuitur, qui tamen illo tempore forte nimis fuit iuuenis, quam vt in auctoritate esset. AETIVS ** vtrique tribuit, sed rogos ingentes exstructos & incensos memorat: PAVLVS AEGINETA *** de rogis consentit, sed soli Acroni tribuit, nec Athenarum meminit.

* *de Iside & Osiride*, circa finem. ** *medic. contract. lib. V, cap.* 94.

*** *de re medic. II. cap.* 35.

III. Hæc pestilentia Athenis tam fatalis, tantopereque inter Græcos decantata, vrbem hanc primum invasit anno mundi 3554. ante C.N. 430, quum iam Romæ tribus annis ante hunc sævierit, Romanosque coegerit Apollini ædem, eius auertendæ causa, vouere, vt LIVIVS * prodidit.

* *Libr. IIII.*

IIII. Notatu autem dignissima est, quod prima est omnium, quarum accurata descriptio habetur a THVCYDIDE

CYDIDE * celebri hiſtorico, qui ipſe eadem correptus fuit, diligenter tradita. Certe apud nullum medicum ex vetuſtis tam claram deſcriptionem inuenies; ex qua ſimul diſcas, quam inepti ſint, qui vel Hippocrati magnas in curanda illa partes adſignant, vel in ſcriptis eius peſtilentiam Atticam quærunt: cuius ne verbulo quidem vmquam meminit.

* *Libro II.* En vero totam narrationem, quam, etſi paulo longiorem, apponere placuit, ne ſtudioſi medicinæ, quibus forte Thucydides non ad manus ſit, eius fiuctu carere debeant: *Atque non multis abhinc diebus, cum in Attica eſſent, morbus primum Athenienſes cœpit inuadere. Et quanquam fama eſt antea quoque morbum late vagatum eſſe, tum in Lemno, tum in aliis regionibus: nondum tamen memoriæ proditum eſt tantum peſtilentiæ, atque internecionis mortalibus contigiſſe. Neque enim ſat opis afferebant medici, qui principio ſeſe ad medendum applicuerunt ob imprudentiam, ſed hi maxime interibant, quippe qui proxime accedebant: neque alia humana ratio, aut ars vlla. Tum quæcunque a ſacerdotibus ſupplices petebant, aut vatibus, & quæ ab his reſponſa dabantur, omnia in caſſum erant: atque occumbentes ab his deſiſtebant, a malo ſuperati. Porro hoc primum (vt aiunt) ſumpſit initium ex Aethiopia, quæ ſupra Aegyptum eſt, mox in Aegyptum, & Libyam deuenit, & in Regis oram magna ex parte: in Athenienſium vero ciuitatem repente irruit: ac primum in Piræeo homines attigit ex quo etiam dicebant Peloponneſios venena puteis iniecisse (nam fontes ibi nondum erant) deinde vero & ad ſuperiorem ciuitatem peruenit: ac iam multo magis moriebantur. Diſſerat igitur de hoc, vt quisque ſentit, tum medicus, tum idiota, vnde veriſimile fuit illud originem duxiſſe, & cauſas referat tantæ mutationis, quas idoneas fuiſſe putet: quæ vim ad res ita immutandas ſortitæ fuerint. Ego vero quod factum eſt narrabo; & quibus animaduerſis, ſi quando rurſus incidat, poſſit aliquis prouiſum quippiam non ignorare, hæc monſtrabo, qui tum ipſe morbo laboraui tum alios laborantes vidi. Itaque annus ille (vt in confeſſo eſt) inter omnes maxime aliorum morborum immunis fuit: quod ſi quis alio prius morbo laboraſſet, in hunc omnes decumbebant; Alios vero ex nulla occaſione, ſed continuo cum ſani eſſent, primum capitis calores inuadebant vehementes, & oculorum rubores, & inflammationes: atque internæ partes, & fauces, & lingua ſanguinolentæ ſtatim erant: ſpiritus difficilis, & fœtens exibat: deinde ex his ſternutatio, & raucedo*

cedo succedebant: ac non multo post tempore labor in pectus descendebat cum tussi vehementi: Quod si quando ad cor inhæsit, tum id subuertit, tum purgationes bilis, quæcunque a medicis recensentur, subierunt, atque hæ magna cum defatigatione. Plerisque singultus incidit inanis, conuulsionem afferens vehementem: quæ nonnullis sub hac cessabat, aliis vero multo post. Porro corpus extrinsecùs tangenti non erat admodum calidum, neque pallidum, sed subrubrum, liuidum, pustulis paruis, & vlceribus scatens: internæ vero partes vsque adeo flagrabant, vt ne tenuissimum quidem stragulum, aut linteum impositum, neque aliud quidpiam præter nuditatem ferrent. Ac iucundissimum plane erat in aquam frigidam se ipsos coniicere; quod multi fecerunt ex iis, quibus cura non fuit adhibita, qui in puteos se dederunt inexhausta siti vexati: & perinde erat plus, ac minus bibere. Atque impotentia quædam, qua iis quiescere non licebat, & vigiliæ perpetuo comitabantur. Corpus, quandiu morbus vigebat, non contabescebat, sed præter spem labori obsistebat. Quamobrem vel interierunt plurimi nouem, & septem diebus ex interno æstu, cum aliquid roboris adbuc haberent, vel si effugissent, morbo in ventrem irruente, & exulceratione in eodem facta, & diarrhœa simul immodica subeunte, plerique mox præ imbecillitate perierunt. Etenim initio sursum facto malum, quod in capite primum consederat, vniuersum corpus peruadebat. Quod si quis maxima hæc superasset, huic extremarum partium noxa superueniebat: malum enim ad pudenda, & ad summas manus, & pedes decumbebat: & complures bis amissis euaserunt, nonnulli & amissis oculis. Nonnullos etiam, quum primum exurgerent, cœpit obliuio rerum æque omnium, ac tum se ipsos, tum amicos ignorabant. Etenim hoc morbi genus, quod certe maius fuit, quam vt oratione comprehendi possit, tum alioqui grauius vnicuique quam humana ferret natura, tum hac in re declarauit se aliud quidpiam esse portentosum, & extra ordinem, quoniam aues, & quadrupedes, quæcunque humana carne vescuntur, cum plurima iacerent insepulta cadauera, aut non accedebant, aut si accederent, ac degustassent, interibant. Huiusce rei indicium fuit, quod manifeste huiusmodi aues deficerent, quæ nec alias visebantur, neque circa aliquod ex his. Sed canes magis huius euentus sensum præbuerunt, propterea quod vna degunt. Morbus igitur (vt alia multa prætermittamus insolita, quæ cuique seorsum euenerunt, aliis alia) talem vniuersum ideam habuit: alius preterea nullus eo tempore infestauit ex iis, qui consueti habentur: si quis autem accidisset, in hunc desinebat. Ac perierunt nonnulli quidem ob negligentiam, alii vero diligenter etiam

curati. Neque ullum (prope dixerim) compertum est remedium, cuius vsu homines adiutos esse constaret; nam quod vni opem tulerat, id ipsum officiebat alteri. Iam vero corpus nullum visum est aduersus morbum sufficere, quod ad robur, & debilitatem attinet, sed sublata sunt omnia, quauis etiam viuendi ratione ad curationem vterentur. Porro res miserrima in vniuerso morbo fuit, tum animi deiectio, cum quis se ægrotare intelligeret; nam mente protinus ad desperationem conuersa, multo se ipsos magis consternebant, neque reluctabantur: tum vero quoniam alter ab altero, dum curationis officio fungerentur, instar ouium occidebant, atque hoc maximam cladis partem attulit. Siue enim præ metu recusarent alter alterum adire, deserti peribant; domusque non paucæ vacuæ sunt redditæ ob medentis defectum: siue adirent, commoriebantur: atque ii potissimum, qui virtutis aliquid sibi vendicabant: nam præ pudore non parcentes sibi ipsis, amicos conueniebant: & cum luctus defunctorum perficerent, ipsi quoque familiares succumbebant a mali vehementia superati. Magis tamen tam morientem, quam laborantem ii miserabantur, qui iam euaserant, propterea quod intelligerent se iam in securo versari: bis enim eundem morbus non corripuit, ita vt interficeret. Atque hi tum ab aliis beati censebantur, tum ipsi præter præsentem lætitiam, in posterum quoque spe aliqua subleuabantur, ne ab alio quidem morbo aliquando fore vt extinguerentur. Iam vero proprio labori aliud quoque accessit incommodum ex importatione ab agris in vrbem: quod nihilominus inuasit hostes: cum enim domos non haberent, sed in tuguriis suffocantibus æstiua tempestate degerent, corruptio accessit nulla seruata dignitate: sed mortui, morientesque mutuo adiacebant, ac semianimes in biuiis volutabantur, & circa fontes præ aquæ desiderio. Tum ædes sacræ, in quas conuenerant, cadauerum plenæ erant, eorum (inquam) qui illic peribant: nam vrgente malo, cum quid facerent, homines non haberent, omnes pariter ad negligentiam, & ad aras, & focos se conuerterunt. Præterea leges omnes perturbatæ sunt, quibus antea de sepulcrorum ratione vtebantur: ac sepeliebant, vt quisque poterat: tum etiam multi in aliena loca deiecti sunt, ob amicorum penuriam, cum hi plerique suos morte præuertissent. Nonnulli ægrotantibus præuenientes, cadauer alieno rogo impositum succendebant: alii vero, dum aliud combureretur, eo, quod ipsi portabant, superiniecto, abibant.

V. Ante Hippocratem & cum ipso vixit Herodicus * Selymbriensis, quem & Prodicum vocant: quamvis

vis PLINIVS ** ipſum e diſcipulis Hippocratis fuiſſe tradidit. Hunc facit PLATO *** inuentorem medicinæ gymnaſticæ, ſcilicet eius, quæ per varii generis exercitationes corporis bonum habitum quærere & conſeruare, ſed & a morbis vindicare docet. Plato de eo ſic ſcribit, quod cum ludimagiſter & corpore imbecilli, insanabili morbo iam affecto, eſſet, in ſe ipſo primum expertus fuerit, quantum exercitationes facerent ad morborum incrementa præoccupanda, indeque progreſſum eſſe ad medicinæ totius gymnaſticæ inſtitutum inueniendum ac docendum, quo pacto motus corporis, & qui ſeorſim, valeant ad liberandos homines in huius vel illius morbi periculo conſtitutos: in quo quidem ipſius Hippocratis præceptorem eum fuiſſe a quibusdam adſeritur: de quo ſuo loco diſpiciemus.

* Non ſolum in ſcribendo nomine magna obſeruatur diſcrepantia, quæ facile oriri potuit, quum literæ Η & Π, quæ nomen alterutro modo recte ſcribendum incipiunt, vtpote valde ſimiles, facile potuerint permutari: verum etiam diverſitas maior enaſcitur, vt plane duo viri homonymi eiusdem inſtituti vixiſſe videantur, quorum alter Selymbrianus, adeoque Thrax, fuit: alter Leontinus, Gorgiæ, clari oratoris, frater, adeoque Siculus. conf. GALENVS *comment. in Epidem. VI. text.* 54. *p.* 488. *tom. V. Baſil.* vbi ſe de ea differentia alio loco fuſius dicturum promittit. Illum autem, de quo hic ex Platone referimus, *Plutarchus c. l.* expreſſe vocat Selymbrianum & Herodicum: eundemque *Plinius* Prodicum Selymbriæ natum. Sed & Plato in eodem *Protagora p.* 286. Selymbrianum dicit, &, ne de alio ſermonem eſſe ſuſpicemur, addit, eſſe eundem nulli inferiorem ſophiſtam, ſed qui artem inuidioſam tegat gymnaſticæ obtutu: quin eodem auctore in *Gorgia p.* 303. diſcimus, fratrem ipſi fuiſſe Gorgiam Leontinum, quo loco Herodico dignitas medici claris verbis tribuitur. Quæ quidem teſtimonia collata fere perſuadent vnum eundemque eſſe virum Selymbrianum & Leontinum, eundemque ciuitatem vtramque habuiſſe. Alibi autem Plato eundem Chium dicit, *in Theage.*

** *hiſt. natur. libr. XXIIII. cap.* 1.

*** *Po-*

*** *Politicor. III. pag.* 399. adde PLVTARCHVM *de fera numinis vindicta pag.* 559. μίξας πρῶτος ἀνθρώπων γυμναστικὴν ἰατρικῇ, *qui primus mortalium gymnasticam & medicinam coniunxit.* Laudatus Plato non dissimulat displicere sibi eiusmodi medicinam, Aesculapii æuo nec auditam neque necessariam, quum corpora diætæ vitio nondum essent corrupta, nec flatulentiæ & catarrhorum nomina cognita essent. Vocat illam παιδαγωγικὴν τῶν νοσημάτων ἰατρικὴν, *medicinam, quæ morbos potius foueat, quam auferat*, longamque mortem efficiat: quemadmodum ipsum Herodicum ad senectutem ab arte sua perductum non dissimulat.

VI. Huius nunc viri occasione oportet illustre hoc antiquitatis medicæ momentum, institutum nimirum gymnasticum seu athleticum, ex quo medicina gymnastica enata est, paulo curatius intueri, quantum scilicet nostro scopo conueniet. Plura volentes ipso hoc initio ad fontes pleniores remittimus, HIERONYMVM MERCVRIALEM *, PETRVM FABRVM **, OCTAVIVM FALCONERIVM ***, & ANTONIVM van DALE. ** Ipsi ante hos decem annos de eodem argumento aliquid edidimus. *

* qui *de arte gymnastica* sex pulcerrimos libros reliquit, sæpius excusos, & collectioni antiquitatum Romanarum Græuianæ etiam insertos.

** cuius *agonisticῶν tres libri* Mercurialem pulcre supplent, thesauro antiquitatum Græcarum Gronouiano nouissime adiuncti sunt.

*** huius *notæ ad inscriptiones athleticas*, pereruditum opus, exstant in modo laudato thesauro Gronouiano tom. VIII.

** *dissertationum antiquitatibus marmoribusque illustrandis inseruientium* octaua, quæ *de gymnasiarchis* inscribitur.

* dissert. inauguralis *de athletis veterum, eorum diæta & habitu, Halæ Magdeb.* 1717. sub præsidio Illustris medici D. FR. HOFFMANNI, præceptoris & patroni perpetuo obsequio colendi, habita. Huius quidem pars altera, de habitu athletarum, ob argumenti amplitudinem, omitti tunc debuit: sed præparo partem editam, multis locis auctiorem & emendatiorem futuram, prælo, vna cum altera, de habitu, prodituram.

VII. Gy-

VII. Gymnaſticum inſtitutum, Græciæ antiquæ commendatiſſimum, longe vetuſtius eſt medicina illa gymnaſtica, ſiue ab Herodico ſiue a quocunque alio introducta. Ad minimum inde ab Olympiadum initio viguit: quarum, vsque ad Hippocratis ætatem, non certe pauciores centum integris effluxerunt, quæ quadringentos annos complent.

VIII. Heroas, interque hos maxime Herculem, inſtituti laudant auctorem, ſed poſt ipſum intermiſſam rem publico conſenſu Iphitus, IɔCCLXXVI. ante Chriſtum natum annis, renouauit, & vt Olympia ſingulis quinti anni initiis agerentur, inſtituit. Celeberrimi autem erant per omnem Græciam ludi olympici, hisque paulo minus ſollemnes Pythici, ambo penteterici: tum vero etiam Nemei Iſthmiique, qui tertio quoque anno agitabantur. Hi ludi ſacri erant, *ἱεροὶ ἀγῶνες*, certorum numinum honoribus conſecrati; quorum victores, præter gloriæ fructum, gloriæque inſigne coronam, nihil reportabant: a quibus diuerſi erant *πείχωροι*, qui paſſim in vrbibus inſtituebantur; &, quod præmia lucratiua victoribus in illis proponebantur, *δωρῖται*, *ἀργυρῖται* vel *χρηματῖται* vocabantur. Confluebant autem ad certamina, maxime illa prioris generis, nobiliſſimi totius Græciæ ciues, apud quos minime indecorum putabatur corpore prorſus nudo decertare.

VIIII. Quoniam præmia cuiuis certamini propoſita vocabantur *ἆθλα*: hinc athletæ vocati ſunt, qui illorum cauſa decertabant, aut, vt decertare aliquando poſſent, exercebantur. Quia vero, vt dictum eſt, nudi certamina ſubibant, vocabantur illi, qui ſe exercebant, *γυμναζόμενοι*; locus vbi nudi exercebantur, *γυμνάσιον*, qui vero artem præmonſtrabant, *γυμνασταὶ* dicebantur. Et quoniam certamina etiam *ἀγῶνες* vocabantur: inde totum inſtitutum agoniſticum ſubinde appellatur. Notan-

dum tamen vltimum vocabulum longius patere prioribus, & ſub ſe etiam muſica & theatralia certamina complecti.

X. Exercitia non fuere eadem initio, quæ progreſſu temporis: ſed nec omni tempore eadem omnia manſerunt. Legimus enim aliqua nuper introducta mox iterum abrogata, deinde reuocata in vſum fuiſſe: ſed quæ recenſentur familiariſſima fuiſſe, ordine indicabo.

XI. Curſus certamen antiquiſſimum & ſemper retentum fuit. Decurrebant autem *ſtadium*, quod erat ſexcentorum pedum: ſed ab Hercule, ordinaria hominum ſtatura grandiori, dimenſio hæc facta erat. Idem ſpacium ſi quis, nulla interpoſita mora, ter decurriſſet, *diaulon* abſoluerat. Qui pluries, aliqui duodecies alii vicies & quater ſcribunt, vno continuo motu eadem ſpacia, inde a carcere ad metas, emenſus fuerat, *dolichodromum* abſoluiſſe, & pleniſſimum curſus certamen peregiſſe, cenſebatur. Mature etiam cœptum eſt equos aut mulas agitando eadem ſpacia decurrere.

XII. Poſt curſum etiam exercebantur *ſaltu*, quo corpus cum celeritate ad certum aliquod ſpacium mouere, vel in ſublime extollere, diſcebant. In quo mirum eſt quantum aliqui profecerint: quippe leguntur qui ſpacium plus quam quinquaginta pedum ſuperarunt. Nihil commune cum ſaltatione huic exercitio erat.

XIII. *Tertium* exercitium erat *diſci iactus.* Vocabatur autem diſcus lapis formæ fere molaris, ponderis determinati, quem qui longiſſime proiicere valebant, victores habebantur. Aliquando ex ferro fiebant hæc pondera, proprioque nomine talia vocabantur σόλοι. Vtraque nonnumquam in medio perforata fuiſſe leguntur, vt poſſet lignum intrudi, & ab hoc excuſſa pondera proiici. Nec multum a diſco receſſit ἄκων ſeu ἀκόντιον, *iaculum*,

lum, seu missile quoddam instrumentum, quo, tamquam certaminis *quarto* genere, solebant exerceri, ad certas leges proiiciendo.

XIIII. Atque hæc quatuor modo dicta vocabantur leuia exercitia, quia leuitate & agilitate corporis præcipue opus habere videbantur. Grauia vocabantur *lucta* & *pugilatus*.

XVI. *Luctam* obeuntes toto corpore inuncti ceromate, deinde puluere inspergebantur, tunc sese mutuo aggrediebantur, mutuoque complexu & inuicem miscendis constringendisque corporibus tamdiu nitebantur, donec vnus procidebat, quod τραχηλίζεσθαι vocabatur. Ab hac lucta deiectoria diuersa erat species, quæ ἀκροχειρισμὸς vocabatur, vbi sine complexu stantes manum manui componebant, vel fronte fronti admota inuicem premebant, donec alteruter loco esset pulsus.

XVI. Luctam superabat periculo *pugilatus*, horrendum cruentumque spectaculum præbens. Scilicet solis pugnis res peragebatur, vt, quocunque aduersarius vellet loco, pugni ictum perferret vnus, deinde eadem patientia reciperet, tamdiu donec alteruter victum se manu, gestu, sæpe morte sua, testaretur. Pugnis antiquissimi nudis vtebantur: recentiores cæstus inuenerunt, vel coriaceos nodos implicitòs, vel laminis æreis communitos. Sæpe proscriptum legibus fuit hoc exercitium.

XVII. Denique ex lucta & pugilatu compositum erat genus, quod vocabant *pancratium*, quo & complecti se & prosternere & volutare & cædere permissum erat, adeo vt nec vnguibus nec dentibus abuti quicquam prohiberet.

XVIII. His exercitiis vt fungi possent, duobus maxime opus erat, magnitudine virium & celeritate:

 adeo-

adeoque vtramque comparare arte quadam curabant. Magnitudini igitur virium quærebant molem corporis, non ex pinguedine inerti compoſitam, ſed toroſis muſculis præcipue inſidentem: agilitatem autem ſimul conſeruare omni niſu ſtudebant, huncque in finem crebri motus, a leuioribus ad grauiores procedentes & augendi, comparati erant.

XVIII. Vt molem corporis viresque neceſſarias acquirerent, diæta ipſis inſtituta erat conuenientiſſima ſcopo, quæ cibos boni ſucci, non facile transſpirabiles, præbebat, magna copia & ex præſcripto ſumendos, quod vocabatur ἀναγκοφαγία, coacta voracitas, in formam artis redacta.

XX. Antiquiſſimis temporibus caſeo recens preſſo & ficubus ſaginabantur: ſed Pythagoras ille alipta, de quo ſupra, carnium introduxit vſum, non promiſcue omnis generis, ſed præcipue ſuillæ, eiusque aſſatæ, quam non calidam ſed refrigeratam aſſumebant, cum pane ex tritico συγκομιστῷ, id eſt a furfuribus non accurate liberato, nec multum fermentato. Potum alio tempore aquam, in cœna vinum, ad proportionem cibi, ſatis multum, aſſumebant.

XXI. Hæc ciborum potusque adſumtio ſera nocte fiebat, ſatisque diu protrahebatur. Dehinc ſomno ſe dabant ſatis longo: a quo ſerius excitati ante omnia debebant aluo expurgandæ operam dare: quod ſi non ſponte ſuccederet, clyſtere infuſo ducebatur. Et, ne heſterni cibi reliquiæ in ventriculo ſupereſſent, vomitu arte procurato impetrabant.

XXII. In hunc finem copioſe bibebant, tum digito vel pinna faucibus intruſis euomebant. Quibus talia non ſufficiebant ad promte ſatisque vomendum, adhibebant

bebant lorum vomitorium, vel digitale, idque genus alia commenta, nuper resuscitatis ventriculi excutiis non dissimilia.

XXIII. Euacuatum ventriculum prandio satis moderato reficiebant, tum post aliquanti temporis quietem leuiter obambulabant, donec tempestiuum erat venire ad exercitationes, vbi, signo disci pulsati sonitu dato, primo exuebantur, inde vngebantur, mox puluere inspergebantur, ne sub motu suscipiendo, satisque diu continuando, nimis sudarent. Ita parati exercitationes ordine subibant, primo leues, gradatimque ad grauiores progrediebantur, donec delusum esset.

XXIIII. Tunc ad apotherapiam veniebatur, id est corporis debitam curam, quæ prohiberet ne a tot tantisque laboribus artuum grauitas consequeretur, quæque corporis sordes auferret. Fiebat hoc in balneo, vbi sordes strigili remouebantur, mox frictiones certa arte & lege curiose instituebantur, deinde lauabantur, rursusque vngebantur. Quo facto ad cœnam ibatur, hinc ad somnum. En circulum vitæ athleticæ.

XXV. Istud institutum athleticum quo pacto varie mutatum, interpolatumque sit, quoque modo diuersa fuerint puerorum, adolescentum virorumque studia & exercitia in gymnasiis: qualia quantaque priuilegia collegiis athletarum concessa fuerint, quibus legibus, qua religione, constricti fuerint, longum esset hic deducere & amplissime exponere. Sufficit mihi ad fontes iam antea ablegasse, & quæ medicinæ domestica sunt paucis adhuc subiungere.

XXVI. Medicinam proxime hoc attinet, quod institutum illud gymnasticorum, quum initio a medicis directum fuerit, habueritque in felicioribus vrbibus & frequentioribus gymnasiis suum præfectum aliquando

ὑγιεινὸν vocatum, vt *van* DALEN docet, alias gymnaſten vel epiſtaten dictum: mox eo proceſſit, vt quiuis ex longo vſu edoctus hanc artis particulam, non ſolum non ſalutata medicina reliqua de arte gymnaſtica ſcriberet, ſed & in gymnaſiis fieri ſolita, frictiones, ſudationes, vnctiones, balnea, porroque huc pertinentia, diſtorſorum repoſitiones, fractorum vulnerumque curationes, ſuſciperent & adminiſtrarent.

XXVII. Hi erant illi homines, qui primo medicorum iuſſu & præſcripto hæc peragebant, vtpote viliora medicique perſona indigna: vocabanturque reunctores, aliptæ, quorum conditio ſeruilis erat, vt PLINIVS teſtatur Prodicum Selymbrienſem mediaſtinis reunctoribus vectigal inueniſſe. Sed poſtquam in viliſſima artis particula habitum aliquem acquiſiuerant, cum tempore eo res deuenit, vt ſuis auſpiciis talia peragerent, nec contenti hoc ſpolio, medicorum nomen aſſumerent, mox iatroaliptæ, mox abſolute medici dicti.

XXVIII. Quæ res tandem in contumeliam medicorum abiit, quum multi ſerui, hanc artem edocti, in domeſticum vſum magnatum, præſertim Romanorum, pretio vili compararentur: vnde factum eſt vt hodieque medicis a male periergis obiiciatur, quod ſeruitutem Romæ ſeruiuerint: quod tamen non de aliis probari poteſt, quam de talibus, qui hodie apud nos balneatorum nomen gerunt, & ipſiſſima ſunt propago veterum aliptarum, qui, vigente adhuc inſtituto athletico, balneorum, frictionum, reunctionum negotium adminiſtrabant.

XXVIIII. Sed de hoc alio loco, nimirum circa Conſtantini M. ætatem, iterum diſquiremus, in cuius tempora incidit inſtituti athletici fatalis terminus. Nunc vbi totum negotium gymnaſticum contemplati ſumus, idque

idque tamdiu ante Prodicum Selymbrienſem floruiſſe intelleximus; adeoque iure colligamus, diu ante hunc virum fuiſſe, qui aliqua ad medicinam pertinentia dirigerent & adminiſtrarent : videtur non immerito quæri poſſe: quid nouus hic homo noui attulerit , quo vectigal reunctoribus, medicorum mediaſtinis, pararet?

XXX. Rem itaque, ex PLATONE ſupra laudato, ita intelligendam exiſtimo. Quum antea non niſi ſani vegetique exercitiis operam darent, habereturque gymnaſtice ars boni habitus comparatrix & conſeruatrix : Prodicum primum fuiſſe, quem ſimul vitæ genus , & morbis carioſum corpus, cogerent vt rationem quæreret, qua ſibi, exercitationum perita inſtitutione, morbos ingruentes propulſare & qualemcunque valetudinem reddere poſſet. Id vero quum ſæpe tentando inueniſſet, experiendoque confirmaſſet: videtur etiam ad alios,cum valetudine aduerſa confligantes, transtuliſſe, hisque, vt exercitia varia ſibi commoda inſtituerent, auctor fuiſſe: cumque paucis horum per valetudinem licuiſſe videatur, vt in publicis gymnaſiis cum aliis vegetis exercitarentur: cogitandum fuiſſe, vt vel domi quisque ſuæ cum eiusmodi iatroalipta ſolus exerceretur : vel in iatroaliptæ propriis ædibus operam illis daret.

XXXI. Quicquid horum factum ſit, apparet facile , vectigal iatroaliptarum magnum ex eo tempore fuiſſe : præſertim ſi apud Hippocratem noſtrum attente recognoſcamus, quam is curioſe omnis generis exercitationes, earumque gradus & modos, diuerſis morborum generibus commendet: prorſus vt fieri apud Græcos non potuerit, vt medicus quisquam pluribus ægrotis, ex diætetico fonte, ſuccurreret deinceps, niſi mediaſtinis pluribus vteretur. Sed nunc reliqua addenda ſunt.

XXXII.

XXXII. Nimirum ſupereſt Aegimius quidam, qui περὶ παλμῶν, *de palpitationibus*, ſcripſit. Supra aliquod ſcriptum, ad Melampodem auctorem relatum, indicauimus, quod eodem titulo inſignitur. Sed hic auctor illo vocabulo id deſignauit, quod nos pulſum vocamus: videturque GALENO * primus omnium, qui de hoc argumento ſcripſerunt. Aetas & patria incerta ſunt. Ante Hippocratem vixiſſe neceſſe eſt, quum Galenus non ignorauerit hunc virum de pulſibus crebro dicere: antiquitatis etiam ſuſpicionem facit, quod nondum nouit illud Græcum nomen, quo poſteri pulſum denotarunt. Ceterum laudatur Aegimius quidam Velienſis, quem PLINIVS ** vltra ducentos annos vixiſſe teſtatur: qui vtrum ſit noſter, an ab eo diuerſus, non eſt ſatis liquidum.

* *de differentiis pulſuum I. cap.* 2.
** *hiſt. natur. VII.* 48.

XXXIII. Adiicimus denique Iccum Tarentinum, quem medicum * fuiſſe & athleticæ rei ſtudioſiſſimum, ex variis veterum teſtimoniis intelligimus, Prodico Selymbrienſi paullo antiquiorem. Sed in hoc non modice differt ab aliis idem inſtitutum ſequutis, quod temperantiam & ſobrietatem magis, quam illi ſolebant, coluit: vnde Icci quoad cibum & potum temperantia in prouerbium abiit. Præcipue autem cœlibatum conſtanter tenuiſſe legitur, ne vires diſſiparet: eoque auctor aliis athletis fuiſſe, vt venerem tempore illo, quo ſe ad certamina præparabant, vitarent. Dicere tamen non auſim, omnes athletas idem inſtitutum tam accurate tenuiſſe: quum alibi legerim, quosdam athletas torpentes veneris moderato vſu excitatos fuiſſe.

* Confert hunc virum Herodico, & ſophiſtam ſalutat *Plato in Protagora, p.* 285. *lin. vlt.* & 286.

XXXIIII.

XXXIIII. Nunc ante quam ad Hippocratem, qui periodi huius finem faciet, progrediamur, breuem quasi conſpectum totius tam longi temporis, quod emenſi ſumus, ante oculum ponemus. Duci enim ex rerum expoſitarum ſerie ſequentes poſſe videntur obſeruationes hiſtoricæ:

I. Originem medicinæ eſſe obſcuram & fabulis inuolutam: eam maxime ob rationem, quod genuina vetuſtatis monumenta non exſtant: & quod fuerunt homines, qui ſua intereſſe putabant, ſi hiſtoriarum fidem fabulis monſtroſis corrumperent.

II. Non eſſe improbabile, quod Græcorum medicina iunior ſit illa Aegypti, & aliarum gentium orientalium: quodque ab his multa acceperint, tum per commercia cum Phœnicia gente, tum immediata conuerſatione cum Aegyptiis aliisque orientis populis: ita tamen, vt non excludendæ videantur nationes ſeptentrionales, quas Scytharum nomine paſſim laudant.

III. Quod prima Græcorum medicina fuerit paucarum herbarum, aliorumque ad vulnerum, morborumque medelam promtorum auxiliorum notitia: chirurgia etiam, vt maxime neceſſaria, ſic præcipue culta fuerit.

IIII. Quod curationes illæ paucæ internæ, quas moliti ſunt, aliquibus purgantibus, vt elleboro, elaterio, & forte emmenagogorum quorundam, vt & opii, vſu fuerint plerumque abſolutæ.

V. Quod venæſectionem iam illo tempore nouerint & adhibuerint.

VI. Quod morborum epidemicorum, præſertim maligniorum, curationes parum nouerint: peſtes autem ad iram deorum retulerint, ab iisque ſolis opem flagitauerint.

VII. Quod non diu libera medicina manserit, sed mox superstitioni idololatriæque vinculis constricta fuerit: quodque μαντικὴ seu vaticinatoria passim ei fuerit coniuncta.

VIII. Quod libertatem suam medicina debeat philosophiæ, & quod philosophorum diligentia non solum superstitioni erepta, sed & valde amplificata & ad rationes reuocata fuerit.

VIIII. Quod philosophi, ex omnibus, de quibus certo constat, primi fuerint exsectionem, seu anatomen, aggredi ausi, maximumque in eo studio operæ pretium fecerint Pythagorei.

X. Quod Græci, quum semel medicinam libere agitare cœpissent, Aegyptiorum, aliorumque ad præscriptum vnice medentium, circumscripta studia facile superauerint.

XI. Quod æque fallantur, qui Aesculapium primum auctorem faciunt medicinæ rationalis, & qui Hippocratem ea laude inuitum onerant.

XII. Quod medicina diætetica, eiusque non vltima pars gymnastica, apud veteres floruerit, diu quidem ante quam in artis formam redigeretur.

XIII. Quod gymnastica ab initio fuerit purior minusque inculpanda: sed temporis progressu valde vituperatione digna euaserit.

HISTO-

HISTORIAE MEDICINAE PERIODI PRIMAE

SECTIO TERTIA

DE

HIPPOCRATE COO

EIVSQVE VITA ET DOCTRINIS

DEQVE

MEDICIS COAEVIS.

Capitibus ſex

agitur

I. De Hippocratis vita, fatis & ſcriptis.
II. De dogmatibus eius phyſiologicis.
III. De pathologia & prognoſi eiusdem.
IIII. De praxi Hippocratis.
V. De Hippocratis familia.
VI. De medicis & philoſophis coaeuis.

CAPVT I.

De Hippocratis vita, fatis & scriptis.

CONSPECTVS.

I.

IPPOCRATIS COI hiſtoriam intimus conſideranti plura ſe offerunt, quæ quis confidenter aſſerat falſo perhiberi de eo, quam quæ pro certis adſumat. Adeo raram facere mentionem eius veteres videas & mireris, ſi coæuos de factis, quæ ipſis optime cognita eſſe debebant, conſulas. Vitam a SORANO* vt titulus præ ſe fert, in calce operum videmus: ſed in ea multa ſunt, quæ firmiori auctoritate confirmata optemus. Quæ SVIDAS habet, ſunt auctoritatis incompertæ & pauca: & IO. TZETZES ea verſibus politicis exhibet, quæ Soranus ſoluta oratione ſcripſerat. Vsque adeo fere nihil habemus vbi pedem ſatis tuto figamus. Sed vtcunque fieri poterit exhibebimus, quæ de hoc viro vel comperta ſunt vel perhibentur.

* Sorani plures ſunt qui apud veteres laudantur, videndi apud D. D. FABRICIVM *in bibl. Græc. Volum. XII. p.* 684. ſed duo in primis *Epheſii*, quorum antiquior temporibus Traiani & Hadriani Romæ vixit. Opus *de vitis & ſectis medicorum* iuniori Sorano Epheſio tribuitur de quo non ſatis certo ſcimus quando vixerit. Ad minimum tamen ſexcentis annis poſt Hippocratem fuit. Niti videtur ſat firmis documentis: prouocat enim ad *Soranum Coum*, qui tabularium (γραμματοφυλακεῖον) Coorum ſcrutatus ſit: at vero non clarum eſt an præter annum & diem natiuitatis alia ex iisdem hauſerit hic Cous, aut haurire potuerit, quum Hippocrates patriam mature videatur deſeruiſſe.

II. Natum fuiſſe in inſula Co, PLINII* elogio *in primis clara ac valida, & Aeſculapio dicata*, a nemine video dubitari. Annus natiuitati, ex Sorani fide, adſignatur primus Olympiadis octogeſimæ, qui fuit ante Chriſti natalem ſexageſimus ſupra quadrigenteſimum. Patrem Heraclidem vocant, qui longa ſucceſſionis ſerie ab Aeſculapio genus deducebat, vt maternum genus ab Her-

Hercule adſignatur. Sicubi igitur Theſſalus apud veteres nominatur, ita intelligendum eſt, quod apud Theſſalos magnam vitæ partem conſumſit, ibidemque diem ſupremum obiit.

* *hiſtor. natur. XXIX. cap.* I.

III. Vnde ad medicinam profecerit, de eo paucula hæc accepimus. Scilicet inſtitutum fuiſſe, more Aſclepiadarum, a parente Heraclide: aliquid etiam debuiſſe Herodico Selymbrienſi: plurimum tabulis votiuis in templo ſiue Coo ſiue Cnidio ſuſpenſis, quas deſcripſerit, crematoque deinceps templo pro ſuis exhibuerit, quæ inde ſumſerat, & clinicem inſtituerit, vt VARRO apud Romanos credidit, teſte PLINIO.*

* l. c.

IIII. Quo tempore, ab Herodico Hippocrates profecerit, equidem curioſe requiſiui, ſed certum, quod referam, nondum inueni. Adeoque in medio relinquo etiam modum, quo inſtitutus ab ipſo fuit. Vel enim potuit adoleſcente ætate, mercede pro ſe data, ipſius inſtitutione vſus fuiſſe: quem modum medicinam apud claros profeſſores addiſcendi, ſaltem Galeni tempore, clare obſeruamus, non autem inauditum fuiſſe Socratis, adeoque etiam Hippocratis tempore, ex PLATONE* non obſcure colligimus: vel virili ætate potuit, ex conſuetudine cum hoc viro, addidiciſſe, quæ ipſe præter ceteros excogitauerat & vſu confirmauerat.

* in *Protagora* ab initio. Introducitur ibi Socrates Hippocratem quendam Athenienſem hunc in modum rogans: *Dic mihi, o Hippocrates, ſi ad Hippocratem, tibi cognominem, Coum illum Aſclepiadem, conſtituiſſes proficiſci, ipſique pro te mercedem erogare, & aliquis ex te quæreret: Dic mihi, o Hippocrates mercedem Hippocrati dabis: vt cui viro? quid reſponderes?* HIPPOCR. *vt medico.* SOCR. *qualis & ipſe futurus?* HIPPOC. *vt medicus euaſurus.* Sed longe clarior eſt locus in *Menone p. m.* 341. *Si vellemus Menonem hunc bonum euadere medicum, ad quos doctores*

ipſum

ipsum mitteremus? nonne ad medicos? -- Quando autem dicimus ad medicos esse mittendum, quo medicus fiat, annon sapientiores simus, si ad illos mittamus, qui præ ceteris arti suæ industriam impendunt, quam ad istos, qui minus? ad illos, inquam, qui mercedem pro eo ab discipulis accipiunt, eodemque palam comprobant se artem in cuiusuis discere cupientis gratiam profiteri.

V. Ex iis, quæ supra de Herodico retulimus, satis intelligitur hunc virum Athenis maxime floruisse, famamque noua medicina consequutum fuisse: ex quo colligere liceat Hippocratem Athenis aliquandiu vixisse, ibique cum Herodico esse versatum. Eodemque tempore videtur etiam operam dedisse fratri ipsius, Gorgiæ Leontino, rhetori celeberrimo, a quo Hippocratem profecisse, quamuis timide & aliorum fide, Soranus asserit. Dicere etiam liceret conuersationem illam cum Gorgia viguisse maxime in Thessalia, vbi, CICERONE* teste, Gorgias consenuit, ipseque Hippocrates noster sedem fortunarum posuit.

* *in Oratore cap. 52. edit. Schreuel.* Idem non obscure testatur PLATO in *Menone*, mox ab initio.

VI. Ceterum Hippocratem non omnia Herodici approbasse & retinuisse, docere nos potest illustris locus*, vbi, quæ sibi in praxi eius displiceant, aperte prodit his verbis: *Herodicus febricitantes interficiebat ambulationibus, luctis, & fomentis. Pessime sane. Nam febrilis constitutio inimica est luctis, ambulationibus, cursibus, frictioni.*

* *Epidem. VI, sect. III. num. 54. edit. Linden.* quæ nomen, vt exhibui, scribit. Sed apud Galenum, tam in textu quam commentario, constanter scribitur *Prodicus.* Sed & alios iam reprehendisse in Herodico, quod nimium tribuere ambulationibus videretur, docere nos poterit Plato, vbi, per iocum, vt videtur, de Herodico, quod Athenis vsque Megara deambulare, & vbi quis vrbis mœnia attigisset, reuerti suaserit: quod spacium est certe longius, quam quisquam serio, ambulaturo cuidam, commendare possit.

VII. Quos-

VII. Quosdam etiam credidiſſe Hippocratem Democriti fuiſſe diſcipulum, præter Soranum teſtatur CELSVS * noſter, nosque ſupra attigimus qua occaſione vtrumque vna viuere acciderit. Hæc narratio ſi vera eſt, de quo tamen valde dubito, omnis profectus, qui in Hippocratem redundauit a Democrito, tribuendus eſt amicæ conuerſationi quæ inter ambos viros, hunc quidem iam valde ſenem, illum ætate florentem, viguit.

* *libr. I. præfat.*

VIII. Sed merito quis miretur Hippocratem, ſi Democrito præceptore vſus fuit, & tamen potius Heracliti dogmata ſe amplecti in ſcriptis ſuis manifeſtum fecit. Iam pridem veſtigia huius philoſophiæ apud Hippocratem notauerunt viri celeberrimi & doctiſſimi, quos indicat Celeb. D. D. FABRICIVS. *

* *bibliotb. Græc. lib. II. cap. XXIV.* quod totum Hippocrati conſecratum eſt. Adde *Volum. XIII. pag.* 191. *ſeqq.*

VIIII. Sed nec dubium eſt Hippocratem noſtrum, præter Heraclitea ſcripta, etiam euoluiſſe quicquid ad medicinam pertinens ante ſe ſcriptum fuerat: cuius generis librorum non exiguum fuiſſe numerum ex ſupra dictis colligi poteſt, & SOCRATES apud XENOPHONTEM * teſtatur, *multa medicorum ſcripta exſtare:* quod adſertum omnino de ſcriptis Hippocrate antiquioribus intelligendum eſſe temporum ratio ſuadet. Quin nec philoſophorum, præter modo nominatos, quæ tunc exſtabant, monumenta ipſum ſegniter tractaſſe facile credemus, modo fidem GALENO ** adiungere placeat, qui Hippocratem non minus ſummum philoſophum fuiſſe, quam medicum, ſine hæſitatione aſſerit, nec dubitat contendere Ariſtotelis ſcripta non niſi commentarios in philoſophiam Hippocratis exiſtimari debere.

* *de fact. & dict. Socr. IIII. pag. m.* 499.

** *de facult. natur, lib. I.* initio. *Method. med. I. cap. II.* aliisque pluribus locis.

X. Hippocratem patria sua relicta, functis vita parentibus, multum peregrinatum esse, & tandem extra patriam apud Thessalos obiisse, constans est veterum traditio. Sed minus honorifica est ratio, quam aliqui reddunt, susceptæ peregrinationis. Scilicet Soranus ait Andream maligne de eo scripsisse, quod publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremauerit, hæcque fugæ capessendæ causa fuerit. IO. TZETZES* in crimine conuenit, sed combustam Coorum bibliothecam tradit. PLINIVS denique non bibliothecas sed tabulas votiuas, quibus, quid auxiliatum esset, inscriptum fuerit, vna cum templo, vt apparet, Coo, crematas esse innuit. Facile, credo, dispalescit absonæ narrationis futilitas ex ipsa accusatorum inconstantia. Et quis credet tanti criminis reo ciues suos anniuersarium sacrum celebrasse, quod ad suam vsque ætatem factum fuisse apud Soranum legimus? aut quis credet sacrilego homini apud Athenienses, aut vllibi apud Græcos quoscunque, perfugium fuisse, quos bella grauissima in eos mouisse constat, qui in huius generis hominibus facinorosis puniendis segniores fuerant.

* *Chiliad. VII. histor.* 155. *v.* 20. *seqq.*

XI. In hac peregrinatione maximum Atheniensibus beneficium contulisse dicitur, quum, flagrante iam bello Peloponnesiaco, vrbs ipsorum, ab hostibus grauiter pressa, insuper pestilentiæ morbo adfligeretur, tam graui, vt nulla vetustatis monumenta maiores ab hac lue strages vllibi editas commemorent. Dicit enim auctor vitæ Soranus, Hippocratem prudenti ratiocinatione pestem grassaturam in Atticam præuidisse, futurum id prædixisse & tum ciuitatum tum discipulorum curam gessisse. Id porro in decreto Atheniensium, quod Hippocratis operibus subiungitur,* sic declaratur, *discipulos ipsum ad vrbes misisse, qui indicarent quibus medelis vti oporteat, & accedentem pestem secure effugere: quo ars medica Græcis*

cis data ipsorum ægrotos tuto seruaret. Quin ACTVARIVS,** Græcorum nouissimus, antidotum illam Hippocratis, aduersus pestilentiæ morbum tam efficacem, describit; cuius præstantia effectum esse, vt ab Athenienbus corona aurea donaretur, tamquam de eo certissimus, testatur.

* *Tom. II. pag. 936. edit. Linden.*

** *Meth. med. lib. V. cap. 6. pag. 264.* sed longe differt ab ea, quam Helmontius *tr. de peste*, ex nescio cuius genii reuelatione, describit.

XII. Sed mirari merito subit THVCYDIDEM,* qui durante illa pestilentia in vrbe fuit, & ipsemet illam perpessus est, cur adeo nulla commemoratione tantum beneficium dignatus sit, quod integra tamen ciuitas tantis, vt postea audiemus, præmiis compensauit. Et cur de re nuper gesta, Hippocrate certe adhuc superstite, superstitibusque discipulis, malignitatis vindicibus futuris, aut saltem indicibus, scribere ausus sit: *Neque enim satis opis afferebant medici, qui principio sese ad medendum applicuerunt ob imprudentiam. Sed hi maxime interibant, quippe qui proxime accedebant. Neque alia humana ratio, aut ars vlla proficiebat. -- -- Ac perierunt nonnulli quidem ob negligentiam, alii vero diligenter etiam curati. Neque vllum, prope dixerim, compertum est remedium, cuius vsu homines adiutos esse constaret. Nam quod vni opem tulerat, id ipsum officiebat alteri.*

* *de bello Peloponnes. lib. II.* Neque vero silentio Thucydidis solum detineor, quo minus Hippocrati tribuere in hac curanda pestilentia aliquid possim: verum eo etiam quod ab aliis Acroni Agrigentino, de quo supra egimus, id beneficium adscribi video: planeque apud LVCIANVM, in libello qui *Scytha*, seu Πρόξενος inscribitur, inuenio apud Athenienses, sua adhuc ætate, tamquam heroem cultum fuisse Toxarin quendam Scytham, Athenis Solonis iam tempore commoratum ibidemque mortuum, cui tribuebatur quod in magna illa pestilentia apparuerit Architelis, Areopagitici viri,

 vxori,

vxori, ipsique suggesserit, fore vt Athenienses a pestilentia liberarentur, si angiportus vino conspergerent: quo facto quum sanitas reddita esset, *vaporibus quibusdam noxiis vini odore exstinctis, siue aliud quiddam maioris efficaciae norit heros Toxaris* (verba sunt Luciani) *curationis mercedem reportauit vt heroum honoribus afficeretur, annuum ipsi sacrificium institueretur, columnaeque ipsi positae incideretur: ξένῳ ἰατρῷ, medico peregrino.* Conferatur ipse Lucianus: ex quo saltem illud satis clare elucet, publica Atheniensis populi confessione beneficium illud exstinctae pestilentiae non notissimo Hippocrati, sed heroi diu ante defuncto & post mortem viso, fuisse in acceptis relatum. Ceterum si cui fabulae in honorem Hippocratis excogitatae placent, legat HELMONTII *tumuli pestis C. XIX.* quod inscripsit *Hippocratem redivivum*, & quantum satis est miretur enthusiasmum viri: sic forte dubitabit vtrum supra *Section. II. Cap. III. §. XI.* laudatus vinitor, Protesilai genio, vt iactabat, familiaris, in historia supplenda impudentior, an Helmontius magis temerarius dici meruerit.

XIII. Quae quum ita sint, magnopere vereor vt *Decretum senatus populique Atheniensium*, sine temporis nota proditum, examen sustineat, genuinitatisque testimonium reportet. Illo autem Hippocrati decernitur, vt publice magnis mysteriis, quemadmodum Hercules quondam, initietur: ipsis feriis panathenaicis corona aurea, publica praeconis voce, ornetur: Coorum liberi, vt Atheniensium, in vrbe educentur: ipsi vero Hippocrati per omnem vitam victus in prytaneo praebeatur.

XIIII. Non minus suspecta esse debet, quae decretum excipit, *Oratio Thessali, filii Hippocratis, ad Athenienses*, qua & patris & sua merita in Graeciam & Athenienses exponit, tandemque pro Cois deprecatur, vt bello eos prosequi desistant. Nulla re opus videtur, nisi vt temporum notas attente consideremus: sic fictitio sermoni fucus abstergetur. Disserit Thessalus de beneficiis occasione pestilentiae vrbi exhibitis. Commemorat tunc se a patre Athenas, fratrem Draconem in Hellespontum, atque

atque Polybum, Hippocratis generum, cum aliis discipulis, aliorsum fuisse missum. En Hippocratem, tunc XXXI. annos natum, duorum filiorum, arti exercendæ aptorum, patrem, & generum iam habentem.

XV. Nec maior est certitudo de veritate illius narrationis tralatitiæ, quod operam suam regi Artaxerxi roganti superba epistola denegauerit: quamuis famam hanc, ipsasque suppositіtias litteras, quæ in confirmationem eius adducuntur, satis antiquas esse colligamus ex Catonis maioris in Græcos medicos acerba sententia, apud PLINIVM* relata.

* *Lib. XXIX. cap. 1.*

XVI. Dubitauit iam de genuinitate illarum Illustr. EZECHIEL SPANHEMIVS:* quin PLVTARCHVS** significauit suspectas sibi haberi eiusmodi plures epistolas magnis viris tributas. Sed vt hic etiam in sensus facile incurrens νοθείας signum indicem, attendendum commendo quod a Cois expetatur Hippocrates, a Pæto commendatus, eo præcipue argumento, quod Athenis in pestilentia multum profuerit, & propterea populi Senatusque decreto honoratus sit: quum Hippocrates tunc patriam iam diu deseruisset & in Thessalia consedisset.

* *in not. ad* ARISTOPHANIS *Plutum v. 638.*
** *in vita Lycurgi.*

XVII. Quam certa sint quæ de expeditione Abderitana, ad sanandum Democritum, referuntur, iam superius attigimus. Certe epistolæ illæ decem, quæ Hippocratis operibus annectuntur, & ad argumentum hoc pertinent, quantumuis antiquæ videntur, ita tamen comparatæ sunt vt lectorem attentum vbique fere offendant, & mille dubia de genuinitate sua moueant. Nolo multum inhærere huic loco, præsertim quum tot eruditi

viri, quam parum illis tribuendum sit, exposuerint: & doctissimus D. D. CLERICVS* copiose de iis egerit, ad quem cupidum lectorem remittere nunc sufficiat.

* *Histor. medic. part. I. Lib. III. cap.* 31. Addo nunc illustris quondam viri IOSEPHI SCALIGERI iudicium, a CL. FABRICIO *bibl. Gr. Lib. II. cap. X. p.* 422. allatum: *de epistolis Hippocratis quod ex me quaeris, antiquas eas esse scio, vt Democriti, Solonis, Pittaci Mitylenaei, quae apud Laertium leguntur. Sed quia omnes illas, quae illis philosophis a Laertio attribuuntur, multis argumentis confictas a Graecis, quibus numquam mentiendi voluntas aut facultas defuit, probare possum, ideo cur & de his Hippocrateis dubitem iustissima causa est. Et certe, si animi neruos intendere velim, facile non esse Hippocratis vincam. Vnicuique iudicium suum relinquimus, tutius tamen est de eo dubitare, quod facilius est confutare, quam asserere.*

XVIII. Neque satis certum est quo anno mortalibus interesse, quotque annos natus, desierit. Qui paucissimos ipsi vitae annos adsignant, scribunt LXXXV. & decessisse Larissae, Olympiadis CI. anno primo: sed alii vsque ad CVIIII. annos vixisse eum perhibent. Vnicum itaque, quod de Hippocrate Coo certum habemus, est illud, fuisse eum temporibus belli Peloponnesiaci, & libros de medicina Graece, dialecto Ionica, scripsisse, quibus meritus est vt ab omni posteritate antiquorum medicinae auctorum princeps haberetur.

XVIIII. De Hippocratis liberis deinde dicemus: nunc de libris dispiciemus, quorum sat multi ad nos peruenerunt, vtinam salui & non pluribus locis interpolati: de quo suo iam tempore acerbas querelas Galenus sat multis locis protulit. Non dubitandum est ex tanto illorum librorum numero aliquos esse genuinos Hippocratis foetus: illud modo dolendum est, quod non satis certi simus, quinam sint illi, & quibus characteribus a veris disiungi debeant spurii.

XX. Satis

XX. Satis recte peruidit hanc fundi nostri calamitatem vitæ scriptor Soranus, sed et causas, cur difficile hic sit verum iudicare, non male expressit his verbis: *De scriptis ipsius multa dissensio est: quare fit vt quum alii alia opinentur, non facile sit de ipsis certum quid pronunciare, ob multas præsertim causas, quæ iudicii certitudinem offuscant. Velut est primum quidem cognomen: secundo, quod dictionis characterem possibile sit seruare: tertio, quod vnus & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem vtatur.*

XXI. Olim quidem videas de genuinitate librorum Hippocratis iudicium ex eo fuisse latum, si EROTIANVS* aliquem recensuit, aut Galeno admittere illum visum fuit: sed post renatas litteras vir doctissimus & diligentissimus, HIERONYMVS MERCVRIALIS, ** ausus fuit nouam censuram librorum Hippocrati tributorum instituere & in vulgus edere, secundum quam visum ipsi fuit in quatuor classes eos digerere, quarum *prima* Hippocraticos genuinos: *secunda*, ab ipso quidem memoriæ causa in chartam coniectos, sed non elaboratos, deinceps forte perfectos & interpolatos a Polybo, Thessalo, aliisque ex Hippocratica familia: *tertia* nec incoatos nec elaboratos ab Hippocrate, sed omnino vel a filiis vel a discipulis profectos, secundum eius tamen dogmata: *quarta* demum continet ab Hippocratica eruditione alienos & aperte spurios, sub ipsius tamen nomine publicatos. En titulos librorum ad singulas classes relatorum.

CLASSIS I.

1. De natura humana.
2. De aeribus, aquis & locis.
3. Aphorismi.
4. Prognostica.
5. De morbis popularibus.
6. De morbis acutis.

7. De

7. De vulneribus capitis.
8. De fracturis.
9. De articulis.
10. De officina medici.
11. Mochlicum.
12. De alimento.
13. De humoribus.
14. De vlceribus.

CLASSIS II.

1. De locis in homine.
2. De flatibus.
3. De ſeptimeſtri partu.
4. De octimeſtri partu.
5. De oſſibus.

CLASSIS III.

1. De carnibus ſ. principiis.
2. De genitura.
3. De natura pueri.
4. De affectionibus.
5. De affectionibus internis.
6. De morbis.
7. De natura muliebri.
8. De morbis muliebribus.
9. De ſterilibus.
10. De fœtatione & ſuperfœtatione.
11. De virginum morbis.
12. De ſacro morbo.
13. De hæmorrhoidibus.
14. De fiſtulis.
15. De ſalubri diæta.
16. De diæta tres libri.
17. De vſu liquidorum.
18. De Iudicationibus.
19. De diebus iudicatoriis.

20. Prædictionum libri III. priores.
21. Coacæ prænotiones.
22. De insomniis.

CLASSIS IIII.

1. Iusiurandum.
2. Præceptiones
3. De lege.
4. De arte.
5. De arte vetere.
6. De medico.
7. De decenti ornatu.
8. De exsectione fœtus.
9. De resectione corporum.
10. De corde.
11. De glandulis.
12. De dentitione.
13. De visu.
14. Epistolæ.
15. De medicamentis purgantibus. } Latine tantum.
16. De hominis structura. }

* in prooemio *dictionum Hippocratis*.
** præmissa editioni Opp. Hippocratis ab ipso paratæ.

XXII. Neque tamen Hieronymus hic, vir doctissimus, omnium calculos promeruit: quippe v. g. librum de fracturis, quem pro genuino habet, & in classe prima exhibet, alii, Galeno & Palladio subnixi, referunt ad Hippocratem Gnosidici F. nostri auum, & ex epidemiorum libris soli primus & tertius tamquam genuini a Galeno multisque aliis admittuntur. Porroque secundæ classi adiudicat librum de locis in homine, quem D. D. CLERICVS * maxime genuinis accensum esse agnoscit.

* *Histor. medic. I. p. 120. not. 43. Ce livre est un de ceux, dont tous les anciens ont convenu, comme d'un ouvrage légitime, & non supposé, d'Hippocrate.*

XXIII. Non patitur instituti nostri modulus, de singulis libris referre hoc loco copiosius: aut censuras veterum recentiorumque exponere, quibus modo integer liber, modo libri particula, νοθείας postulatur. Sed hæc cognituros merito remittimus ad MERCVRIALEM, FOESIVM, FABRICIVM, aliosque, qui de eo amplissime egerunt. Vtinam doctus aliquis vir ad examen seuere reuocatis omnibus, quæ iam passim de hoc argumento dicta sunt, aut dici vlterius possunt, planum medicinæ Hippocraticæ studiosis faciat, ex quibus potissimum libris genuinam eius mentem assequi possint. Quod nisi fiat, de Hippocrate omnia incerta manebunt, nec ratio patebit, qua debeant manifeste inter se pugnantia conciliari, aut vera Hippocratis sententia discerni possit.

XXIIII. Non contemdenda est D. D. CLERICI * obseruatio: illos libros, qui plurimum ratiocinii adferunt, maxime esse debere suspectos: & merito, quum non solum antiquitatis certissimus character sit maxima simplicitas, & potius experientiæ robur quam ratiociniorum fucus, verum etiam Hippocrati seorsim tribuatur, quod medicinam a philosophia seiunxerit.

* *histor. medic. Lib. III. pag.* 229.

XXV. De moribus & virtutibus Hippocratis nostri non nisi præclarissima quæque afferri possunt: nec memini me quicquam legere apud veteres auctores, quo vitiorum insimularetur. Optime etiam format medicum suum, quod apparet ex libellis vetustissimis Hippocrati tributis, *Iureiurando*, *lege*, *præceptionibus*, *de decenti ornatu*: quos tamen certo ad Hippocratem Coum nostrum pertinere minime inter omnes consentitur. Modestiam eius & veracitatem, characteres certe fidelis doctoris, ex eo æstimes, quod apud ipsum plures fere casus hominum a morbo non liberatorum, sed mortuorum,

tuorum, legas, quam ſanatorum. Nec immerito ipſum CELSVS * noſter laudat, quod errorem ſuum, in aliorum admonitionem, non reticuerit. *A futuris ſe deceptum eſſe* HIPPOCRATES ** *memoriæ tradidit, more ſcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, conuenit etiam ſimplex veri erroris confeſſio, præcipueque in eo miniſterio, quod vtilitatis cauſa poſteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eſt. Sed hæc quidem alioquin memoria magni profeſſoris, vti interponeremus, effecit.*

* *Libr. VIII. cap.* 4.

** *Epidem. V.* §. 14. adde *de vulneribus capitis* §. *XVI.* Hæc vero Hippocratis laudatiſſima ingenuitas fraudi ipſi fuit apud Illuſtrem virum ROBERTVM BOYLE, *qui exercit. V. de vtilitate philoſophiæ experim. p.* 192. ita ſcribit: *Reuera penes me non parum Hippocratis auctoritati decedit, quod in ſcriptis ſuis tot ægrotorum epiphonema* ipſos mortuos eſſe, *legerim.* Sed alius Britannus, vir non mediocris, MART. LISTERVS, *Exercit. de hydrope p.* 41. videtur ſatis recte ipſi reſpondere: *A me ſane abſit illa quorundam nuperorum ſcriptorum iactantia, qui nihil exhibent, niſi quod bonum euentum habuit: errores & infortunia caute abſcondunt. Aliter autem nobis profuit magnus Hippocrates, apud quem fere non niſi caſus funeſti occurrunt, ac ſi iidem potioris doctrinæ eſſent.*

XXVI. Ante quam ad conſiderationem doctrinarum Hippocratis progrediamur, diſpiciendum nobis eſt, quid ſibi velit CELSVS *, quando ſcribit: *Hippocrates Cous primus quidem ex omnibus memoria dignis ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparauit, vir & arte & facundia inſignis.* Videtur autem mihi CELSVS de Hippocrate ſic iudicans, reſpexiſſe ad illum locum **: *Non cenſeo medicinam vana ſuppoſitione indigere* (κενῆς ὑποθέσιος δεῖσθαι) *velut obſcura & imperueſtigabilia, de quibus ſi quis dicere conetur, neceſſe eſt hypotheſin aliquam aſſumere.* Id quo pacto intelligat, ipſemet exponit ***: *Ad*

eos nunc sermonem dirigam, qui nouo quodam more artem ex fundamentis suppositis (ἐξ ὑποθέσιος) *quærunt. Si enim calidum est aut frigidum, aut siccum aut humidum, quod hominem lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidum mutato, frigido autem in calidum, sicco in humidum, humido in siccum.* Ex quo apparet, auctorem huius libri parum magnifice sensisse de illis, qui medicinam physicæ speculationi innexuerunt, & ex illis a priori, vt scholæ loquuntur, artem intelligi posse aut debere sibi aliisque persuaserunt.

* *præfat. lib.* 1. ** *de prisca medicin.* §. 2. *** *ibid.* §. 22.

XXVII. Nimirum quum medicina Græcanica ante Hippocratis tempora, quoad maximam sui partem, fuisset ars religiose decipiendi, quod ipse palam declarat libro *de morbo sacro:* deinde vero philosophi, in Græcia potissimum maiori, cœpissent illam pseudodoxiam epidemicam arguere, & medicinam in libertatem adserere: videntur iidem philosopho-medici in alterum extremum fuisse delapsi, vt artem, experientia & ratione constantem, soliis ratiociniis implicarent, & experientiam illi postponerent.

XXVIII. Quum autem fieri non posset, vt philosophiæ naturalis tunc nascens studium satis solida principia discentibus adferret, plerisque sanitatis conseruandæ aut reparandæ indicationibus sufficientia: animaduertit Hippocrates illas suppositiones fallere debere, quum veram experientiam falsitatis arguere nefas sit. Puto id elucere ex modo laudati libelli* his verbis: *Medici quidam, itemque sophistæ, dicunt, quod impossibile sit medicinam cognoscere eum, qui non nouit, quid sit homo, & quomodo primum factus & compactus sit. Ego vero ea, quæ ab aliquo sophista aut medico de natura dicta aut scri-*

pta

pta sunt, minus censeo medicæ arti conuenire, quam pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifestum ac euidens cognoscere ex nulla parte aliunde contingere, quam ex medicina. Atque hoc tunc condiscere possibile est, vbi quis ipsam medicinam totam recte comprehenderit. — Atqui mihi necessarium esse videtur, vt omnis medicus de natura sciat, & omni studio annitatur, vt cognoscat, qualis sit homo ad ea, quæ comeduntur ac bibuntur, comparatus, & quid cuique ab vnoquoque contingat ac accidat.

* *de prisc. medic.* §. 36.

XXVIIII. Apparet, ni fallor, quo sensu Hippocrates naturæ cognitionem, & qualem, in medico requirat, scilicet eam, quæ per experientiam seu collectionem effectuum, quos singula extra nos posita in corpus nostrum edunt, comparatur. Et hoc pacto simul intelligitur, quo iure veteres Hippocratem rationalis medicinæ principem laudare potuerint: scilicet quoniam primus fuit ex iis longe clarissimis auctoribus, illius medicinæ partis, quæ victu morbos curat, qui, vt CELSVS * perite scribit, *etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ sibi cognitionem vendicauerunt, tamquam sine ea trunca & debilis medicina esset.* Dico autem, præeunte Celso, rationes a medico requisitas fuisse olim tantum in parte illa, quæ victu morbos curat, seu diætetica, easque tantum ab effectu singulorum, quæ vel intra corpus assumuntur, vel corpus exterius afficiunt, petitas.

* *præfat. libr.* I.

XXX. Adeoque Hippocrates a philosophia medicinam separauit hoc sensu, vt nihil voluerit ex philosophia ad medicinam a priori discendam adferri: ratio-

nalis autem medicinæ diæteticæ auctor illo dicitur intuitu, quod ex ipsis phænomenis, quæ praxis quotidiana suppeditat, colligendam esse philosophiam naturalem medico vtilem & necessariam suos admonuerit, & exemplo optimo in hoc studio præiuerit. Atque adeo physica Hippocratis doctrina nihil fuit præter collectionem obseruationum, per experientiam cognitarum, de effectibus rerum extra nos positarum, corpus nostrum, si vel intro sumta sunt, vel quocunque modo nos affecerunt, iuuandi vel lædendi viribus instructarum. Omnem autem speculationem, hos fines excedentem, inutilem medicinæ censuit, & ad sophistas amandauit.

CAP. II.

De dogmatibus Hippocratis physiologicis.

CONSPECTVS.

Hippocratem faciunt magnum anatomicum, circulique sanguinis probe gnarum. I.

Quibus argumentis hoc contendant. II. III.

Sed multis difficultatibus premitur hoc assertum. IIII.

An hominum cadauera secuerit. V-VIII.

Vrget naturæ cognitionem. VIIII.

Quid vero naturam dixerit obscurissimum est. X. XI.

Obiter de atheismo Hippocrati imputato. XII-XIIII.

An naturam Hippocrates intelligat animam rationalem. XV.

Quid de generationis negotio docuerit. XVI.

Feminis æque ac viris semen tribuit. XVII.

Quomodo formationem fœtus proposuerit fieri. XVIII.

Originem hominis ex ouo intellexit. XIX. XX.

Quid de nutritione & articulatione fœtus docuerit. XXI-XXIII.

Quando fœtus articulari incipiat. XXIIII.

Quam partus tempestiui causam dederit. XXV.

De partus tempore. XXVI.

An vterum humanum Hippocrates probe cognouerit. XXVII.

Speci-

I.

Quo vero melius cognoscamus qualis & quantus Hippocrates fuerit, iuuabit ipsum, secundum medicinæ singulas partes, considerare. Faciamus ab anatomes doctrina initium, in qua quidem disciplina perhibetur adeo omnia ad vnguem perquisiuisse, vt & sanguinis circulationem eum probe cognouisse LINDENIVS,* aliique, operose contenderint.

* qui nouem supra viginti disputationibus publicis id demonstrare conatus est, teste *Almelouenio in inuent. nouantiq.* §. 28. *p. m.* 226. Rarissime eas venales exponi idem testatur. Mihi videre illas nondum licuit.

II. Maxime vrgent quod Hippocrates, vbi de sanguine sermonem habet, sæpe meminerit alicuius περιόδου: quo eum manifeste designare circulum sanguinis contendunt, quoniam iugem sanguinis motum ab internis ad externa, & e diuerso, hoc est a centro ad circumferentiam, inculcat. At vero nemini Hippocratem sine præiudicio legenti obscurum esse potest, quod statuerit quidem dari fluxum & refluxum sanguinis: non autem illum a corde per arterias in venas, perque has ad cor reditum, sed per easdem semper venas, euripi in morem, fieri illum circulum intellexit: vt iam olim docuit ARCHIBALDVS PITCARNIVS.*

* Apud MANGETVM *in theatr. anatom.*

III. Eodem fine adducunt quod obseruauerit Hippocrates arterias a corde deduci, earum, vt & venarum truncos ad cor esse maximos, &, vt accuratum virum agnoscas, valuularum ad cor positarum cognitionem ipsum commendasse. At vero vt de valuulis obiici posset

set earum mentionem non nisi in libro manifeste spurio fieri: sic reliqua ita comparata sunt, vt ab eorum cognitione aut professione ad cognitionem circuli saguinis quicquam concludere nequeamus; quum manifestum sit etiam illos, qui circulationi ab Harueo propositæ acerrime contradixerunt, hæc omnia nouisse & docuisse.

IIII. Concipi autem mente nequit, qui fieri potuerit vt tam nobile dogma Hippocratis, si omnino tam notum scholæ eius fuit, quemadmodum contenditur, adeo cito aboleretur vt Polybus, discipulus, gener & successor Hippocratis, vt GALENVS* testatur, maxime genuinus, quique in nulla re ab ipso discessit, propalauerit a vero alienissimam doctrinam, de quatuor venarum paribus a capite ortis, atque per totum corpus dissematis, quam ARISTOTELES** benignius excusare non potest, quam ea coniectura, quod veteres venarum vias non nisi in extenuatis corporibus, vbi per cutem transparent, obseruauerint. Eadem vero doctrina totidem omnino verbis in Hippocrateis monumentis hodieque bis *** legitur: ætate vero Galeni etiam ter omnino exstabat: quo eodem teste discimus fuisse sua adhuc ætate medicos, qui se tum demum genuinos Hippocrateos existimarent, si inani & falso isti dogmati pertinaciter adhærerent.

* *procem. comment. I. in de natur. hum.* ** *histor. animal. III. cap. III.*
*** *de natur. hum. §. XX. pag.* 275. *de venis §. XI. pag.* 300. edit. Linden. tertium locum in secundo de diæta libro exstitisse Galenus indicat.

V. Possemus certo adserere Hippocratem hominum cadauera dissecuisse, si probari posset *librum de venis* esse genuinum. In eius enim principio hæc leguntur: *semen velut fauus ab vtraque vesica parte est*. Sed iam dudum GALENVS* illum catalogo τῶν προφανῶς νόθων, *manifeste spurio-*

ſpuriorum non obſcure inſeruit: & Galeno antiquior Erotianus plane ignorauit.

* *de placitis Hippocr. & Platon. lib. V. pag.* 300.

VI. Videtur clare colligi ex fine libelli *de oſſium natura* Hippocratem oſſa hominum tractaſſe, & forte ſceleton, vt hodie paſſim fit, vel ipſum poſſediſſe vel ſaltem alicubi vidiſſe. Sed ſi recte conſideremus libellum incertiſſimæ auctoritatis, apparet totam illam particulam a recentiori quodam auctore eſſe appoſitam, vt corrigeret quod breui ante de ſpinæ viginti oſſibus male fuerat traditum.

VII. Nec ſolus hic locus eſt qui, obiter inſpectus, ad ſceleta apud Hippocratem quærenda nos inducere queat; ſed conantur aliqui eadem, in ſubſidium vocato PAVSANIA,* ipſi vindicare. Sed omnino apud Pauſaniam nihil dici, quod ad ſceleton referri debeat; alio loco fuſius diſputaui.**

* *Libr. X. cap. II. pag.* 803.

** *hiſtor. anatom. Specim. I.* §. *XXVI.* vbi & alius Hippocratis locus expenditur.

VIII. Nihil itaque vereor profiteri de Hippocrate me nondum conuictum & certum eſſe quod homines diſſecuerit: quum nec in ſcriptis certa ac indubia argumenta occurrant, nec videam qui potuerit Hippocrates ſuperare illa impedimenta, quæ omnibus Græcis, humana corpora ſecturis, obiecta erant, quæque ſupra attigimus.

VIIII. Plura de Hippocratis anatome non addo & commode progredior ad phyſiologiam eius. Vrget ſcilicet quam multis locis, principium in medicina addiſcenda eſſe debere cognitionem naturæ: ſed oppido obſcurum eſt quid naturam dicat. Videtur autem commu-

nissima acceptio esse illa, quæ conformationem & constitutionem corporis, quoad singulas partes, denotat. Sic quando Hippocrates libelli de locis in homine procemium absoluit & nunc tractationem instituere vult; ita sermonem orditur: *Ceterum natura corporis, principium sermonis in arte medica.* Hanc expositurus statim incipit, initio a capite ducto, naturalem structuram & conformationem partium exponere. Eodem modo procedit, vbi de articulis spinæ * constitutum est agere. *Oportet autem*, inquit, *spinæ naturam, qualis est, noscere.* Et deinceps structuram eius anatomice exponit.

* *lib. de articul.* §. 41.

X. Atque his quidem locis apparet Hippocratem ad naturam maxime referre corporis structuram, adeoque eam disciplinam, quæ hanc scrutatur, impense commendare: veruntamen non vlterius, quam ad practicam vtilitatem pertineat: quod quidem clarius innotescit ex libro *de vetere medicina*,* vbi philosophos quosdam ac medicos longius euagatos coarguit, distinctionemque inter physiologiam medicam & philosophicam satis clare vrget. Sed illum locum iam supra ** vidimus, vbi quærebamus quomodo intelligendum sit quod Hippocrates medicam disciplinam a philosophia primus separauerit.

* *textu XXXVI.* Et quoniam hic liber est ex illis, quos aperte spuriis annumerauit Mercurialis, conferri meretur libri *de natura humana* initium, vbi in eundem sensum Hippocrates loquitur: de huius autem libri genuinitate, nemo, quod sciam, dubitauit.

** *Sect. III. cap. I.* §. 28.

XI. Naturis Hippocrates passim tribuit, quod sint morborum medicatrices. Hoc assertum variis, vt quisque hypothesi suæ conuenire arbitratus est, expositionibus varii tentauerunt & ad sua placita rapuerunt. Ego vero

vero ingenue fateor me nondum clare intelligere quaenam fuerint notiones illae, quas Hippocrates de naturis medicatricibus habuerit: praesertim quum ad hanc rem elucidandam longiori disputatione opus sit, qua quaeri & declarari debet quid Hippocrates de anima humana senserit, quidque sit calidum illud innatum, quod ab ipso scholae medicae acceperunt. Quo minus vero ad illam descendam, quaeque olim de hoc argumento meditatus & commentatus sum, nunc proferam, deterret me tum ipsius argumenti huius, prolixum sermonem postulantis, amplitudo, tum illa incertitudo de genuinis monumentis Hippocraticis, de qua antea conquestus sum.

XII. Multo minus immorari placet illi quaestioni, vtrum Hippocrates de DEO recte senserit? quum ad medicinae historiam parum faciat. Praecipuus certe locus ex quo vir Illustris D. NICOL. HIERONYMVS GVNDLING ostendit cum Heraclito communem errorem animo fouisse Hippocratem, desumtus est ex libro qui *de principiis*, vel, secundum alios, *de carnibus* inscribitur, quem Mercurialis tertiae classi, illorum scilicet qui Hippocratem auctorem non habent, adiudicauit. Et quum ipso principio libri auctor profiteatur se communem hypothesin aliquam nunc stabilitum ire: in eo repugnat sane alii adserto Hippocratis quasi characteristico, quo medicinam hypothesi non indigere contendit; illique communi veterum de Hippocrate traditioni, quod philosophiam a medicina seiunxerit.

XIII. Sunt quidem alia in scriptis Hippocrateis, praeter modo indicatum, loca, quae trahi in hunc sensum posse videntur, sed non aeque clara: quibus excusationem meliorem non inuenimus, quam, quod ingenue fatendum est, Hippocratem, vt hominem paganum, eximi non posse communi illo elogio, quo omnes

philoſophi veteres comprehenduntur, ſcilicet Paulino, quo vixiſſe dicuntur ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. Nam quum oppido pauci, ſi modo quisquam illorum, effugerint illum ſcopulum, ad quem hærentes Deum materiæ confundebant, ipſumque animam mundi ſtatuebant: apparet quam late illud falſæ philoſophiæ venenum fuerit diſperſum.

XIIII. Ceterum abſit vt Hippocratem profeſſis atheis annumerari ſinamus. Tot inſunt ſcriptis eius documenta, quæ pietatem, quanta in hominem paganum cadere poteſt, ſummam ſpirant, vt iniuſtiſſimi ſimus oporteat, ſi ipſum alio ſenſu, quam qui calamitoſam conditionem inuoluit, id eſt homini ſine concurſu reuelationis nullo pacto diſcutiendam caliginem, hac accuſatione onerari vellemus.

XV. Sæpius mirari ſubit aliquos noſtri æui ſcriptores, qui Hippocrati tam ſollicite vindicare ſtudent illam hypotheſin, quæ animam hominis rationalem & naturam idem eſſe ſtatuit. Si clariſſime demonſtratum id dederint, nihil aliud, opinor, conſequentur, quam vt ſe impietatum Spinoziſmi ſuſpectos ſpontanea confeſſione reddant. Sed & difficillimum puto illum conſenſum Hippocratis euincere: ſupponit enim hæc demonſtratio vt prius Hippocrati vindicetur eadem idea animæ rationalis, quam nos habemus: quod quidem non facillimum factu exiſtimo.

XVI. Sed iuuabit dogmata quædam Hippocratis phyſiologica propius intueri, ſumto ab iis, quæ de hominis generatione tradita leguntur, exordio. Et quoniam longum eſſet ſingulorum adſertorum genuinitatem hic examinare, teſtimonia vbi exſtent accurate indicaſſe mihi nunc ſufficiet. Semen* viri docuit prouenire ab omnibus corporis partibus, tam ſolidis quam mollioribus & humi-

humidis: ita vt id quod robuſtiſſimum eſt ſecernatur. Illud vero ſecretum ab omnibus partibus, præcipue vero a capite, ad medullam ſpinalem confluere, hinc ad renes, viis ab vrinariis quidem diuerſis, ſed contiguis, per venas deferri; per ipſos teſtes autem, beneficio neruorum tenuium ac crebrorum, in pudendum deduci. Hos neruos, dum aliquantulum teruntur, caleſcere ac impleri: hinc humidum in corpore caleſcere, diffundi, a motu conquaſſari ac ſpumeſcere.

* *de genitura*, §is quinque prioribus *ed. Linden.*

XVII. Feminas * non minus viris ſemen emittere: quod ſi cum virili mixtum in matrice retineatur, conceptionem fieri docet: ſi effluxerit, irritum eſſe coitum. Ceterum in maſculo & femina genituram eſſe femineam & maſculam: quod ſi igitur ab vtrisque fortius ſemen emittatur, maſculum concipi: ſi debilius femininum.

* *ibidem* §is quatuor poſterioribus.

XVIII. Vtraque vero genitura * vtero retenta ibidem miſcetur, coaceruatur & craſſa per calorem redditur: deinde ſpiritum concipit, vtpote in calido exiſtens, & matre reſpirante. Vbi vero ſpiritu repleta eſt, viam hic ipſe ſibi foras facit, & per mediam genituram erumpit. Quum autem ſpiritui calido via foras facta eſt, rurſus alius frigidus a matre inſpiratus ſubit: atque ſic per vices ſpiritus omni tempore emittitur, nouusque attrahitur per fiſſuram, vnde nutritur. A ſpiritu hoc inflata genitura pelliculam acquirit: circumtenditur enim quod forinſecus circum ipſum eſt, continuumque euadit, vtpote viſcoſum exiſtens, quemadmodum panis caleſcens & inflatus eleuatur: qua parte vero inflatur, iſthic pelliculæ ſpecies excitatur & conſiſtit. Per illam tamen pelliculam, quæ ad paucitatem & rotunditatem redactam genituram includit, ſpiritui tranſitus extra introque permittitur.

* *de natura pueri* §is quatuor prioribus.

XVIIII. Vnde hoc didicerit non diſſimulat.* Obtigiſſe enim ſibi conſpiciendam genituram ſex dierum, a matrice feminæ cantricis eliſam, quam conſpexit *velut ſi quis ouo crudo externam teſtam circumcirca adimat, in interna vero pellicula incluſus liquor pelluceſcat -- ruber erat liquor & rotundus. In pelliculis vero fibræ quædam albæ ac craſſæ ineſſe videbantur -- iuxta medium vero tenue qui eminebat, quod mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum ſane ſpirationem extra & intro primum facere apparebat.*

* *Ibidem* §. 4.

XX. Atque hæc ſunt verba, quibus doctiſſimus ALMELOVEENIVS* putat probari poſſe veteribus veſiculas illas ſeminales, quæ oua ab hodiernis medicis vocitantur, deſcripta & cognita fuiſſe, etſi tam exactam, qualem nos habemus, fuiſſe cognitionem minime contendit. Quod eo libentius concedimus, quum ipſemet Hippocrates deinceps** ad experimenta, in ouis a gallina incubatis inſtituenda, diſerte prouocet.

* *Inuent. nou-antiq.* §. *XV.*
** *Ibidem.* §. 35. 36.

XXI. Quomodo conceptus fœtus nutriatur, ex his eius verbis colligetur:* *Sanguis a toto corpore mulieris deſcendens in orbem forinſecus pelliculam circumſtat, ſimulque cum ſpiritu ſanguis intra per pelliculam trahitur qua parte perforata eſt, congelaturque & futuro animali augmentum præbet. Cum tempore autem aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circumtenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autem & hæ ab vmbilico protenſæ & inter ſe mutua ligamenta habent. Quum vero iam hoc factum eſt, ex deſcendente a matre ſanguine & congelato* (πηγνυμένου) *caro ſit. Iuxta*

Iuxta mediam autem carnem vmbilicus exit , per quem ſpirat ac alimentum & incrementum capit.

* *Ibidem* §. 5.

XXII. Dictam modo carnem, id eſt prima fœtus rudimenta, temporis progreſſu augeſcentem, a ſpiritu articulari docet, & abire in hac vnum quodque ſimile ad ſimile, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidum ad humidum,& vnum quodque in propriam regionem, iuxta cognationem ad id a quo genitum eſt , ita vt quæcunque a denſis genita ſunt denſa euadant , quæcunque ab humidis, humida fiant: & reliqua iuxta eandem rationem procedant. Hæc vero vt eueniant omniaque inter ſe coarticulentur, ſpiritum (πνοὴν) efficere. *Nam inflata diſparantur omnia , inquit, iuxta cognationem.* Quod oraculum vt melius intelligamus, experimentum inſtituere iubet, quo inflationis effectus a ſpiritu in oculos incurrat. Scilicet veſicæ iubet fiſtulam alligare, & per hanc imittere in veſicam terram & arenam & plumbi tenuia ramenta, inſuperque infuſa aqua in fiſtulam inflare: quo futurum pollicetur primum quidem vt illa aquæ permiſceantur, deinde vero temporis progreſſu inflata ſecedant, abeatque plumbum ad plumbum, arena ad arenam & terra ad terram.

* *ibid.* §. *octauo & nono.*

XXIII. Quod ſi cum his ex vnò libro adductis alia Hippocrati tributorum librorum loca * contuleris, facile colliges ſpiritus efficaciam ad articulationem illam peragendam latius patere : neque ſolum aerem , quatenus miſcet & quaſi conturbat humorum maſſam, conſiderari debere : verum etiam quatenus eſt ignis & aquæ vehiculum, & cum ipſo anima irrepit, & in corpore ſenſim augeſcit.

* vide locum inſignem *de diæta I.* §. 18. 19. qui liber,ex *Mercurialis* cenſura, ad illos pertinet, qui non ab ipſo quidem Hippocrate

pocrate profecti, sed ad sensum & dogmata eius a filiis vel discipulis elaborati sunt: vt & ipse ille *de natura pueri*, ex quo superiora retuli, nuncque referre pergam.

XXIIII. Hanc coagmentationem * & coarticulationem incipere statuit in femella quidem, vt longissime, quadraginta duobus a conceptione diebus: in masculis vero, vt longissime, triginta: atque pro eo etiam purgationes a partu tardius aut citius perfici, vt puerpera vel filium vel filiam enixa fuit.

* *de nat. puer. §. X. & XIII. XIIII.* Conf. *de diæt. I. §.* 19. vbi aliqua differentia notatur, forte librariorum culpa in codices introducta. Causa, cur non omnes fœtus æque cito exornentur & discriminentur, hoc loco adiicitur: *prout singuli & ignem & alimentum fuerint nacti.*

XXV. Cur fœtus decem mensibus exactis in lucem edatur *, causam adsignat defectui nutrimenti: quem sentiens fœtus calcitret membranasque disrumpat: quod iterum exemplo pullorum volatilium ex ouis exclusorum comprobat.

* *de nat. puer. §.* 40. 41.

XXVI. Vt partus legitimus beneque vitalis fiat, requirit *, vt fœtus periodum XXXX. dierum in vtero septies exegerit: quo tempore nati satis censentur robusti, vt plerique eorum possint superuiuere. Sed & tolerabilem esse partum septimestrem, scilicet qui diebus CLXXXII & paulo plus dimidio diei exactis, in lucem editur: quorum aliqui durare obseruantur. Scilicet septem mensibus exactis ad perfectionis principium fœtus peruenit, & pelliculæ, in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum in frugibus spicarum membranæ, laxari incipiunt. Quod si vero contingat, vt illo tempore fœtus validius se mouere & exitum quærere incipiat: neque tamen separandis & perrumpendis membranis sufficiat, delassatum illum ægrotare & quiete per quadraginta dies indi-

indigere. Quod si vero contingat ante exactum hoc refectionis tempus partum fieri octimestrem; talem negat posse esse vitalem. Optime autem cum fœtu agi, si nec nono mense prodeat, sed iterum xxxx diebus delitescat.

* libris *de partu septimestri & octimestri.* Quisquis accuratius hæc & ad calculos reuocata noscere cupit, adeat PROSPERI MARTIANI in hos libros annotationes, vel aliorum, qui de hoc argumento ex instituto scripserunt, lucubrationes. Valde autem multas calamitates & rixas inter homines hoc nudum, nullaque idonea ratione suffultum, Hippocratis placitum attulit, postquam veteres ICti illud satis inconsulte arripuerunt, ipsique legis auctoritatem addiderunt. Sed hodie forte nemo superest, qui tam male fundatæ sententiæ amplius adhæreat.

XXVII. Quando rationem dare nititur, qui fiat, vt ab vno coitu gemelli nascantur, hanc adducit *: *Vteri sinus frequentes & curuos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudendo:* quod quidem anatomici considerent, quam recte sit dictum de humano vtero: nobis iam non licet esse prolixioribus.

* *de nat. pueri §. XXXXIIII.*

XXVIII. Quærit etiam, qui fiat, vt nati modo huic modo alteri parenti similes sint: cur quidam coniuges plerumque filios generent, alii filias: de quo referre magis forte curiosum esset quam vtile. Non possum tamen, quin occasione hac ex diuo HIERONYMO * adducam Hippocrateum quid, de quo iam non memini me in scriptis eius quicquam legere. Sic autem habet: *Scriptum reperitur in libris Hippocratis, quod quædam suspicione adulterii fuerat punienda, quum pulcerrimum peperisset vtrique parenti generique dissimilem, nisi medicus memoratus quæstionem soluisset, monens quærere, ne forte talis pictura esset in cubiculo: qua inuenta mulier a suspicione liberata est.* Memorabilis videtur locus, quoniam, mihi saltem, nondum occurrit antiquius vesti-

gium medicinæ forensis, quam quod in hac narratione satis clarum conspici existimo.

* *Quæst. Ebraic. in Genesin pag. 222. edit. Froben.* Historiam haud multum dissimilem legimus apud GALENVM *de theriac. ad Pisonem.* Is vero antiquam vocat historiam, sed Hippocratem auctorem non nominat. Confer, si placet, IOAN. BAPTIST. SYLVATICI *histor. medicin. VI.* qui ex Galeno eandem repetit, sed nec ipse se apud Hippocratem legisse aliquid de eo memorat.

XXVIIII. Hæc paulo latius edisserere visum fuit, vt specimen physiologiæ Hippocraticæ darem: nunc brevius strictiusque nonnulla attingam. Ante omnia notandum est, sæpe apud Hippocratem vno generali nomine diuersas res designari: cuiusmodi sunt vocabulum φλέψ, quod non solum *venam*, verum etiam *arteriam*, quin omnino *neruum* denotat; quemadmodum nobis plene persuadent multa exempla, quæ quidem desideranti suppeditabit doctissimus & Hippocratis omniumque antiquorum medicorum studiosissimus IO. ANTONID. VAN DER LINDEN. * Non minus late patet significatus vocabuli νεῦρον, quod *neruum* exponimus, quo designantur aliquando nerui illi, quos nos hodie vocamus, verum sæpissime ligamenta & tendines. Quin ipsum vocabulum αἷμα non idem vbique valet, sed aliquando etiam pro pituita, seu sero, quam nos hodie lympham vocamus, accipitur.**

* *Medicin. physiolog. cap. XVI. pag. 819. seqq.*

** docet hoc exemplum, quod *de glandulis* §. 1. legitur, vbi in descriptione earum commemorat quod φλέβας, vasa crebra habeant, *si vero disseces, sanguis largus erumpit*, αἱμοῤῥαγίη λάβρος, *specie albus & velut pituita*, οἷον πλέγμα. Qua occasione notamus veteribus aliquem subinde sermonem esse de sanguine albo. HOMERVS *Iliad.* E *v.* 340. & 416. diis immortalibus talem tribuit. Apud PHILOSTRATVM *de vita Apollon. Tyan. Lib. III.* 27. adducuntur Indi sapientes, qui Apollonium docent margaritas oriri ex sanguine albo ostrearum erythræi maris.

Et

Et forte pretium, quod hominum æstimatio margaritis imposuit, non minima ex parte debetur persuasioni isti, quod originem immortali naturæ non dissimliem nactæ sunt. Forte etiam antiquiores Aegyptii de sanguine albo aliquam doctrinam habuerunt. Docet enim CHAEREMON *Stoicus*, a D. HIERONYMO *aduers. Iouinianum II. pag.* 78. 79. citatus, credidisse Aegyptios sacerdotes lac esse sanguinem colore mutato. Præsens vero Hippocratis locus persuadet vel ductum quemdam excretorium, forte pancreatis, vel vas lymphaticum discissum auctori libri obseruationem illam suppeditasse.

XXX. Quid de arteriis cognitum habuerit, docere potest sequens locus : *Aliæ duæ venæ iuxta tempora feruntur, in medio temporum & aurium, quæ premunt oculos & semper pulsant. Solæ enim hæ ex venis sanguine non rigantur: sed auertitur ex ipsis sanguis. Qui autem auertitur influenti occurrit, & qui auertitur, volens discedere, qui vero superne influit volens infra procedere, hic impelluntur ac diffunduntur, ac mutuo circumagitantur & pulsum venis exhibent.*

* *de locis in homin.* §. 6.

XXXI. Nihil frequentius est apud Hippocratem mentione spirituum, vt partim ex antecedentibus patebit. Sed obscurissimum est quid spirituum nomine denotare velit. Certe fluidum illud nerueum, cui nostro æuo id nominis tribuitur, non possumus Hippocrati secure tribuere, quum de cerebro parum vero consentanea apud ipsum legamus. Vtitur autem diuersis vocabulis ad spiritus designandos. Modo enim πνεῦμα, modo πνοὴν, alio tempore φύσαν vocat spiritum, & singulis in negotio tam sanitatis quam morborum partes suas tribuit. Ex plurium locorum consideratione videor mihi intelligere, spiritus Hippocrati designare frequentissime aeream quandam substantiam, respirando in corpus attractam, eiusque omnem substantiam intime subeuntem, ipsique se permiscentem : de quo plura cupien-

pientem remitto ad doctissimos viros ANVTIVM FOESIVM,* IOAN. GORRAEVM ** & FR. VALLERIOLAM:*** vt & Hippocratis commentatores.

* *in Oeconom. Hippocr.* vocibus πνεῦμα, φῦσα.

** *in definit. medic.* voce πνεῦμα.

*** *in locis medicin. communibus libr. I. cap.* 16. quo loca Hippocratis vno intuitu considerare licebit.

CAP. III.

De pathologia & prognosi Hippocratis.

CONSPECTVS.

Hippocrates alicubi videtur omnes morbos a flatibus deducere. §. I.
Exempli loco datur pathologia febrium intermittentium. II - V.
Sed alibi febres ad humores, seorsim bilem, refert. VI.
Apoplexiae & hydropis generatio secundum Hippocratem. VII.
Nec non morbi sacri. VIII. VIIII.
A quo Hippocrates caussam diuinam excludit. X.
An omnino Hippocrates negauerit Deos inducere homini morbos. XI. XII.
Quid τὸ θεῖον *in morbis dixerit.* XIII. XIIII.
An astris aliquid in hoc negotio tribuerit. XV.
Aeri, aquis, locis plurimum adscripsit. XVI.
Nec minus quotidiano victui. XVII.
In caussis morborum proximis detegendis parum profecit. XVIII.
Quid veterum diligentia in pathologia praestiterit. XVIIII.
Historiam morborum recte condere allaborarunt. XX.
Exitus singulorum adnotarunt. XXI.
Hinc orta est doctrina de crisibus. XXII.
Et diebus criticis. XXIII.
Quorum rationes scrutari Hippocrates supersedit. XXIIII.
Origo huius dogmatis ad Pythagoram & Aegyptios refertur. XXV.
Cur nobis crisium obseruatio in plerisque non respondeat. XXVI.
Crisium doctrina aliorumque signorum obseruatio inseruiebat prognosi formandae. XXVII.
Pulsuum signa Hippocrates parum attendit. XXVIII.
Plura ex vrina aliisque excretis obseruauit. XXVIIII.
Denique nihil quae in aegroto sunt, vel ab eo fiunt, neglexit. XXX.

Neque

Neque tamen nimium his tribuit. XXXI.
Quamquam non deerant Hippocrati in hoc valde dissimiles. XXXII.
Vnde factum videtur vt signorum doctrina ex eo magis coleretur. XXXIII.

I.

Atque, vt hinc ad pathologiam transeamus, flatibus, φύσαις, tantum tribuisse videtur vt plerorumque, si non omnium, morborum causas inde deducere ausus sit, peculiari libro * de hoc argumento conscripto. Ex quo clarissime patet id quod extra corpus aer vocatur, idem intra corpus delatum flatus & spiritus auctori vocari.

* videatur libri *de flatibus* conclusio, quae hunc in modum scripta est: *hactenus morborum omnium causas flatus esse demonstraui: id enim a principio facturum me receperam.*

II. Quo vero facilius intelligatur pathologia Hippocratis flatulenta, videbimus quo pacto febrium intermittentium generationem describat.* Supponit has euenire hominibus mala diaeta vtentibus, id est, vt ipse explicat, cibos potusque iusto plures & varios adsumentibus. *Cum multorum autem*, inquit, *ciborum ingestione necesse est & multum spiritum ingredi. Omnia enim quae eduntur & bibuntur spiritus corpori inferunt, aliquando plures, aliquando etiam pauciores. Id autem inde manifestum fit, quod plurimis post cibos & potus eructationes euenire solent, sursum excurrente nimirum aere incluso, vbi bullas, quibus inclusus fuerat, perruperit.* Ventriculo adsumtorum & spirituum copia sic extento, ipsa multitudine exitum remorante, cibi potusque diutius restitant & aluus inde clauditur: quo facto *per vniuersum corpus permeant flatus, sanguineque plenas corporis partes maxime petentes, eas frigefaciunt: frigefactis autem his locis, vnde fontes & radices sanguinis prodeunt, per vniuersum corpus horror consequitur: quantoque ma-*

iori impetu multitudinis & frigiditatis ipsi flatus praecelluerint, tanto maior fit & horror. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt, sanguis enim praesentis horroris timore perculsus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos: decedente itaque ab extremis corporis partibus sanguine viscera & carnes contremiscunt -- -- & inflammantur.

* *de flatibus* § 9. 10. 11.

III. Quo autem pacto post horrorem & frigus calor insurgat, tandemque corpus in sudores exsoluatur, ex eodem fundamento deducit.* *Quando autem*, inquit, *congregatus fuerit cumulatim plurimus sanguis, calesit rursus ipse aer, qui antea sanguinem infrigidauit. Nimirum a calore multo victus accensusque ac velut igneus factus, per omne corpus calorem spargit, cooperante ei in hoc etiam ipso sanguine. Liquefit ergo quicquid ignea vis illa attigerit, fitque inde spiritus. Qui cum ad corporis meatus irruerit, sudores fiunt; siquidem spiritus compactus in aquam transmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem plane modo, quo a feruentibus aquis vapor eleuatur, si obstaculum habeat, ad quod impingere oportet, condensatur, guttaeque destillant ab his corporibus, quibus vapor ipse fuit impactus.*

* c. l. §. 12. 13.

IIII. Ne vero aliquid desit pathologiae huic, etiam pandiculationum & oscitationum in paroxysmi initiis, vt & capitis doloris rationes ex supposita flatulentia reddit.* *Oscitationes*, inquit, *praecedere solent febres: siquidem multus aer coaceruatus, cumulatim superna petens, commouet ac diducit os, quum per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodum enim ab aquis in lebete feruentibus vapor multus eleuatur: sic & corpore calefacto penetrat per os aer conuolutus & quadam vi erumpens.* Cephalalgiae vero rationem ita reddit: *Sanguinis transitus in capite magna angustia coarctantur: repleti enim sunt multo*

aere:

aere: cuius abundantia & conclusio dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipse natura calidus existens, vi coactus per angustam viam transire celerrime non potest, quum multa impedimento sint obstacula & oppilationes, quapropter etiam pulsus fiunt circa tempora.

* *ibidem* §. 12. & 13.

V. Vidimus theoriam febrium ex libro Hippocrati tributo, si non iuste, tamen antiquissimo: & forte tam bene cohærentem, vt cum multis, hoc sæculo, μετὰ πολλῆς φαντασίας, proditis, de prærogatiua certare posse videatur: *præsertim cum Britannos & Batauos quarundam assertionum patronos acerrimos, viros doctissimos & orbi notissimos, habeat: vt de nouitatis etiam gratia, post tot medici dogmatis μεταμορφώσεις, gloriari posse videatur forte non paucis. Sed ingenuum historicum non decebit dissimulare quod liber *de flatibus*, ex quo iam retulimus, Mercurialis quidem iudicio, sit ex illorum numero, quos ipsemet Hippocrates non perfecit: doctissimi autem & optimo iudicio cuncta proferentis D. D. CLERICI sententia pariter reponatur in illorum censum, qui ad Hippocratem minus secure referri possunt.

VI. Accedit huc quod Hippocrates aliis in libris, de quorum genuinitate minus dubitatur, febrium generationem potissimum in humores, & seorsim in bilem, reiiciat. Instar omnium videatur liber *de natura humana*,* vbi sic scribit: *febres plurimæ a bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, continens, quotidiana, tertiana, quartana.* Quo pacto autem hæc generatio intelligenda sit, &, quod hæc maxima sit germana Hippocratis doctrina, legatur, si placet, apud PROSPERVM MARTIANVM **

* *§. XXVII. seqq.*

** *in Hippocrate explicato* ad *l. c. p. m.* 18. *seqq.* Adde locis ibi citatis *de affect. §. XI. de victu acut. §. XXXIIII.*

VII. Vno

VII. Vno vel altero specimine pathologiam Hippocratis porro illustrabimus. Apoplexiæ generationem in nullo genuinorum scripto inuenio traditam, sed in libro *de glandulis*,* quem classi quartæ Mercurialis tribuit, hanc inuenimus doctrinam: *Cerebrum si rodatur, multam turbationem sustinet, mens desipit* (ἀφρονέει, *non intelligit*,) *& cerebrum conuellitur, totumque hominem trahit, qui in se ipso vocem non edit, ac suffocatur: atque huic affectioni apoplexia nomen est.* Hydropis generationem sequentem in modum ** exponit: *Procedit potus in ventriculum, & vbi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad venas & ad omentum & in decliue deorsum, & in scrotum & ad crura pedesque. Si vero ex aqua multa morbus obortus fuerit, procedit de ventriculo, & semper ad splenem venit de potu, vbi homo biberit. Contingit autem in hoc morbo --- vt vesica & ventriculus non iusto modo excolent, neque conueniente diata homo vtatur. At splen subægrotans a ventre de potu trahit. Morbo autem suborto scrotum pellucidum fit, clauiculæ vero & collum & pectora attenuantur: colliquantur enim ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ sunt.*

* §. XI. p. 419. ed. Lind. ** de morbis IV. §. 32. 33.

VIII. Morbi sacri causam cerebro adscripsit,* quod idem aliorum maximorum morborum causam esse asserit. Cerebrum membranæ interpositu in dextram & sinistram partem diuidi: illudque subire duas venas, alteram ab hepate, alteram a liene. In hanc a liene venam spiritus attracti copiam deferri, sicque cerebro suppeditari: ex quo clarum est Hippocratem arteriam intelligere; etsi obscurum manet, cur a liene arteriam deriuarit. Habere autem cerebrum suas expurgationes, quæ pro eo, ac vel nimis parce vel copiose, in hanc vel illam partem fiunt, ibique decumbunt, morbos ingenerant. Optimum esse si pi-

si pituita superflua ad superficiem corporis deponatur: *quibuscunque enim pueris erumpunt vlcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui saliuosi fiunt ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facillime degunt. — Qui vero mundi sunt & neque vlcus vllum, neque mucus, neque saliua vlla prodit, neque in uteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, vt ab hoc morbo corripiantur.* Si igitur pituita frigida descendat ad dictas venas, *homo mutus fit & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur & manus conuelluntur & oculi distorquentur, & nihil sapiunt. Aliquibus etiam stercus inferne secedit.*

* *Libro de morbo sacro* §. *VII.*

VIIII. Quomodo vero singula hæc perpetiantur, deinceps enarrat.* *Mutus quidem fit, quum pituita derepente in venas illapsa aerem excluserit. Quum enim accipit homo per os & nares spiritum, primum quidem ad cerebrum venit, deinde vero in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad venas. Ex his vero ad reliquas partes in venas dispergitur, & quantum quidem eius ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud confert: idem & præstat, qui ad pulmonem venit. Qui vero ad venas peruenit aer, confert ad ventriculos ingressus & ad cerebrum; atque sic sapientiam & motum membris exhibet. Quare vbi fuerit exclusus a venis præ pituita, eumque non susceperint, mutum ac desipientem* (ἄφρονα, sensu & intellectu priuatum, vt supra,) *hominem reddunt. At vero manus impotentes fiunt ac conuelluntur sanguine quiescente, &, dum non diffunditur velut solebat. Oculi quoque distorquentur aere a venis excluso, & constringuntur. Spuma vero ex ore, prodit ex pulmone. Quum enim spiritus non ingrediatur in ipsum spumescit & ebullit, velut emoriens. Stercus vero subit, dum violenter suffocatur. Suffocatur autem hepate &*

ventre sursum ad septum transuersum irruentibus, stomacho ventris concluso. Irruunt autem, quum tantum spiritus in os non ingreditur, quantum solebat. Calcitrat autem pedibus, quum aer in membris conclusus fuerit, & foras penetrare non poterit prae pituita, verum exsiliens per sanguinem sursum ac deorsum, conuulsionem ac dolorem inducit, & propterea sane calcitrat. Porro omnia haec patitur, quum pituita frigida defluxerit in sanguinem calidum existentem; perfrigerat enim & sistit sanguinem. — Deinde temporis progressu, quum pituitae fluxus dispersus fuerit per venas, & admixtus sanguini, multo existenti ac calido, si sic superatus fuerit, venae aerem suscipiunt, atque ita aegri resipiscunt. *

* *Ibidem*, §. 8. Studio autem tam multa adscripsi, quia simul physiologiam Hippocratis hic locus non parum illustrat.

X. Dum igitur has in corpore subsistentes causas inuenisse se putat Hippocrates, serio & grauiter illos reprehendit, qui, hunc morbum aliis diuiniorem rati, sacrum illum adpellauerunt, & incantationibus magicis, certisque expiationibus, eradicare aggressi sunt. Apparet ex illo sermone ab aliquibus ad Apollinis Nomii iram relatum eum fuisse: alios matrem deorum causam eius perhibuisse: fuisse qui Neptuno aut Marti irascentibus illius causam adscriberent: alios denique qui Proserpinae insidias, vel heroum insultus, accusarent. Tandem subiungit:* *Non tamen ego puto hominis corpus a Deo inquinari, sordidissimum scilicet a purissimo. Verum etiam si contingat ab alio inquinari aut quid perpeti, cupierit vtique a Deo purgari ac purificari magis quam inquinari. Deus itaque est, qui maxima ac sceleratissima peccata purgat ac purificat & liberatio nostra existit.*

* *l. c.* §. *IV.* Non reticere hic possum vnde Hippocrates theoriae suae tantum confidat. Nimirum §. 13. ita scribit: *Cognouerit autem hoc ipsum quis maxime ex ouibus & praesertim capris hoc morbo correptis: caprae autem frequentissime corripiuntur. Si enim caput*

caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum esse & sudore refertum, ac male olens. Et in hoc nimirum cognosces, quod non Deus corpus affligat, sed morbus. Sic vero se res habet etiam in homine. En anatomiæ, quæ hodie practica vocatur, rudimentum in schola Hippocratis.

XI. Commode progredimur ad indicandum quid in morborum causis designandis Hippocrates notatu dignum offerat. Et quoniam vidimus ipsum aperte negantem, quod DEVS morbum sacrum faciat: non iniuste quærere licebit an omnino nullum morbum à DEO excitari docuerit? Certe in libello, qui *de virginum morbis* inscriptus est, ridet illos, qui affectus earum hysterico-melancholicos Dianæ vel dæmonibus tribuunt, vatumque monitu donaria & sacrificia templis inferunt; potiusque suadet menstruum negotium expedire, & quantocyus nubere: ita enim fore vt grauiditas omnibus his malis finem afferat.

XII. Non alium in morem ratiocinatur, vbi de Scythis dicit* effœminatis, quod in gente sua tales magnopere colantur & obseruentur, quoniam persuasi sint Scythæ, causam illius affectus ad Deos esse referendam. Hippocrates autem profitetur: *mihi vero hi affectus diuini quidem videntur, sicut & reliqui omnes, neque vllum aliquem alio esse diuinorem aut humaniorem, sed diuinos omnes: verum vnusquisque eorum suam propriam habet naturam: neque aliquis citra naturam accidit.*

* *de aeribus, aquis, locis* §. 49. *seqq.* Agit de iisdem effœminatis s. eunuchis Scytharum, HERODOTVS *lib. I. p. m.* 23. *ed. Camer.* Vocari eos ἐναρέας, habitosque fuisse ἀνδρογύνους, (conf. lib. IV. p. m. 126.) testatur. Causam autem referri in iram Veneris Vraniæ, cuius templum Ascalone in Syria quidam ex Scytharum exercitu spoliauerint, quare non solum his, verum etiam horum posteris, ἐνέσκηψε ὁ θεὸς θήλεαν νοῦσον *morbum effœminatum inflixit.* Interim omnes Scythas eiusmodi

quid paſſos valde reuereri, vatumque eos loco habere, eodem teſte confirmatur.

XIII. Quum hæc loca clarum faciant, quam alienus ſit Hippocrates ab illa ſententia, quæ morbos ad deum auctorem refert: contrarium perſuadere videntur duo alii textus, vbi τὸ θεῖον obſeruandum medico inculcat. Horum primo* inquit: *de muliebri natura ac morbis hæc dico: maxime quidem numen*, τὸ θεῖον, *in hominibus cauſam eſſe. -- -- Oportet igitur eum, qui hæc recte tractare velit, primum quidem ex diis ordiri.* (ἀπὸ τῶν θείων ἄρχεσθαι) Parum me moueret hic textus, vtpote ex libro dubiæ auctoritatis, & in tertiam claſſem a Mercuriali reiecto; præſertim quum in toto libro deinceps ne verbulum quidem de hoc diuino ſequatur; vt videri poſſit ab aliena manu inſertum: ſed magis ſuſpenſum tenet alter, ** vbi hunc in modum ſcribit: *ſimul vero & ſi quid diuini in morbis ineſt, etiam huius prænotionem ediſcere medicus debet.* Hic enim textus, quum in libro legatur, quem Hippocratis eſſe nemo dubitauit; paucis de eo oportebit diſpicere.

* *de natur. muliebri §. 1.* ** *Prænotion. §. 1.*

XIIII. Dicere autem licebit vel Hippocratem prænotiones illas iuuenem ſcripſiſſe, deinceps autem mentem mutaſſe: vel cum GALENO* intelligere debemus τὸ θεῖον denotare peculiarem aeris nobis circumfuſi conſtitutionem morboſam. Conferat, qui plura volet, IO. FERNELIVM** & HIERON. IORDANVM:*** quorum ille, Galeno accedens, τὸ θεῖον exponit, *aeris conditionem, non eam ſane quæ in primis eſt qualitatibus, ſed multo præſtantiorem occultioremque, quam morbidam excretionem Hippocrates appellauit:* hic, præceptorem CONRINGIVM, qui & operi præfatus eſt, ſequutus, aliquid naturæ vires excedens.

* *Comment.*

* *Comment. in hunc librum.* Vtitur autem Galenus illo potissimum argumento, ad fidem, in quæstione facti, vt opinor, sufficienti, quod Hippocrates, nullo suo libro, vllius causam ægrotationis in deos refundat. Quin *libro de victu acutor.* §. *VIII.* de sideratis agens, quos Græci βλητοὺς, tamquam a sidere tactos & percussos, vocauerunt, causas morbi naturales indicauit: & in libro *de morbo sacro* multis hanc sententiam improbauit. Quod vero merito videtur derìdiculum iudicari debere scriptorem, commendantem rei cognitionem, quam nullo pacto docuerit: Galenus suam sententiam ex eo firmat, quod Hippocrates circa finem libelli pauca de aeris conditione, tamquam in genere, loquutus, reliqua ex amplis Epidemiorum commentariis peti voluerit: quos propterea veteres interpretes huic prognosticῷ libro statim subiunxerunt: quod & se imitari ex eadem ratione Galenus profitetur.

** *de abditis rerum caussis cap. X.*

*** peculiari tractatu *de eo, quod diuinum aut supernaturale est in morbis humani corporis.*

XV. Videri posset Hippocrates astris, eorumque influxui, aliquid singulare hic tribuere voluisse, adeoque astrologiam, aut saltem astronomiam, commendare; præsertim quum passim pleiadum, vel caniculæ, ortum commemoret, morborumque simul ingruentium cateruam enarret: sed nullus mihi obtigit locus, quo horum alio, quam temporis designandi, simulque tempestatum tunc sollemnium, fine meminerit.

XVI. Sed aeri, eiusque per anni tempora diuersæ vicissitudini, vt & variæ eiusdem constitutioni, secundum locorum ad diuersos ventos positum, ipsorumque ventorum diuersitati, nec non humanorum corporum secundum ætates variæ dispositioni, Hippocratem plurimum tribuisse, omnibus, qui vel aphorismos eius legerunt, notissimum esse puto: quare his nihil immorabor. Testes huius obseruationis Hippocraticæ, præ reliquis eius monumentis, erunt libri pulcerrimi, *de aeri-*

bus, aquis & locis, vt & illi, qui inſcribuntur *de popularibus morbis:* quos ſi quis cum fructu legere, in ſua quisque patria, velit, geographiæ phyſicæ rationem habeat neceſſe eſt, vt intelligere poſſit, quantum diuerſa climata obſeruationes hasce varient. Neque minus reſpicere debet ad viuendi genus, quo illi populi, inter quos Hippocrates degebat, vſi fuerunt, a noſtro in multis valde diverſum. Hoc ſi diligenter fecerimus, plus nos hæc induſtria, ad intelligendum Hippocratem, fructumque ex eo capiendum, iuuabit, quam multorum commentatorum lectio potuerit.

XVII. Neque ceterorum, quæ ad victum pertinent, rationes habere in morborum cauſis deſignandis, Hippocrates neglexit: quod maxime ex eo elucet, quoniam curandorum morborum, vt infra eluceſcet, primaria ſpes reponebatur in emendatiſſima victus obſeruatione: de quo plerisque locis admodum copioſe diſſeritur.

XVIII. Cauſas autem morborum proximas ſignificare quidem Hippocrates ſtuduit potius, quam in plerisque valuit. Nam, quum neſciret ætas ipſius plurima, quæ poſt ipſum anatomes diligentior cultura detexit; adeoque phyſiologiam admodum mancam & imperfectam haberet: præcipue autem careret incomparabili illa cognitione circularis ſanguinis motus, qui ante hos centum annos demum publice innotuit: fieri non potuit, vt ſe extricaret multis & incredibilibus difficultatibus, quæ ſummam diligentiam meritiſſimorum virorum remoratæ ſunt. Quod propterea adiunxi, ne quis abripiatur recentiorum quorundam inconſultis commendationibus ſcriptorum Hippocratis, qui, dum nobis pollicentur, morborum eſſentias nos ab hoc optimo viro diſcere poſſe, nimis clare comprobant, quam parum familiariter Hippocrate vtantur. Puto certe ea, quæ ſupra

pra de apoplexiæ & epilepsiæ, vt & hydropis, ætiologia pathologica adduximus, satis clare indicatura esse, quantum in hoc genere exspectare ab optimo sene liceat.

XVIIII. Quam modo laudauimus summam veterum diligentiam, ea hoc maxime comprobatur, quod morborum historiam studiose consignauerunt, singulorumque euentus accurata industria obseruauerunt, & signa siue ad salutem siue ad deterius exiturorum, qualia regionis & victus, quin curationis etiam, rationes secum tulerunt, curiosissime adnotauerunt. Quod primum attinet, iam supra indicauimus Coorum & Cnidiorum honestam æmulationem, quæ animos vtriusque scholæ virorum exacuit, ad hoc studium perficiendum: nihilque hic addere studui, præsertim quum laudatissimi D. D. CLERICI * industria ferias nobis hic parauerit, qui accurate exponit de morbis, quorum Hippocrates mentionem fecit, eosque in quinque classes partitur: quarum prima continet eos, qui sub eodem nomine per Græcos insequutos, Latinos & Arabes, nobis innotuerunt: secunda illos, qui hodie aliis nominibus veniunt: tertia istos, quos Hippocrates sine nomine descripsit, nosque nouis nominibus designamus: quarta morbos complectitur ab Hippocrate nominatos quidem, & signis suis denotatos, quos tamen hodie non licet facile agnoscere: quinta denique illos comprehendit, qui nude nominati sunt, non adiectis sufficientibus & claris signis, vnde pariter hodie, non nisi per coniecturas, de illis sentire possumus.

* *histor. medic. Part. I. Lib. III. cap. VIII ad XII.*

XX. Porro Hippocrates sagaciter animaduertit, non omni ætati omnes morbos æque ingruere, sed aliis infantes crebro corripi, alios pueritiæ familiares esse, alios aliis ætatibus sæpius euenire. Nec omisit docere quosdam sparsim hunc illumue adoriri: alio tempore copiose inque plurimos grassari: alios denique regionibus

bus certis proprios esse. Bene etiam admonuit, quinam celeriter iugulent, qui simpliciter acuti sint, quique tempora sua non nisi tardo gradu decurrant. Quæ singula tam recte apud Hippocratem posita sunt, vt posterior ætas nihil, quod adderet, vel parum certe, inuenerit.

XXI. Quod ad morborum exitum spectat, obseruauit aliquos celeriter ad salutem mutari: quod iudicari morbum dixit: alios succesſiue solui. Tam multa apud Hippocratem de crisi, diebusque criticis seu decretoriis disputantur, vt dicere possimus hanc doctrinam Hippocraticæ medicinæ magnam partem continere.

XXII. Et quamquam ipsemet Hippocrates ideam suam de crisi seu iudicatione morborum nullibi clarissime proposuit: omnium tamen verosimillima videtur expositio, quæ vocabulum hoc continere metaphoram, a contentionibus forensibus desumtam, statuit: vt crisis sit quasi absolutio ægrotantis a mortis reatu & pœna. Designat enim notabilem & subitam aliquam morbi in melius mutationem, cum sufficienti aliqua euacuatione vel sinceri sanguinis, vel per aluum, vomitum, vrinam, sudores; vel per abscessum, metastasin materiæ noxiæ ad partes ignobiliores, exanthematumue varia genera.

XXIII. Hanc crisin certis diebus fieri, deque illorum obseruatione multa docuit. Aliquos enim acutissimos morbos quarto iudicari, alios septimo, tardius alios. Præuideri autem posse, quid septimo exspectandum sit, quarto die: & si crisis decimo quarto futura sit, vndecimum præbere indicium: quare illos dies præcipue obseruandos medicis passim valde commendat. De his plura cupientem amandamus ad FRANC. VALLERIOLAM*, qui omnes Hippocratis textus ad hanc rem facientes diligenter collectos exhibet.

* *Locor. medic. commun. Libr. III. cap. VI. & VII.* Simul ibidem perspicere licebit Galeni loca, indeque intelligere, quid ille in hac doctrina mutauerit.

XXIIII.

XXIIII. Nuſquam quidem Hippocrates cauſas decretoriorum dierum indicare auſus eſt: forte quod hæc inquiſitio ad medicum minus pertinere ipſi viſa fuit, ſimplicemque facti obſeruationem ſufficere arbitrabatur. Elucere hoc poteſt ex hoc effato *: *Medicum, qui ægrotorum ſalutem recte coniectare volet, animaduertere quidem oportet & contemplari omnes dies: ex paribus vero decimum & vigeſimum octauum & quadrageſimum ſecundum. Hic enim terminus ponitur a quibuſdam pro harmoniæ ratione, & integer ac perfectus numerus habetur: verum ob quam cauſam, longius fuerit in præſenti exſequi.* Nimirum duo hinc elicio, Hippocratem prudenter declinaſſe expoſitionem τῦ διότι: & alios, qui dare hic rationes moliti fuerunt, harmoniam aliquam ſuppoſuiſſe, & numerorum myſteria ſcrutatos fuiſſe.

* *de part. ſeptimeſtri §. VIII.*

XXV. Fidem hoc CELSO * facit, qui doctrinam de diebus decretoriis ad originem ſuam prudenter reuocat: *Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt.* Scilicet notum eſt, quam occupatus Pythagoras numerorum myſteriis fuerit: quodque a Pythagora hæc res ad Græcos reliquos propagata ſit, Platonis Timæus docere nos poteſt. Enimvero nec Pythagoras forte auctor eſt huius dogmatis, videturque illud ex Aegypto emanaſſe, apud quos lege prohibebantur medici ante diem quartum quicquam in morbis mouere. Cur autem quartum exſpectandum iuſſerint, niſi voluerint medicum die quarto, quippe indicatorio, cognoſcere quo natura vergat, vt per vias conuenientiſſimas ducere eam poſſit?

* *Libr. III. cap. IIII.*

XXVI. Non parum iuuerit nos originis huius conſideratio ad peruidendum, cur nobis hæc obſeruatio criſium in pleriſque haud æque ac veteribus illis, reſpon-

deat: quod tot practicorum confessione certum esse puto. Non sine ratione climatum diuersitatem hic allegari equidem existimo. Sed merito attendendum hic quoque puto ad viuendi apud nos genus, ab illo, quo Hippocratis æuo vtebantur homines, diuersum, ipsarumque curationum magnam sane diuersitatem. Illis enim corpora erant densiora & exercitationibus crebris indurata, sudores non tam facile, quam nobis fluebant: alui clysteribus sæpe eluebantur, corpora balneis & inunctionibus frictionibusque tantum non quotidie curabantur: quorum pleraque apud nos vel omnino a multis omittuntur, vel rarissime fiunt. In curatione Hippocratis certe æuo, vix nisi diætetica adhibebantur, sicque natura sibi magis sub tali medico, quam apud nos, relinquebatur, qui in acutis pharmacis præcipue pugnamus, alexipharmacis sanguinem incendimus, vomitoriis & purgantibus motus inuertimus, sanguinis missione sæpe etiam non parum turbamus: prorsus vt miraculo proximum videri deberet si nobis non eadem agitantibus eadem euenirent.

XXVII. Obseruatio illa crisium, & præcipue dierum indicatoriorum, non parum iuuabat veterum tam decantatam illam in præsagiendis ac prædicendis morborum euentibus certitudinem: sed præterea in subsidium alia etiam signa vocabant. Pleni sunt horum signorum doctrina Hippocratis libri, omninoque huc pertinent libri *prænotionum, prædictorum, Coacæ prænotiones* & *aphorismorum* pars non minima: quemadmodum in reliquis etiam eius libris, præsertim *Epidemiorum*, non pauca continentur, quæ huc pertinent. Quum vero amplis voluminibus hæc res pertractata sit a medicis, nos de aliquibus pauca quædam decerpemus.

XXVIII. Hippocratis temporibus a pulsibus desumenda signa non omnino neglecta fuisse certum est: deditque

ditque loca huc pertinentia BELLINVS.* At vero nec illud obſcurum eſt, hanc partem minus illo tempore, quam inſequutis, excultam fuiſſe. Pulſuum loco, ad febrem cognoſcendam, eum attendiſſe caloris intenſioni & ſpirationis crebram & celerem repetitionem diligenter conſideraſſe, a doctis viris obſeruatum eſt, & ex lectione Hippocratis facile animaduertitur.

* *de pulſibus & vrinis.* Addatur D. D. CLERICVS *hiſtor. med. Part. I. libr. III. cap. VI.*

XXVIIII. Sed vrinæ conſiderationi pluſculum tribuit, inque ea ad quantitatem, colorem, conſiſtentiam, ſedimentum, innatantia, bullulas ſuperſtantes, atque id genus alia, cum cura reſpexit. Neque minus ex deiectionibus, iisque quæ euomuntur & exſpuuntur, ſigna cepit. Quæ ſi quis compendio cognoſcere cupiat, adeat ſæpe laudatum VALLERIOLAM.*

* *Locor. commun. Lib. III. cap. X. XI. & XII.*

XXX. Quin faciei etiam & vniuerſi habitus obſeruationem cum reliquorum ſignorum conſideratione coniunxit: ægri quoque decubitum, linguam, geſtus, mores & actiones diligenter notauit, hincque ſigna, cum reliquis coniungenda, deſumſit.

XXXI. Tot igitur ſignorum conſideratione exercitatus & probe ſubactus Hippocrates, admodum tamen modeſte de arte præſagiendi ſenſit, ſponteque profeſſus eſt,* *acutorum morborum non omnino infallibiles* (ἀσφαλίας) *eſſe prædictiones, neque mortis neque ſanitatis.* Quin grauiter in aliquos ſcribit,** qui magis vaticinati quam prædixiſſe videntur: quorum aliqua ſpecimina, non ſine indignatione, adfert, vbi non ſolum futura prænunciare auſi fuerunt: verum etiam ad lectum ægroti præterita recitauerunt, decumbentiumque peccata, aduerſus diætæ leges commiſſa, arguerunt. Ab his omnibus ſe

 alienis-

alieniſſimum profitetur: *ego vero*, inquit, *talia quidem non vaticinabor; verum ſigna ſcribam, ex quibus & ſanos futuros homines, & morituros coniectare oporteat.*

* *Aphoriſm.* 19. *Sect. II.*

** *Prædict. II.* §. 1. & 2. Mereri ſane indicatus hic locus, cum aliquot ſequentibus paragraphis, vsque ad XI. probam conſiderationem ſemper mihi viſus eſt. Quod enim tam ſpecialia exempla de gymnaſticis hominibus, eisque factis prædictionibus, admirabilibus viſis, adferuntur, & modi, quibus, non omnibus ſentientibus, animaduerti talia potuerint, indicantur: ſuſpicio mihi enata eſt Hippocratem, aut quisquis auctor eſt voluminum prædictorum, pungere ibi præcipue Prodicum, aut Herodicum, quem callidum ſophiſtam fuiſſe PLATO reliquit: adeoque non improbabile videtur, quum ſe ex ludi magiſtro repente medicum, hominum ſaltem opinione, factum videret, circumſpexiſſe quibus ſe artibus admirabilem potiſſimum redderet. Confirmant me verba §. X: *Ceterum ex his, qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipſe verſatus ſum, cum aliquorum vero filiis ac diſcipulis rem contuli, quorundam vero ſcripta accepi. Quare quum probe ſciam qualiter quisque eorum ſentiat, & exactas certitudines nusquam compererim, hæc ſcribere agreſſus ſum.*

XXXII. Ex quibus apparet nec Hippocratis æuo defuiſſe homines callidos, qui plus quam arti licet de ſe perhibere pollicerique populo, falli cupienti, ſemel iterumque feliciter auſi, ipſoque ſucceſſu audaciores redditi, fortunæ ſecunda aura longe prouecti fuerunt, & forte multos ſe multo doctiores prætervecti. Veroque ſimile eſt, illius ætatis homines, falli a ſuis vatibus, oraculis, ſacrificuliſque continuo adſuetos, agyrtis præſtigatoribusque talibus libentius auſcultaſſe, quam honeſto viro, quid ars præſtare poſſit vel non poſſit libere profitenti. Vnde intelligitur pleroſque, ne deterioris eſſent fortunæ, ſtuduiſſe vt vel ipſa re, quicquid arte conſequi licet, perfecte conſequerentur: vel apud populum conſequuti viderentur.

XXXIII.

XXXIII. Nec male coniicimus, quod doctiſſimo D. D. CLERICO * in mentem iam venit, ipſius Hippocratis, eiusque ſimilium, in præſagiendo dexteritatem, ſine præſtigiis admirabilem, alios coegiſſe vt præcipue huic medicinæ parti, quæ prognoſin format, ſtuderent: vnde factum eſt vt mox ab Hippocratis exceſſu multum illa incrementum caperet, pulſuum præcipue doctrina ſubtiliſſime exculta: vtque propudioſa vromantia ab eo tempore eſſet atque maneret malum neceſſarium.

* loco citato *pag.* 164. 165.

CAP. IIII.

De Praxi Hippocratis.

CONSPECTVS.

Hippocrates diæta, medicamentis & manu medebatur. I.
Quam legem ſanis præſcripſerit tenendam. II.
Vnde ipſius ſententia de cibis & exercitationibus peti debeat. III.
Quid ad ſuperflua eliminanda ſanis præſcripſerit. IIII.
Ægrotos quomodo tractauerit. V.
Generales regulæ praxeos Hippocraticæ. VI -- XIII.
De alui expurgatione leniſſima. XIIII.
De modo vomitum blandiſſime concitandi. XV.
De enematibus & ſuppoſitoriis. XVI.
Hippocrates non credebat draſtica ventriculum lædere. XVII.
Electiue purgantia dari docebat. XVIII.
De elleboro albo & ſeſamoide. XVIIII. XX.
de nigro & peplio. XXI. XXII.
de Cocco Gnidio, hippophae & lapide magneſio. XXIII.
de Cneoro. XXIIII.
de colocynthide, thapſia, cyclamino & mineralibus venereis. XXV.
de ſcammonia & elaterio. XXVI.
de cnico. XXVII.

I. Expo-

I.

Expositurus igitur de Hippocrate artis operibus edendis occupato, bene video, quam multa paucis dicere debeam: adeoque intelligo breuitatis mihi rationem in primis esse habendam. Ante omnia notari debet, Hippocratem vixisse illis temporibus, vbi medicina nondum diducta in tres partes erat, gliscere tamen iam illa diuisio, quæ breui post facta est, cœpit, quum vna sibi curationes per victum, altera per medicamenta, tribueret, tertia manu mederi profiteretur. Hippocratem itaque videmus sanitatis conseruandæ præsidia ex fonte diætetico desumsisse: labefactatam stabilire & instaurare iisdem vtplurimum studuisse, subinde tamen etiam pharmaca adhibuisse, &, vbi res postulabat, chirurgiam mascule & intrepide exercuisse.

II. Sano homini, quique suæ spontis * est, diætam præscribit elegans libellus *de salubri victus ratione:* quem plurimi quidem Polybo, Hippocratis genero, tribuunt: & in quem vtiles Galeni commentarii exstant: sed & aliis multis libris multa huc pertinentia inseruit. Generalis regula, pro valetudine huius generis hominum tuenda, videtur illa **: *Valetudinem præstant, cibis citra satietatem vesci, & ad labores impigrum esse.* Quin ciborum & laborum necessariam coniunctionem pulcre alibi innuit ***: *fieri non potest, vt is, qui cibos assumit, sanus sit, nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se rationes habent cibi & labores: temperati tamen inter se, conferunt sanitati. Quippe labores ea, quæ insunt, consumunt, cibi autem & potus ea, quæ euacuata sunt, explent.* Ceterum *in labore, cibo, potu, somno, rebus venereis, modum adhibendum* suadet. ****

* Ita Celsus noster *lib. I. cap.* 1. vocat illos, quos Hippocrates passim dixit τοὺς ἰδιώτας. Galenus exponit ἰδιοπραγοῦντας, illisque opponit vitam περιστατικὴν degentes, vt iter facientes, milites,

lites, athletas, qui ſeſe multum ad circumſtantias loci ac temporis accommodare coguntur, quin multa ſecundum leges facere debebant, vt athletæ, qui debebant ἀναγκοφαγεῖν, coacti vorare, & potare præſcriptam quantitatem.

** *Epidem. VI. ſect. IV.* *** *de diæta I. §. I. & II.*

**** *Epidem. VI. ſect. VI.*

III. Ne autem ciborum ac potuum qualitates quemquam laterent, de ſingulis fere ſeorſim copioſe, multisque in locis, expoſuit: quemadmodum etiam de laboribus, præcipue vero exercitationum generibus, accurate præcepit: quæ ſingula ex tribus libris *de diæta* inſcriptis potiſſimum peti poſſunt: ex quibus ſimul intelligetur, multa apud veteres in cibum apponi ſolita fuiſſe, quæ a noſtris moribus abhorrent. Sic carnes caninas coctas aſſatasque *, equinas, aſininas, vulpinas, quin erinacei etiam terreſtris, commemorat, & quibusdam ſeorſim commendat. Ceterum in medio hic relinquo illam quæſtionem iam olim quidem agitatam, cui auctori tribui hi libri debeant, id enim iam olim controuerſum eſſe D. D. CLERICVS ** indicat, qui ipſemet coniicit, hos libros eſſe Herodici, Hippocratis præceptoris. Certe res, quæ ibi tractatur, quantum nos de illa quærimus, indoli doctrinæ Hippocraticæ & reliquis eius ſcriptis, ſatis bene in pleriſque conuenit.

* *de diæta II. §. 16. III. §. 20. 24.*

** *Hiſtor. medic. P. I. lib. III. cap. XIII.*

IIII. Vt vero ſuperflua & inutilia conſumantur & expellantur, non ſolum a laboribus, etſi ab his potiſſimum, exſpectabatur, verum etiam tempeſtiue interpoſitis vomitibus diæteticis, enematibus infuſis, frictionibus, balneisque ad hunc ſcopum tendebant veteres, quæ in laudato libello *de ſalubri victus ratione* legenda commendo. Ipſiſſima autem ſunt illa, quæ athletæ faciebant, ſolaque hæc differentia erat, quod ea ab hominibus

nibus athletico instituto non addictis liberius & remissius, nec ad artis regulas exactissime fiebant.

V. Vbi vero Hippocrates hominem a morbo liberandum acceperat, qui adhuc sub latitudine sanitatis comprehendebatur, orthostadiamque vtcunque seruabat: vt & in morbis chronicis, qui aegrotum lecto nondum mancipauerant, diaetae pariter potissimum quidem fidebat, id est ea, quae ad victum pertinent, cuiuis indiuiduo conuenientissima ordinabat, & exercitationes, eoque pertinentia, vt balnea, inunctiones, frictiones, praescribebat: verum insuper adhibebat hisce medicamenta quaedam, quibus naturam adiuuaret. Acuto autem morbo decumbentibus, victus potissimum beneficio, & paucis medicamentis, pariter quidem succurrebat, sed exercitationes * non praescribebat, nisi forte conualescentibus. Singulorum aliqua specimina proponam, si prius generales quasdam regulas practicas, ab Hippocrate praescriptas, adduxero, & quae ad therapiam generalem pertinent, paucis exposuero.

* Apparet hoc ex *Epidem. VI. Sect. III. pag.* 805. *ed. Linden.* vbi Herodicum vel Prodicum reprehendit, quod febricitantes interfecerit, ad ambulationes, luctas, cursus, multasque fomentationes eos cogendo, quae singula febri sint inimica: quem locum supra integrum dedi.

VI. Praecipue autem inculcabat: *morborum naturas ipsas esse medicatrices. Naturam sibi ipsi inuenire morborum aggressiones, non ex praemeditato: — eamque, licet a nemine edoctam, nulloque magistro vsam, ea, quibus opus est, facere* *, quare medicum oportere, vt attendat naturae molitionibus, diebusque indicatoriis consideret, quali crisi aegrum a morbo absolutura & liberatura sit. *Quae vero iudicantur vel iudicata sunt integre, neque mouere oportet, neque nouare, neque medicamentis neque aliis irritamentis, sed omnino relinquere. Quae vero*

*ducere oportet, quo maxime vergunt, eo ducere oportet, per conuenientes locos. Concocta autem medicamentis aggredi oportet & mouere, non cruda, neque in principiis, si non turgeant: vtplurimum autem non turgent.***

* Epidem. VI. Sect. V. initio.
** Aphorism. 20. 21. 22. Sect. I.

VII. Alia generalis apud Hippocratem regula legitur: *Quicunque morbi ex repletione fiunt, eos euacuatio sanat: & quicunque ex euacuatione, repletio. Similiter in aliis contrarietas obseruanda est.** Hanc regulam alibi pluribus sic edisserit:** *quoscunque morbos repletio parit, euacuatio sanat: & quicunque ex euacuatione fiunt morbi, repletio sanat: quicunque vero a labore fiunt, quies sanat, qui autem ab otio gignuntur, labor sanat. In summa, medicum scire oportet, opponere se contraria debere instantibus, intensa soluere & soluta intendere. Sic enim vel maxime morbum sedauerit: & mihi sane hoc ipsum sanatio videtur.* Rursusque alio loco: *** *repletioni euacuatio, euacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelam ex labore reperies: atque vt breuiter dicam, contraria contrariorum sunt medicamina. Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum, quæ excedunt: adpositio autem eorum quæ deficiunt: qui autem id optime facere potest, is optimus medicus censebitur, quantumque quis ab hoc præstando deficit, tantum deficit quoque ab ipsa arte.*

* Aphorism. XXII. sect. 2. ** de natur. human. §. XVII. XVIII.
*** de flatibus §. II. III.

VIII. Hanc vero ablationem & appositionem qua cautione fieri velit, minime reticuit:* *Multum & repente euacuare aut replere aut calefacere aut refrigerare, aut omnino quomodocunque corpus mouere, periculosum est. Quicquid enim est nimium, naturæ est inimicum: quod vero paulatim fit, tutum est, cum alias, tum vel maxime*

maxime si ab vno ad alterum facimus transitum. Nam** *contraria paulatim inducere oportet & interquiescere.*

* *Aphorism. LI. Sect. II.* ** *Epidem. VI. sect. II.*

VIIII. Vt vero laudabilis hic transitus a contrario ad contrarium, per ablationem & appositionem, recte ordineque fiat, porro requirit vt medicus prospiciat, ne quod vel solidarum vel fluidarum corporis nostri partium subsistat vitium, intentioni salutari impedimento futurum. Iuuabit ipsum audire senem, valde hic quidem breuiloquum:* *Dilatare, coarctare, hæc quidem certe, illa vero minime. Succi hi quidem expellendi, illi vero exsiccandi, alii autem inserendi, idque interdum quidem, interdum vero minime. Corpus autem, carnes extenuare, incrassare oportet, atque alia, ac partim quidem, partim vero minime. Lenire, exasperare, indurare, emollire, & hæc quidem, illa vero minime. Excitare, torporem inducere, aliaque quæcunque id genus.*

* *Epidem. VI. Sect. II.* ab initio.

X. Porro, si qua euacuari loco non conuenienti cœperint, reuelli ea iubet, his verbis:* *Reuellenda ea sunt, quæ, quo non oportet, vergunt: sin autem quonam conuenit, iis tum viam struere decet, quamnam in partem singula tendunt.* Si vero reuulsio minus expedita sit, scilicet vt in superioribus male fluentia ad inferiora, vel si per inferiora incommode fluant, ad superiora retrahantur, fieri iubet deriuationem, παροχέτευσιν, ad proxima emunctoria.

* loco modo citato, ad quem conferatur liber *de humoribus* §. *I.* & legatur Galeni commentarius, vt & FOESIVS in *annotationibus* & *Oeconomia Hippocratica*, vocibus παροχετεύειν & ἀντίσπασις.

XI. De recto modo iis, quæ euacuantur, statuendo sic præcipit:* *Quæ prodeunt copia minime sunt æstimanda,*

manda, sed quamdiu prodeant qualia oportet, & æger facile ferat. Vbi vero opus est debilitare & ad animi vsque defectionem educere: id quoque faciendum est, si æger modo sufficere possit.

* *Aphorism. XXIII. Sect. I. de humoribus* p. 319. ed. Lind.

XII. *Cum quis omnia recta ratione facit, neque tamen pro ratione succedit, non est ad aliud progrediendum, si manet quod ab initio visum fuit.** Scilicet si cum recta ratione visum fuit, idque iterato examine constiterit, non est mutanda methodus, si vel maxime medicamenta mutare placuerit. Ceterum *nihil esse medico temere statuendum, nihil præteruidendum*, aliquando etiam *interquiescendum esse*, idem prudenter docet.**

* *Aph. LII. Sect. II.* ** *Epidem. VI. sect. II. aph.* 17. 18.

XIII. Accensere his regulis licebit & illam:* *Quæ medicamenta non sanant, ea ferrum sanat, quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ vero ignis non sanat, ea insanabilia reputare oportet.*

* *Aph. LXXXVIII. Sect. VII. edit. Foesii.* Sed secundum edit. Lindenianam *Sect. VIII. aph.* 6. Quoniam autem GALENVS hunc aphorismum non posuit in suis codicibus, vbi reliquos omnes commentariis illustrauit, propterea ab editoribus spuriis adnumeratur. Sed vt κατὰ τὸ ῥητὸν non sit ab Hippocrate profectus, rem tamen menti eius apprime conuenire, docere nos potest *lib. de arte §. XIII.* Ceterum profiteor me regulas istas a D. D. CLERICO accepisse: subnotaui autem loca illa, vbi apud Hippocratem eas relegere possit, si quis id desiderat.

XIIII. Progredior ad breuem delineationem praxeos Hippocraticæ dandam, secundum therapiæ generalis capita. Faciam vero initium a ratione ventrem & intestina expurgandi. Hanc vero expurgationem aliquando moliebatur lenissimis, vt mercuriali in aqua cocta, cuius excolatum succum, cum ptisanæ pari mensura remixtum, modico mellis adiecto, per vices sorbendum dabat.

dabat.* Vel brassicam edere eiusque succum sorbere iubebat: quæ si minus sufficerent, folia sambuci eodem modo sumenda proponebat.** Alibi betæ decoctum cum melle, & brassicæ cum sale, iungendum præcipit.*** Familiaris etiam Hippocrati erat vsus lactis asinini ad aluum soluendam. Dabat autem illud coctum, **** & non modica quantitate, scilicet non minus quam duodecim heminas, vsque ad sedecim. Sed & lac bubulum, equinum & caprinum bibendum commendabat.*** Et equinum quidem σεσεισμένον bibere iubet,** quod Cornarius exponit: *percolatum*, Foesius: *excolatum:* nescio an satis clare. Nam alio loco* exponit, quo pacto Scythæ ex equino lacte butyrum & hippacen conficiant: quem si attente consideremus, vel lac ebutyratum, vel ab hoc porro separatum serum oportebit intelligere. Serum etiam lactis multum præscribebat, plerumque adiecto præcepto, vt decoctum sit.

* *de morbis II. §. XII.* ** *Ibidem §. XIX.*

*** *de internis affection. §. XIII. p. 212. ed. Lind.*

**** *Ibid. §. IV. & XI. & de vict. acutor. XXXVIII.* non autem modica est hæc quantitas: quippe κοτύλη, seu hemina, Italicas vncias mensurales nouem æquat, ponderales autem septem & dimidiam. Forte ex hoc didicit HORATIVS AVGENIVS methodum illam serum lactis ad libras octo vel decem exhibendi, vide *Epist. medicin. tom. II. Lib. I.* vltimam & *lib. XII. ep. I.*

*** *de intern. affect. §. VII.* in fine.

** *Ibid. §. IV.* * *de morbis IV. § XXV. pag. 144.*

XV. Talibus autem non solum vtebatur ad ventrem inferius expurgandam: verum etiam eadem accommodare solebat ad reiectionem per vomitum, lenissimam quidem, parandam. Nam oleribus supra dictis repletus homo deinde lenticulæ decoctum, melle & aceto remixtum, bibebat,* & deinde vomere debebat. Aliquando sic vomere faciebat:** *aquæ mulsæ dimidium*

congium ipsi bibendum dato, modico aceto affuso, & hac citra respirationem bibere iubeto. Deinde stragulis ipsum ad multum ac quam longissimum tempus contegito. Si vero non sustineat, & euomere velit, vomat. Si vero vomitus non sequatur, tempore iam aliquo interposito aquæ tepidæ poculo magno superingesto vomat, irritatione per pennam facta.

* *de morbis II. §. XV.*

** *de intern. affection. §. XIII.* **Plures modos vomitum excitandi vide** *de salubri diæta. §. VII.*

XVI. Vt vero ventris recrementa inferius subducantur, infusis seu clysmatibus subinde vtebatur, atque diætetica quidem ratione mensibus potissimum æstiuis, quemadmodum vomitibus hybernis. Pro gracilioribus crassa & pinguia, ex lacte & cicerum decocto, aliisque huiusmodi, parare iubet:* pro crassioribus vero & pinguibus tenuia & salsa ex muria, aqua marina & eiuscemodi. Vbi vero clysteres forte non admittebantur, glandes seu suppositoria ab ipso præscribi solebant: eratque eorum diuersa materia: sed magis pro mulieribus quam viris ea video proposita.

* *de salubr. diæta §. VI.*

XVII. Vbi vero tam lenia non sufficiebant, neque fortissima & maxime drastica Hippocrates reformidabat; bene quidem gnarus* talia valde vrere & exulcerare, vbicunque partem aliquam corporis teneriorem attingunt: *sed ventrem a medicamentis non exulcerari credebat, quoniam res est valida & robusta, nimirum velut pellis & corium.*

* *de morbis IIII. §. XXXI.*

XVIII. Porro inuenimus Hippocrati persuasum fuisse dari medicamenta electiue purgantia. *Si enim*, inquit,* *homini alicui medicamentum dederis, quod pituitam ducit, pituitam tibi vomet, & si pharmacum dederis bilem ducens,*

ducens, bilem tibi vomet. Eadem ratione & bilem atram purgabit, si medicamentum exhibueris, quod bilem atram ducit. Verum si medicamentum nimis forte fuerit, & id, quod maxime secundum naturam sibi familiare est, omne eduxit, deinceps etiam alios humores educere docebat: idque exemplo plantarum declarabat, quarum quælibet ex terra id attrahit, quod naturæ suæ familiare in terra existit.

* *de natura humana* §. VIII. X. XI.

XVIIII. Sunt autem purgantia illa fortiora, quibus Hippocrates vsus est, elleborus vterque, peplium, colocynthis, coccus Gnidius, cneorum, elaterium, scammonea, thapsia. De singulis hisce paucula subiiciam. Et de veratro quidem breuior ero, quoniam de eo aliqua dicta sunt, vbi de Melampode sermonem habebamus. Reformidabat Hippocrates vsum eius in hominibus sanas carnes habentibus, * & vbi dandum censebat, numquam sine sollicita præparatione ad ipsum veniebat. Corpus ante exhibitionem humidum reddere studebat, cibis conuenientibus & quiete: deinde a vino abstinere aliquandiu iubebat, vomitibus diæteticis ad promptius vomendi habitum deducebat. Sumto veratro multa in promptu esse debebant, quibus symptomata euenire solita, præcipue strangulatio, singultus & conuulsio, vel auerti vel superari possent. Ante omnia spem in eo reponebat, si prompte operaretur: sique segnius eueniret effectus, illum imperato motu, clysteribus, aliis ad vomitum prouocandum idoneis, excitabat. **

* *Aphor. XVI. Sect. IIII.*

** pluribus hæc exposui in *dissert. de elleborismis veterum*, Halæ 1717. proposita.

XX. Albo elleboro Hippocrates plerumque addere solebat sesamoides, quod ipsius vis sursum purgandi hoc

hoc adiecto valde accelerari credebatur. Sed obscurissimum est quid illud sesamoides fuerit. Qui putant elleborum nigrum fuisse ex eo redarguuntur, quoniam vis sesamoidis in semine omnis fuit, radix autem inutilis censebatur: quod in veratrum nigrum minime quadrat.

XXI. Elleboro nigro Hippocrates fere addere solebat, peplium, sed non constat qualis illa planta fuerit. Plurimi ad esulas illam reuocant: testaturque Matthiolus hodieque in Italia aliquam esulæ speciem vocari *pepla* vel *peplo*. Quod vero alibi * μηκωνίδος nomine appellatur; hinc a DIOSCORIDE ** videtur dici *spumeum papauer*: quamuis illæ notæ, quas nobis prodidit, nihil indicant, cur iure ad papauerum species referri debeat peplion. An forte idem est papauer album Hippocratis, quod inter purgantia relatum ab ipso videmus? *** Videtur sane, quoniam PLINIVS **** quoddam papaueris genus tithymalum vocatum esse prodidit.

* vide loca apud FOESIVM in vocibus πέπλιον & μηκώνιον indicata.

** *Libr. IIII. cap.* 72. Adde ibi Matthiolum.

*** vide iterum FOESIVM. **** *Libro XX. cap. XIX.*

XXII. Quemadmodum autem peplium elleboro nigro addebatur, quod flatus erumpere facit: ita eidem scopo inseruiebant adiecta carminatiua, vt daucus, seseli, cuminum, anisum idque genus alia. Porro nigrum cum dulcibus dare veteres cauebant: sed album vel oxymelite commixtum, vel vino dulci infusum frequenter offerebant: cuius rei causas ab experientia edocti sine dubio fuerunt. Videndum itaque quam recte vtrumque ad oxymel suum elleboratum olim adhibuerit CONRADVS GESNERVS: & an satis bene nos hodie vino infundendum cum aliis præscribamus. Forte nec illud quisquam Hippocratis, vel vllius veteris, exemplo comprobauerit, quod elleborus niger admiscetur medicinis per plures

plures dies succeſſiue continuandis, vt infuſis vinoſis. Sed hæc alio loco diſceptabimus.

XXIII. Coccus, i. e. granum, ſæpe nudum apud Hippocratem vocatur, intelligiturque ab vrbe Aſiæ dictum Gnidium, vt aliquando plene etiam legitur. Interno vſui adhibebatur interdum **, ſed longe frequentius externo.

* *de morbis mulier. l. §. CXVIII. de natur. muliebri pag. 385. ed. Lind.*

** Ibidem §. *CXXIII.* vbi bis ſuadetur κόκκον δοῦναι καταπότον, *granum gnidium deuorandum dare* : ex quo mihi videor colligere vnicum modo granum fuiſſe pro doſi oblatum : quum alias, vbi pro externo vſu eadem grana præſcribit, (quod ſæpius facit,) ſollicite numeret, quotnam adſumi velit. Sed DIOSCORIDES viginti granorum partem internam deuorare permittit. In libro *de internis affectionibus* aliquoties commendantur grana Gnidia, iuncta hippophais ſucco. En duo loca : *Caput purgato hippophais ſucco, aut cnidio grano, corpore prius valde bene foto.* §. *XIV.* &: *purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano aut lapide magneſiæ.* Quid vero ſit hippophaes inter noſtros botanographos, quantum memini, non conſtat. Videatur DIOSCORIDES *lib. IIII.* & ad ipſum commentatores: de lapide autem τῆς μαγνησίης, quin ſit ille, qui nobis ſub magnetis nomine cognitus eſt, dubitare nos non ſinit idem DIOSCORIDES *Lib. V. cap. CV.* quo auctore diſcimus, quod, *trium obolorum pondere datus*, craſſos humores eliciat. Forte nec illud curioſa conſideratione indignum fuerit, cur in laudatis libris, vt & illo *de natura muliebri* inſcripto, toties hæc medicamenta commendentur, in reliquis autem plane non occurrat illorum mentio. Mihi ſaltem non ſuccurrit alius locus vbi commendentur. Sed & illi *de internis affectionibus*, *de natura muliebri*, vt & *de morbis mulierum* libri, vix poterunt Hippocrati tribui, quod iam Mercurialis toties laudatus docuit : & vel ſola farrago medicamentorum commendata, præter morem Hippocraticum, merito illos ſuſpectos reddere debet.

XXIIII. Cneorum & cneſtrum (κνῆστρον) vocatur ille frutex, cuius fructus grana illa Gnidia ſunt, de quibus modo egimus. Vulgatius nomen eſt thymelæa. Forte

vix alibi, nisi in modo laudatis libris, mentionem eius videris: nec memini interno vsui commendari.

XXV. Colocynthidem iisdem libris video frequenter commendatam, sed, quantum memini, vsibus tantum externis. Thapsiam iisdem libris, vt & illo *de superfœtatione*, qui eiusdem census est, vtendam proponit, pariter externe: quemadmodum etiam cyclaminum & florem ac squamam æris. Sed thapsiæ succum multa calida remixtum interne sumendum, vt citissime reuomatur, video alicubi propositum *, sine addita quantitatis sumendæ determinatione. Et æruginem adeo interne sumendam, cum potione syrmæa, præscriptam** video, non determinata quidem quantitate, scopo autem abortum procurandi, sine dubio vehementissimis vomitoriis motibus ab ærugine concitandis.

* *de morbis III.* §. 8. ** *de morbis mulier.* §. 108. in fine.

XXVI. Pariter scammoniæ succum externis vsibus, ad vterum extergendum, video in *de morbis mulierum* libris sæpius proponi: alibi * vero etiam vsum internum, ad subpurgandum, suaderi. Frequentissime autem elaterium in iisdem occurrit, externe, vt digerens & repurgans, adhibitum. Verum præterea interne dandum idem forte subintelligendum erit, quando plurali numero τὰ ἐλατήρια, *medicamenta agitatoria*, commendantur. Infantibus repurgandis suadet ** lac capræ vel mulieris quæ elaterium aut cucumerem agrestem deuorauerit. Vbi quidem ipsa vox elaterium designare mihi videtur elleborum album, quo capræ vescuntur: cucumerem autem agrestem poni puto pro elaterio ex cucumere hoc parando.

* *de intern. affect.* §. 2. ** *Epidem. VI. sect. V.*

XXVII. Cnicum Hippocrates non alio loco, quam lenis deiectorii, habuit; vt apparet ex hoc textu: *aluum mouent & purgant, cicer, lens, hordeum, beta, brassica, mercu-*

mercurialis, ſambucus, cnicus; hæc omnia aluum potius quam vrinam mouent.

* *de diæta II. 27.* Eiusdem libri §. *XIV.* paucis ſcribit κνῖκος διαχωρέει. *cnicus aluum mouet.*

XXVIII. Liquet, opinor, ex dictis, propria Hippocrati & frequentiſſima purgantia fuiſſe vtrumque veratrum, ſeſamoides & peplium: hisque contentum multis aliis, quæ forte Cnidiorum fuerunt, & poſt eius tempora, cum medicamentaria res amplificaretur, introducta ſunt, non multum egere ſe arbitratum fuiſſe. Mirum eſt quod ne verbulo quidem, in tam amplis voluminibus, commendetur aloe, quam tamen non ita diu poſt in vſum vocatam deprehendimus. Cumque in tanta copia & farragine medicamentorum, quæ in libris ad mulieres pertinentibus, ceterisque indicatis, commemorantur, vbi toties commode commendari poterat, numquam tamen ad vſum proponatur: magnum inde argumentum peti poſſe exiſtimo ad antiquitatem horum librorum agnoſcendam: quantumuis mihi perſuadere non poſſum eos Hippocratis genuinos fœtus haberi poſſe, omninoque mallem eos ſynchrono, vel plane antiquiori cuidam, Cnidiæ ſcholæ doctori adſcribere; vtpote quibus plurima erant pharmaca elateria.*

* vide *de victu acutor.* ab initio: πλεῖστα αὐτέοισιν εἴρηται φάρμακα ἐλατήρια: *plurima a Cnidiis pharmaca agitatoria proponuntur.* De elaterio iam ſupra diximus.

XXVIIII. Hippocrates purgantibus plurimum quidem vtebatur in morbis chronicis: verum etiam in acutis eadem ætate eius data fuiſſe, ex multis locis intelligimus. Non modica diſceptatio in ſcholis medicis exorta eſt de purgatione in morbis acutis, an omnino inſtituenda ſit, & quo tempore inſtitui debeat: vtriusque ſententiæ patronis Hippocratem in ſuas partes vocantibus. Sed longior eſt hæc diſputatio, quam vt hic locum inueniat. Videatur D. D. CLERICVS.*

Ll 2 * *hiſtor.*

* *hiſtor. medic. P. I. lib. III. cap. XVI.* Adde, ſi placet, doctiſſimi IO. ANTONIDAE van der LINDEN *ſelect. medic. exercit. XII.* quæ inſcribitur: *Scomphus pleuriticus.*

XXX. Ab iis, quibus pro ventre euacuando vſus eſt Hippocrates, commode licebit progredi ad recenſionem illorum, quibus vrinam ciere, vel pectus expurgare, vel vteros, ſolitus eſt, vel ſudores elicuit. Et vrinam quidem cientia plura propoſuit, quorum aliqua leniora ſunt & ad diæteticam rationem accedunt, alia ſatis fortia. Lenioribus accenſeo allium, apium, maxime paluſtre, & cepas: de quibus ita docet: * *Ex oleribus allia & cocta & aſſata, vrinam cient, & per aluum ſecedunt, & ad menſes muliebres conducunt. Cepæ ad vrinas commodæ ſunt -- apium & coctum & crudum vrinam ciet, & paluſtre magis quam ſatiuum, quod etiam maiorem vim habet. -- porrum coctum vrinam ciet & ſecedit.* Datis autem talibus ptiſanam tenuem, decoctum mercurialis, vinum aquoſum, mulſam aquoſam, & id genus alia diluentia, ſuperingerebat. ** Nonnumquam etiam balneis præcipiebat hoc fine vti. ***

* *de affectionibus. §. 48.* ** *de morbis II. §. XII.*

*** *de victu acutorum. §. XXXXIII.* Memorabilis eſt locus, vbi prouidere iubet vt omnia accuratiſſime præparentur ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν, id eſt *a mediaſtinis reunctoribus*, quales homines noſtrorum balneatorum ſimiles fuerunt.

XXXI. Sed & ſatis forte diureticum remedium, cantharides, ab ipſo adhibitum legimus ad potionem hydropicam: * *cantharidas tres, detracto capite vniuscuiusque & pedibus & alis, corpora ipſarum in tribus aquæ cyathis terito.* Idemque, cum aliis remixtum, ad menſes, ſecundinas & fœtum expellendum ſuadet, ** ſed cantharides quinque ſumendas præcipit.

* *de vict. acutor. §. LXVI.*

** *de morbis mulier. I. §. 108. pag. 500. ed. Lind.* Sed in verſione tota hæc pericope omiſſa eſt: an forte Cornarius, cuius eſt

verſio,

versio, in quibusdam exemplaribus illam non legit? Quin FOESIVS totum hunc locum Græce aliter exhibet, quam vel FROBENIVS vel LINDENIVS nobis dederunt; & omnem illam compositionem ad vsum externum reuocat, nulla tamen, quod merito mireris, tam notabilis mutationis ratione vel verbulo indicata: de quo dispiciant alii, quibus maius est otium.

XXXII. Quod Hippocratis æuo creditum sit, caput seorsim expurgari quibusdam posse, docent quæ supra* de grano cnidio & hippophae dixi. Sed paucula addi his dictis debent. Scilicet eodem libro ** commendat tetragonon capiti purgando. Vox vero tetragonon quid sibi velit oppido est obscurum. Neque enim patet an instrumentum, an vero medicamentum aliquod, hoc nomine designetur. Galeni iam tempore ignotum fuisse quid tetragonon significet, videri apud FOESIVM in oeconomia potest: nosque infra commode hunc locum iterum attingemus. Alias autem errhina quædam acria & sternutationem exitantia hoc scopo proponit.

* §. XXIII. *nota.* *

** *de affect. intern.* §. XXXXVIII. & LII.

XXXIII. Sed magis notabilis videtur modus ille pulmones expurgandi, quando ex peripneumonia suppurati essent, excitato nimirum per acria immissa tussi, cuius violentia abscessum rumpere tentabant.* Hoc fine ari radicem tritam, cum grano salis, & pauxillo mellis, aquæ & olei subigebant, ægroto autem linguam protrahebant, & mixturam modo dictam tepide infundebant. Si hæc parum proficerent ad acriora, vt cyclaminum, sylphium, raphani corticem, æris florem, transibant.

* *de morbis II.* §. 44. conf. *de internis affect.* §. 1. vbi eodem scopo commendantur centaurea & dracontii radices. Totum autem hoc a Cnidiis medicis acceptum esse Galeni testimonio certum est. Quin ipsum *de internis affectionibus* librum a Cnidio quodam scriptum esse FOESIO iam visum fuit.

XXXIIII. Ad vteros expurgandos infinita fere ſunt, quæ in libris ſæpius citatis *de mulierum morbis*, commendantur, tam interne ſumenda, quam exterius ſub inſeſſus, enematis vterini, peſſariique forma adhibenda: inter quæ non pauca ſunt vehementiſſima catharticæ & diureticæ indolis, quorum ſpecimina ſuperius aliqua attuli: quare a pluribus hic recenſendis abſtineo.

XXXV. Sudoribus prouocandis operam multam dabat Hippocratica ſchola, perſuaſa ſcilicet morbos omnes ſolui aut vomitu, aut deiectione aut vrinæ largiori profluuio, aut metaſtaſi ad articulos, aut apoſtemate exanthematibusue: *verum ſudoris ſpeciem omnibus maxime eſſe communem.* * Sudori autem expellendo medicinas fuiſſe adhibitas non inuenio: ſed homine diluentibus probe præparato, ſi exerceri poſſet, illa obire exercitia, quæ cuiuis conuenire putabant, deinde fricari, lauarique iubebant: ſi vero vires aut morbus exercitia non permitterent, potibus cibisque conuenientibus itidem præparatum ſtragulis multis operiebant, ac fomentis calefaciebant.

* *de vict. acutor. §. LVI.*

XXXVI. Sanguinem ſincerum euacuabat Hippocrates venæ ſectione, ſcarificatione, & profundis ſectionibus paſſim, præcipue autem in capite, faciendis. Sed non ſolum euacuationis ſcopum hic habebat, verum etiam reuellere ſanguinem a parte remota, deriuare eundem, libertatem mouendi & influendi reddere, & refrigerare, ſanguinis detractione ſtudebat.

XXXVII. Simpliciter euacuandi ſcopo, vt nimirum venis nimium repletis ſuccurreretur, ſanguinem mittebat hominibus nimiam humorum copiam adeptis, vt athleticis, ad ſummum boni habitus apicem prouectis, quorum ſtatum periculoſum, adeoque non cunctanter

ſtanter ſoluendum, præcipiebat. * Nam niſi hoc fiat oriri ἀπολήψιας, interceptiones ſanguinis & ſpiritus, indeque aphoniam, apoplexiam, conuulſiones, vrinæ ſuppreſſiones, inflammationes, de quibus morbis in genere præcipit: ** *quicunque morbi ex repletione fiunt, hos curat euacuatio:* ſeorſim autem de aphonia: *** *vt quis repente, cum antea ſanus eſſet, nec vlla manifeſta ratio præceſſiſſet, voce deficiat, venarum interceptio facit. Oportet igitur tali ſanguinem detrahere.* Similiter ad vrinæ ſuppreſſionem hoc remedium ſuadet. ****

* *Aphor. III. Sect. I.* ** *Aphor. XXII. Sect. II.*
*** *de victu acutor.* §. 37. & 38. *ed. Lind.* conf. §. 36. vbi grauiter differit venæ ſectionem in morbis a repletione præcedere debere, tamquam principale remedium, eamque demum ſubſequi purgationem: ſecus ſi fiat non ſolum nihil profici, verum etiam damnum inferri.
**** *Aphor. XXXVI. Sect. VI.*

XXXVIII. De loco venæ ſectionis alicubi clare præcipit. Sic aphonia correpto venam dextri brachii ſecandam docet. *In pleuritide ac peripneumonia, ſi dolor ad ſuperiores partes extenditur, vt iugulum, mamillam, brachium, internam brachii venam ſecare oportet, ab eo videlicet latere, quod dolore fuerit correptum. Detrahere vero ſanguinem iuxta corporis habitum, & tempus & ætatem & colorem, plus & confidenter. Et ſi acutus fuerit dolor, ducere vsque ad animi deliquium.* * In angina venam in brachiis & ſub lingua ſecare iubet. ** Alibi frontis, narium, occipitis, ſedis venas aperire iubet. Cuidam, dum ieiunus erat vehementer dolenti, quum ſine ſucceſſu varia adhibita eſſent, ſanitatem redditam ſcribit, vena in vtraque manu ſecta, ſanguine tamdiu profluente ἕως ἔξαιμος ἐγένετο, *donec exſanguis redderetur,* h. e. vt ego intelligo, donec ſanguis effluere ſponte ceſſaret. ***

* *de vict. acut.* §. *LII.* ** *ibid.* §. *XXXVIIII.* *** *Epidem. V.* §. *II.*

XXXVIIII.

XXXVIIII. De vena in acutis morbis secanda generalem hanc regulam praescribit: *in acutis morbis venam secabis, si vehemens appareat morbus, decumbentes in vigore aetatis fuerint & robur ipsis adfuerit.* * Sed si percurrimus epidemiorum libros, historiasque aegrotorum acuto morbo laborantium consideramus, satis intelligimus ipsum longe plures sine hoc remedio tractasse, quam illi sunt quibus adhibuit. Quare iam diu eruditi persuasum habent, Hippocratem in illis libris non descripsisse singulatim omnia, quae ad salutem aegrotorum molitus est: sed aliqua omisisse, quae fieri debuisse lector, ex reliquis eius scriptis, per se intelligere posse videretur. De quo videndi sunt D. D. CLERICVS** & D. D. IOAN. FREIND.***

* *de vict. acut. §. XXX.* ** *histor. medic. P. I. Libr. III. cap.* 19.
*** *de febribus ad Hipp. Epidem. comment. I. pag.* 97. ed. Amstelod.

XXXX. Scarificationem nostro more administrandam Hippocrati notam fuisse ex scriptis eius clarum est. Sollicite autem describit * vbi cucurbitulae amplioris circuli adhiberi debeant, aut vbi angustiores magis possint. Scalpellum probat incuruum, in apice non valde angustum, quo viscosi ac crassi humores melius possint ex ampliori vulnusculo elici.

* *de medico §. VI. & VII.*

XXXXI. Atque haec de therapia Hippocratis euacuante dicta sufficiant. Erit nunc de alterante dicendum, quae vitium corporis nostri partium, siue solidarum siue fluidarum, emendat. Et sane Hippocrates saepe meminit refrigerantium, calefacientium, humectantium, exsiccantium, constringentium, digerentium: verum hos effectus non tam remediis, quam victu, consequi studebat. Hinc accurate praecipit quis victus refrigeret & humectet, quisue calefaciat & exsiccet, quis constipare possit aut digerere valeat: de quo legendi sunt libri *de diaeta*, & *de*

& *de victu acutorum*, quorum maxima pars huiuscemodi doctrinis constat, quas huc referre tædiosum foret.

XXXXII. Neque de remediis somniferis, narcoticisue multa inuenimus quæ referri possint. Opii in nullo genuino libro mentionem, quod ego meminerim, inuenio. Trahi huc posse videtur vnicus locus,* quo commendat papaueris succum (ὀπὸν μήκωνος) cum carminatiuis adsumendum, ad vteros in locum suum reducendos. Ibi, paucis interiectis, ad strangulationes vterinas cohibendas inter alia suadetur ὑπνωτικὸν μηκώνιον, *meconium somniferum*. In reliquis, quos plures indicat FOESIVS *in œconomia*, quando μήκωνος ὀπὸς aut μηκώνιον tamquam medicamentum laudatur, ad peplium seu papauer spumeum, de quo supra diximus, referri debet.

* *de morb. mulier. II.* §. *79. fine* & *80.*

XXXXIII. Sed mandragoræ mentio aliquoties fit, vbi pro vsibus internis pariter ac externis commendatur. Et interne quidem sumendum ita præscribitur: * *tristes anxios & ægrotos, ac se strangulare volentes, mandragoræ radice, mane in potu data, minore pondere, quam quod insanire facit, curabis. Conuulsioni sic mederi oportet: ignis ab vtraque lecti parte succendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur, minore pondere, quam quod insaniam facit.* Dolendum autem quod pondus non accuratius præscripsit. Externis vsibus commendatur ad intestinum rectum prolapsum & sanguine fluens, ** vel viridis, vino diluto coquenda ac imponenda, vel sicca trita. Etiam succus mandragoræ & siluestris cucurbitæ cum muliebri lacte ad vteros repurgandos suaderi video.***

* *de locis in homine* §. XXXXVIII. ** *de fistulis* §. VI.
*** *de morbis mulier.* §. LXXXXVIIII. *pag.* 489.

XXXXIIII. Alio loco mandragora cum hyoscyamo, silphio & trifolio e vino meraco ad febrem quarta-

nam commendatur. Quod medicamentum deinceps ab insequutis medicis ab imitationem vocatum fuisse indicat PROSP. MARTIANVS, ** & hunc locum illustrat.

* *de morbis II.* §.XXXVIIII. ** *in Hippocrate explicato. p. 138.*

XXXXV. Præter hæc autem Hippocrates habebat aliqua medicamenta, ab experientia sine dubio maioribus suis Asclepiadis cognita & comprobata, vel vndicunque accepta, quibus in morborum curationibus interne externeque vtebatur: quorum aliqua ad diæteticam rationem propius accedebant, morboque cuiuis accommodata erant: aliqua pharmaceutica magis dici merebantur. Sic ad diæteticam propius pertinet ptisana, quam ex hordeo decorticato paratam in acutorum diæta plurimum adhibitam fuisse cognoscimus. Sollicite inculcatur * vbi tota ptisana, id est decoctum vna cum hordeo, dari debeat, aut vbi cremorem solum exhibere magis expediat. Ptisana ex tritico cocta vocabatur alica, & potissimum adhibebatur vbi vires reparandæ erant. Pro circumstantiarum ratione aliquando mulso, vel vino, nonnumquam aceto, sale & oleo condiebatur.

* vide *de vict. acutorum* §is primis.

XXXXVI. Nec longe a diætetica ratione abit κυκεὼν, cyceon, cinnum Latini vocant, quæ vulgaris erat apud Græcos mixtura ex vino, melle, polenta, aqua & caseo, consistentiam pultis sorbilis referens. Sed medicinalibus virtutibus subinde imbuebatur adiectis quibusdam, quæ indiuidui curandi rationibus maxime conuenirent. En exemplum eiusmodi cinni, quem κυκεῶνα ἀνθινὸν, id est floridum, vocabant, quique homini tabe laboranti inter alia præscribitur: * *tertio mense cyceonem floridum bibat, apii radices & anethum, & rutam & mentham & coriandrum & papauer tenerum, & ocimum & lentem & mali punici dulcis & vinosi succum. Oportet autem dulcis duplam mensuram esse, ita vt vtriusque*

succi

succi simul sit hemina dimidium, & vini nigri iucundi austeri hemina dimidium & aqua tantundem. Postea flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et postea farina erui acetabulum adiiciatur & polenta tantundem & casei veteris caprini rasi tantundem, & hac permixta ebibat.

* *de internis affection.* §. XIII. Adde FOESIVM, in *œconom. Hippocr.* voce κυκεών.

XXXXVII. Pariter balnea, insessus, fomentationes a communis vitæ vsu ad medicum crebro referebat, incoctis variis, quæ ægroti conditiones requirere videbantur. Etiam suffumigationes frequenter adhibebat, in quibus nonnumquam sulphur, bitumen & nitrum adiiciebantur vegetabilibus. Gargarismos non minus præscribebat, quorum specimen hoc esto, quod anginoso præscripsit: * *Gargarismus ipsi parandus est ex origano, satureia, apio, mentha & modico nitro cum aqua mulsa aquosiore, & modico aceto instillato: prædictarum herbarum folia trita, & nitrum, in aqua mulsa diluito, tepefacito, ac sic gargariset.* Internas etiam fauces in eodem morbo curiose sane fouere iubebat vapore decocti cuiusdam; quod sequentem in modum fiebat. *Fomentum ipsi ex aceto, nitro, origano & nasturtii semine adhibeto. Hæc terito & cum aceto, pari aqua permixta, diluito, ac parum olei instillato. Deinde in ollulam infusis, operculo imposito, arundinem cauam immittito, prunisque imposita feruefacito: & vbi per arundinis fistulam vapor ascenderit, hianti ore illum intro trahat, cauendo ne fauces adurat.*

* *de morbis II.* §. XXVI. Fotus eiusmodi aliud exemplum pro homine empyo ponitur *de morbis II.* §. XXXXIIII. *si non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os, ex fii succo, vino tornio, lacte bubulo aut caprino, singulis pari mensura mixtis, ita vt sint heminæ tres, in quas postea furni testas, igne candefactas, iniicito, atque inde vaporem per fistulam trahat, cauendo ne aduratur.*

XXXXVIII. Sed nec minimum vnguentis & oleis tribuebat Hippocrates. Talia vnico nomine μύρον comprehendebat, quod designat oleum, aut præparatum pingue, inunctioni commodæ aptum. Plura huius generis apud Hippocratem laudantur, vt susinum, irinum, rosatum, myrtinum: ad quæ paranda requirebatur vt oleum floribus vel herbis istis infunderetur, & maceratione diuturna odoribus imbueretur. Non raro ad commendationem maiorem odoris aromatica quædam admiscebantur. Leguntur apud Hippocratem aliqua ex Aegypto afferenda.* Nam antequam Græci artem olea parandi discerent, ex Aegypto ea petebant. Amplissime autem patebat illorum vsus. Multum consumebatur ab athleticis hominibus, qui ante exercitia vngebantur: exercitiisque peractis pars apotherapiæ erat olei vel vnguenti acopi, id est lassitudinem tollentis, inunctio. Verum tamen ab hoc initio, ad omnis generis dolores demulcendos, postea transferebatur vnguentorum vsus, & acoporum nomen designabat omne eiusmodi medicamentum externum, quod cera, pice & similibus oleo iunctis consistentiam inungendo idoneam nactum erat & fere ceromatis nomine insignitur. Sed erit alibi occasio hæc iterum attingendi.

* conf. MERCVRIALIS *Var. lect. II. cap.* 19.

XXXXVIIII. Emplastrorum mentionem apud Hippocratem non inuenio. Cataplasmata fieri præcepit varia intentione ex variis. Exemplo sint sequentia: *Quæ inflammationem sentiunt, per cataplasmata refrigerentur. Sint autem hæc aut betæ folia aqua cocta, aut apium, aut oleæ folia, aut fici, aut rubi, aut quercus, aut mali punici dulcis, quibus coctis vtendum est. Cruda vero rhamni folia, vel viticis, vel saluiæ, vel tithymalli, vel polygonum viride, vel porrum, vel apium, vel coriandrum, vel isatidis folia admoueto. Quod si horum nihil habeas: neque*

vllum

vllum aliud cataplasma, polentam, aqua aut vino subactam, ex cataplasmate imponito. Ad fluorem album mulierum hæc commendat cataplasmata: *rubi, rhamni & oleæ folia tenuiter trita simul misceto, aqua mulsa diluito & cum polenta ex cataplasmate admoueto.* Plura ibi sequuntur, quæ apud ipsum auctorem legere iuuabit.

* *de affectionib.* §. XXXVII. ** *de morb. mulier. II.* §. LXXI. *seq.*

L. Collyria apud Hippocratem & sequentes multa erat: designabantur autem hoc nomine medicamenta sicca, antea præparata & glutinantis cuiusdam beneficio in massam redacta, formæ oblongæ, rotundæ, destinatæ ad illum vsum, vt possent integra in cauitatem aliquam, vt vaginam vteri, anum, intrudi: vel conuenienti liquore resoluta infundi. Exemplum collyrii esto *) quod ad vterum a partu applicandum præscripsit: *amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera & anisum, & irionem & origanum, & nitrum terito, misceto & vterorum collyria efformato.* Parum videtur a pessariis & glandibus subdititiis diuersum fuisse. Genus etiam medicamenti sicci vocabatur φθοΐσκοι seu φθοΐδες, quod exponitur trochisci, pastilli, placentulæ. En exemplum eorum, quod modo adductum collyrium sequitur: *si inflammati fuerint vteri, & dolor habuerit, rosarum folia, cinnamomum, & cassiam simul terito, & netopo affuso placentulas drachmales formato, easque in ollam nouam fictilem igne candentem mittito, circumlocataque muliere ac vestibus contecta in vteros suffito: hoc dolores sedat.*

* *de morb. mulier. I.* §. LXXX. Pastillorum genus aliquod, pro interno externoque vsu destinatorum, vocabatur κόλλιξ, quorum exempla videas *de int. affect. XXV.* & *Epid. II. Sect. VI.*

LI. Eclegmata seu linctus etiam præscribebat, qualis exemplum sit. * *In febre singultuosa laseris succum, acetum mulsum, daucum tritum potui exhibeto, & galbanum ex melle cum cumino delingendum. — nux pinea*

nea cum myrrha in eclegmate detur. Ceterum pilulas apud Hippocratem nondum inuenire mihi licuit.

* *de vict. acut. §.* LI.

LII. Plura non addo de præſidiis therapeuticis, quibus Hippocratica ſchola vſa fuit. Apparebit autem facile ex adductis, tunc temporis medicamenta compoſita ſatis pauca habuiſſe ingredientia, & præparationes ſimpliciſſimas fuiſſe, quæ vltra trituram & decoctionem non progrediebantur. In tanta ruditate pharmaceuticæ rei ſuperuacuum eſſet quærere, an Hippocrates fuerit chemicus. Attamen neoterici quidam magna contentione niſi fuerunt hominibus perſuadere, Hippocratem fuiſſe magnum chemicum, ea, quæ in hac arte ſumma putantur, adeptum, quorum beneficio curationum miracula ediderit: quod vero iuris iurandi ſancta religione tenebatur conſtrictus, nihil horum arcanorum deſcripſiſſe: ſubinde tamen obſcurius quædam innuiſſe, filiis artis huius ſatis illuſtria.

LIII. Videbimus itaque potiſſima argumenta eorum, qui pro Hippocratis chemia certant. Primum, inquiunt, videmus Hippocratem nitrum, alumen, ſalem, viride æris, æs vſtum, flores æris, chalcitidem, plumbum & nonnulla alia* mineralia, ad vſum medicum vocaſſe. At vero vt pleraque horum ad vſus tantum externos adhibita fuiſſe legimus: ita veroſimilis ratio facile inueniri poteſt, quo pacto medici vſum talium, in vita quotidiana ad plurimos vſus crebro neceſſariorum, obſeruare, & ad artis vſum transferre potuerint, absque eo, vt vlla neceſſitas nos cogat reuelationem aliquam, ſiue diuinam ſiue myſtæ chemici, ſupponere aut exigere.

* forte Hippocrati etiam notum fuit ſtibium ſeu antimonium. Vidimus ſupra in ſcriptis eius commendari tetragonum. Id vero quid ſit indicaturus GALENVS in expoſitione ita ſcribit: τετραγώνῳ. τινὲς μὲν ταῖς εὑρισκομέναις κατὰ τὸ στίμμι πλαξί. τινὲς δὲ αὐτὸ τὸ στίμμι. i. e. *aliqui exponunt tabulas in ſtibio reperiundas: alii*

alii ipsum stibium. Et forte Galenus, aut illi ex quorum mente scripsit, regulum ex antimonio paratum viderunt. Sed hæc coniectura est.

LIIII. Deinde omnes fere vrgent textum quendam ex libro dubiæ genuinitatis desumtum,* vbi commemoratur *aurum operantes illud* (mineram eius) *tundere*, *lauare*, *molli igne liquare*, *quum forti non confletur* (ἰσχυρῷ οὐ ξυνίσταται) seu *non subsistat*, *illum non ferat*. In hoc textu, inquiunt, si rem, vt verba iacent, accipiamus, absurdus est sensus: ergo Hippocrates loquitur de arcano aliquo sapientum igne, quo in aurifice arte illud maturando efficiunt, & ad nobilissimam tincturam constantissimamque exaltant. Hoc argumentum plures excusserunt, præcipue OTTO TACHENIVS** & FR. IOS. BVRRHVS,*** & ante non multos annos CHRISTIANVS DEMOCRITVS,**** qui singuli vindicatum Hippocrati eunt præclaram in arcaniori chemia scientiam.

* *de diæta I. §. XV.*

** *in Hippocrate chimico.* Is autem Hippocratem frequentissime allegat, vt non satis mirari possis hominis per se strenue indocti calliditatem, cum non minori impudentia coniunctam, qua vsus est ad salis sui viperei, adeo sibi lucrosi, auctoritatem amplificandam & stabiliendam. Sed laruam homini detraxerunt IO. ZWELFERVS & HELVICVS DIETERICVS, alter in *discursu apologetico aduersus Hippocratem chymicum*, alter vero in *vindiciis.*

*** peculiari libello, quem olim ex bibliotheca illustris præceptoris, hospitis & patroni mei D. D. FRID. HOFFMANNI Halæ euolui: cuius autem titulus nunc non succurrit.

**** *vitæ animalis morbus & medicina pag.* 113.

LV. Sed locum illum cum antecedentibus & consequentibus bene consideranti illud manifestum esse debet, auctorem hoc agere, vt medici officium declaret exemplis plurimis eorum, quæ in vita quotidiana ab artificibus, opificibus aliisque hominibus agitantur: fecisset itaque aduersus scopum suum, si rem admodum ab-

strusam

ſtruſam, quin maxime ſecretam & plerisque lectoribus neceſſario obſcuram, pro obſcura alia declaranda propoſuiſſet: præſertim quum confidere poſſet, ſi quis artis illius tam diuinæ gnarus in ſua ſcripta incideret, eum non opus habere eiusmodi declaratione officii medici, idiotæ aut initiando neceſſaria.

LVI. Deinde duo dici poſſunt contra adſertores chemiæ Hippocraticæ. Primo, Hippocrati ſermonem eſſe de mineris auriferis tractandis, quæ imperfectorum mineralium rapacium ſeu volatilium adiecta copia oneratæ ſunt, vbi neceſſarium eſt blanda vſtulatione & torrefactione illa prius abigere. Niſi enim in talibus hoc fiat, ſecum in auras, ſi non omne metallum probum, maximam tamen partem, abriperent. Et talia fuiſſe metalla in illo tractu, quem Hippocratem peragraſſe legimus, a fide alienum non videtur, quum cinnabarim natiuam ibi inuentam eſſe probari poſſit, vt & arſenicum natiuum ſeu auripigmentum, quæ ſi metallo cohæreant, nec cauta & patienti vſtulatione abigantur, magnæ iacturæ auri fiunt auctores.

LVII. Si hæc autem diſpliceat ſententia, porro quærerem cur fieri non potuerit vt auctor, qui hæc ſcripſit ex quibus Hippocratem chemicum fuiſſe contendunt, rerum metallicarum æque fuerit imperitus ac Galenus ſe fuiſſe prodidit, quando ſcripſit: Ignis non differt ab igne, niſi maiori vi ac minore. Infirmiſſimus eſt qui ex paleis conficitur, quare ad conflandum aurum accommodatus eſt, eo quod aurum abſumatur & diffluat, ſi validiorem flammam ſentiat? Niſi forte ipſemet etiam Galenus de auri ex mineris rapacibus ſeparatione intelligendus eſt, quo ipſo admiſſo ignorantiæ exprobratione iuſta carere eum debere facile credemus.

LVIII. Comprobare noſtram de vero Hippocratis ſenſu opinionem videtur illa notabilis oppoſitio *τῶν ἐργαζομένων* & *τῶν ἀπεργασαμένων*: quippe elaborantibus ex rudi minera aurum, tribuitur vſus leniſſimi ignis: illis, qui iam elaboratum tenent, vſus ad omnia, quibus inſeruire aurum in vita communi poſſit.

LVIIII. Sed tempeſtiuum nunc videtur, ad chirurgiam Hippocratis conſiderandam progredi. Illa medicinæ profeſſioni adeo coniuncta tunc temporis erat, vt vix proprium nomen tunc haberet. Liber, qui *de officina medici* inſcribitur, totum apparatum chirurgicum tradit, vt pro hodierno ſtatu iuſte inſcribi poſſe videatur de officina chirurgi. Ipſum vero Hippocratem manu mederi ægrotantibus ſolitum eſſe, dubio plane caret.

LX. Videbimus autem primum qualem ſe Hippocrates geſſerit, quando vulnus curandum, aut vlcus, acceperat. Diſcimus id ex libro qui *de vlceribus* quidem inſcribitur, agit autem de vulneribus * potiſſimum recentibus. Ceterum maxime genuinus ab omnibus iudicatur: vnde merito illum eligimus, ex quo de chirurgia Hippocratica referamus.

* Hippocrates tum hic, tum alibi, vocabulum ἕλκος plagæ recenti accommodat; in quo ſequitur conſuetudinem ſui ſæculi, & comprobat ſe eſſe Ὁμηρικὸν τὴν φράσιν, Homericum dicendi genus imitari, vt de ipſo Galenus alicubi ſcribit. Homerus autem *Iliad.* Δ *v.* 361. ἕλκος de recenti plaga vſurpat. Hippocratem autem viciſſim ſequitur Celſus, qui admodum frequenter plagam recentem vlceris nomine deſignat.

LXI. Vulnus itaque recens, niſi vino, humectare vetat, ſi non in articulis fuerit. Deligationem aliam, præter cataplaſma, non ipſi vulneri ſed circumſitis partibus imponendum, non requirit. Modicus cibus & potus offerendus; & quo grauius eſt, eo minus dari debet.

bet. Sed quietem ægrotus agat. Sanguinem satis copiose effluere sinit, præsertim si nullus venter, sed extremitates tantum, læsæ sint: facit autem hoc vt partes magis gracilescant, minorque corruptio sequatur. Olea & quæcunque oleosa sunt, recenti vulneri non conducunt. Plurimis vulneribus valde prosunt purgationes per inferiora: præsertim vbi corruptionis periculum imminet. Vulnus, nisi probe repurgatum sit, nec sponte, nec si labia ad se adducantur, coit.

LXII. Cuicunque vulneri accedit erysipelas, purgationem necessariam facit. Vbi cum vulnere contusio facta est, suppurationem fieri necesse est. Oportet igitur loco tumenti cataplasmata imponere, non vulneri. Si vero, quod debebat, abscesserit, spongias superimponere oportet, & super spongias folia multa.

LXIII. Hæc sunt generalia præcepta de vulneribus, quibus deinceps subiungit quæ cataplasmata parari debeant, quæque ad repurganda sordida vlcera conueniant. Curiosa ibi est * descriptio medicamenti quod ad vlcera æque inueterata ac recentia conuenit, multumque accedit ad naturam vnguenti Aegyptiaci, quo nos hodie vtimur.

* §. VIII.

LXIIII. In fine libri de oedemate & varicibus quædam habet. Oedemata pedum pertundit, profundioribus ac frequentioribus vulnusculis impactis. Varicem alias atque alias compungere iubet, vt sanguis per angustissima vulnuscula modice effluat. Alio loco * rationem dat præcepti huius: *fieri enim non potest* (non licet,) *vt profusio sufficiens permittatur, interim necessitas sæpe iubet aliquid detrahere sanguinis.*

* *de medico §. V.*

LXV.

LXV. Quod ad deligationes pertinet, ita de illis præcipit: * *Concinnas deligationes, ad ſpectaculum comparatas & nihil iuuantes, reprobare oportet. Onerosa enim ſunt & omnino petulantes, ſæpe vero etiam damnum dederunt. Quærunt autem ægri non ornatum ſed auxilium.* Quid vero circa deligationes obſeruandum ſit, accurate alibi exponit, ** ſi modo is liber ad Hippocratem iure referri poteſt.

* *de medico.* §. IIII. cuius loci quaſi commentarius eſſe poterit *libr. de articul.* §. XXX.

** *de officina medici* §. IV. *ſeqq.*

LXVI. Liber *de fiſtulis,* de ani fiſtulis fere ſolis agit. Poſtquam expoſuit ex quibus cauſis fiant, explorationem facere docet allii caule recente immiſſo. Per fiſtulæ orificia filum quintuplicatum, aut pilum, traiicere, deinde ſenſim arctius colligare iubet, vt fiſtulæ ſinus aperiatur. Varia deinceps præſcribit medicamenta ad curationem hanc neceſſaria, ſed ſecandi modum prætermittit.

LXVII. Hactenus parum maſcula Hippocratis chirurgia apparebit: ſed in reliquis libris chirurgicis ſecando vrendoque occupatum eum videmus. De capitis vulneribus agens, inculcat quando os & quousque radendum vel perforandum ſit: ſi quis facere hoc, vbi debebat, neglexerit, interius ſuppuratur homo, & delirus ac conuulſus moritur. *Conuulſio autem*, inquit, *plerosque corripit in altera corporis parte. Siquidem in ſiniſtra capitis parte vlcus habuerit, in dextra corporis parte conuulſio corripit: ſi vero in dextra capitis parte, ſiniſtram conuulſio corripiet.*

* *de capit. vulner.* §. 26.

LXVIII. Varia Hippocrati fuiſſe inſtrumenta, quibus terebraret, ex multis locis intelligimus. Hæc inter commemoratur aliqua terebra ſerrata & caua, quæ oſſibus

bus vsque ad membranas excidendis conuenit, valdeque ſimilis eſt illi inſtrumento, quod nos trepanum vocamus. Eo etiam coſtas perforari, ad aquam in pectoris hydrope emittendam, legimus:* quamquam alii hanc coſtarum perforationem ſimplici terebra factam eſſe contendunt.

* *de intern. affection.* §. 25. adde *Foeſium in œconomia Hippocr.* vocibus τρύπανον & περητήειον.

LXVIIII. Fractas partes Hippocrates, extenſione debita prius facta, reponebat, deinde deligationem, pro partis læſæ conditione, adminiſtrabat, ſupra faſcias autem ſplenia, cerato quodam modice inducta, ponebat, hæcque iterum linteis firmabat. Deinde ferulas, vinculis quam laxiſſimis firmandas, circumponebat, quietis tantum gratia, minime autem vt ferularum appoſitio ad compreſſionem quicquam faceret, quod admodum notanter chirurgo commendat. Porro chirurgus prudenter æſtimare debet tempus, intra quod quæque oſſa conferuere ſolent. De eo accurate præcipit, monet autem fieri poſſe vt naturarum & ætatum differentiæ aliquid varient. Exempli gratia oſſa cubiti triginta diebus concalleſcunt. Itaque vsque ad decimum oportet diæta vti parciori & extenuante. Decimo, ſiquid non recte repoſitum ſit, diſpicere & dirigere, ſi opus ſit. Tum iterum recte deligare, ferulis appoſitis, ſicque, ſi nullus pruritus vexet aut exulceratio ſuſpecta ſit, relinquere, donec viceſima dies tranſierit. Interea ſenſim progreſſu facto refici æger pleniori victu debet. Duabus tertiis partibus ſic tranſactis & laxius, & paucioribus ſenſim linteis adhibitis, deligari debet, donec omnino cum ſanitate in gratiam redeat.

LXX. Atque hic eſt totus proceſſus, quaſi exemplaris, curandi oſſa fracta. Ipſemet enim addit: *Hic ſermo velut lex iuſta poſita eſt de fracturarum curatione,*

& quo-

& quomodo tractare oporteat , & quomodo euentus sequi ex iusta tractatione. Nullus hic est emplastris locus datus, quæ nec diu satis post Hippocratem adhibita legimus. Saltem PAVLVM AEGINETAM, qui multis a Christo nato sæculis vixit, vllas in curatione fractorum partes emplastris dare non video.

* *de fracturis §. VI. & VII.*

LXXI. De luxatis copiose agitur libello non exiguo *de articulis* inscripto , vbi leuioribus casibus sola manu reponere docet, sed in grauioribus, vt spinæ luxatione, instrumento vtitur, quod διαναγκασμὸν vocat, cuiusque fabricam & vsum multis describit. * Sic & in humeri luxati repositione, postquam varios modos in palæstra receptos & frequentes recensuerat, ** machinam describit, quæ ambe vocata est, qua facillime luxatus humerus in locum suum restituitur: quæ ipsa machina hodieque apud multos chirurgos in vsu est. Et videtur sane Hippocrates hanc machinam excogitasse, quod per tot sæcula adhuc ab ipso denominationem seruat: & de reliquo curiosus & sedulus fuisse in compendiis chirurgicarum curationum crebriori experimento inueniendis: cuius industriæ documentum esse potest,quod & irritum experimentum recensere non dubitauit, addita pulcra ratione: *** *Scripsi autem hoc de industria: pulcrum enim est etiam ea addiscere, quæ, in experimentum assumta, successu caruerunt, & cur successum non habuerint.*

* *de articulis.* §. 46.

** *Ibidem* §. 4. Notabilis autem est §. 3. vbi commemorat modos luxatum humerum reponendi in palæstris vsitatos. Ex quo confirmatur quod supra *Sect. II. cap. VIII.* §. 27. & 28. scripsi, homines athleticis exercitiis subseruientes medicorum operum quædam agitasse: quod deinceps, postquam plerique medici exercere ea neglexerunt, effecit vt seorsim aliqui indocti & ignobiles homines, nobilem hanc partem

 sibi

sibi tribuerent, & cum sordibus sibi lucrosis coniungerent. Oribasii temporibus eo iam res deducta erat, vt is in *synopsi ad filium* scripta profiteretur, talia illis esse relinquenda, qui pueros in palaestra exercent.

* *Ibidem §.* 48.

LXXII. Hactenus de chirurgia Hippocratis diximus vbi vulnus, vlcus, fractum, luxatumque acceperat: qua occasione iam aliquoties vidimus, ipsum accepto vulneri vulnus nouum adddere veritum non fuisse. Sed iuuabit vnum adhuc alterumue specimen intueri operationum chirurgicarum Hippocratis nostri. In libello *de visu* proponit aliquam oculi quasi scarificationem. Lanam Milesiam puram, crispam, fuso circumuolutam, adhibet palpebrae & tunicae albugineae fricandae, donec sanguis profluat: tamdiu autem continuat, vsque dum non amplius purus sanguis, sed sanies subcruenta aquosa prodeat. Quod si in oculorum morbis exspectationi satis non faciat dorsum & pectus inurit, aut sinciput profunde incidit insuperque cutim ex parte reuellit, quin ossis partem, vt videtur, exscindit: vt cicatrice duriore facta aquae affluxus ad oculum intercipiatur. Obscurius quidem illo locó* eam exponit; sed erit occasio, vbi ad CELSVM progressi fuerimus, hanc operationem, periscyphismi & hypospathismi nominibus dictam, pluribus considerandi.

* Aliquanto clarius *de loc. in hom.* §. XXIII.

LXXIII. In renibus suppuratis, si circa spinam tumor exstiterit, illum tumorem profunda sectione aperit, vt pus effluat.* Pectoris paracentesin, ad pus & aquam e cauitate emittendam, facere docuit.** Eandem in abdomine instituebat, ad asciticorum collectas in hac cauitate lymphas euocandas: quanquam plerumque praesagium haud adeo laeti successus adiicitur. Nonnumquam loco sectionis talibus in morbis inurebat.***

* *de internis affect.* §. 15. & 16.

** *de*

** *de morbis II.* §. 45. & 59. *de int. affect.* §. 25.
*** *ibidem.* §. 26. 27.

LXXIIII. Atque in genere dici poteſt priſcam Hippocratis praxin vſtiones non multum reformidaſſe. Certe præcipit, & accurate edocet, quibus cautionibus fieri debeat inuſtio humeri, aut potius regionis ſubalaris, in illis, quibus humerus frequenrer excidit.* Similiter arthriticos & podagricos lino crudo inurere præcepit:** quod & ab inſequutis retentum video, eritque hunc modum ex illis clarius proponendi occaſio.

* *de articul.* §. XI. XII. XIII. ** *de affection.* §. XXX. XXXII.

LXXV. Fœtum etiam mortuum inſtrumentorum ope extraxit, de quo videri poteſt exiguus omnino libellus, qui *de exſectione fœtus* inſcribitur. Calculi autem exſectionem diſcipulis ſuis interdixit, quin iuris iurandi religione interpoſita eos obligauit, vt viris chirurgiæ operariis hanc operationem relinquant: ſi modo *iusiurandum* vere eſt ab Hippocrate præſcriptum, de quo, doctiſſimis viris præeuntibus, merito dubito. Herniarum quoque operationes tunc nondum tentatas eſſe mihi ex eo perſuadeo, quod, niſi vnico loco, * ne nomen quidem earum apud Hippocratem inuenio.

* *de aerib. aq. & loc.* §. XII.

LXXVI. Supereſt nunc vt praxeos Hippocraticæ ſpecimina aliqua pleniora adducam, ex quibus cognoſcatur qualis ea fuerit, & quantum noſtra ſit ab illa Hippocratica in plerisque diuerſa. Ex febribus exempli loco ſit quartana, quam ſecuriſſimam omnium & facillimam eſſe prædicat, quæque non ſinat magnos morbos ingruere, vt conuulſiones & mentis morbos, & illos, qui iam illis correpti antea fuerunt, ſuperueniens liberet. Eandem tamen longiſſimam eſſe & vix ante annum deſinere: quamuis leuiores & breuiores fere ſunt æſtiuæ auctum-

auctumnalibus & hibernis, quæ vltimæ in acutos morbos leniter transire solent. A vigesimo quinto vel tricesimo anno plerumque enascuntur, & qui hos egressi sunt, præ reliquis sunt febri huic idonei, vsque ad quadragesimum quintum. Si non bene exeat morbus, in hydropem facile transit. Ab atra bile potissimum excitatur.

LXXVII. Curationem quartanæ febris duobus præcipue locis tradit Hippocrates. Eorum primo hanc præscribit:* *Quum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorsum purgans dato, deinde caput purgato: postea rursus infra purgato. Si vero his factis non cesset, interpositis duabus inuasionibus, post purgationem infernam, multa calida ipsum lauato, & seminis hyoscyami milii magnitudinem & mandragoræ tantundem & succi sylphii trium fabarum magnitudinem & trifolii tantundem in vino meraco bibat. At si firmus & sanum se esse putans, ex lassitudine aut profectione febre correptus, ad quartanam deueniat: fomentis ipsi adhibitis allium dato in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat melle & aceto admixtis. Postquam autem repletus fuerit, vomat. Postea calida lotus, vbi frigidus factus fuerit, cyceonem ex aqua bibat. Vesperi cibis mollibus & non multis vtatur. Altera vero exacerbatione, vbi multa calida laueris, & stragula ipsi intexeris, donec exsudet, statim veratri albi radices, trium digitorum longitudine, & trifolii drachmam, & succi sylphi duarum fabarum magnitudinem, in vino meraco bibat. Et si vomitiones ipsum vrserint, vomat: sin minus, similiter vomat, post caput purgatum. Cibis autem vtatur quam mollissimis & acerrimis. Quum vero exacerbatio ipsum inuaserit, ieiunus medicamentum ne bibat.*

* *de morbis II.* §. XXXIX.

LXXVIII.

LXXVIII. Altero hæc præſcribit: *Si quartana apprehenderit, ſiquidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, &, interpoſitis tribus aut quatuor diebus, pharmacum ſurſum purgans dato in ipſa apprehenſione. Et interpoſitis diebus, rurſum aliud deorſum purgans dato in ipſa apprehenſione. Si vero ex his non ſedetur, multa calida lauato & pharmaca, quæ ſcripta ſunt, dato. -- danda autem ſunt velut ſcriptum eſt in medicamentario libro.*

* *de affectionibus* §. XVIIII. quis ſit medicamentarius ille liber hic, vt & §. 15, & 18, alibique citatus, obſcurum eſt. Græce dicitur ἐν τῷ φαρμακίτιδι, aut ἐν τοῖς φαρμάκοις. Forte ipſi quatuor de morbis libri id nomen habere debent, quoniam in illis docetur quomodo morbi per medicamenta curari potiſſimum debeant: quum in iis de diæta acutorum, vtique a potiori ſic inſcriptis, potiſſimum ſtudium ſit docere vt morbos diæta curare deceat. Plerique hos de morbis libros, vt & eum de affectionibus, Hippocratis eſſe negant, Polyboque genero eius adiudicant; quin alii ad Gnidium quendam referre malunt.

LXXVIIII. Alterum ſpecimen icterus præbeat. Huius non vna exſtat curatio. Alia enim* principio hominem nutriendo, balneis, aliisque humectantibus, cito pinguefacere ſtudet per aliquot dies: deinde purgando reſiccare, & pinguitudinem exhaurire. Attenuatum balneis committit, puluere radicis cucumeris agreſtis prius illitum. Nec vllum, quod bilem educat, medicamentum dare permittit. Homini ſic emaciato & exhauſto vinum deinde meracum datur, cum aliis rubicundum colorem reddentibus. Quod ſi vero nihilominus homini flauus vel viridis color ſubſiſtat, eadem, quæ dicta ſunt, ordine repetuntur.

* *de locis in homine* §. XXXX.

LXXX. Alia autem hunc in modum præſcribitur:* *Extrinſecus corpus molliendum eſt balneis calidis, aluus*

vero et vesica humectanda & vrinam cientia danda. Si vero fortis fuerit, purgato capite, pharmacum quoddam potandum dato quod bilem deorsum purgat: postea diureticis vtendum est. Tertiam demum, quae ictero nigro destinata est,** adiiciam: *Color fit niger circa faciem, & maxime circa partes, velut in vmbram, occultatas. Et oculi cum virore pallidi itemque lingua inferne, & venae sub lingua crassae ac nigrae: & est homo sine febre, & mingit crassa, biliosa. Quum ita habuerit primum venas sub lingua secato: deinde calida multa loto, asphodeli radices bibendas ieiuno dato, ita vt aequales quinque radices in vino coquas, & apii foliorum manipulum addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginenses, vt a coctura semihemina supersit. Hoc bibendum dato. Postquam autem minxerit, cibis aluum subeuntibus vtatur, & a cibo cicer album edat, & vinum album, multum, aquosum bibat, & apium & porrum in cibo edat per septem dies. Si his curetur, bene est: sin minus, alios tres addat. Postea interposita vna vel altera die, medicamentum ad nares apponito.* Deinde pharmacum deorsum purgans dato, a quo bilis purgetur: &, si lienosus fuerit, asininum lac aut serum postea exhibeto.

* *de affectionib.* §. XXXIII.

** *de morbis III.* §. 35. Quatuor species icteri in libro *de internis affectionibus* §. 38 - 41. studio praetermitto. Indicasse sufficiat, vt legat qui velit. Non Hippocraticam doctrinam, sed Gnidiam scholam ibi inueniri existimo, neque hanc tamen omnino contemnendam.

LXXXI. Vltimum diuturnorum affectuum exemplum esto hydrops pulmonis & pectoris. Fieri hunc edocet* tuberculis in pulmone enatis, aqua repletis & versus pectus ruptis. Fieri autem talia notabili experimento confirmat: *testimonium habeo & in boue & in cane & in sue. In his enim quadrupedibus maxime fiunt tubercula,*

bercula, quæ aquam continent, in pulmone, quod citissime cognoueris si dissecueris; aqua enim fluet. Videtur autem talia multo magis fieri in homine quam in pecoribus, quanto etiam morbosiore diæta vtimur. Facti autem & multi sunt pectore suppurati, tuberculis obortis. Quæ de signis copiose differuntur, omitto, & apud auctorem legenda commendo: & nunc ad curationem progredior.

* *de intern. affect. §. 25.* Maxime autem notatu dignus videtur locus, quoniam specimen anatomicæ practicæ veterum sistit, illo, quod supra *pag. 242. not.** dedimus, nihilo minus insigne. Annon vero tam diligenti notatione talium in brutis obseruatorum, silentio autem de obseruatis in homine, confirmentur ea, quæ supra de Asclepiadarum & Hippocratis anatome posui, lectoris iudicio permitto.

LXXXII. Curationis præcipua spes posita est in matura aquarum emissione, quæ si differatur nimis, oedemata inferioribus partibus inducuntur. Vt vero emitti possit, vno loco * suadetur sectio inter costas, quantum fieri potest profundissimo loco, instituenda. Emitti autem hanc aquam iubet quam parcissime & successiue: & vulnus interim linamento apto obturare. Si quinta die pus linamento adhæret, plerumque euadit: sin minus, vbi aquam exhauseris, sitis corripit, & tussis, & homo moritur. Alio loco ** iubet costam tertiam ab vltima vsque ad os secare: deinde cum terebra caua (τρυπάνῳ τρωγλοδυτηρίῳ) costam perforare, aquam vero paulatim emittere per duodecim dies: deinde decimatertia simul omnem, quæ intus fuerit. Si qua posthæc iterum confluat, per vices eam emittere permittit, sed hominem victu resiccare iubet. *Post sectionem hæc exhibere oportet: succi sylphii drachmæ pondus parato, & aristolochiam, tali ceruini magnitudine, deradito & lentium ac erui torrefactorum polentam puram, dimidiæ choenicis mensura vtramque, adsumito & hæc melle ac aceto subigito. Deinde pastillos (κόλλικας) sexaginta efformato, & quotidie vnum, tritum in vini nigri austeri ac iucundissimi*

hemina dimidia, diluito & mane potui dato. Reliquum vero victum ac laborem eundem, velut priori tempore, habere iubeto. Hunc si ita curaueris celerrime sanum facies.

* *de morbis II.* §. LIX. ** *de intern. affect.* l. c.

LXXXIII. Aliud specimen exhibebo, voluulum scilicet seu passionem iliacam, cuius aliquot species, nobis non amplius hoc nomine cognitas, prætermitto, & tantum quæ ad illam nobis notam pertinent adducam. Refertur ad morbos periculosos & acutos: auctumno præ reliquis anni temporibus frequentior esse censetur. A flatibus potissimum oriri ipsum ex eo comprobatur, quod fomenta calida, cutem reserando & exhalationem corpori reddendo, haud modice prosunt.: sed & excrementa aceruata & combusta in intestino, vnde pituita circa hæc colligitur, non modicum contribuunt: quippe efficiunt, vt nec pharmaca superne exhibita, nec inferne affusa, officium recte faciant, aut satis penetrent. Malum in hoc morbo si vomitus, singultus, conuulsio, surditas aut delirium superueniat.

LXXXIIII. Curatio ad hunc modum instituitur*: *hunc humectare oportet & intrinsecus & extrinsecus multa calida lauare, & bibenda dare quæ alnum mouent & vrinam subducunt. Et clysterem adhibere, si admittat. Si vero non admittat clysterem, fistulam ad vtriculi extremitatem alligato & insufflando multum flatum immittito. Et vbi intestinum & venter eleuata fuerint a flatu, exemta fistula statim infusum per clysterem immittito. Et si susceperit, secessum emittet & sanus euadet. Si vero non sic susceperit infusum, moritur maxime septima die.*

* *de affectionibus.* §. XXII.

LXXXV. Alio loco* curatio fere eadem proponitur, nisi quod initio vomitus & venæ sectio in cubito præ-

præſcribitur: idque ex hypotheſi illa, quod in hoc morbo ſupernus ventriculus caleſcat, inferior autem frigeſcat. Infernum igitur ventrem inſeſſibus & olei inunctione calefacere iubet. Inſuper glandem ex ſolo melle paratam, decem digitorum longitudine, facere iubet, eiusque ſummam anteriorem partem felle taurino illinere, atque ſic bis aut ter ſubdere, quo omnia combuſta ſtercora educantur. Quod ſi factum ex voto fuerit, ad clyſteres progredi iubet. Si vero hi ventrem non ſubeant, folle fabrili admoto inſufflare iubet, tumque clyſterem immittere. Hoc immiſſo, obturata per ſpongiam ſede, in aqua calida deſidere & infuſum tantisper continere iubet.

* *de morbis III. §. XV.*

LXXXVI. Enimuero ad morbos, *qui maxime occidunt & laborioſiſſimi ſunt, vnde opus eſt ad ipſos plurima tutela* & exactiſſima curatione;* potiſſimum pertinent illi, qui febrem adiunctam habent, aut ſine febre manifeſta celerrime iugulant: *in quibus medicum prouidere oportet, ne quod a ſe malum accedat; (ſufficiunt enim quæ ab morbo adſunt) verum vt boni quid præſtet pro viribus conari debet.* Ex his eminent pleuritis & peripneumonia, dyſenteria, angina, apoplexia & ſpaſmus eiusque ſpecies: de quibus deinceps ex mente Hippocratis, vel ipſi tributorum librorum, referemus.

* verba ſunt auctoris libri *de affectionibus* §. XII.

LXXXVII. Pleuritidis & peripneumoniæ coniunctam* fere video tractationem, quoniam eædem fere ſunt vtriusque morbi cauſæ, nimirum bilis & pituitæ ad latera & pulmones attractio, quæ ibi ſubſiſtendo putreſcunt ac ſuppurantur. Præcauere iubet ne ſputa ſupprimantur, quum ex eorum memorabili euacuatione maxima recuperandæ ſanitatis ſpes pendeat. Supprimi autem illa contingit ex nimia ſiccitate, quam æque a ca-

lore ac frigore nimio induci poſſe docet. Curationem orditur a larga venæ ſectione in brachio inſtituenda, illo latere vbi maxime dolor ſentitur. Sed ſi dolores non ſint in ſuperioribus partibus, verum magis ad inferiores vergant, ſubpurgationem die quarta præſcribit, ante illam vero diem aluum clyſteribus ducere. Reliqua fere abſoluuntur humectatione ſufficienti per ptiſanam** tenuem, inunctionibus, fotu tepefactorio ex ſemine lini, & eclegmate ex nuce pinea & galbano cum melle Attico. Subpurgationem in pleuritide infera molitur abrotono in aceto mulſo, cum pipere & elleboro nigro feruefactis. Bonum eſt & panacem in aceto mulſo feruefacere, excolare, ac bibendum dare.

* *de morbis I. §. 23. ſeq. de vict. acut.* §. LII. LIII.
** *de vict. acut.* l. c. & §. VII.

LXXXVIII. Dyſenteriæ cauſam paſſim tribui video tempeſtatum vt & aquarum vitio: alibi * repletioni, indeque factæ alimenti ſuperflui putrefactioni, ex qua flatus oriantur: rurſusque alibi ** dyſenteriæ, diarrhoeæ & lienteriæ, vtpote valde conuenientium affectuum, communis cauſa ſtabilitur pituitæ a capite & thorace in infimum ventrem confluxus, vbi ſe cum bile miſcet, indeque acrimoniam acquirit, & non ſolum crebras deiectiones, verum etiam tormina & ſanguinis excretionem, inducit. Non pro leui, ſed omnino periculoſo & celeri morbo habetur, præſertim ſi febris maligna accedat.

* *de diæta III.* §. XIX. ** *de affection.* §. XXIIII - XXVI

LXXXVIIII. Curationem alibi orditur a capitis purgatione, quam magna confidentia ſic commendatam legimus*: *Oportet ipſos ſic ſanare, ita vt defluxum a capite & ſuperiore ventre intercipias, aut auertas: morbi enim natura* (φύσις, propullulatio, origo) *hinc eſt. Et nemo ſententiam tuam reprehendat. Ferme autem & reliquos*

liquos morbos ſic conſiderare oportet, vnde vnicuique natura ſit. Et ſi ſic conſideraueris ac deprehenderis principium morborum, minime aberraueris. Poſthanc purgationem aluum lacte cocto eluere & reliquum corpus curare, præſertim pinguibus ac dulcibus clyſteribus, iubet. Lac autem ipſum dyſenterico febricitanti non denegaſſe, apparet exemplo Eratolai filii, ** cui ſerum & lac, ſilice candefacta immiſſa, datum fuit: quumque morbus diu protraheretur & extreme infirmus redderetur ex colliquatione extrema, dolorque pulſatorius inter umbilicum & os pectoris perciperetur tam vehemens, qualis palpitatio neque a curſu neque a timore circa cor generari poſſit: iterum lac aſininum coctum, nouem heminarum Atticarum menſura, bibere iuſſus fuit, vnde purgatione bilioſa vehementi oborta & dolores ceſſauerunt, & ciborum appetentia rediit: vires autem deinde longo vſu lactis bubuli crudi recuperauit.

* *de Affectionibus* §. 26.

** *Epidem. VII.* §. 2. 3. Statim autem ſubnotat §. VI. Cteſicrati lac cum farina magis quam ſerum caprinum contuliſſe: eademque ſe in Adriano obſeruaſſe: ſed Caeneæ filio lac aſininum coctum plurimum profuiſſe.

LXXXX. Anginæ in monumentis Hippocratis crebra occurrit mentio, ſed non alias ſpecies, præter cynanchen & paracynanchen, nominibus diſtinctas reperio. Horrendiſſimum & citiſſime occidentem affectum illam ſpeciem declarat, quæ neque interne in faucibus, neque externe in ceruice, vllum conſpicuum ſignum præbet, verum dolorem & erecta ceruice ſpirandi neceſſitatem affert: quemadmodum e contrario magnam ſalutis ſpem oſtendit, ſi dolor & rubor in ceruice vel pectore ſeſe offert, quod ſignum eſt morbi ſeſe extro vertentis. Origo autem mali inde repetitur, ſi quando pituita a capite multa frigida ac glutinoſa aceruatim defluit & in maxillis ac partibus circa collum ſubſiſtit.

LXXXXI.

LXXXXI. Ad curationem peragendam varia commendantur, * sed præcipue venæ sectio, prius in brachiis tum sub lingua, celebranda, clysteres, & fames, & eclegmatum ac gargarismorum vsus, capitisque rasura. Porro etiam ceratum collo ac capiti imponi, lana obuolui, spongiarum mollium, ex aqua calida expressarum, fotus præscribuntur. Alibi,** præter iam laudata, commendat cucurbitulas ad verticulum in collo primum, &, capite prius raso, iuxta aurem ab vtraque parte apponendas, & longo tempore relinquendas. Fotum vaporosum ore excipiendum supra exhibui.

* *de vict. acut.* §. XXXV. & XXXVIIII.

** *de morbis II.* §. XXVI - XXVIII.

LXXXXII. Ad leuiorem anginam, paracynanchen dictam, inter alia præscribit,* venam secari debere maxime sub mamma; addita ratione: *simul enim cum sanguine effluit hac parte ex pulmone spiritus calidus.* Quod consilium olim iam risit CAELIVS AVRELIANVS: sed non omnino absurdum esse contendit Excellentissimus D. D. IO. FREIND.** Curiosum est quod in fine consilii iubet: *postquam remiserit morbus, & iam cibos gustarit, elaterio recenti purgato,* (ἐλατηρίῳ νέῳ καθῆραι,) *vt ne in aliud malum incidat.****

* *de morbis III.* §. XI.

** *Comment. de febribus in Hippocr. Epid. p.* 112. quoniam, auctore FALLOPIO, mammariæ non raro a iugularibus venis abscedunt.

*** Multis nominibus digna curiosiori scrutinio hæc mihi videtur commendatio. Et primo quidem forte vnicus est hic locus, quo elaterium ad internos vsus diserte commendatur: mihi saltem præter hunc vnicum nullus, etsi diligenter sæpius requirenti, obuiam factus est. DIOSCORIDES certe & AVICENNA etiam anhelosis elaterium commendant, ipseque expertus scio, quod in hydrope pectoris insigne leuamen ferat. Videndum itaque secundo loco fuerit, annon grauius illud malum, quod elaterii vsu auertere iubemur, sit ipse hydrops pecto-

pectoris. Certe anatomico experimento ostendere possum, quam facile hydropis pectoris illa rudimenta, de quibus ex Hippocrate supra §. 81. disserui, enascantur, si progressui sanguinis in pulmonibus remora obiiciatur, quod illis diebus, quibus angina perstat, non fieri omnino non potest. Tertio cogitandum fuerit annon idem elaterium sit potissimum ingrediens illorum ἐκλεικτῶν, *linctuum*, quibus φαρμακεύειν vel ἀνακαθαίρειν toties Hippocrates iubet. Quartum vero et grauissimum, quod me in illo loco torquet, est, quod diserte præcipitur ἐλατηρίῳ νέῳ, *recenti elaterio*, purgandum esse: quum ipsemet experimento edoctus facile credam DIOSCORIDI fuisse grauissimas rationes cur elaterio recens parato abstinere iubeat. An forte hic particula negatiua μὴ excidit? an pro νέῳ scribendum λείῳ *læuigato diluto*? vel prorsus λεικτῷ, *in linctus formam redacto*? Sed de his copiosius dispiciam, si commentarius *de elaterio*, ante quatuor iam annos publice promissus, lucem adspecturus est.

LXXXIII. Apoplexiam seu siderationem sæpius in scriptis suis commemorat: sed fere deprehendimus ipsum in nomine hoc adhibendo non valde constantem. Modo enim videtur cuiuis morbo celeriter iugulanti illud ipsum nomen tribui: aliquibus locis paralysin et paraplegiam eo denotat: sed et illam, quæ hodie nomen retinet, ab eodem sic describi * videmus: *Vbi aliquis derepente voce priuatus fuerit id venarum interceptiones faciunt. Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc, rubores nimirum faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigeratio, spirituum per venas interceptiones. Si sano hoc contingat, absque manifesta aut alia forti causa, venam secare oportet in brachio dextro internam, et sanguinem detrahere, iuxta habitum ac ætatem rationem ineundo an plus aut minus oporteat.* Hic describi apoplexiam sanguineam satis clarum puto. Sequentia tradunt curationem eius apoplexiæ, quæ fieri aut atræ bilis culpa accessit. Iterum

hic venam secare statim ab initio, sed præmissis fomentationibus, iubet: deinceps purgationes tam supernas quam infernas suadet. Ceterum pluribus locis indicat quam difficile sit hunc morbum curare, et quod plurimum spei in hoc reponat si febris superueniat.

* *de vict. acutor.* 37. 38. Addi potest. *de morbis II* §. 25. vbi apoplexiæ serosæ, indeque pendentis paralyseos, curationem tradit. Fieri iubet multas fomentationes et balnea. *A fomentis myrrham et æris florem in nares infundito. Sorbeat autem ptisanæ succum et aquam bibat. Et siquidem, vbi hæc fecerit, melius habuerit, bene est: sin minus, quæ vna spes reliqua est, sinciput ipsius findito* (σχίσαι αὐτοῦ τὸ βρέγμα) *et, vbi sanguis defluxerit, labiis compositis curato ac deligato: si vero non secueris, decimo octauo aut vigesimo die plerumque moritur.* Hoc loco pro σχίσαι legere mallem σχάσαι *scarificare*, ita tamen profundis sectionibus, vt ad os penetrent, labiaque distineantur et aliquantum diducantur, quod fiebat in periscyphismo et hypospathismo veterum chirurgorum, a quo non solum hunc fructum exspectabant, vt humores in præsenti effluentes ægrotum leuent, verum etiam vt cicatrix fortior ac crassior influxum nouum tam facile fieri non permittat.

LXXXXIIII. Tandem videbimus quid in morbis acutissimis et Græciæ Asiæque, vt ex auctoribus discimus maxime familiaribus, spasmorum scilicet generibus curandis proposuerit: * *Quum distentiones* (tetanus) *corripuerint, maxillæ rigent, velut ligna, et os aperire non possunt, neque manus, et facies rubicunda est et valde dolet, et vbi moriturus est et potum et sorbitionem et pituitam per nares reuomit. Hic tertia die, aut quinta aut septima aut decimaquarta perit: vbi vero has effugerit, sanus euadit. Huic deuorandum dato medicamentum ex pipere et veratro nigro et iusculum volucrium calidum pingue. Inducendæ sunt etiam fortes ac multæ sternutationes et fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non vtitur, calefactoria humida ac pinguia vndequaque in vesicis ac vtriculis apponantur: maxime tamen ad partes*

tes dolentes, et calido oleo multo ac ſæpe illinatur. Ad opiſthotonum eadem hæc medicamenta commendat, ſed et hoc experientiæ relinquit: *Si voles etiam ſic facies. Aquam frigidam plurimam ſuperinfundito, et poſtea veſtimenta tenuia, pura ac calida ſuperintegito. Ignem autem tunc non adhibeto. Hoc auxilium et ad tetanos & ad opiſthotonos adhibere oportet.*

* *de morb. III.* §. XIII. XIIII. Miſerrimi et truculentiſſimi morbi, apud nos per Dei gratiam rariſſimi, ſi non, ratione ſæuitiæ et ſymptomatum diritatis, inauditi, imaginem plenius ſiſtit ARETAEVS CAPPADOX, ad quem delati eiusdem mentionem curatius faciam.

CAP. V.

De Hippocratis familia.

CONSPECTVS.

Vnde de familia Hippocratis conſtet. I.

Duo filii Theſſalus et Draco: horumque filii. II. III.

De Polybo genero Hippocratis. IIII.

Viri de familia Hippocratis ſcriptorum aliquorum auctores perhibentur. V.

Quæ deinceps vni Hippocrati Coo tributa ſnnt. VI.

Vnde difficile eſt ſuum cuique tribuere. VII.

De bis quæ ad Polybum diſerte relata ſunt. VIII. VIIII.

De Hippocratis filiis tributa ſtoliditate aut morum intemperantia. X. XI.

I.

De Hippocratis Coi familia dicturo pauca ſane obtigerunt quæ vel ſatis certa, vel relatu admodum digna, videri poſſent. Pleraque nituntur fide GALENI, qui ſuo certe ſæculo multis præſidiis antiquorum monumentorum vti potuit, quibus nos caremus: ipſemet tamen ſubinde conqueritur certitudinem ſibi deeſſe,

 nec

nec obscure significat se aliorum fide hoc vel illud adsumere et propagare. Dabo itaque, quæ ab ipso accepi, totidem plerumque verbis, et fideliter indicabo, vbi liceat, si quis velit, apud ipsum relegere. Si cui vero plura de Hippocratis maioribus vndiquaque collecta noscendi desiderium est, adeat doctissimi viri HENRICI MEIBOMII *commentarium in iusiurandum Hippocratis.*

II. *Hippocrati magno duo erant filii, Thessalus et Draco, quorum vterque filium genuit Hippocratis nomine* insignitum. * De Thessalo seorsim ita scriptum inuenio: ** *nihil Hippocraticorum dogmatum immutauit aut sustulit Thessalus ipsius filius, vir admiratione dignus, verum qui non in patria mansit, vt Polybus, sed Archelao Macedonum regi sese addixit.* Præter laudatum Thessali filium, SVIDAS alium, Gorgiam, recenset. Addit deinceps: *scripsisse libros de re medica sex*: quod tam obscure est positum, vt nescias vtrum ad Thessalum referri debeat, an ad Hippocratem Thessali filium.

* *Commentar. II in de natura human. pag.* 17. ed. Græc. Basil. 1538.
** *Comm. I. pag.* 2.

III. De Dracone nihil succurrit præter id quod modo dictum est. Hippocratem eius filium Roxanes, Alexandri M. celeberrimæ coniugis, medicum factum fuisse, nescio quam certis auctoribus, perhibetur. SVIDAS* certe omnia hic turbat, quando huncin modum scribit: *Draco, nepos Hippocratis illius insignis medici ex Thessalo F. pater Hippocratis, ex quo rursus natus est Draco, et ipse medicus, qui Roxanem Alexandri Macedonis coniugem curauit.* Quod hoc loco Draconi manifeste tribuit, id alio* sic eripit: *Hippocrates quartus Draconis F. Cous medicus, eiusdem et ipse generis, qui curauit Roxanen. Sub Cassandro autem Antipatri filio de vita decessit. Scripsit et ipse medica.*

* in voce: *Dracon.*

** in

** in voce: *Hippocrates* vbi non pauciores septem recensentur, qui Hippocratis nomen gesserunt, et medica scripserunt.

IIII. Sed præcipue Hippocratis familiam illustrauit gener ipsius Polybus, natione Cous, cuius plurima ex GALENO dare liceret encomia: potissima autem inspiciemus. Vocat ipsum* *discipulum Hippocratis et in schola successorem, qui prorsus nihil ex dogmatibus præceptoris sui mutauerit, coeterum patriæ suæ inseruire, quam alibi lautiores conditiones sequi maluerit.* Alibi industriam et experientiam ipsius practicam valde commendat, his admodum verbis: ** *profecto Polybus non erat vnus ex illis Alexandrinis vatibus, qui, cum nullum vmquam ægrotum viderint, in schola tamen nihil sani deblatterantes consenescunt, et ne illa quidem norunt, quæ empiricus quiuis apud ægrotos versando certissime addiscit.*

* *Comment. I. pag.* 2. ** *Comment. pag.* 29.

V. His igitur Hippocraticæ familiæ viris, Hippocratem magnum scripta sua, quum morte abriperetur, reliquisse, vero est admodum simile: crediturque eosdem nonnulla ipsius affecta opera plenius elaborasse et perfecisse. Sed et eosdem illos suas lucubrationes composuisse, quæ deinceps, quum inter tot Hippocrates discernere non facile esset, in vnum volumen, magni Hippocratis Coi nomine prænotatum, congesta fuerunt.

VI. Non dissimulat hoc ita factum fuisse GALENVS, qui pluribus locis de eo conqueritur, et occasionem admodum vero similem nobis ostendit. *Ante*, inquit, * *quam reges Alexandriæ et Pergami bibliothecarum colligendarum æmulo ardore inflammarentur, antiquosque libros vndiquaque colligerent, falsa libris auctorum nomina inscribi haud coeptum est. Postquam vero illi, qui antiqui cuiusdam viri scripta obtulissent, præmiis honorari cæperunt; illico exstiterunt qui falsa nomina adscribere libris,*

eosque offerre neutiquam verebantur. Id vero haud adeo multis ab excessu Hippocratis annis fieri cœpisse chronologia nos edocet, quippe ab hoc tempore, vsque ad initia Ptolemæi Philadelphi, septuaginta admodum anni effluxerunt. Sed erit alius locus, quo de hoc negotio iterum disseram.

* *Comment. I. fine, et initio II.* vbi exemplo docet quam inconsulte multa fuerint coniuncta, ne paruus liber contemneretur. Sic genuinum Hippocratis Coi scriptum *de natura humana*, quo amplius redderetur, assumentis quibusdam prorsus ineptis, ab ignoto quodam, extensum, et deinceps cum Polybi libro *de salubri diæta* consarcinatum fuit.

VII. Quæ quum ita sint, apparet quam difficile, si non prorsus impossibile, nobis hodie sit, suum cuiuis scriptum tribuere et ex illa collectione, quæ exstat, suum Thessalo; Draconi, et sex Hippocratibus legitime distribuere, vt iusta portio Polybo sua remaneat. Illud sæpe videas, si quid alicubi legitur, quod iis dogmatibus quæ Hippocratica censentur, indignum vel contrarium sit, illico fuisse ad Polybum relatum: cui Galenus grauiter contradixit illo loco, quem exhibui, vbi Alexandrinis præfertur.

VIII. Sed dispiciamus de aliquibus ad Polybum diserte relatis. Hæc inter est longus sermo de venarum quatuor paribus ex capite oriundis, qui hodie in Hippocrateis scriptis bis legitur, * sed omni autopsiæ anatomicæ tam est contrarius, vt nihil cogitari possit a vero magis remotum. Hanc vero doctrinam ARISTOTELES ** claris verbis ad Polybum nostrum retulit. *** Quamquam vero Galenus Aristoteli in hoc contradixit, nescio tamen annon idem argumentum, quo vsus est ad librum de natura humana Hippocrati vindicandum, valere debeat ad hanc doctrinam Polybo tribuendam. Aeque enim Aristoteles ac Plato scripserunt ante illud tempus

quo

quo bibliothecarum amor principes inuasit: potuitque immo debuit vterque codices genuinis auctorum nominibus inscriptos habuisse, si verum est, quod ex Galeni mente supra adduxi, auctoribus tunc demum falsa scripta fuisse tributa, quum principum studio conquiri magnoque redimi cœpissent.

* *de natur. humana* §. XX. ed. Linden. Pertinet sane portio hæc ad addititia, ex Galeni mente, quum alii integrum librum ad Polybum referre velint. Legitur deinde in *libello de venis* §. XI. qui totus liber ab aliis editoribus pro parte libri *de ossium natura* habetur. Olim etiam in secundo *de diæta* libro legebatur, teste iterum Galeno *de placit. Hippocr. et Gal. lib. VI.*

VIIII. Porro ab antiquis auctoribus Polybo tributi sunt libri, quamquam iam olim, et ante Galeni æuum, a pluribus Hippocrati adscripti, et cum eius operibus editi, *de genitura*, *de morbis* primus et quartus, *de affectionibus*, et *de affectionibus internis*: quibus nonnulli addunt illos *de natura pueri*, vt et *de ossium natura*: ne iterum dicam quod *de salubri diæta* inscriptus liber ad Polybum tantum non ab omnibus referri soleat. Longi laboris foret, si Galeni testimonia, quibus Polybo hi libri vel simpliciter adscribuntur vel vindicantur, subnotare velim: non possum tamen quin indicem in his modo laudatis quædam dici Hippocraticis non vsque adeo conuenientia: Quare illud Galeni adsertum quod Polybus nihil omnino in Hippocraticis doctrinis mutauerit, valde dubium videri debet. Certe illud antiquissimum dogma Hippocratis, quod pars aliqua potus in pulmones per arteriam delabatur, valde acriter impugnatur in libro* qui Polybo attribuitur.

* *de morbis IV.* prope finem.

X. Ceterum Hippocratis filii apud veteres quasi in prouerbium abierunt, quo homines impudentes, et insulsi denotabantur. Sic ARISTOPHANES * scribit: τοῖς Ἱπποκράτους

πποκράτους υἱέσιν ἔξεις, καί σε καλοῦσι βλιτομάμαν *ſimilis eris Hippocratis filiis et vocabunt te ſtolidum, inſulſum.* Hunc locum antiquus ſcholiaſtes ita exponit: *Hi*, (filii Hippocratis) *ſunt Teleſippus, Demophon, Pericles, qui propter ſuillos mores traducebantur*, (διαβαλλόμενοι εἰς ὑωδίαν.) Citat deinde Eupolidis, itidem comici, duos verſus, in quibus tamen non clare ** elucet ſuilli ingenii exprobratio. GALENVS *** eorundem meminit, nihil vero obiicit, quam quod ob ſtultitiam a comicis exagitati fuerint. (οὓς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοί.)

* *Nubium* v. 997.

** En verba: Ἱπποκράτους τε παῖδες, ἐμβλιμμύ τινες, βληχητὰ τέκνα, καὶ δυσαμῶς τοῦ τρόπου. id eſt: *Hippocratis filii abortiui* (aut, ſi mauis, *ſuppoſititii*) *homunciones, balantes* (ſtupidi inſtar ouium) *pueri, et qui minime ſe accommodant moribus.*

*** libro *quod animæ mores ſequantur temperamentum corporis.* pag. 346. Gr. Baſil.

XI. Valde igitur vero mihi videtur ſimile illam exprobrationem τῆς ὑωδίας, *ſuilitatis*, ſi ita fas eſt dicere, ſeu *ſuilli moris*, ex alio fonte deducendam eſſe. Nec multum forte a vero aberrauero, ſi ſcholiaſtem hunc τὴν ὑωδίαν ſuam ab ATHENAEO * accepiſſe dixero, qui paſſim malignitatis in medicos ſpecimina dat, quorum non infimum eſt, quod in hunc ſenſum ſcripſit: *deinceps vulua illata eſt, metropolis reuera et mater filiorum Hippocratis, quos propter ingenium ſuillum comicis irriſos eſſe ſcio.* (οὓς εἰς ὑωδίαν κωμῳδουμένους οἶδα) Illud certe non ſciebat Athenæus, quod Athenienſis Hippocratis filii ab antiquis comicis ob ſuillos mores traducti ſint: ſed maligne id fingit et alio ſenſu olim adhibitum ſcomma ad medicos, quos Hippocratis filios dicit, detorquet: quaſi vero propterea reprehenſione digni ſint, quod dum corporis humani partes, functiones et morbos, ita vt ſingula ſe habent, exponere, deſcribere, diſſecare, contrectare debent,

bent, illam verborum honestatem, cui alio loco et tempore merito studemus, non adeo stricte obseruare possunt.

* *Deipnosophist. III.* 17. Hunc locum de medicis etiam intellexit Illustris GVNDLINGIVS. Vide *otiorum Part. II, pag.* 90

CAP. VI.

de medicis & philosophis Hippocrati coaeuis.

CONSPECTVS.

I.

Hippocratis Coi temporibus plurimos fuisse medicos, aut saltem medicinam professos aut ei se ingerentes viros, non ipsemet Hippocrates dissimulat, quando * *medicos fama quidem & nomine multos, re autem & opere valde paucos*, dari conqueritur. Operæ igitur pretium facturi videmur, si de conditione medicorum illius temporis aliqua delibemus, deinde illorum, de quibus certum est eos hac ætate vixisse, memoriam recolamus, tandem philosophorum, de medicina bene meritorum, mentionem subiungamus.

* *de lege* §. *I.*

II. Quod vero ad conditionem medicorum tunc temporis attinet, supra iam vidimus, vbi Democedem Crotoniatam considerabamus, fuisse tunc cœptum vt principes viri, florentesque ciuitates, optimum quemque & celeberrimum artis operibus virum, lauto stipendio, allicerent, & apud se retinere studerent. Idem Hippocratis æuo factum fuit: inuenimus enim & ipsum, patria Co relicta, in Thessalia commoratum & filium Thessalum Archelao, Nicomachum autem, Aristotelis Stagiritæ patrem, Amyntæ, Macedonum regibus, addictos: pluresque mox secutura ætas ostendet.

III. At

III. At vero quemadmodum consentaneum est hanc felicitatem non nisi hos, qui plurima dexteritatis specimina edidissent, fuisse consequutos: ita illos, qui artis fiduciam habebant, vti inclarescerent, nihil operæ studiique omisisse facile coniiciemus. Horum vero aliquos non nisi honestos, nec artis dignitati detrahentes, modos sectatos esse: alios, quibus maior pecuniæ parandæ cupiditas insidebat, etiam viliores & indecentes vias sequutos fuisse, facile intelligemus.

IIII. Honestum modum & fere semper necessarium hunc fuisse ex antiquis colligo, vt quisquis in vrbem aliquam veniret, artis operum exercendorum facultatem a magistratu, vel populo, sicubi democratia erat, impetraret, oratione aliqua habita, qua exponeret, quis esset, quibus præceptoribus in arte addiscenda vsus, quibus viis ad confirmanda artis præcepta instituisset, sibique experientiam vsu rerum comparasset. Hoc vero Athenis saltem ita obtinuisse haud obscure ex XENOPHONTE* colligimus.

* *de factis & dict. Socr.* L. IIII. *p. m.* 498.

V. Enimuero non solum apud magistratum ita fieri fuisse solitum, verum etiam vulgi gratia ad populum quosdam verba fecisse, ex libello HIPPOCRATI tributo, qui *præceptiones** inscribitur, intelligere licet. *Si vero*, inquit, *etiam vulgi gratia velis dissertationem ad audiendum te facere, non valde gloriose id captes, neque cum testimonio ac ostentatione poetica facias. Impotentiam enim hoc industrii laboris ostendit. Auersor autem ad alium vsum transferri industriam cum labore partam, quæ propterea in se ipsa sola gratiosa secta electionem habet. Consequeris enim instar fuci promtam cum comitatus deductione elationem.*

* §. X.

VI. At vero non omnes moderate & decore hoc facere ſolitos etiam tunc fuiſſe, verum aliquos arrogantia & oſtentatione bonorum indignationem meruiſſe, artique contemtum paraſſe, ex eodem diſcimus, qui non ſolum conqueritur* *propter ignorantiam eorum, qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quod tales pro medicis iudicat & habet, iam eo rem deueniſſe, vt medicina omnium artium longe viliſſima habeatur:* verum etiam ſeorſim in eos,** *qui fora frequentant, ruditate ac inſcitia ſua imponentes, & in circulis ciuitatum verſantes* inuehitur.

* *in Lege* §. 1. ** *de decent. ornatu* §. 1.

VII. Neque vero tunc ſolum medicinam edocti, imprudentia vel immodeſtia ſua, vt male audiret ars ipſa, conſequuti ſunt, verum etiam non deerant, qui ſibi medicorum nomen iniuſte arrogabant, ſuisque facinoribus efficiebant, vt iuſtam de ipſis conquerendi rationem honeſti medici ſemper haberent. Tales erant* *magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui ſe vehementer pios eſſe ſimulant, & amplius quid ſcire, qui homines decipiunt, proponentes his luſtrationes, & purificationes, quum verba ipſorum magna ex parte ſe ad deum ac dæmonium extendant.* Horum impietatem Hippocrates grauibus verbis non immerito vlciſcitur, quæ apud ipſum legere iuuabit.

* *de morbo ſacr.* §. 2. 3.

VIII. Adeoque naſcentem medicinæ libertatem hæc vitia, tamquam infelix lolium ſterilesque auenæ, afflixerunt. Acceſſit, de quo ipſemet conqueritur Hippocrates, omnisque corruptionis hunc fontem indicat, quod *ſoli medici delinquentes nulla in republica poena coercerentur, præterquam ignominia:* (ἀδοξίας, exiſtimationis

tionis iacturæ) *verum hæc non afficit eos, qui toti quanti sunt ex infamia compositi.*

* *de lege* §. 1.

VIIII. Plura de medicorum huius temporis conditione non addo, hæc etiam omissurus, nisi essent qui nescio quem statum integritatis, aut aureum medicinæ sæculum, nobis pingere studeant, quando in Hippocrateum æuum sermones eorum forte incidunt, & ne illud quidem incommodum, quod nobis medicastrorum impura agmina inferunt, in antiquorum monumentis se obseruare simulant. Sed transimus ad alterum, quod hoc capite considerandum nobis est, nimirum ad producendos illos medicos Hippocrati coæuos, de quibus nondum fuit dicendi occasio.

X. GALENVS * vbi disputat de auctore libri, qui *de salubri diæta* inscribitur, simul plures, qui auctores illius perhibentur, recenset, scilicet Euryphontem, Phaontem, Philistionem & Aristonem, tandemque subiicit antiquos hos esse auctores, Hippocrate partim superiores, partim eidem coæuos. Ex his Euryphontem, Hippocrate antiquiorem, supra vidimus, nunc de reliquis dispiciemus.

* *Comm. I. in de vict. acutor. pag. 43. edit. Bas. Græca.* Quærit autem indicato hoc loco Galenus auctorem libri, vt diserte scribit, *de salubri diæta*, quem ad Polybum a pluribus referri supra vidimus, ipso non repugnante Galeno, in commentario, quo hunc librum illustrat. Opus igitur est, ad Galeni mentem percipiendam, vt conferamus librum *de aliment. facult. I.* cuius procemio *pag. 306. ed. Bas. Gr. Tom. IV.* de eadem re clarius disputat, & principum libri eius, cuius auctorem quærit, adducit: ex quo cognoscimus ipsi sermonem esse de libro, qui in nostris editionibus *de diæta II.* inscribitur. Huius eosdem auctores, præter plures veteres, laudari scribit, nisi quod pro Phaonte hic Philetam ponit.

XI. Quis Phaon ille aut cuias fuerit, omnino ignoro: quemadmodum etiam obſcurum mihi eſt, quid de Phileta, quem Galenus alio loco pro ipſo poſuit, ſtatuere debeam. Commemorat CELSVS * collyrium aliquod Philetis, ſed id meliori iure ad Demoſthenen Philalethen, de quo ſuo loco, refertur.

* *lib. VI. cap. VI. §. 23.*

XII. Sed Philiſtionis magis cognitum eſt nomen. PLVTARCHO * *auctor antiquus & celebris operibus artis* dicitur. Siculum DIOGENES LAERTIVS ** perhibet: longe plures Locrum fuiſſe teſtantur. Empiricæ ſectæ antiquiſſimum, poſt Acronem, auctorem, facit libri Galeno attributi, *de ſubfiguratione empirica*, parens: ſed Plutarchus Hippocrateum *** dicit. Vtrum vero hac denominatione eundem Hippocrati diſcipulum dare, an nude deſignare voluerit, quod Hippocrati conſentiat in quæſtione, de qua diſputatur, id in medio relinquo. Certe Hippocrati coæuum eum fuiſſe ex eo apparet, quod Eudoxum Cnidium medicinam docuit, Platonis ex diſcipulo æmulum.

* *Sympoſiac. VII. cap. I.* ** *Lib. VIII. in vita Eudoxi.*

*** Modo integer eſt locus, de quo fere dubito. Adſcribam verba: Ἔτι δὲ τῶν μαρτύρων τῷ Πλάτωνι προσκαλοῦμαι Φιλιστίωνα τὸν Λοκρὸν, εὖ μάλα παλαιὸν ἄνδρα, καὶ λαμπρὸν ἀπὸ τῆς τέχνης ὑμῶν γενόμενον, καὶ Ἱπποκράτειον. Οὗτοι γὰρ κ. τ. λ. An forte Plutartarchus ſcripſit Ἱπποκράτην? aut excidit ante Ἱπποκράτειον nomen Διώξιππον? Coniecturam meam confirmant ſubſequentia, vbi numero plurali loquitur. Commode autem vel Hippocratem reponimus, quippe cui dogma de potu ad pulmones deſcendente a multis tribuitur, vel Dioxippum Hippocratis diſcipulum, quem immediate ſubiungit, & ex eo refert, quo pacto obiectionem de epiglottide, hunc deſcenſum impediente, eludat.

XIII. Scriptorum ipſius nihil ſupereſt, vnde de dogmatibus eius certiores reddi poſſimus. Quid de potus

tus descensu ad pulmones statuerit, ex Plutarcho modo didicimus, eritque de eo iterum dicendum, ubi ad Platonem deuenerimus. A PLINIO * adducitur subinde, sed seorsim commendatur, auctoritate eius, succus brassicae ex lacte caprino, cum sale & melle opisthotonicis dandus. Auctor libelli *de machinamentis*, qui ORIBASIVS ** perhibetur, meminit organi Philistionis, seu machinae ad restituendum ea, quae luxata sunt: sed descriptionem plenam non ponit. Etiam de obsoniis parandis eum scripsisse, ex ATHENAEO *** cognoscimus.

* *Lib. XX. cap. IX.* ** *cap. IV.*

*** *Libr. XII. p. 516.* citante D. D. FABRICIO *biblioth. Graec. Tom. XIII. p. 366.*

XIIII. De Aristone, quae addam ex Galeno iam allatis, paucula inuenio. Exstat apud GALENVM* descriptio medicamenti, quod κωλική vocabatur, quoniam colico dolori medendo comparatum est. Id Aristonem admiratum esse, fide Diophantis Lycii, refertur: quod idem auctor sit, non video. CELSVS ** etiam conseruauit malagma Aristonis aduersus podagram & omnes dolores.

* *de compos. medic. sec. loc. lib. IX. pag. 299. ed. Bas. Gr.*

** *Libr. V. cap. XVIII. §. 33.*

XV. DIOGENES LAERTIVS * nobis indicat quadrigam medicorum, quos vna cum Hippocrate vixisse necesse est. Scilicet Philistionem illum, de quo modo diximus, Eudoxum Cnidium, qui in medicis praeceptore Philistione vsus est: Theomedontem medicum, a quo Eudoxus apud Athenienses nutritus est: & Chrysippum Erinei F. Cnidium, Eudoxi auditorem & in itinere Aegyptio socium.

* *Lib. VIII. vita Eudoxi.*

XVI. Eudoxus hic Cnidius, Aeschinis filius, summo inter paupertatis angustias discendi studio flagrabat. Inuenit

Inuenit autem virtus eius amicos, quorum opibus & commendatione non solum Athenas adire, ibidemque inter Socraticos cum Platone versari potuit: verum etiam Aegyptum petere,& cum sacerdotibus philosophari. Euasit tandem astrologus, geometra, philosophus ac medicus insignis, inque patria sua tantum polluit, vt leges sibi ab eo scribi desiderarent ciues sui. Singularia, quæ de medicina eius adferam, nulla habeo, omninoque videtur nostrum medicinæ minus quam astrologiæ, geometriæ ac reliquæ philosophiæ, addictum vixisse: saltem medica nulla exarasse: quoniam nondum mihi videre licuit, quod vllus eius testimonio in re medica vtatur. Notari etiam hoc meretur, quod in philosophia Pythagoram potius, quam Socraticos, sequutus fuerit: quare mirum esse non debet quod Chrysippo discipulo multa Pythagorea instillauit, quæ ab hoc deinceps ad Erasistratum, ab eoque deductos viros, deriuata sunt. Alium fuisse Eudoxum Cnidium, celebrem medicum, idem Diogenes Laertius, ex quo hactenus retuli, testatur, eiusque monitum affert: *quemadmodum membra omnis generis exercitatione continuo agitare iuuat, ita non minus sensus esse exercendos.*

XVII. Reuocat nobis Eudoxus hic in memoriam Metonem Atheniensem, qui Socrati & Hippocrati coæuus floruit, vt ex PLVTARCHO * colligere licet. Coniunxit hic etiam astronomiæ studium cum medicina, magisque illa, quam hac, memoriam suam æternitati consecrauit. Auctor est enneadecaeteridis, seu cycli decemnouennalis, de quo videantur auctores artis chronologicæ.

* *vita Alcibiadis.*

XVIII. De Theomedonte, præter modo dicta, nihil accepi. Chrysippum autem Cnidium sequenti periodo

riodo reſeruare conſultius videtur, ne nimis longe a clariſſimo diſcipulo Eraſiſtrato abſtrahatur. Eodem etiam differimus Herodicum, Dioxippum & Apollonium, Hippocratis diſcipulos.

XVIIII. Medicis huius æui etiam adſcribendus eſt Nicomachus, Ariſtotelis pater, qui genus deducebat a Nicomacho Machaonis filio, vt DIOG. LAERTIVS* & SVIDAS** teſtantur. Quæ fides iſti genealogiæ habenda ſit, nolo iam inquirere: ſaltem IO TZETZES*** parum ipſi tribuit, quum, tamquam exemplum abuſiue dictorum Aſclepiadarum, diſerte adducat hunc noſtrum Nicomachum, Ariſtotelis Stagiritæ parentem. Is autem Amyntæ, Macedonum regi, conuixit ἰατροῦ καὶ φίλου χρείᾳ, hoc eſt, vt noſtri ſæculi more eloquar, archiatri & conſiliarii dignitate conſpicuus. Scripſit, Suida teſte, *de re medica* libros VI. & de *rebus naturalibus* vnum, ſed diu deperditos.

* *libro V. ineunte.* ** voce *Nicomachus.*
*** in calce Hippocratis Lindeniani *Tom. II. pag.* 963.

XX. Iisdem temporibus in Macedonia floruit Menecrates Syracuſanus, homo dubiæ ſanitatis, ſi vera ſunt quæ de ipſo multis verbis narrat ATHENAEVS* ſtolidæ ſuperbiæ ſpecimina. Nam quum aliquos a grauibus morbis, ſeorſim caduco, liberaſſet, eo veſaniæ proceſſit, vt ſe Iouem diceret, incederetque comitatus illis, quos ſanauerat, quorum alium Mercurii, alium Apollinis, Aeſculapiiue, aliorum deorum habitu alios indutos, nominibus etiam apellauit. Superba epiſtola ad Philippum Macedonum regem ſcripta ſeipſum Iouem dixit: quanquam PLVTARCHVS** non Philippo ſed Ageſilao miſſas eiusmodi litteras commemorat.

* Lib. VII. p. 289. Excerptum integrum dat D. D. FABRICIVS *bibl. Gr. vol. XIII. pag.* 330.
** *in Ageſilao.*

XXI. Critobulus, Philippo Macedoni coæuus, magnam famam consequutus est, teste PLINIO, extracta regis oculo sagitta, & citra deformitatem oris curata orbitate luminis. Eundem curauisse Alexandrum ex admodum periculoso vulnere Q. CVRTIVS ** scribit.

* *Lib. VII. cap.* XXXVII.

** *Lib. IX. cap. V.* quod vero Curtius hic tribuit Critobolo, id ARRIANVS *de exped. Alexand. lib. VI. p. m.* 397. Critodemo adscribit.

XXII. Horum temporum alii medici parum, vltra nomen, posteritati commendarunt. PLATO laudat Acumenum Socratis amicum, & de ipso refert quod deambulationes extra portam prætulerit illis, quæ fiunt sub porticibus. Idem ** Eryximachum Acumeni filium, medicum, prædicat, tamquam dogmatibus Platonicis de harmonia vniuersi maxime consentientem.

* *Phædri initio.* ** *in sympofio.*

XXIII. Pittalus ab ARISTOPHANE * vt celebris medicus allegatur. Ab eodem Acesias, infelix, vt videtur, practicus, de quo est prouerbium a DIOGENIANO ** relatum: *Acesias eum curauit:* quod vsurpabant veteres de re in dies deteriori reddita per consilia maxime exquisita: aut de quouis infeliciter curato ægroto.

* *Acharnensium vers.* 1031. 1220.

** confer quæ de eo habet Excell. D. D. IO. IAC. BAIERVS, collega honoratissimus, *Adagiorum medicinalium pag.* 5.

XXIIII. Ad philosophos nunc accedimus considerandos, vbi, qui omnium instar esse potest, Plato se nobis primo loco offert, Athenis haud ignobili loco natus, ibidemque, decimo admodum post Hippocratis fata anno, mortuus. Hic non contentus præceptoribus, quos in patria vrbe & vicinis habuit, Pythagoreorum philosophorum causa in Italiam nauigauit, hinc Aegyptum etiam petiit, Cyrenæos quoque inuisit, & vndi-

& vndiquaque ſapientiam venatus eſt. Iam diu obſeruatum eſt ipſius philoſophiam miſcere Heracliteorum ſeu Eleaticorum, Pythagoreorum & Socratis placita. Sed hæc apud hiſtoriæ philoſophicæ ſcriptores ampliſſime relegenda commendo, ipſeque ſine mora progredior ad exponendum de illis, quorum cauſa in medicinæ hiſtoria locum mereri viſus eſt.

XXV. Nimirum in dulciſſimis & Attica elegantia affluentiſſimis ſcriptis ſuis non ſolum multa, quæ ad conditionem priſcæ medicinæ pertinent, nobis ſuppeditat: cuius generis plura iam attulimus: verum etiam integrum aliquod medicinæ theoreticæ quaſi ſyſtema nobis reliquit in profundo libello, qui TIMAEVS * inſcribitur: ex quo iuuabit ad rem noſtram pertinentia aliqua decerpere.

* Inducit in hoc quidem dialogo Plato TIMAEVM Locrum, de quo ſupra *pag.* 176. diximus, loquentem & dogma totum de vniuerſi ortu, de elementis, hominum principiis, creatione, totaque natura, ſanitate, morbisque eddiſſerentem continuo ſermone. Videtur hoc eo conſilio feciſſe, ne quis ipſi poſſet obiicere, quod aliorum inuenta pro ſuis venditauerit. Nam reuera videtur pleraque hic dicere ex Pythagoreorum mente, quod etiam agnoſcit MARSIL. FICINVS, qui ita ſcribit: *In Parmenide quidem Parmenidem & Zenonem Eleates Pythagoricos, qui de diuinis ſcripſerant, imitatur. In Timæo autem, Timæum Locrum Pythagoricum, qui librum de vniuerſi natura compoſuit, ſequitur: ita tamen vt bis non eloquentiam ſolum adjungat, ſed myſteria.*

XXVI. Vt itaque altius ordiamur, PLATO * mundum dicit animal eſſe, idque intelligens, reuera diuina prouidentia conſtitutum, vnicum, non plures. In operis exordio Deum ignem primum terramque creauiſſe: quibus vinculi loco & ſolidæ cohæſionis cauſa aquam & aerem addidit: quæ quatuor ſe ipſa amicitia concordi

complexa ita apte cohærent, ** vt nequeant dissolui vllo modo, nisi ab eodem a quo sunt colligata. Terram *** & planetas esse Deos genitos, sed summi Dei voluntate immortales. His autem iunioribus deis summum illum præcepisse, vt quisque suum orbem creaturis impleret: atque eius quidem animalis, quod in ipsis tale futurum esset, vt cum immortalibus appellatione conueniret, diuinumque vocaretur, semen & initium ipsis tradidisse, vt hi iuniores dii deinceps immortali naturæ mortalem attexerent, facerentque animalia, subministratis alimentis augerent, consumtaque rursus reciperent. Hoc autem negotium iunioribus diis ideo a summo deo demandatum fuisse, ne, si ipse solus homines faceret vitaque donaret, diis omnino adæquarentur.

* *pag.* 477. *col. b.* editionis Marsilii Ficini Lugduni 1588. quæ toto hoc capite deinceps intelligenda est, vbi pagina simpliciter indicatur. Si vero Græcam citauero, intelligenda est Basileensis Valderiana 1534.

** *pag.* 478. *col. a.* *** *p.* 480. *col. a. b.*

XXVII. Animam itaque, immortalem huius principis animalis partem futuram, summus deus ex iisdem, quamquam non pari proportione, miscuit, ex quibus etiam mundi totius anima temperata fuit, singulisque astris, diis scilicet iunioribus, portionem distribuit, simulque leges fatales edixit inde nascituris animalibus. Dii itaque hi, sui effectorem imitati, ignis, aeris, aquæ, terræ particulas, quas rursus redderent, a mundo mutuabantur, vt immortali principio mortale corpus attexerent, * vnde homines enascebantur.

* *Ibid.* & pag. 481. *a.*

XXVIII. Clarius mentem suam de anima alibi exponit.* *Dii iuniores suum imitati parentem; principiumque animæ immortale suscipientes, animam ipsam mortali corpore clauserunt, totumque corpus animæ, quasi vehiculum, subdidere, atque in eo aliam animæ speciem mortalem fabricauerunt, quæ grauibus necessariisque perturbationibus*

bus afficeretur. Quemadmodum vero immortalis anima arci capitis inclusa ab eo credebatur : ita mortalis anima seorsim in alia corporis regione collocata fuit: nimirum eius pars fortitudinis iracundiaeque particeps & contentiosa, inter diaphragma & ceruicem, capiti propinquior, collocata est : altera vero, quae esculenta & potulenta cupit, & reliqua omnia, quibus corpus indiget, concupiscit, inter diaphragma & vmbilicum requiescit, vbi quoddam quasi praesepe, ad totius corporis alimoniam, exstare volebant, & ibidem illam vim animae, tanquam agreste animal, alligauerunt.

* *p.* 489. *b.* 490. *a.*

XXVIIII. Corporis omnium partium medulla principium & initium praebuit.* Vincula enim vitae illius,quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullae, ex eaque per omne diducta, vinciunt fulciuntque corporis nostri constructionem. Quando autem medullam dicit, in primis intelligere se cerebrum per spinam continuatum manifestum satis reddit. Medulla, securitatis causa, osseo tegmine circumdata fuit. Ossa autem facta fuisse in hunc modum, docet: terram puram subtilemque contritam medulla irrigauit & in massam redegit (ἀνεφύρασε). Hanc postea in ignem iecit, deinde in aquam mersit, rursus in ignem, iterum & in aquam : atque ita saepe transferens in vtrumque, talem reddidit, vt a neutro liquefieri possit.

* *pag.* 490. *b.* 491. *a.*

XXX. Quoniam vero conducebat homini corpus habere agile, vel ipsorum ossium causa, ne facile collisa semen conclusum perderent, mutuo connexa sunt ossa membranis & neruis, & multa carne tecta. Deque horum fabrica ita philosophatur : *Fictor ille nostri corporis inter se commixtis & coordinatis aqua, igne & terra, ex acido salsoque fermentatam massam composuit (ζύμωμα) inuicemque subegit, sicque carnem mollem & succi*

plenam constituit. Neruorum autem naturam ex ossis & carnis non fermentata temperatura, ex vtroque scilicet vnum potentia intermedium, comparauit.

* *pag.* 491. *a.* in Graeco *pag.* 494. Apparet ex hoc loco, & aliis, philosophum nostrum in reddendis rationibus multorum, quae in nobis occurrunt, phaenomenorum subinde recurrere ad τὴν ζέσιν καὶ ζύμωσιν: indeque exortas varii generis bullulas laudare eum videmus: confer, si placet *pag.* 488. *b. med.* & 494. *a. ed. Lat.* Neque solum terrea acidis mixta hunc effectum edere obseruat, sed diserte alcalinam etiam memorat, sub nitri nomine, cui virtutem abstergentem, abluentem & colliquantem tribuit. Curiosum autem est quod ad soliditatem partium aliquam conferuescentiam requirit: quod dogma, a Platone acceptum, inter aliquos medicos propagatum fuisse, discere licet ex CORNELIO CELSO, qui *libro* VIII. *cap.* VII. & X. quando agit de ossibus fractis iterum conglutinandis, τὸ *conferuere* aliquoties dicit: vt & ex THEOPHILO PROTOSPATHARIO: quorum auctorum loca ex Platonis Timaeo illustrare conatus sum peculiari dissertatione philogico-medica, *de ossibus conferuentibus*, cIↄ Iↄcc XXVII. edita.

XXXI. De corde philosophus noster ita docet: * *Cor cum venis, fontem sanguinis per omne corpus impetu quodam manantis,* (σφοδρῶς περιφερομένου) *in stipatorum regione* (εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν) *collocarunt*, (scilicet dii corporis nostri opifices,) vt capiti haec sedes fortitudinis iracundiaeque particeps propinquior foret, & per illam ratio, tamquam per satellites & stipatores, noxas omnes propulsaret.

* *pag.* 489. *b.* (Graec. p. 492.) Existimarunt aliqui ex hoc loco, vbi cor origo & fons sanguinis, per omnia membra impetu quodam circumlati, dicitur, satis elucere, quod circulatio sanguinis auctori eius non prorsus fuerit incognita. Enimuero neutiquam inuenio causas illud de Platone nostro suspicandi, aut potius tam praeclara de eo praedicandi. Requiritur enim ad circulationem vt agnoscatur a corde per arterias sanguinem omnibus partibus adferri, ex his in venas transire & ad cor referri, traiectisque pulmonibus sinistro cordis thalamo reddi, vt eius robusta systole in arterias vi propel-

propellatur. Horum nullum momentum Platonem perſpexiſſe video. Sed nemo, credo equidem, ſerio pro vindicanda Platoni cognitione circuli ſanguinei certabit, qui & ea, quæ de pulmonibus ſequuntur, & quæ de arteriarum venarumque mirabili reti, quod §. 37. attigi, diſputauit, attentius conſiderare voluerit.

XXXII. De pulmonibus ſequentem in modum philoſophatur: *Quum præuiderent* (corporis noſtri opifices,) *cor exſpectatione rerum terribilium, inſurgenteque iraſcibili facultate, ſubinde ſubſultaturum; omnemque hanc tumeſcentiam excandeſcentium ab igne oriundam cognoſcerent; auxilium ipſi tale inuenerunt. Pulmonum nimirum fabricam comparauerunt, primo quidem mollem & exſanguem, deinde vero ſpongiarum ritu foraminulentam & quaſi canalibus inſtructam, vt ſpiritum potumque reciperet, hisque* (cor) *refrigerando requiem & caloris moderationem afferret. Propterea arterias, tamquam aquæductus, diuiſerunt, pulmonemque cordi circumpoſuerunt, mollioris ſaltus gratia, vt quando iracundia in corde ſumme vigeret, cor in locum mollem cedentemque inſiliret, refrigeratum vero minus moleſtia perferret, hocque magis iracundia rationi inſeruiret.*

* *pag.* 492. Græc. Studui autem Latina magis ad verbum reddere quam *Marſilius Ficinus*, apud quem *pag.* 490. *a.* idem locus legi poteſt, fecerat: quoniam ſimul cordis & pulmonis rationes hic traduntur. Præcipuum, quod hic memorabile videtur, eſt dogma de potu ad pulmonem deſcendente, cuius cauſa Plato a multis iam olim reprehenſus & defenſus fuit. Inter aduerſarios maxime incaleſcentem inuenio MACROBIVM, qui *Saturnal.* VII. 15. in hæc verba erumpit: *Plato, dum nec anatomica, quæ medicinæ propria eſt, abſtinet, riſum de ſe poſteris tradidit. Dixit enim diuiſas eſſe vias deuorandis cibatui & potui: & cibum quidem per ſtomachum trahi, potum vero per* ἀρτηρίαν, *quæ* τραχεῖα *dicitur, fibris pulmonis illabi: quod tantum virum vel exiſtimaſſe vel in libros retuliſſe mirandum eſt, vel potius dolendum.* Sed officioſiores in Platonem fuere PLVTARCHVS *Sympoſ. VII. cap. I.* & GALENVS *de Hippocr.*

pocr. & Platon. plac. VIII. circa finem: quorum ille numerum clarorum virorum, qui idem senserunt, ad minuendam exprobrationis vehementiam, adducit: hic vero in eo laborat, vt ostendat Platonem id, quod in hac sententia maxime absurdum est, minime sensisse. Hanc controuersiam mox ab Hippocratis & Platonis obitu agitatam esse ex eo mihi fit verosimile, quoniam non solum subtilius cultæ anatomes epocha mox incidit: verum etiam Dioxippus, Hippocratis discipulus, de quo sequenti periodo dicemus, ad obiectiones aduersus hanc sententiam factas nonnulla regerere & sententiam emollire conatus est.

XXIII. De iecinore plane iucundus videtur Platò, quando * viscus hoc ventriculo, sedi animæ concupiscentis, ideo iunctum tradit, vt indomitum hoc animal coerceat atque moderetur, terrorem incutientibus imaginibus ex rationis sede relucentibus, & in polita læuique hepatis substantia, tamquam speculo, apparentibus. Immo vt contractione sua, ipsiusque bilis suffusione, aliquando eam affligat & castiget. At rursus quando mansuetudinis ex mente inspiratio contraria visa effingit, mansuetæ pacatæque partis animæ sedes existit, adeo vt etiam in somno moderate affecta vaticinio vtatur, quando rationis prudentiæque est expers. Hunc vltimum vsum tanti facit, vt diserte dicat hepar esse diuinationis gratia.

* *pag. 490. a. b.* tamquam hepatis partes nominat λόβον, λόχον, πύλας: plures designat NICANDER, ad quem delati de his etiam dispiciemus.

XXXIIII. Vt vero speculum hoc iecinoris clarum semper purumque maneret, * ex sinistra regione positus lien fuit, vt, quando propter corporis morbum sordibus iecur abundaret, lienis raritas id purgans, eas combibat, quum concauum sit hoc viscus & exsangue.

* *pag. 490. b.*

XXXV. De generatione, & organis huic inseruientibus, mire philosophatur.* Probabili ratione consequi

ſequi ſe putat viros iniuſtos & timidos in ſecunda generatione** in feminas fuiſſe conuerſos. Quo facto dii coitus deſiderium vtrique ſexui machinati ſunt. Scilicet in viris vnum quoddam, in feminis alterum, animal vitæ & animæ particeps condiderunt, reſpirans, inobediens rationi atque imperioſum, furioſarum libidinum violentia ſubiicere ſibi cuncta quærens. Matricem feminarum ſeorſim deſcribit tamquam animal auidum generandi, quando autem, idonea iam ætate, hunc finem non obtinere licet, ægre fert moram ac plurimum indignatur, paſſimque per corpus oberrans, meatus ſpiritus intercludit, reſpirare non ſinit, extremis vexat anguſtiis, morbis denique omnibus premit, quouſque vtrorumque cupido amorque quaſi ex arboribus fœtum fructumue producunt.

* *pag.* 496. *b.* 497. *a.*

** Plato animo fouit animarum migrationem, de qua ita ſenſit *pag.* 480. *b.* & 481. *a.* *Deus edixit illum, qui recte curriculum viuendi a natura datum confecerit, ad illud aſtrum, cui accommodatus fuerit,* (συννόμου ἄστρου οἴκησιν) *reuerſum, beatam vitam acturum. Contra vero agentem cogi in ortu ſecundo ſexu mutato fieri mulierem. Et qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus deprauatur, eatenus in brutorum naturam, ſuis moribus ſimilem, permutari.* Addi debet finis Timæi *pag.* 497. *a.* vbi exponit ordinem metempſychoſeos, ſcilicet vt homines tranſeant primum in aues, tum in feras & quadrupedes, tandem in animalia aquatilia.

XXXVI. De ſpermate virili curioſe, ſed non ſatis mihi perſpicue differit. En ipſiusmet verba :* *Ipſum potus diſcurſum,* (διέξοδον) *quo per pulmones potus ſub renes in veſicam defluens & ſpiritui mixtus eliſusque depromitur, dii in fiſtulæ modum in compactam medullam a capite per ceruicem & ſpinam, quam ſperma in ſuperioribus nuncupauimus, perforauerunt.* Quæ ſententia videtur Hippocraticam ſupra** traditam illuſtrare, & ab ea viciſſim lucem accipere.

* *pag.* 497. *b.* Ceterum renum non inuenio mentionem alibi fieri, vt determinare non liceat, vtrum renum officium Plato cognouerit, an ignorauerit.

** *pag.* 228. §. 16.

XXXVII. Poterunt hæc ſpecimina medicinæ Platonicæ ſufficere. Volebam interſerere ipſius doctrinam de inſigni & artificioſo reti arteriarum & venarum, toti corporis fabricæ intertexto, in cuius vltimis ramificationibus ſanguinis & ſpirituum reciprocatio quædam, ſub quauis inſpiratione & exſpiratione, accidit, a qua plurimum corpori emolumentum enaſcitur: quoniam vero longior eſt ſermo, & a me nuper alibi * expoſitum eſt hoc negotium, liceat hic phyſiologiam Platonis dimittere, vt de pathologia & reliquis dicendi locus maneat.

* diſſ. de *oſſibus conferuentibus.* §. 19. 20.

XXXVIII. Supra intelleximus Platonem omnium partium corporis animalis originem a medulla deducere. Eam conſtare & connecti triangulis ſupponit. His medullæ triangulis * indies nouos extrinſecus a cibis potibus & aere accedere, quibus ſuppletur quicquid illa conferueſcentia attritum & exhauſtum eſt. Quando igitur plus abſcedit, quam acceſſerit, decreſcit animal, quando autem contrarium fit, augetur. At quum triangulorum radix compageſque relaxatur, ex eo quod magnis laboribus,& longo tempore aduerſus multa certando fatigata & domita ſit, tunc ſane alimenta ſuſcepta in ſimilitudinem ſuam non poteſt comminuendo redigere, membra vero ab ingredientibus facile diſſipantur. Hinc iam minui ac deficere omne incipit animal, quum ſuperatur: detrimentumque iſtud ſenectus appellatur. Finis vero tunc obuenit, quando triangulorum illorum, ex quibus medulla conficitur, olim coaptata vincula nihil amplius nectunt, ſed defatigatione iam relaxata

laxata nexus animæ deserunt. Anima vero clam secundum naturam cum voluptate protinus euolat.

* *pag.* 493. *a.* & *b.*

XXXVIIII. Morbi autem vnde nascantur, sequentem in modum exponit: * Quum quatuor illa sint, ex quibus compactum est corpus, terra, ignis, aqua & aer, horum contra naturam abundantia defectusque, & ex loco proprio in alienum translatio, per quam quod sibi conueniens est, non tenent, intestinam quandam seditionem & morbos inferunt. Ita fiunt humorum, de quibus late disserit, corruptorum genera, bilis, pro colorum varietate, diuersæ species, (quibus, Platone iudice, nomen imposuit vel medicus aliquis, vel certe eo ingenio præditus quispiam, quo multa & dissimilia dispicere posset, ac rursus genus in multis vnum vno cognomento dignum inspicere:) pituita acida, alba, bullularum interpositione facta, recentis pituitæ effluxus. Atque hi morbi fiunt vitio extrinsecus aduentantium.

* *pag.* 493. *b.* & 494. *a.*

XXXX. Enimuero longe grauiores enascuntur * quando vel id, quod carnes ossibus alligat, ægrotat, adeoque nexum cum medulla corrumpit; vel os, ob carnis crassitudinem respirationem non habet sufficientem, ideoque putredinis calore vexatum atque restrictum alimenta non suscipit; grauissimi autem tunc accidunt, quando medullæ ipsius natura, propter defectum aliquem aut excessum, ægrotat: tunc enim omnis corporis compages necessario dissipatur.

* *pag.* 494. *b.*

XXXXI. Longum esset, si ordine singulorum morborum generationem exponere vellem: quare de paucis, quorum originem clarissime indicat, aliquid

subiungam.* Morbum sacrum atræ bili, albæ pituitæ permixtæ, in diuinissimos capitis meatus illapsæ, tribuit. *Quum vero*, inquit, *sacra natura languor hic fit, haud abs re sacer morbus est appellatus.* Pituita acida & salsa, languorum omnium, qui a destillatione fiunt, origo est. Quando corpus ignis potissimum excessu languet, continua febre laborat: quando vero aeris, quotidiana discreta; aquæ, tertiana, propterea quod aqua segnior est quam ignis & aer: terræ demum excessu, quartana. Terra siquidem omnium tardissima quarto gradu quum sit, temporis circuitu quarto feruet, deferuetque.

* *pag.* 494. *b.* 495. *a.*

XXXXII. Animæ morbos * propter corporis habitum nasci existimat, insaniam & imperitiam: quin tam multam corpori in animam vim tribuit, vt scribat: *nemo sponte malus, sed propter prauum quendam corporis habitum, rudemque educationem, malus omnis fit malus. — Sæpe etiam ad prauum hunc corporatura & affectionis habitum accedunt mores ciuitatis iniqui, sermonesque & priuati & publici, non parum omnino noxii; nec vlla doctrina ad tantorum malorum remedia a tenera ætate discuntur.*

* *Ibidem* & *b.*

XXXXIII. Ad rectæ valetudinis conseruationem primo commendat *. animi & corporis probe inter se commensuratas rationes habere: sed dolet quod de hac re exigua quædam persentimus & iudicamus, præcipua vero & maxima ignoramus. Iubet vero Plato, *vt neque animam sine corpore, neque corpus absque anima moueamus, vt in mutua contentione, exæquatis inuicem viribus, insurgentia, bonam totius valetudinem tueantur.* Regulam hanc ita illustrat: quapropter quicunque mathematicis doctrinis operam

operam dat, aut cuiuis mentis indagationi vehementius ſtudet, debet etiam motum corporis adhibere, & in gymnaſtica exercitatione verſari: ac rurſus, qui ſumma corpus diligentia format & roborat, animæ quoque viciſſim motus adiungat, muſica & omnibus philoſophiæ ſtudiis vſus.

* *pag.* 495. *b.* 496. *a.* Nimiæ mentis agitationis noxios effectus ita eleganter tradit, vt non poſſim quin legendum totum locum exhibeam, quum mihi videatur Plato aliquid deſcribere, cuius in ſe ipſo & amicis crebram experientiam habuit. *Quando,* inquit, *anima ad diſcendum inueſtigandumque collectis in vnum viribus vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Denique cum ad docendum diſſerendumque priuatim & publice ambitioſa quadam concertatione contendit, inflammat corpus atque reſoluit. Nonnumquam etiam deſtillationes fluxusque commouens medicorum plurimos decipit, cogitque illos contrarias cauſas indicare.* Quum vero Plato corporis ſummam rationem, vel animi cauſa, habere nos iubeat: vix vero mihi ſimile videtur, quod de ipſo aliqui veterum affirmant, eum propterea Academiam potiſſimum elegiſſe, vbi cum auditoribus ſuis philoſopharetur, quod locus minus eſſet ſalubris, quodque ſperaret mentem reddi meliorem corpore cum afflicta valetudine colluctante. Videatur AELIANVS *Var. hiſt.* IX. *cap.* X. & D. HIERONYMVS *aduerſ. Iouinian. I. pag.* 77. ed. Frob.

XXXXIII. De motionibus corporis ita præcipit: * purgationum & conſtitutionum corporis omnium, quæ exercitatione gymnaſtica fit, ſaluberrima eſt: proxime ad hanc accedit vectio facilis, ſiue naui, ſeu quouis alio vehiculo, peragatur. Deterrimus autem motus eſt, quando iacens & quietem agens corpus ab aliis ſecundum partes mouetur: atque hæc commotionis ſpecies tum demum, quum ſumma cogit neceſſitas, vtilis: aliter vero nullo modo ſanæ mentis homini ſuſcipienda. Medicorum illa purgatio eſt, quæ pharmacis fieri ſolet. Morbi autem, niſi pe-

riculosissimi sint, pharmacis irritandi non sunt: secus si feceris ex paruis ingentes, ex paucis multi euadere consueuerunt.

* *pag.* 496. *a.* **Omnino hæc consona Pythagoreorum doctrinis inuenimus: idque potissimum dogma, quod purgationes exosas reddit, ab hac schola ad Erasistrateos propagatum est. Operæ pretium fuerit conferre cum Platonico Timæo libelum Timæi** *περὶ ψυχᾶς κόσμω, de anima mundi*, **Platoni Græco** *pag.* **643. seqq. insertum, vt appareat quantum eloquentiæ ad breuem libellum explicandum attulerit.**

XXXXV. Hactenus ex vno Timæo retulimus: nunc alia ad medicinam vel medicos pertinentia ex aliis libellis subiungam. * Medicos & Iureconsultos ambos mala æque necessaria iudicat ob prauos mores. *Satis*, inquit, *pudendum esse, quod non fax populi sola & multitudo operariorum his indigeat, verum illi maxime qui liberaliter educati & ingenui videri cupiunt. Bene constituta respublica medicis indigere non debet, nisi vulnerum causa, & quando morbi populares incidunt. Malas autem diætas & ignauiam inducere repletiones, inflationes, defluxiones, sic vt medici cogantur de flatulentiis & catarrhis disputare.*

* *De republic. III. pag.* 398. *Gr.*

XXXXVI. Medicum optimum * illum fore promittit, qui ediscendæ arti a pueritia statim admouetur, quique plurimis & grauissime decumbentibus ægrotis crebro adhibetur: quin optandum putat vt omnibus morbis ipsummet tentatum medicum respublica habeat, neque enim opus esse medico corpore sano, quum non corpore corpora sanare debeat, sed animi virtutibus. Similiter iudicis officio olim functurum inter iniustissimos non solum a teneris versari vtile existimat; sed talem maxime idoneum putat qui omnis

omnis generis nequitias ipsemet prius exercuerit. Talem enim iniustos & nequam homines facillime cognoscere. Sed hæc non nisi in Platonica republica, si forte instituetur, probabuntur.

* Ibid. *pag.* 399. 400. Hippocrates quidem, aut quisquis est auctor, *lib. de medico* §. *I.* medico suadet, *vt videat, quo bono colore & bona ac carnosa corporis habitudine praeditus sit, iuxta existentem in se naturam. Vulgus enim existimat eos, qui non sic bene dispositum corpus habeat, neque aliis bene prospicere posse.* Nostræ autem ætatis haud postremus medicus BERNARDINVS RAMAZZINVS *Orationum posthumarum* vltima, serio videtur defendere: *medicum valetudinarium aptiorem esse ad medicinam faciendam, quam alterum inculpata valetudine degentem.* Sed videtur Ramazzinus apologiam ibi pro se ipso scribere: & vix credo *Felicem* aliquem *Platerum* prærogatiuas illas, quas valetudinario medico tribuit Ramazzinus, permutatione perfectissimæ valetudinis redemturum esse.

XXXXVII. De medicorum conditione differens* aperte docet medicorum ὑπηρέτας, ministros, alios esse liberos, alios seruos; vtrisque medicorum nomen tribui, sed hoc interesse, quod vtrique ex theoria & experientia medici illius, cuius ministri sunt, quæ circa ægrotos faciunt, facere debent: ingenui autem artem cum rationibus a magistris discant: serui nihil, nisi ab experientia & rerum vsu, accipiant, quibus deinceps ad seruorum potissimum curationes obeundas satis imperiose vtantur. *Liber autem*, inquit, *medicus vt plurimum morbos curat atque considerat, ita vt a principio morbi naturam perquirat, communiterque cum ægrotante atque eius amicis versetur, tum discendo ab illis non nihil, tum, quoad fieri potest, docendo, nec ante imperat quicquam, quam persuaserit. Atque ita persuadendo semper mansuete ad sanitatem perducere ægrotantes conatur.* Subiicit deinceps: *vter melior est & medicus & exercitator, qui sic, an qui modo illo medetur atque exercet?*

ercet? qui locus mihi notatu dignus videtur, quoniam non parum illustrat & confirmat superius ** de ortu medicorum seruorum dicta.

* *de legibus IV. p. 563. b. 537. a.*
** *Sect. II. cap. VIII. §. 27. seq.*

XXXXVIII. Platoni tandem subiiciemus Dionysium patrem, Syracusanorum celebrem tyrannum, qui Platone ad se inuitato familiariter vsus est. Refertur de eo quod medicina facienda adeo delectatus fuerit, vt libenter etiam perageret illas curationes, quæ secando vrendoque absoluuntur: quod quidem Aeliani fide D. D. CLERICVS* perhibet, mihi vero apud AELIANVM ** reperire non licuit quo iure Dionysio patri hoc tribuatur: omninoque mallem iuniori transscribere, qui, cum tyrannide excidisset, apud Corinthios priuatam vitam sic agebat, vt longissime a fastu tyrannico remotus videretur, omnemque suspicionem euadere cupiens, PLVTARCHO *** auctore, totis diebus *in foro obsoniorum versabatur, aut in vnguentaria taberna* (ἐν μυροπωλίῳ) *sedebat*, cetera. Scilicet male feriatorum conciliabula esse solebant τὰ κουρεῖα, tonstrinæ, & τὰ μυροπώλια, quæ ambo sæpe vno nomine appellabantur τὰ ἰατρεῖα, *medicorum tabernæ*. Existimo igitur Aelianum a veterum aliquo relatum legisse, quod Dionysius in ἰατρείοις versando otium fefellerit, idque ad medica opera transtulisse. In quo si me coniectura non fallit, deberet medicorum catalogo Dionysius omnino eximi.

* *Histor. medic. P. I. Libr. IV. cap. 3. p. 267.*
** *Hist. Var. Libr. XI. cap. XI.*
*** *in Timoleonte.* conf. THEOPHRASTI *charatteres mor.* ibique notas Casauboni *pag.* 244. D. HIERONYMVM *ep. ad Nepotian. pag.* 13. *ed. Frob.* ibique notas Erasm. Roterodami.

HISTO-

HISTORIAE MEDICINAE PERIODVS SECVNDA

DE

MEDICINAE GRAECANICAE PROGRESSV VSQVE AD EA TEMPORA QVIBVS ROMAM PERVENIT.

Capitibus ſex

agitur

I. De medicis ab exceſſu Hippocratis ad Alexandriam conditam.

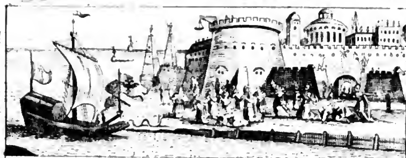
II. De philoſophis coæuis.

III. De Herophilo Eraſiſtrato, et ab his deductis viris.

IIII. De ſectæ empiricæ exortu.

V. De medicinæ in tres partes diductione.

VI. De medicinae Graecanicæ apud Romanos aduentu.

CAP. I.

De medicis ab excessu Hippocratis ad Alexandriam conditam.

CONSPECTVS.

I.

Altera hac periodo historiæ, quam tradere instituі, medicinæ, ab Hippocratis Coi excessu vsque ad illam epocham, qua Romani Græcam medicinam admiserunt vel arripuerunt, tempus centum, triginta et octo annorum complectar. Nam quum Hippocratem ex viuis excessisse olympiadis centesimæ quintæ vltimo anno plerique ponant; qui mundi conditi est supra ter millesimum et sexcentesimum vicesimus septimus: Romam vero primum ex Peloponneso aduenisse Archagathum A. V. DXXXV. PLINIVS * luculenter testetur; quod tempus in mundi conditi annum 3765. incidit: calculi rationes facile patebunt. Attamen tam breui tempore adeo multa, quæ scribantur digna, acciderunt, eaque satis certis testimoniis innixa, ut hæc periodus in primis clara et memorabilis videri merito debeat.

* *Hist. nat. XXIX. c. 1.*

II. Atque ut Græcia hoc temporis interuallo fortibus armis maximas res gessit, et in primis valuit, donec in viscera sua sæuiendo ipsammet se pessum dedit, Romanisque paratam prædam obiecit: ita artium cultura lætissime in eadem gente, orbis iam domina, successit, ipsique ad omnem posteritatem memorabile nomen peperit. Seorsim autem Græcanica medicina tam egregia incrementa cœpit, vt dicere ausim et virilem ætatem eius in hæc potissimum tempora incidisse, et post hæc egregie cum illa actum fuisse, si bene parta recte tueri potuisset.

III. Expositurі autem de illis viris, quorum industria aut patrocinio factum est, vt ars nostra post Hippocratis excessum maxime efflorescеret, merito initium facimus a discipulis Hippocratis, aut ab his deductis, saltem

ſaltem coæuis, viris, quos ſupra attingere noluimus, quoniam cum dicendorum ſerie facta eorum arctius cohærent. Sunt autem Herodicus, Dioxippus et Apollonius Hippocratis diſcipuli: Diocles Caryſtius, Praxagoras Cous et ipſius diſcipuli: et Eudoxi Cnidii auditor Chryſippus Cnidius, cum aliquibus aliis.

IIII. Et de Herodico quidem ſupra binis locis* dixi, nec diſſimulaui quam ſit obſcura huius viri hiſtoria: quum non ſolum nomen incertum ſit, aliis Prodicum ſcribentibus aliis Herodicum, verum etiam patria fluctuet. Puto autem multa inquirendo tandem inueniſſe, illum, qui medicinam gymnaſticam inſtituendo vectigal iatroaliptis inuenit, eſſe Selymbrianum, huncque forte Hippocratis præceptorem in ea parte fuiſſe: alterum vero Hippocratis diſcipulum vel Leontinum et Gorgiæ fratrem fuiſſe, vel Chium. Huius videtur fuiſſe liber *de natura humana*, cuius GALENVS ** meminit, et ex quo exemplum affert nouaturiendi, quo pruriebat, ſtudii etiam in minutiis grammaticis.

* *pag.* 191. & 207.

** *de natural. facult. Libr. II. pag.* 106. Gr. conf. *de Hippocr. et Plat. plac. VII. pag.* 326. Scilicet ægre tulit nomen φλέγμα, quod pituitam, humorem frigidum, ab antiquo deſignauit, illi tribui, quum ſit a Græco φλέγειν, adeoque vi vocis denotet aliquid συγκεκαυμένον καὶ οἷον ὑπερωπτημένον, *combuſtum et quaſi ſuperaſſatum.* Maluit itaque pro φλέγμα appellare βλέννα.

V. Dioxippus, quem et Dexippum vocari inuenio, patria Cous fuit. SVIDAS refert eum ab Hecatomno Cariæ rege accerſitum, vt ipſius filios, Mauſolum et Pixodarum, deſperato morbo laborantes, curaret, alia conditione non iuiſſe, niſi bellum, quod aduerſus Caras (potius Coos) gerebat, compoſitum eſſet. Scripſiſſe autem eum vnum medicum librum et de præcognitio-

gnitionibus duos: quos GALENI * ætate iam deperditos fuiſſe colligere licet.

* vide *Comment. III. in librum Hipp. de vict. ac. pag.* 83. *ed. Gr. B.*

VI. De dogmatibus ipſius a veteribus aliqua commemorantur. Et PLVTARCHVS * quidem teſtatur ipſum ſequutum eſſe doctrinam Platonicam de potus deſcenſu ad pulmones, cui plures antiquos adhæſiſſe ſupra iam indicatum fuit. Noſter autem ſeorſim antiquitatem defendere, non ſine applauſu, vt videtur, conatus eſt. Nam quum obiiceretur epiglottidem impedire, quo minus aliquid ex deglutiendis in aſperam arteriam illaberetur, ipſe epiglottidem contendit propterea a natura factam fuiſſe, vt deglutiendorum humidior pars hic detineretur et in aſperam arteriam deduceretur, ſolidiora autem, cum parte aliquota humidorum, ad ventriculum per œſophagum deciderent.

* *Sympoſiacon VII. cap. I.* quem locum iam ſupra *pag.* 310. integrum exhibui, meamque coniecturam expoſui, quo pacto integritati ſuæ reſtitui debeat. Illam egregie, ut quidem exiſtimo, confirmat locus deinde repertus, *de Stoicor. repugn. p. m.* 587. *ed. Gr. Froben.* vbi omnia in priori lobo fuſe dicta compendio paucarum linearum includit et Dioxippum noſtrum Ἱπποκράτειον vocat: vt adeo manifeſtum ſit ex hoc loco illum debere ſuppleri et Dioxippi nomen reponi. Mirum eſt quanta contentione hæc controuerſia inter veteres, vsque ad Plutarchi et Galeni ætatem agitata eſt: illo ſerio pro Platone depugnante: hoc conciliationem in eo quærente, vt humidorum aſſumtorum portionem δροσοειδῶς, *roris inſtar*, ad pulmones deſcendere non repugnaret.

VII. De praxi Dioxippi aliquid huic cum Apollonio commune GALENVS * commemorat ex Eraſiſtrato. Hic enim libro de febribus Dexippum et Apollonium accuſauerat, quod ægrotos ſuos ſiti enecarent, et aquam ridicula parſimonia admetirentur. Id vero Galenus

lenus dicit maligne ab Erasistrato scriptum esse, vt per latus discipulorum præceptorem Hippocratem lacesseret: de quo tamen comprobat ipsum humectantia in febribus, vbi conuenirent, non adeo parca manu, sed plane liberali, obtulisse.

* *Commment. III. in de vict. acut. p.* 83.

VIII. De Apollonio, Hippocratis discipulo, quod afferam nihil habeo. Plurimi in medicina illustre nomen adepti sunt Apollonii, de quibus suis locis et temporibus dicendi erit occasio. Nunc commemoratione horum virorum defuncto commode afferre licebit Petronem, qui Galeno πετρωνᾶς audit, et curatione febrium noua, maxime Hippocratis successorum temporibus, et ante Herophilum ac Erasistratum, inclaruit. De huius viri methodo omnium clarissime CELSVS * noster agit, tum vero etiam GALENVS** illam attingit et monstrosam declarat.

* *Libr. III. cap.* 9. **En integra verba:** *Neque, hercules, ista curatio noua est, qua nunc quidam traditos sibi ægrotos, qui sub cautioribus medicis trahebantur, interdum contrariis remediis sanant. Siquidem apud antiquos quoque ante Herophilum et Erasistratum, maximeque post Hippocratem, fuit Petron quidam, qui febricitantem hominem vbi acceperat, multis vestimentis operiebat, vt simul calorem ingentem sitimque excitaret. Dein vbi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat: ac si mouerat sudorem, explicuisse se ægrum iudicabat: si non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, et tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus suillam assam et vinum homini dabat. Si non liberauerat, decoquebat aquam sale adiecto, eamque bibere cogebat, vt vomendo ventrem purgaret. Et intra hæc omnis eius medicina erat; eaque non minus grata fuit his, quos Hippocratis successores non refecerant, quam nunc est his, quos Herophili vel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicina, quia plures, si protinus a principiis excepit, interemit.*

** *Comment. de vict. acut. I. pag.* 40. 41.

VIIII.

VIIII. Plura de hoc Petrone apud veteres non inuenio. Nam ille Petronas, quem GALENVS* inter celeberrimos artis pharmaceuticæ auctores recenset, videtur esse aliquis iunior, forteque idem, quem Dioscorides in præfatione laudat, Asclepiadæ Bithyni discipulus, de quo inferius erit agendi locus.

* *de compos. med. sec. gen. lib. III. p. 357.*

X. Ante vero quam longius prouehamur, commode interserendi sunt duo medici clarissimi, Diocles Carystius et Praxagoras Cous, post Hippocratem laudatissimi. De Diocle quidem, quum satis multa præclara veteres reliquerint, ad vitam tamen pertinentia omnino reticuerunt: vnde aliquis dissensus eruditorum, nec contemnendus ille, de ætate eius exstitit. Suidam enim sequuti ad Darii Hystaspidis ætatem reiiciunt, adeoque Hippocrate antiquiorem faciunt: alii plus iusto iuniorem et Antigono Gonatæ æqualem scripserunt, qui centesimo et decimo septimo anno ab Hippocratis excessu viuis interesse desiit.

XI. Mihi autem vero videtur simillimum, mox ab Hippocratis morte gloriam ipsius effloruisse. Persuadet hoc CELSVS, * qui clarorum medicorum successiones ita describit: *post quem* (Hippocratem) *Diocles Carystius, deinde Praxagoras et Chrysippus, tum Herophilus et Erasistratus, sic artem hanc exercuerunt, vt etiam in diuersas curandi vias processerint.* Cum hoc bene concinit PLINIVS, ** qui, cum de Hippocrate dixisset, Dioclis Carystii meminit, *qui secundus ætate famaque exstitit*, deinde Praxagoram et Chrysippum, tum Erasistratum et Herophilum subiicit.

* *Præfatione libri I.*

** *Libro XXVI. cap. 2.* Adde GALENVM *de dissect. matr. pag. 213.* *Gr.* vbi aperte testatur Dioclem et Praxagoram μικρὸν ὕστερον Ἱπποκράτους γεγονέναι *exiguo tempore post Hippocratem vixisse.*

XII. Hanc

XII. Hanc feriem maxime turbari neceffe eft, fi Dioclem noftrum Antigono Gonatæ, et quidem iam fenefcenti, coæuum ftatuamus, quum illius æuo Praxagoram et Chryfippum iam defloruiffe, ex chronologiæ rationibus, colligamus, iamque ipfofmet Herophilum Erafiftratumque valde fenes fuiffe neceffe fit, fi non omnino iam viuere tum defierunt. Neque valde meretur illa epiftola, * cuius fide ad hanc ætatem refertur, vt magna ratio eius habeatur.

* Scilicet PAVLVS AEGINETA, fcriptor faeculi VII. in fine libri primi exhibet epiftolam quandam a Diocle ad Antigonum regem fcriptam, conferuandæ valetudinis præcepta continentem. Laudatur Rex ob amorem litterarum et eruditionem eximiam: dicitur, etiam ad fenium iam perueniffe. Hæc in nullum Antigonum, nifi Gonatam, fatis recte quadrare aliquibus videntur, quem Mufarum patronum fuiffe aliunde conftat. Sed quadrant omnino etiam Antigono illi, qui Alexandro in parte aliqua Afiæ fucceffit. Et quamuis huius μουσοφιλία non adeo pofteritati commendata eft, quam bellica ftrenuitas et longæuitas: fieri tamen potuit vt vel illius documenta, in remotiffimis regnis tunc notiffima, apud exteros parum innotefcerent, vel epiftolæ auctor auribus monarchæ aliquid daret. Attamen, vt verum fatear, tota mihi epiftola eft νοθείας valde fufpecta. Non enim folum antiquorum nulli laudatur ante LARGIVM DESIGNATIANVM apud MARCELLVM, qui eam, tamquam ab Hippocrate ad Antigonum fcriptam, Latine exhibet: verum etiam res ipfæ, antiquitatis genio vtcunque accommodatæ, grauitatem eam, quam vel ab Hippocrate Coo vel Diocle, altero Hippocrate, exfpectes, neutiquam oftendunt. Quis enim credet auctorem non futilem breuem epiftolam monarchæ fcribentem, et feni et rerum mathematicarum gnariffimo, opus exiftimare vt eidem inculcet quot fint dies a folftitio ad æquinoctium, ab æquinoctio verno ad Vergiliarum exortum, hinc ad folftitium æftiuum, et ab hoc ad æquinoctium auctumnale? Certe videtur hoc bene confideraffe iam laudatus interpres vetus, qui in verfione minutias iftiusmodi diffimulare voluiffe videtur.

XIII. Quod vero ad merita Dioclis medica attinet, celebrari ipsum video ob ſtudium anatomicæ doctrinæ impenſum, ob pathologico-practicam ſollertiam, et ob chirurgicam non ſolum peritiam, verum etiam partis huius per inſtrumenta noua amplificationem : de quibus deinceps ordine exponam.

XIIII. Primum fuiſſe Dioclem Aſclepiadarum omnium, qui de anatomica adminiſtratione aliquid ſcriberet, GALENI* teſtimonio clarum eſt : qui idem ſignificat eius ſcriptis inſtitutionibus ante Dioclis tempora opus non fuiſſe, quum Aſclepiadæ olim nullos, niſi qui eſſent e familia, artem docerent, hi vero a teneris vnguiculis parentibus artis opera facientibus, adeoque etiam diſſecantibus, adſiſtendo ita rem illam perdiſcerent, vt æque difficile videretur illius obliuiſci, quam vel loqui vel legere aut ſcribere. Verum poſtquam cœperunt collegio alii etiam adſcribi, iique ad virilem ætatem iam perducti, natam fuiſſe neceſſitatem cogitandi de remedio quo id ſuppleretur et emendaretur quod inſtitutioni puerili defuerat.

* *de adminiſtr. anatom. libr. II.* ineunte.

XV. Sed idem GALENVS* Dioclis anatomica merita non parum eleuat, quando ipſum abſque diſſimulatione rudibus anatomicis, et qui rem ſuperficiario ſtudio tractauerunt, accenſet his verbis : *Nihil mirum ſi Diocles aut Praxagoras, aut Philotimus, aut veterum ferme omnium quiſquam hæc cum aliis, quæ ſunt in corpore, ignorauerunt; leuiori enim brachio et minus accurate res anatomicas tractauerunt, quare illorum ne rationem quidem habendam cenſeo.*

* *de diſſect. matric. p.* 212. ed. Baſ.

XVI. Hoc Dioclis ſcriptum anatomicum ſatis clare innuit ſe vidiſſe PLVTARCHVS,* ex eodemque affert, cur mulæ ſint ſteriles, rationem anatomicam, ſed ab

ab Empedocle, vt ipſemet ibi profitetur acceptam. Ex quo apparet, quod ſupra iam innuimus, philoſophos, et ſeorſim Italicos, Aſclepiadas ad naturæ ſtudium excitaſſe. Forte ex eodem libro deſumſit Dioclis ſententiam cur viri euadant, ſteriles, vbi inter plures rationes allegat paralyſin partium genitalium, et penis vitioſam incuruationem, qua fit vt ſemen non recta eiaculetur, denique etiam virilium organorum ad femineas partes ἀσυμμετρίαν. Neque minus notatu digna eſt ſententia, quam et Polybi et empiricorum fuiſſe teſtatur, poſſe etiam octauo menſe vitales partus naſci, multosque virilem ætatem conſequutos fuiſſe, qui hoc menſe fuerant in lucem editi.

* *de placitis philoſophorum lib. VI.* Adde, ſi placet, MACROBIVM *Somn. Scip. lib. I.* vbi multa referuntur Diocli noſtro cum Stratone Peripatetico communia, de obſeruatione periodi ſeptenariæ in fœtu, nato, et adoleſcente homine.

XVII. Pathologiæ Diocleæ etiam paſſim laudantur apud veteres ſpecimina. Modo citatus PLVTARCHVS refert ipſum docuiſſe, quod plurimi morbi enaſcantur ex inæqualitate principiorum ſeu elementorum corporis, indeque totius eius habitus et ſtatus orta alteratione. De febribus docuit, quod ſint omnes ſymptomaticæ ſeu ἐπιγεννήματα, aliisque læſionibus demum accedant. Argumentatus autem eſt ab iis, quæ in oculos incurrunt, ad ea, quæ magis ſunt abdita. Euidens autem eſſe, quod febres ſuperueniant vulneribus, inflammationibus, bubonibus.

XVIII. Sed amplum fragmentum nobis conſeruauit GALENVS * ex Dioclis libro, qui πάθος, αἰτία, θεραπεία, i. e. *de affectibus, eorundem cauſis et curationibus* inſcriptus fuit, quod agit de ſpecie quadam melancholiæ, quæ malum hypochondriacum et flatulentum vocatur, ex quo non obſcure elucet, quod in rationibus

affectuum dandis ad proportionem iustam et habitudinem elementarium qualitatum respexerit.

* *de locis affectis libr. III. pag.* 278. ed. Bas. Gr. En vero illud integrum : *Est vero tertia etiam melancholiæ differentia , quae , sicut aliquando comitialis morbus , a ventriculo originem ducit. Vocant eam aliqui medici hypochondriacum , alii flatulentum morbum Visum autem fuit Dioclis potissimum verbis describere symptomata ad huuc morbum constituendum conspirantia ; sunt autem ex libro , qui de affectibus , eorum causis et curatione inscribitur, vbi hæc posuit: Porro alius a ventriculo morbus oritur , a prioribus diuersus. Aliqui melancholicum eum vocant, alii flatulentum. Aegro , vbi cibum adsumsit , præcipue coctu difficilem et ardores excitare aptum, eueniunt sputationes humidæ copiosæ , ructus acidi, inflationes,præcordia æstuant , fluctuationem percipiunt, non illico, sed quando eructationes cohibent. Aliquando etiam ventris vehementes dolores percipiuntur , qui in nonnullis supra diaphragma excurrunt , et concoctis quidem cibis mitescunt , quam primum vero cibum resumunt, eodem modo affligunt : quin sæpe etiam ieiunis, et post cœnam, molesti existunt. Quod si euomant, cruda et pituitam subamaram , calidam acidamue reiiciunt , vsque adeo vt et dentes inde stuporé afficiantur. Et hæc in nonnullis admodum iuuenibus eueniunt, cuicunque autem accidunt diuturno tempore inhærent. Horum vero symptomatum hanc ætiologiam Diocles subiunxit : Intelligere autem oportet homines flatulentos nimio calore, venis illis , quæ alimentum a ventriculo suscipiunt , incluso , æstuare, indeque sanguinem ipsorum inspissatum esse. Manifestum autem inde redditur, quod aliquid venis hisce impactum hæreat, quoniam corpus nutritionem nullam assumit , sed in ventriculo cruda manent , quæ assumuntur : quum antea* (in statu sano) *nutritiæ partes in hos meatus susciperentur , et ad partes inferiores distribuerentur. Quod postridie etiam vomere solent , inde accidit, quoniam assumta ad intestina non deuoluuntur. Calorem autem præter naturam auctum esse , inde potissimum colligas, quod ad sensum æstuant,et quod oblatis frigidis iuuantur. Talia enim calorem exstinguunt,aut languidiorem reddunt. Pergit Diocles:Dicunt aliqui in hominibus talia perpetientibus os ventriculi illud , quod intestinis coniunctum est, inflammatione corripi, hacque obstrui, sicque tempesti uum adsumtorum ad intestina descensum impediri : quo facto necesse esse non solum vt ventriculus repletus maneat, verum etiam vt inflatio nes,*

nes, ardores, ceteraque ante exposita, eueniant. Aliud non minus notatu dignum Dioclis fragmentum exhibet *de aliment. facult. I,* vbi disputat aduersus eos, qui alimentorum medicamentorumue vires a priori, vt dicere solemus, indicare, omniumque rationes reddere conantur, aut potius reddi posse et debere contendunt, quum tamen talia per experientiam discantur et addidicisse sufficiat. Etiam ORIBASIVS *medic. collect. Lib. VIII. c. 22.* Dioclis doctrinas, de iis quae ad vomitum valent, recenset, vbi ea, quae medicamenti vim habent, quaeque efficacia sunt, adhibere vetat, vti vero iubet familiaribus et praesertim quae consuetae victus rationis sunt, cuius generis nonnulla recenset. Non tamen satis clarum est an illo loco de omni vomitu agat, an tantum de diaetetico.

XVIIII. CELSVS * refert Dioclem tenuioris intestini morbum chordapsum, plenioris ileon nominauisse; quum tamen alii illum priorem ileon, hunc colicam vocauerint, quod etiam nostro aeuo obtinet. Praxeos Diocleae specimina conseruauit CAELIVS AVRELIANVS, ex quibus colligimus eum in hac parte ab Hippocrate parum fuisse diuersum. Forte primus fuit, qui in passione iliaca globulos plumbeos deglutire iussit.

* *Lib. III. cap.* 13. Eiusdem meminit, vbi de ictero agit, *libr. III. cap.* 24.

XX. Chirurgiam quoque Dioclem exercuisse, minime dubitare nos sinunt vetustorum auctorum monumenta. Nam CELSVS * noster ipsum, cum Hippocrate et Philotimo aliisque, adducit ad confirmandum quod femur luxatum reponi et ex toto restitui possit: idemque auctor, vbi de telis e corpore extrahendis agit, ** commendat *ferramenti quoddam genus, quod Diocleum graphiscum Graeci vocant, quoniam auctorem Dioclem habet,* quem inter priscos maximosque medicos *fuisse* asserit. Eius descriptionem auctor posuit, apud quem relegatur.

 * *Libr.*

* *Libr. VIII. cap. XX.*

** *Libr. VII. cap. 5.* Id instrumentum non solum recentissimi editores Celsi, verum iam *Henr. Stephanus* et *Rob. Constantinus* in suis editionibus vocant, ut supra scripsi, graphiscum. Sed illa editio, quam *Philippus Pinzi* sumtibus *Benedicti Fontanae* CIↃ. CCCC. XCVII. Venetiis excudit, legit, *quod Diocris Graeci belulcum vocant*: manifestumque est bis in ea scriptura erratum esse, legique debere *Dioclis belulcum* (διοκλεῖον.) Vnde vero graphiscus desumtus sit, fateor me nondum inuenire: de antiqua vero editione non dubito quin illa in scriptis codicibus nomen hoc ita inuenerit: plane enim nullum apparet vestigium quod suspicionem faciat de editore, qui sibi in Graecis vocibus tentandis quicquam arrogauerit. IO. GORRAEVS in *definitionibus medicis* sub belulci et graphisci nomine idem describit.

XXI. Non pauca Dioclem nostrum scripsisse, apparet ex frequentibus allegationibus apud vetustos auctores obuiis. Consulatur celeberrimus D. D. FABRICIVS. * Ad nostram aetatem, praeter supra indicatam epistolam, eamque dubiae genuinitatis, omnino nihil peruenit. Fragmenta autem non omnino contemnenda ORIBASIVS conseruauit. Inter haec notabile illud est de alimentorum praeparatione, ** ex quo apparet Dioclem se non indignam occupationem existimasse, si praescriberet ciborum recte parandorum, et condiendorum, rationes. Finem in eo duplicem habendum profitetur, bonam valetudinem et iucunditatem. Condimenta laudat rutam, cuminum, coriandrum, origanum, satureiam, thymum, salem, acetum et oleum: porro caseum et silphium ac sesamum. En simplicitatem Graeciae priscae, ante quam commercia per Alexandriam faciliora reddita aromatibus exoticis eam obruerent.

* *Biblioth. Graeca Volum. XII. pag. 584. 585.*

** ORIBASIVS *medic. collect. IIII. cap. 3.*

XXII.

XXII. Ceterum ad laudem Dioclis hoc maxime pertinet, quod, teste GALENO, medicinam haud lucri cupiditate, emolumentorumque desiderio exercuerit, sed in facienda illa, pariter vt Hippocrates,* hominum vtilitates liberaliter spectauerit.

* Quod si de Hippocrate id certa scientia cognitum Galenus habuit, oportet non genuinum esse librum, qui *Praeceptiones* inscribitur, et ad Hippocratem auctorem refertur. Illius enim §. 4. praecipit de sostro statim ab initio curationis paciscendo, huiusque cautionis vtilitatem ostendit. Attamen et gratis aliquando operam, indigentibus et peregrinis, nauare pulcre praecipit, et medico φιλανθρωπίαν commendat.

XXIII. Progrediemur nunc ad Praxagoram Nicarchi* filium, patria Coum, ex Asclepiadarum familia vltimum artis eximia gloria celebrium. Hunc Diocli coaeuum, ambos autem Hippocratem proxime insequutos fuisse, iam supra indicaui. De vita et gestis eius, quod referam, apud veteres nihil inueni: quare de meritis, dogmatibus et discipulis, ea, quae comperta habeo, exponam.

* binis locis GALENVS patrem hunc denominat, sine dubio etiam medicum: scilicet *de dissect. matric. p. 213. et de facult. natural. II.* prope finem.

XXIIII. Anatomicis ipsum studiis occupatum fuisse, ita tamen vt rudimenta primorum conatuum non multum superauerit, ex testimonio GALENI supra adducto patet: in hoc tamen felix quod Herophilum discipulum habuit, qui praeceptoris doctrinam et diligentiam, felicioribus temporibus adiutus, longe superauit.

XXV. GALENVS* nostrum citat, ad declarandum quid veteres dixerint cotyledones, nimirum vasorum ad vteri superficiem internam pertingentium oscula: cui descri-

descriptioni Galenus addit pro illustratione, quod similia illa sint cotyledoniformibus exstantiis, quae vasis haemorrhoidalibus in intestino recto solent accidere.

* *de dissect. matr.* l. c.

XXVI. Principale ipsius dogma, quo et aliis insequutis praeluxit, fuit illud, quod in arteriis sanguinem naturaliter contineri negauit; quod testatur GALENVS,* et simul miratur, qui potuerit idem docere, ex pulsu sanguinis statum cognosci debere. Inde vero colligimus, quod ab hoc tempore coeptum sit inter arterias venasque in medicorum scholis distingui: quum Hippocrates vtrumque genus vasorum vno nomine complectatur.

* *de dignot. pulsuum libr. IV. p.* 81. *Gr.*

XXVII. De arteriis autem docuit,* quod propria et connata sibi facultate pulsifica, non minus ac cor ipsum, gaudeant: et quod illa cordis pulsatio a palpitatione, tremore et spasmo, non genere, sed magnitudine tantum, differat. Naturaliter autem constituto corde pulsum edi: quo praeter naturam intenso auctoque primo spasmum accidere, deinde tremorem, tandem palpitationem.

* teste GALENO *de different. pulf. IV. pag.* 42. et 45 Gr. Sed forte cum hoc testimonio non adeo facile conciliabitur aliud, quod circa finem libelli, *an sanguis in arteriis natura contineatur*, his verbis legitur: *non fertur, sed trahitur spiritus in arterias: nec a corde solo, sed vndiquaque, sicut Herophilo placet, et ante hunc Praxagorae, Philotimo, Diocli, Plistonico, Hippocrati et aliis sexcentis. Vim tamen, quae arterias extendit, a corde, ceu fonte quodam, manare -- ab omnibus antedictis viris concessum est.*

XXVIII. Cum Aristotele communem sententiam fouit, neruos a corde originem ducere, de quo inferius dispiciemus. Venae cauae nomen, teste RVFO EPHE-

EPHESIO,* imposuit isti canali, qui a iecore ad renes tendit, inque ea initium esse febrium affirmauit. Eodem auctore discimus Praxagoram peculiari quodam modo succos corporis nostri nominauisse. Recenset autem γλυκὺν, *dulcem*, ἰσόκρατον, *aequaliter temperatum* ὑαλοειδῆ, *vitreum*, ὀξὺν *acidum*, νιτρώδη, *nitrosum*, ἁλυκὸν *salsum*, πικρὸν, *amarum*, πρασοειδῆ, *porraceum*, λεκυθώδη, *vitellinum*, ξυστικὸν, *vellicatorium*, στάσιμον, *stabilem, seu fixum, quod in venis inhaereat, neque in carnes permeet.*

* *de appell. corp. hum. lib. I. cap.* 33. et 36. Nescio autem an satis integer sit hic Rufi locus, quoniam vndecim humorum nomina refert, quum GALENVS *de facult. nat. II.* circa finem, commemoret, Praxagoram decem humores, omisso sanguine, enumerasse, quo addito vndecim omnino exsurgant. Apparet autem, ni fallor, Praxagoram in eo antiquitatis tenacem fuisse, quod sanitatis morborumque causas potius ex fluidis quam solidis deducere conatus est, quem quidem morem omnes deinceps medici, donec methodicorum secta exorta est, tenuerunt.

XXVIIII. Crebra praxeos specimina de nostro Praxagora refert passim Caelius Aurelianus. Ex his notatu digna videtur audax, aut potius proterua chirurgia, quam proposuit in passione iliaca. Scilicet vomitoriis medicinis nihil omnino proficientibus, suasit ventrem pubetenus diuidere, diuidere etiam intestinum, detractoque stercore iterum consuere. Hanc audaciam nonnulli, vt obseruationes* fidem faciunt, hactenus imitati sunt, vt abdomine aperto, manuum ope ingressus et complicationes intestinorum explicarent et expedirent, hocque facto abdomen consuerent.

* Vide BONETVM *in sepulchreto Tom. II. pag.* 228.

XXX. Scripta Praxagorae omnia diu iam sunt perdita. Sed discipulorum clarissima celebrantur nomina, Philotimus, Plistonicus, et omnium facile nobilissimus

mus Herophilus, de quibus deinceps agendum nobis erit.

XXXI. Philotimus quod Praxagoræ auditor et Herophili commilito fuerit, GALENI * teſtimonio certum eſt. A CELSO noſtro ** inter claros admodum auctores refertur. Inter anatomicos rudiores GALENI *** iudicio reponitur, inque eo comparatur Diocli et præceptori ſuo Praxagoræ. Nec forte iniuſtum facile Galenum in hoc aliquis dixerit, qui conſiderauerit apertam illam aſſertionem Philotimi, quod cerebrum ſit inutile. Scripta iam olim deſiderari cœperunt.

* *method. medend. lib. I. p.* 38. Gr.

** *Libr. VIII. cap.* 20. vbi refertur inter illos, qui perhibuerunt femur non ſolum reponi, verum etiam ex toto reſtitui ſic poſſe, vt ne rurſus excidat: quam controuerſiam antiquam eſſe ſupra intelleximus.

*** *de diſſect. matric. p.* 212. adde *de vſu part. libr. VIII. pag.* 453.

XXXII. Pliſtonicum Praxagoræ diſcipulum fuiſſe locupletem teſtem habemus CELSVM, * quo auctore diſcimus, quod cibos in ventriculo non concoctionem ſubire, ſed putreſcere docuerit. GALENVS ** ipſum paſſim laudat, ſeorſimque teſtatur, quod de ſpiritu conſentanea Herophilo docuerit, de cetero autem dogmata priſtina conſeruauerit.

* *præf. libr. I.* Neſcio quam longe ab hac ſententia remotus Philotimus fuerit. Certe ſi non putreſcere alimentum ſtatuit, fermentationem in eo fieri, bullaſque excitari docuit, vt apparet ex ORIBASII *medic. collect. Lib. V. cap. XXXII.* In quo quantum a Platonico-Timæanis dogmatibus receſſerit alii inquirant.

** Locum adſcripſi §. XXVII. adde *meth. med. I. p.* 38.

XXXIII. Et ſane Pliſtonicum noſtrum, vt et modo dictos, Philotimum ac Dioclem, antiquitatem tenuiſſe vel ellebori exemplo diſcere licet, cuius vſui hos viros, vt et Dieuchen, de quo mox dicemus, valde ſtuduiſſe

ex

ex ORIBASIO * elucet. Quippe inuenerunt laudati viri diuersos modos, quibus hoc purgans vel mitius redderetur, vel externo vsu effectum suum ederet.

* *Medicin. Collect. Lib. VII. cap. vltimo.* Manifestum autem est ex antiquo quodam auctore ibi referri, siue is RVFVS est, siue alius quicunque. Ita autem scribit: *veteres veratri admotu atque odoratu purgare sunt conati. E quorum numero est Plistonicus. Hic enim glandes aliter atque aliter ex elleboro conficiens ano apposuit et vomitus exciuit. Passo eum componens et diluens vna cum felle bubulo, odorandum iis dedit, quibus neque mucus e naso, neque sputum posset procedere, ratus, id quod erat, fore vt vomitus facile prouocarentur, ac magis etiam si quis eo diutius vteretur. Diocles vero anum quoque elleboro instar emplastri circumdedit. — Memini etiam Philotimum, vbi mitiore purgatione opus esset, post cœnam non dare, sed elleborum raphanis impingere solitum, et sequenti die raphanos præbuisse. Ita enim concitatissime homo vomet, id quod minus ex elleboro faciet.*

XXXIIII. Herophilum, Praxagoræ celeberrimum discipulum, quique arti plurimum emolumenti attulit, nec minorem præceptori gloriam peperit, suo loco reseruamus: nunc Herophilo seniores aliquos medicos, aut saltem coæuos, interserere visum est, hisque absolutis ad Chrysippum Cnidium, eiusdemque discipulos, pedem promouebimus. Sunt autem, de quibus dicere debebimus, Eudemus, Mnesitheus, Dieuches et Antigenes. Et Antigenem quidem non aliunde notum habemus, quam quod GALENVS * ipsum inter plures alios rudiores anatomicos, Herophilo et Eudemo superiores, recenset: vnde de ætate satis certus, vel nomen eius referre volui. Alius fuit Antigenes, ab hoc, vt credo, diuersus, Cleophanti discipulus, qui sub Ptolemæo Euergeta vixit, de quo suo loco dispiciam.

* *Comment. II. in de natura human. pag. 22.* Gr. Sermo ibi est de quatuor venarum paribus ex capite prodeuntibus, secundum textum quendam Hippocratis libris interfertum, sed a Gale-

no aliisque reprobatum: de quo nos supra p. 224. diximus. Nubem ibi testium Galenus adducit, quibus, quum Hippocratis aeuo proximi essent, illa quatuor venarum paria omnino fuerunt ignota, hosque inter Antigenes noster comparet.

XXXV. Eudemus fere vbique Herophilo iungitur, quoties de anatomes melius et subtilius cultae auctoribus apud GALENVM* sermo est. Seorsim ipsi in acceptis refertur, quod de cerebro et neruis ** longe vtiliora et praeclariora, quam quisquam ante ipsum, prodiderit: omninoque existimat post Eudemum et Herophilum nulla anatomicae disciplinae incrementa fuisse. Praecipue autem pulcrum est, quod ipse et Herophilus ad glandulas animum accuratius appulerunt; quum alias quidem existimarent tantum vasorum fulciendorum gratia a natura factas esse, quasdam autem fluidi cuiusdam humectantis causa. In hoc sermone GALENVS *** manifeste prodit his duumuiris glandulas saliuales eorumque excretorios ductus, forte etiam pancreaticum, minime ignotos fuisse.

* vt loco modo adducto: nec non *de dogmatib. Hippocr. et Plat.* pag. 318.

** GALENVS *de locis affectis III. pag.* 282.

*** Locus est notatu dignissimus, in fine *Libr. II. de semine* p. 246. Gr. et sic fere habet: *ex glandulis radici linguae adiacentibus saliua venit. Intestina autem subeunt tum illa, quae ex ventriculo dimissa sunt, tum vero etiam ex hepate fluidum biliosum, et mox ex aliis glandulis ibidem collocatis, fluidum quoddam lubricum instar saliuae: deque his glandulis non modica disceptatio, inde ab Herophili et Eudemi temporibus inter anatomicos fuit.* Et paulo inferius sic ait: *quod vero glandulae saliuam generantes ductibus in sensus incurrentibus eam ad os deferant, prope nulli amplius est dubium.* Nescio autem annon pancreas eiusque ductus satis clare innuantur, quando in praecedenti loco, post bilis mentionem immediate subsequuntur glandulae ibidem collocatae, fluidum instar saliuae fundentes et in intestina exonerantes.

XXXVI.

XXXVI. Vbi vero præclarus hic vir vixerit, quibusque ſubſidiis vſus ſit, de eo nihil certi me adferre poſſe doleo. Fere inducor vt ſuſpicer ipſum in Aegypto vixiſſe, ibique eadem libertate, qua Herophilus et Eraſiſtratus, anatomiæ operam nauaſſe. Citatur alias apud ARISTOPHANEM* et THEOPHRASTVM** Eudemus quidam pharmacopola: ſed hunc noſtrum eſſe uix mihi perſuaſerim.

* in Pluto v. 885. ad quem locum ſcholiaſtes annotat ipſum fuiſſe pharmacopolam et philoſophum. Vendidiſſe eum annulos arcanæ virtutis (τετελεσμένους δακτυλίους) aduerſus dæmones, ſerpentes et id genus alia. Celeberrimus D.D. FABRICIVS *bibl. Gr. Vol. XIII. p.* 156. locum integrum Græce exhibet, et mauult legere δήγματα, *morſus*, quam δαίμονα.

** *hiſtor. plant. lib. IX. cap.* 18.

XXXVII. De Mneſitheo GALENVS aliique paſſim teſtantur, quod præſtantiſſimus et dogmaticus medicus fuerit, teſtimoniisque ipſius haud raro vtuntur. Aetatem eius GALENVS* ſatis clare indicat, quando ipſum cum Diocle, Praxagora et Philotimo vixiſſe docet.

* *meth. medend. I. p.* 38. *et comment. in de nat. human. II. p.* 22.

XXXVIII. Quum vero duos fuiſſe huius nominis medicos certum ſit, alterum Athenienſem, alterum Cyzicenum: non ſatis clarum videtur ad quem referri de Mneſitheo apud Galenum, quantum memini tantum non ſemper* ſine patriæ nota poſitum, dicta debeamus. ORIBASIVS ambos, aliquando diſtincte, ſæpe vero etiam ſatis vage allegat. Videtur autem Athenienſem hunc vetuſtum et celebriorem fuiſſe, quippe cui PAVSANIAS** teſtis eſt, quod in medicina excelluerit. Athenienſem hunc de eduliis, ſeu facultatibus alimentorum ſcripſiſſe ex ORIBASIO clarum eſt, quippe qui fra-

gmentum aliquod ipsius adfert: *** et ATHENAEVS subinde libros eius argumenti laudat. Sed idem Oribasius ex Mnesithei Cyziceni libris adfert longum fragmentum de brassica rite apparanda: vbi id genus edulii multis laudibus effertur, modusque ostenditur, vt hoc vno edulio, diu satis continuato, multi graues morbi vinci possint.

* Vnicus mihi locus obtigit, vbi patriæ notam Galenus ipsi apposuit, et honorificum encomium tribuit: *plenius de hoc scripserunt qui Hippocrate posteriores fuere, et eius scripta bene intellexerunt. Horum vnus fuit etiam Mnesitheus Atheniensis vir in reliquis ad artem pertinentibus abunde doctus, tum vero qua methodo ars exercenda sit nemini peritia secundus. de arte curat. ad Glaucon. p. 297.*

** *Medicin. collect.* Lib. II. cap. 67. Titulum libro isti fuisse περὶ ἐδεσμάτων GALENVS docet *de aliment. facult. II.* p. 334. vbi pariter fragmentum quoddam ex eo adducitur.

*** Ibid. *Libr. IV. cap.* 4.

XXXVIIII. Nescio cuius Mnesithei sit illud apud ORIBASIVM*, quo ellebori vsum suspectum reddit, nec adhibere suadet, nisi in illis, qui se tuta curatione alia restitui non posse putant. Itemque aliud apud eundem fragmentum, quo de clysteribus recte applicandis ample agitur.**

* *Ibid. Libr. VIII. cap.* 9. ** *Eodem cap.* XXXVIII.

XXXX. Dieuchen ex eadem ratione, qua Eudemum et Mnesitheum, huc pono. De patria et vita eius nihil apud veteres reperire mihi licuit. Sæpe ipsum PLINIVS, GALENVS, ORIBASIVS et ATHENAEVS citant, sed fere tantum in illo argumento, quo de alimentorum facultatibus et præparatione agitur. PLINIO * auctore brassicæ laudes peculiari libro prosequutus est. Longe plures hic possem subiungere huius æui medicos, quorum in historia Alexandri fit mentio: verum hos sequenti capiti, vbi de Alexandro ipso dicendum est, reseruaui, vt tandem

tandem aliquando ad Chryſippum Cnidium, eiusque diſcipulos, progredi liceat.

* *Hiſt. nat. Lib. XX. 9.*

XXXXI. Chryſippi etiam Cnidii hiſtoria haud parum multis difficultatibus preſſa eſt, quoniam idem nomen multi geſſerunt, et iam olim inter ſe confuſi ſunt. Nam centum fere annis poſt noſtrum floruit Chryſippus quidam Solenſis, philoſophus ſtoicus, idemque polyhiſtor, qui non pauca phyſica et medicinam contingentia, plurima ad dialecticam et philoſophiam pertinentia, pluribus quam ſeptingentis voluminibus, ſcripſit. Quumque GALENVS aliique veteres vtriusque fere ſine adiectione diſerta patriæ meminerint: factum eſt vt iam olim multa, quæ philoſopho debentur, medico tributa ſint. Dabo tamen operam, vt doctiſſimorum virorum IONSII et D. D. FABRICII monitis vſus, de noſtro ea referam, quæ ipſi ſoli debentur.

XXXXII. Chryſippum noſtrum patria Cnidium fuiſſe, Erinei filium, et in philoſophia Eudoxum Cnidium, Pythagoræ addictum, audiuiſſe, cum eo etiam Aegyptum adiiſſe, in medicis autem Philiſtioni Siculo operam dediſſe ex DIOGENE LAERTIO * clare conſtat. Nec vllam video rationem cur hæc ad alium Chryſippum trahere velimus, quum Pythagoricæ doctrinæ, in iuuentute hauſtæ, veſtigia et ſpecimina clariſſima in ipſo, eiusque diſcipulo Eraſiſtrato, inueniamus. Ad vitam eius pertinentia præter dicta inuenire nihil licuit, præter id vnicum, quod filium cognominem medicum reliquerit, Ptolemæi regis aulæ inſeruientem: ſed calumniis circumuentum, vt regis iuſſu flagellis cæderetur, tandemque vltimo ſupplicio afficeretur.

* *de vitis philoſop. libr.* VIII. Adde, quæ de Eudoxo *pag.* 312. diximus.

XXXXIII.

XXXXIII. Hunc vero Chryſippum priſcæ ſcholæ medicæ placita ingenti garrulitate mutauiſſe, auctor eſt PLINIVS.* Facile conſentio D. D. CLERICO exiſtimanti illam magnæ garrulitatis obiectionem errori Plinii imputandam eſſe, qui Chryppum Solenſem, philoſophum Stoicum in animo forte habuit, cuius polygraphia apud omnes eſt decantatiſſima. Sed mutationes in medicina ſuſceptæ potiſſimæ ſunt, quod purgantia proſcripſit et venæſectionem: quæ cauſa fuit vt GALENVS ipſum multis locis, vbi Eraſiſtrateos impugnat, tamquam dogmatum horum auctorem, perſtringat.

* *Hiſtor. natur.* XXIV. 1.

XXXXIIII. Quibus argumentis hæc conſeruandæ et reparandæ ſanitatis præſidia ſuſtulerit, poſtquam ſcripta diu interciderunt, ignoratur. Si vero coniecturis locus eſt, purgantium fugam ab Aegyptiis didicit, ad quos vna cum Eudoxo, adhuc ſtante priſtina Aegypti republica, profectus eſt. Certe de Aegyptiis conſtat, et ſupra vidimus, quod medicinas periculo aliquo dandas et accipiendas abhorruerint. Quod vero ad alterum dogma, de ſanguine non mittendo, pertinet; neſcio annon iure id tribui Pythagoreæ ſcholae poſſit: quippe hæc, de anima in ſanguine ſubſiſtente per Iudæos, et forte plures orientis populos, edocta, procliuem viam ad dogma illud, quod ſanguini parcere iubet, ſtrauiſſe videtur. Et quod eadem potius diæta quam pharmacis vſa ſit, omnium autem minime ad ſecandum vrendumque venerit, ſuperius* iam indicauimus.

* *pag.* 170. §. 23.

XXXXV. Vnicum ſpecimen Chryſippeæ praxeos ex Eraſiſtrato commemorat GALENVS.* Scilicet homini ſanguinem ſpuenti membra vinculis circumdedit: quod Eraſiſtratus prudentius factum iudicauit, quam ſi

ſanguis

sanguis fuisset e vena missus. A PLINIO ** celebratur inter primores medicos, qui regni vegetabilis remedia proposuerunt. Idem auctor laudat *** Chrysippi integrum volumen, quod brassicae dicauit, per singula hominis membra digestum; eodemque loco commemorat, quod brassica ab aliis, ante omnes autem a Pythagora, non parcius fuerit celebrata.

* *de V. S. aduersus Erasistrateos.*
** *Hist. nat. Lib. XXVI*, 2. *** *Libr. XX. c.* 9.

XXXXVI. Non defuerunt Chrysippo asseclae et discipuli: quos inter Erasistratus facile principatum tulit, a quo deinceps sectae nomen inditum et propagatum est. De quo quum dicere suo loco seorsim velim; hic subnectam reliquos Chrysippi discipulos famam et nomen consequutos.

XXXXVII. Horum, tamquam maxime genuinos, GALENVS * plerumque coniungit Medium et Aristogenem. Medius Erasistrati matris Cretoxenae frater erat, teste SVIDA. ** Apud PLINIVM *** citatur ad virtutes raphani comprobandas. Forte etiam ad nostrum pertinet illud malagma, quod CELSVS **** sub nomine Medi affert.

* *de V. S. aduers. Erasistrat.* p. 8. et *de curat. per* V. S. p. 17.
** in voce *Erasistratus.* Sed Suidae relatio non facile conciliatur cum Sexto Empirico, cuius locum considerabimus, vbi de Erasistrato agemus.
*** *Libr. XXX. cap.* 4.
**** *Libr. V. cap.* 18.

XXXXVIII. Aristogenem fuisse Gnidium SVIDAS tradit, et Chrysippi seruum ac discipulum, ex curatione Antigoni Gonatae magnam famam consequutum. A GALENO ipsum tamquam maxime genuinum Chrysippeum citari, modo dictum est. Forte hic noster est, de quo CELSVS * refert, *non ignobilis medicus*,

Chrysippi discipulus, apud Antigonum regem, qui amicum quendam eius notae intemperantiae, mediocriter hydropico morbo implicitum, negauit posse sanari. Cumque alter medicus Epirotes Philippus sanaturum polliceretur, respondit illum ad morbum aegri respicere, se ad animum. Neque eum res fefellit. Ille enim cum summa diligentia, non medici tantummodo, sed etiam regis, custodiretur, tamen malagmata sua deuorando, bibendoque suam urinam, in exitium sese praecipitauit.

* Libr. III. cap. XXI.

XXXXVIIII. Tandem Metrodorus non omittendus est, cuius notitiam praebet SEXTVS EMPIRICVS,* qui de ipso duo haec refert, quod Pythiadem, Aristotelis filiam, in matrimonio habuerit, et quod Erasistrati praeceptor fuerit.

* *contra mathem. lib. I. pag.* 271. edit. a CL. D. D. FABRICIO procuratae.

CAP. II.

De philosophis huius temporis, qui medicinae inseruierunt: et, occasione sic ferente, de medicis, qui in Alexandri magni historia occurrunt.

CONSPECTVS.

Dicendorum ordinis ratio. I.
Aristotelis patria, parentes et adolescentia. II.
Studia ante quam in aulam vocabatur. III.
Alexandrum instituit. IIII.
medicinae amore inflammauit. V.
et naturae studiosum reddidit. VI.
Anatomica tractauit. VII.
de eius historia animalium, et subsidiis ad illam. VIII. VIIII.
Quae forte maiora praedicantur, quam fuerunt. X.
digressio ad bibliothecam Aristotelis anatomicam. XI.
Quaeritur an homines inciderit. XII.
Specimina anatomica: ex capite. XIII.
ex thorace. XIIII. XV.
physiologiae specimina de partu octimestri. XVI.

de

I.

Proximum nunc videri poterat, vt de Herophilo et Erasistrato exponeremus: at vero quoniam dicendorum non pauca sunt, quæ recte diiudicari, nisi præmisso sermone de Aristotele, eiusque summo discipulo Alexandro M. vix poterunt: malui de ipsis prius absoluere, eorumque occasione de pluribus eo pertinentibus exponere.

II. Aristoteli patria obtigit Stagira, vrbs Thraciæ, extra antiquos hominum Græca lingua vtentium fines sita, sed a Græcis exstructa et habitata. De patre Nicomacho, regis Macedonum Amyntæ II. medico, supra* diximus. Ferunt autem natum ipsum fuisse olympiadis nonæ anno primo: quod si verum est viginti et septem annos cum Hippocrate vixit, potuissetque ab illius institutione fructum capere, nisi ipsum philosophiæ tunc maxime celebratum studium magis ad se traxisset. Minime tamen dubitandum est ipsum prima ætate sua a patre multa ad medicam artem pertinentia addidicisse: saltem

tem amorem medicinæ eundem continuo fouisse, et in alios propagasse, deinceps intelligemus.

* conf. *pag.* 313.

III. Decem et octo annos natus, et nuper patre orbatus, ad Platonem audiendum Athenas mittebatur, cui per integros viginti annos sedulam operam nauauit. Præceptore mortuo Athenas reliquit, et in Asia tres annos, partim apud Atarnensium regulum sibi affinem, partim apud Mitylenæos exegit, donec a Philippo Macedonum rege euocabatur vt Alexandri filii, tunc decimum quartum ætatis annum agentis, educationi præesset.

IIII. Octo annis in Macedonia apud Alexandrum exegit, plurimo quidem tempore ab aulæ strepitu remotus, in celeberrimo ad Miezam nymphæo, vt PLVTARCHVS * auctor est. Quibus occupationibus maxime deditus fuerit, a veteribus prætermissum est: id vero non iniuste colligimus, ipsum, inter alia vitæ vtilia, principi suo multa ad naturæ vniuersæ cognitionem, seorsim vero ad medicinam, pertinentia tradidisse.

* in *vita Alexandri.*

V. Ne frustra id credere videar, ex PLVTARCHO, qui vitam Alexandri summo studio nec minori iudicio descripsit, hæc adferam: *Ego quidem arbitror Aristotelem præ ceteris inflammasse Alexandri animum rei medicæ amore. Non enim solum scientia eius delectabatur, verum subinde etiam periclitantibus amicis curationem viuendique regulas præscripsit, cuius rei testes habemus ab eo exaratas epistolas.* Alibi idem Auctor huius rei specimen adfert, ex quo apparet Alexandrum in amici corpore instituendum elleborismum dirigere, cautelasque medico præscribere, haud grauatum fuisse.

VI. Præ-

VI. Praeterea Alexandrum Ariſtoteles rerum naturae curioſiori ſcrutinio adſuefecit, iterum teſte PLVTARCHO, qui quum ſpecimen phyſicae curioſitatis attuliſſet, ita ſubdit: *innatus ſapientiae amor, qui, educationis beneficio confirmatus, vna cum ipſo adoleuerat, numquam animo eius effluxit.* Veroque ſimile eſt, etiam ſi veterum diſertis teſtimoniis deſtituor, Alexandrum ab Ariſtotele tunc etiam a corporum animalium diſſectionem fuiſſe deductum: idque negotium tractanti commodiſſimam fuiſſe illam, in qua plurimum cum principe commorabatur, Miezam, villam ſcilicet regiam a vulgi frequentia remotiorem et tranquillo otio maxime idoneam.

VII. Ariſtotelem certe diſſectionibus occupatum fuiſſe, et longo vſu aliquid in arte hac conſequutum eſſe, GALENO * credere licet, cuius elogio optimis anatomicis annumeratur, et cum Herophilo confertur. DIOGENES etiam LAERTIVS ** teſtatur ipſum ἀνατομῶν octo libros ſcripſiſſe, et inſuper ἐκλογὴν ἀνατομῶν, *ſelecta anatomica*, vno libro, quem forte non iniuria octo illorum librorum compendium exhibuiſſe exiſtimauerimus. Hisque anatomicis libris pictas figuras fuiſſe adiectas ex Ariſtotelis ipſius *** ad τὰ παραδείγματα, τὴν διαγραφὴν, τὰ σχήματα crebris remiſſionibus intelligitur.

* *de diſſect. matric. p.* 212.

** Libr. V.

*** loca indicaui et exhibui *hiſt. anatom. ſpecim. II. §. VI.*

VIII. Libri hi anatomici pars fuerunt magni illius *de natura animalium* operis, ad quod ſcribendum Ariſtotelem, immani pretio, non tam inuitatum quam conductum fuiſſe peruulgata fama eſt. Sed non conueniunt auctores veteres. PLINIVS * Alexandri auſpiciis id opus ſuſceptum commemorat, neque plura de ſubſidiis ſcribit, quam quod *aliquot millia hominum in totius Aſiae*

Graeciaeque tractu parere ipsi *iussa* fuerint, *omnium quos venatus, aucupia, piscatusque alebant: quibusque viuaria, armenta, aluearia, piscina, auiaria in cura erant;* AELIANVS ** liberalitatem hanc Philippo Macedoni tribuit. Rursus vero ATHENAEVS,*** cuius narrata plurimi referunt, *Aristotelem ab Alexandro octingenta talenta, ad condendam animalium historiam, accepisse,* refert.

* *H. N. libr. VIII. c. 16.* ** *Var. histor. lib. IV.*
*** *Deipnosophist. lib. IX cap. 13. p. 398.*

VIIII. Enimuero mihi omnia rite perpendenti haec res incertissima, et maximam partem fabulis accensenda, videtur. ATHENAEVS manifeste loquitur ex vulgi rumore: facileque demonstrari potest totius Macedonici regni censum, si multorum simul annorum reditus Alexander in vnum Aristotelem contulisset, non effecisse tantam pecuniae summam.* Adeoque fieri nequit vt ante Asiam deuictam Aristoteli summam tantam dederit: hac autem deuicta, mox ab Aristotele alienatus fuit, et alios philosophos, nihil de se meritos, magnificis donationibus ditauit, vt aegre Aristoteli faceret. Frustra igitur laborant, qui bonum Aristotelem etiam apud inferos repetundarum postulant, quoniam tanta pecunia non melius vsus fuit et veriorem historiam conscripsit.

* Aristobulus, expeditionis ab Alexandro susceptae haud ignobilis socius, apud PLVTARCHVM testatur, totum aerarium militare tunc non vltra LXX talenta paratae pecuniae habuisse: in apparatum autem ad tam arduam expeditionem insumi debuisse ducenta talenta, mutuo accipienda, apud eundem legitur. Memini etiam apud EVSTATHIVM *in Homerum* me legere admodum disertum testimonium, de pecuniae apud Macedonas, ante expeditionem Alexandri, magna raritate et paucitate: sed nunc non est ad manus, vt possim locum requirerere & indicare.

X. Plane

X. Plane igitur exiſtimo ex admodum mediocri re famam, vti ſolet, maximam effeciſſe. Scilicet Ariſtoteli, Philippo adhuc viuo, et Alexandro nondum ad expeditionem profecto, forte etiam primis annis ab expeditione ſuſcepta, parata ad votum omnia fuerunt, ſi quid quiſquam in illo regno inſeruire poſſet. Sed poſtquam, Alexandro profecto, Ariſtoteles ad Athenienſes abierat, et docendo occupabatur, ne quidem iuuare ipſum potuiſſet illa, de qua Plinius loquitur, hominum inſeruire iuſſorum multitudo, non ſolum aliis occupationibus diſtractum, verum etiam in periculo conſtitum, ne, nouarum rerum deſiderio, crebra extiſpicia inſtituere videretur et ad furentem plebem deferretur, ſi Athenis vel animalia incidere, ne dicam homines, auſus fuiſſet.

XI. Commode incidit memoriæ, quod STRABO* commemorat, *Ariſtotelem ex omnibus, ſibi quidem notis, primum fuiſſe, qui bibliothecam colligeret, idque vt facerent Aegypti reges, docuiſſe.* Sine dubio igitur anatomicos auctores collegit. Et ſane Alcmæonis Crotonienſis ſcripta poſſedit; nam hunc virum, vt reprehendat, ſubinde commemorat. Videtur idem de Empedocleis et Timæanis ſcriptis dici poſſe. An Dioclis ſcriptum habuerit, aut omnino illud tunc temporis iam exſtiterit, equidem nihil inuenio. Democriteas ſententias paſſim adducit: ſed in anatomica quæſtione hunc philoſophum vel laudari vel reprobari haud memini. Hippocrateis monumentis, etiamſi nullibi ea laudat, potuit eſſe inſtructus. Sed nec video quem adeo magnum ex iis fructum ad anatomen capere potuerit, miror que ANDREAM LAVRENTIVM,* acerbe eum accuſantem, et SEBASTIANVM BASSONEM** tam male fundatam criminationem reçoquentem.

* *hiſtor.*

* *histor. anatom. hum. corp. Lib. VIII. quaest.30. Aristoteles,* inquit, *omnia fere, quae de natura animalium scriptis mandauit, ab vno didicit Hippocrate, quum tamen ingratissimus vir eius numquam meminerit.*

** *in praef. philosoph. natur. aduers. Aristotelem.*

XII. Propius ad anatomen Aristotelis accessuri, quaerimus an hominum corpora vmquam inciderit, et inspexerit, Aristoteles. Id vero confirmare haud facillimum videtur, sed et negare difficile. Saltem pluribus locis indicat quod hominis viscus cuius animalis obuii et domestici visceri eidem simillimum sit: quod facere ausus non fuisset, nisi humana vidisset. Quod autem non aperte de se scribat se homines insecuisse, eius rei caussa metus fuit, quoniam apud Graecos, et seorsim Athenienses, non impune facturus fuisset istiusmodi de suo facto indicium. Suspicor autem omnino in illo secessu suo, vbi ipsum Regis sui gratia protegebat, curiositati principis sui et propriae ipsum satis fecisse, idque ausum fuisse, de quo in ciuitate populari, et superstionibus maxime obnoxia, nemo salutis suae cupidus cogitare poterat.

XIII. Sed, age, inspiciamus aliqua anatomiae Aristotelicae specimina. Corpus humanum diuidit* in caput, collum, thoracem, brachium duplex et crus duplex: sub thoracis appellatione abdomen comprehendens. In capitis descriptione ab erroribus non satis sibi cauit. Occiput omnino vacuum perhibet.** In mulieribus caluariam vnam habere futuram circularem: in viris tres adesse, quae plerumque in vnam coeant. Cerebrum nullas intrare venas, ideoque hanc partem esse frigidissimam.***

* *Hist. animal. lib. 1. c. 7.* ** *Ibid. c. 7. et 16.*

*** *Ibid. c. 16.*

XIIII.

XIIII. Quando thoracem deſcribit, coſtas perhibet vtrinque eſſe octo: forte veras coſtas ſeptem in mente habuit et pro octaua clauiculam numerauit. Cordi tres ventriculos tribuit,* maximoque ſinu ſuo venæ maiori coniungi ſcribit, illi, ad quam etiam lactes, (μεσεντέριον) ſunt: forte id dicere voluit, venam portæ iecinore traiecto ad cordis ventriculum dextrum cauæ trunco deuehendum tradere ſanguinem.

* *Hiſt. animal. I, c. 17.*

XV. A corde inſuper neruorum initia deduxit: quam eandem ſententiam Praxagoram quoque fouiſſe, ſed ſubtilius propoſuiſſe et excoluiſſe, ſupra attigimus. Hæc deſumta ſunt ex illis locis, vbi de humanis corporibus ſe agere profitetur: quantum vero in aliorum animalium diſſectionibus a perfectione abfuerit, et ſubinde lapſus fuerit, vir doctiſſimus OLAVS BORRICHIVS* ſatis oſtendit. Adeoque non multum cauſæ eſt cur Stagiritæ laborum anatomicorum iacturam multum deploremus.

* *Hermetis Aegypt. ſap. vindic. pag.* 244. *ſeqq.*

XVI. Phyſiologiæ Ariſtotelis ſpecimen vnum vel alterum ſubiungere opus videtur. De partu octimeſtri agens,* declarat ſe omnino vitalem illum agnoſcere, qui hoc menſe prodeat, quum et ſeptimo editus viuere et ſupereſſe queat. Et in Aegypto quidem frequentiſſime accidere vt tales viuant et adoleſcant: idemque aliis etiam quibusdam in locis accidere, vbi mulieres fertiliores ſint, et ſæpe geminos, pluresque fœtus, geſtent. *Sed locis Græciæ,* inquit, *multi intereunt, nec niſi perpauci ſeruantur.* Ex quo ad Hippocratem noſtrum excuſandum aliquid licebit elicere.

* *Hiſtor. animal. lib. VII. cap.* 4.

XVII. Semen maris in vterum ipſum recipi, ibique diu detentum membrana obduci, docuit: nam ſi fœ-

tus nondum articulatus eiiciatur, inſtar oui membranula autem venæ copioſæ conſpicuntur.* Articulari autem marem incipere quadraginta diebus, feminam quarto demum menſe.

* *Ibid. cap.* VII. collato *cap.* III.

XVIII. Fœtus in vtero per vmbilicum ſolum augeri exiſtimabat.* Laudat obſtetricum ſui temporis curioſitatem, quæ ſanguinem in vmbilico, ante quam deligarent et reſcinderent, intro reprimerent, ratæ hoc pacto viuidum magis ac vegetum infantem reddi.

* *Ibid. cap. VIII. et X.*

XIX. Sed non ſolum anatomicum et phyſiologiæ ſtudium Ariſtotelis effecit, vt ipſius honorifica mentio fieri in medicinæ hiſtoria debeat: verum etiam, auctore DIOGENE LAERTIO, * ſcripſit *medicinalia* duobus libris. Ne dicam quoties medica ſatis pulcra in problematibus ſuis** attingat. Et ſi horum omnium cauſa conſiderari nondum ſatis mereretur, vel illud a neglectu vindicare eum debebat, quod initio quidem Galenus multum de philoſophia eius medicinæ inuexerit: Arabes autem totam fere Ariſtoteli eam accommodauerint: vt nondum centum anni effluxerint, ex quo florentiſſimi medicinæ doctores plus ſe in plerisque Ariſtoteli quam Galeno tribuere profiterentur.

* *Lib. V.*

** quorum ſectio prima integra medicis quæſtionibus conſtat, numeroque quinquaginta nouem proponit, quarum ſatis multæ, et forte pleræque, ad praxin medicinæ pertinent, ſatisque docent Ariſtotelem non ſolum ſciuiſſe quid faciendum ſit ex artis præceptis, verum etiam agendorum rationes requiſiuiſſe.

XX. Quin fuere, qui Ariſtotelem philoſophiæ chemicæ arcanioris participem ſerio perhiberent, ex eo potiſſimum fundamento, quod in catalogo librorum ab

ab ipso scriptorum compareat titulus, περὶ τῆς λίθου, *de lapide:* quem de lapide philosophorum egisse secure credunt. Adeoque non mirum est hodieque circumferri opus quoddam *de perfecto magisterio*, Aristotelis nomine inscriptum.

XXI. Quum Aristóteles opera sua Alexandrum, iam mortuo parente grauioribus negotiis obrutum, et totius Asiae imperium molientem, parum indigere intelligeret, prudentius sibi consuluit, dum se aulae fluctibus subduxit, viamque iniit, qua philosophica libertate magis frui liceret. Athenas itaque rediit, et postquam tredecim annos docendo in Lyceo transegerat, quum se morbo implicitum sentiret, Chalcidem abiit, ibique supremum diem obiit. Illud autem certum est multorum antiquorum, et in his PLVTARCHI, qui vitam cum egregia cura scripsit, testimonio, quod Alexander M. a summo, quo Aristotelem olim complectebatur, amore et studio, calumniatorum artibus, mox abductus fuerit, vt primo tantum languere amicitiam facile cognoscere liceret, deinde vero etiam aliqua faceret, quibus Aristotelem contristaret, quin minas etiam ostenderet. Vicissim Aristoteles accusatur, quod cum Antipatro, aliisque Macedonibus, in necem Alexandri conspirauerit, venenumque * edocuerit, quo interemtus est, tam acre, vt nullo vase metallico contineri posset, quin illud statim eroderet: sed vngula mulae aut asinae asseruari solum posset.

* Illa infamia Aristoteles a pluribus veterum oneratur, vt ARRIANO *de exped. Alex. Lib. VII.* p. 500. edit. *Blancard.* PLINIO XXX. cap. XVI. Verum suspicionem illam satis longo tempore ab Alexandri excessu demum ortam, maleque fundatam esse, alii, vt PLVTARCHVS *in Alexandro*, contendunt. Venenum dicitur fuisse aqua Stygia, quam scribunt in Nonacride, Arcadiae regione, e saxo quodam stillare, esseque frigidissimae naturae. Chemici aquas Stygias

 vocare

vocare solent illos concentratos spiritus acidos, quibus metalla soluunt: sed, si quid dare vellemus illi persuasioni de Aristotelis chemica peritia, certe non video quo pacto talis aqua, ex Macedonia Babyloniam ad Euphratem, in vngula deferri potuerit, nec illam dissoluerit. Et quum omnes conueniant regem grauissima iracundia prius commotum, ex comessatione nocturna male habere et febri laborare incepisse, et post septimum demum diem discessisse ex hac vita: facile existimo et Aristotelem et alios a veneni exhibiti accusatione absolui debere. Plutarchus addit vel ex hoc fabulae inconcinnae fidem labefactari, quod Alexandri corpus in tam calida regione, ob ducum discordiam, per multos dies a nemine curatum iacuerit, neque tamen vlla signa euenerint, ex quibus de veneno iuste suspicari tunc quisquam potuisset.

XXII. A praeceptore ad nobilissimum discipulum ALEXANDRVM Magnum abire liceat, quem qualem Aristoteles effinxerit suo studio, ex parte iam indicauimus. Is vero medicinae incrementis ipsis suis factis politicis plurimum profuit. Non enim solum Aegypto occupata et Graecis hominibus permixta effecit vt illius nationis scientiae ad reliquas gentes facilius emanare possent: verum etiam Alexandria fundata effecit vt commercia cum gentibus remotioribus Indis per sinum Arabicum et mare rubrum facilia nunc essent, multumque tam aromatum, quam ad materiam medicam pertinentium, quotannis adueheretur. Vt minime mirandum sit si Alexandriam, praecipue Ptolemaeorum studio magis excultam non solum florentissimum totius orbis emporium videamus, verum a primo statim tempore medicinae etiam commodissimam et florentissimam scholam.

XXIII. Neque minus etiam reliqua per vniuersam Asiam expeditio, et Graecarum coloniarum vbique positarum multitudo profuit, vt per commercia facilitata

litata et amplificata terrestribus etiam itineribus vndiquaque apportarentur, quæ in Græcia ante id tempus forte inaudita, aut saltem rarissime visa fuerunt.

XXIIII. Longum foret si adsertionem hanc pluribus exemplis nunc comprobare vellem. Sed prouoco ad considerationem medicinarum, quas ante Alexandriam conditam Græci suis in libris commendarunt, vbi nihil, nisi quod indigenum erat, facile inuenimus: aut ad summum, quod ex Aegypto et Cyrenaica regione peti poterat. Eiusdem generis erant condimenta ciborum, quorum catalogum supra* dedi. Ne aloen quidam in vllo auctore Alexandrinæ vrbis epocha antiquiore inuenies; sed posteriores eam crebro adhibuerunt. Est de ea apud orientales auctores constans traditio classem Alexandri ad Sucotram insulam appulisse, animaduersoque aloes copioso prouentu illiusque succi vtilitate cognita, præsidiarios in insula reliquisse, qui aloes collectioni et transmissioni operam darent. Et quamquam orientalium isti traditioni fidem derogandam esse, ex eo contendi posse videatur, quod ARRIANVS,** qui expeditionem illam naualem descripsit, de eo plane silet, et orientales absurdas circumstantias adiungunt: vt tamen non omnino rem illam negligam facit recentioris æui scriptor hodœporicus,*** qui de diuersitate notabili incolarum eius insulæ testimonium luculentum exhibet.

* *pag.* 342. §. 21.

** *rerum Indicarum* libro, quem aliqui *de expeditione Alexandri octauum* inscribunt.

*** Est is *P. Vincent. Maria di S. Caterina da Siena*, in suo libro *viaggio all' Indie orientali* Lib. V. cap. IX. Memorat autem incolarum alios esse nigros, crispis capillis tectos: alteros albentes, capillis rectioribus, indolis erectioris et nobilioris. Atque hos vltimos existimare licuerit esse illorum Græcorum, siue ab Alexandri classe relictorum, siue in-

sequutis temporibus, forte ab Aegypti regibus huc delatorum posteros: alteros autem indigenas. Orientalium traditionem videas apud HERBELOTVM *biblioth. orient.* voce *Sabr*, et *Socctborab*. Absurdum illius narrationis in eo consistit, quod iidem scriptores credere videntur Christianam religionem per Alexandrum ibi esse introductam. Sed solent scriptores orientales nomen *Nassar*, quod Christianum denotat, frequentissime per anticipationem tribuere Graecis, qui postea Christiani facti sunt: quo animaduerso excusari etiam poterunt.

XXV. Neque dubium est quin Alexander M. in subiugata a se regno medicinam Graecam intulerit: Graecis scilicet, vtpote victoribus, suos mores suamque religionem vbique propagantibus. Hinc Aesculapii templum Ecbatanis et in Babylone Serapidis nobis commemorant vitae Alexandri scriptores. Vicissim post Alexandri tempora inuenimus Serapidis maxime cultum ad Graecos emanasse: vt PAVSANIAS * diserte commemorat Athenienses Serapidis religionem a Ptolemaeo accepisse.

* *Attic.* p. 42.

XXVI. Vidimus supram Alexandrum elleborismorum studiosum fuisse: nunc curiositatis gratia annotamus iam olim duobus praeclarissimis medicis Vlmensibus D. D. AVGVSTINO THONERO* et D. D. IOANNI SCVLTETO in animum venisse, illam curationem, quam in Cilicia graui morbo decumbens, sustinuit, fuisse elleborismum.

* videantur *Epistolae* THONERI *VII. VIII. VIIII. X. et undecima*: subiunctae autem sunt eiusdem laudatissimis obseruationibus inde a pag. 296 - 311.

XXVII. Multos in exercitu suo praeclaros medicos Alexander secum duxit: de quibus deinceps dispiciam, si prius de philosophis et Aristotelis discipulis omnino absoluero. His accensere Alexandro non ignobiliorem

biliorem Ptolemæum, cognomento Lagi dictum, minime vereor, CVRTII* elogio promtiſſimum quidem bellatorem, ſed pacis artibus, quam militiæ, maiorem et clariorem. De hoc non contemnendis teſtimoniis conſtat, verum ipſius genitorem fuiſſe Philippum Alexandri patrem, qui matrem eius grauidam Lago tradiderat: vnde forte eadem excelſa indoles, quæ in vtrisque fuit, et Ptolemæi ſemper Alexandro fidus animus haud male deducentur. Iam vero ARRIANVS* auctor eſt a Philippo inſtitutum fuiſſe vt Macedonum, qui in aliqua dignitate conſtituti eſſent, filii, quum adoleuiſſent, ad regium miniſterium deligerentur. Coniicio igitur hunc Ptolemæum, Alexandro ætate ſupparem, regio huic filio ſocium et eidem miniſtraturum fuiſſe adiunctum, ſicque eadem cum ipſo educatione gauiſum. Confirmat me STRABONIS ſupra adductum teſtimonium quod Ariſtoteles Aegyptios reges bibliothecas colligere docuerit: quem vero alium, præter hunc Ptolemæum Lagi, docere potuerit, neminem inuenire poſſum.

* *de expeditione Alex. libr. IV. p. 268.*

XXVIII. Quod ſi me coniectura hæc non fallit, facilius inuenire licebit vnde Ptolemæo huic tam generoſa cura inſpirata ſit, qua deinceps omne litterarum genus, præſertim vero anatomicum ſtudium, tam acri ſtudio per Aegyptum excitauerit. Certe nullum inuenimus, cui illud ſtudium anatomen fouendi de Aegypti regibus tantopere prædicatum, ſecurius et iuſtius conueniat præter hunc et ipſius ſimillimum filium, qui philadelphi nomen accepit. Atque his potiſſimum regibus Alexandria omnis ſuæ felicitatis et celebritatis cauſam imputare debet.

XXVIIII. Ab his regio diademate et purpura exornatis Ariſtotelicæ diſciplinæ alumnis progredior ad minoris quidem dignitatis faſtigium conſequutos, ſed laude

laude ac celebritate minime inferiores, Callisthenem Olynthium et Theophrastum Eresium. Et Callisthenes quidem quod auditor et discipulus Aristotelis fuerit, diserte testatur ARRIANVS: * quod eidem necessitudine sanguinis coniunctus fuerit, DIOGENES LAERTIVS. Oportet autem Callisthenem ab Aristotele prius profecisse, quam ad aulam Macedoniam vocaretur, vel omnino octo illis annis quibus Aristoteles Alexandrum docuit, participem illarum doctrinarum fuisse.

* *de exped. Alexand. p. 262.*

XXX. Quum Aristoteles Alexandrum relinqueret, ipsi hunc suum cognatum commendauit itineris socium: videturque ipsi mandatum fuisse vt et facta Alexandri scriberet, et curiositati ipsius physicae, omnia adnotatione digna consignando, inseruiret: Forte etiam vt iuuenes nobiles, quos Alexander secum ducebat, in philosophia erudiret. Enimuero nimis erat philosophus et grauis, quam vt Alexandrum iam se adulatoribus indulgentem ferre posset, aut ab ipso perferri. Quare infelicem vitae exitum, tribus ante Alexandri obitum annis, inuenit: de quo consulendi sunt PLVTARCHVS, ARRIANVS, aliique, qui de vita et rebus gestis Alexandri exposuerunt.

XXXI. Referri huc meruit, quoniam, teste CHALCIDIO, * anatomen exercuit, et seorsim de oculo bene scripsit. Ab EPIPHANIO ** etiam refertur inter illos, qui de radicum herbarumque viribus commentati sunt. PLINIVS etiam nostrum laudat inter illos auctores, quibus in concinnanda historia sua naturali vsus fuit.

* *in Timaeum Platonis comment.* p. 340. edit. Meurs. de oculi natura *Callisthenes, Aristotelis auditor, et Herophilus multa et praeclara in lucem protulerunt.* MEVRSIVS ad hunc locum indicat reliqua viri huius scripta.

** *de haeresib. lib. I.* ineunte.

XXXII.

XXXII. Theophraſtus, ex inſulæ Lesbi vrbe Ereſo ortus, vnde Ereſii nomen tulit, Platonis primo, mox Ariſtotelis auditor factus eſt, eidemque in ſchola ſucceſſor dari meruit: quod munus tanto cum adplauſu ſuſtinuit, vt auditores ad duo millia ipſum ſectarentur. Medicinam is quidem ex inſtituto non tradidit, nec exercuit: ſed ſtudium rerum naturalium exemplo praeceptoris ſui coluit. Et quemadmodum ille hiſtoria animalium præcipue occupatus fuit: ſic noſter ſibi regnum vegetabile potiſſimum et minerale illuſtrandum ſumſit: de quibus, non quidem vt medicus, ſed vt philoſophus, commentatus eſt.

XXXIII. Et ad minerale quidem regnum pertinet libellus *de lapidibus*, qui hodieque exſtat, & hiſtoriæ naturali potius quam medicinæ inſeruit. Alterum autem opus, etiam ſuperſtes, *hiſtoriam plantarum* libris nouem tradens, maximam quidem partem philoſophicum, ſubinde vtilia medicinæ præcepta de vſu et viribus earum intermiſcet: quod vtinam edere de republica medica et hac vniuerſitate meritiſſimo CASPARO HOFFMANNO licuiſſet: quoniam vere Augiæ ſtabulum eſt, quale hodie exſtat. Sed bene habet quod non periit labor, aut apud βιβλιοτάφους deliteſcit, ſed in bibliotheca τοῦ χαριεστάτου, D. D. GODOFREDI THOMASII ſaluus et incolumis reſtat: vnde ſpes eſt fore vt in publici boni plurimum emolumentum poſſit aliquando produci.

XXXIIII. Superſunt etiam *de cauſis plantarum* libri ſex. itemque *de ſudoribus*, *vertigine et laſſitudinibus* libelli: vt et fragmenta *de neruorum reſolutione*, et *animi defectione*. Sed de ſale, nitro et alumine, de peſtilentiis, de melle, vino et oleo, de amentia, aliique medicum fructum in titulo promittentes libri, quorum indicem DIOGENES LAERTIVS conſeruauit, diu ſunt amiſſi.

XXXV. Huius occaſione meminiſſe liceat viri, quem ex indicio ipſius * cognouimus, quique ætate ſuppar fuiſſe videtur. Eſt is Thraſyas Mantinenſis, quem rei herbariæ peritiſſimum (δεινότατον τὰ περὶ τὰς ῥίζας) fuiſſe teſtatur. Hunc dicit experiendo didiciſſe, quod omnium medicaminum vires debiliores in adſuetis reddantur: quodque ellebori manipulos totos ſine noxa adſumſerit. Eundem nouiſſe et inueniſſe teſtatur, quo pacto ſuccus cicutæ, papaueris et aliorum eiusmodi præparari poſſit vt minima moles, videlicet drachmæ pondus, mortem certiſſime inferat. Cicutam autem ex Suſis petendam eſſe. Huius etiam diſcipulum laudat Alexiadem, quem rei herbariæ non minus gnarum, ſed et inſuper totius medicinæ peritum vocat. Nec diſſimulat ibidem hanc venenorum doctrinam ſuo æuo magis, quam ſuperioribus temporibus, fuiſſe excultam.

* *hiſtor. plantar. Libr. IX. cap.* XVII. et XVIII.

XXXVI. Venimus tandem ad medicos, qui Alexandri magni occaſione in hiſtoriis celebrantur. Horum facile princeps eſt Philippus Acarnan, cui Alexander ſalutem ſuam, quum in maximo diſcrimine verſaretur, credere non dubitauit, etſi per litteras monitus vt ſibi ab hoc medico, quippe incredibili pecuniæ ſumma a Perſis ad ſe perimendum emto, caueret. Hiſtoria apud multos, ſed forte nullibi iucundius, quam apud PLVTARCHVM, legi poteſt. Curationem illam vere periculoſam fuiſſe eo magis credemus, ſi verum eſt, quod multæ circumſtantiæ docent, elleborum, rege ſic poſcente et iubente, fuiſſe exhibitum: de quo ſupra * iam dixi, Quid eidem hydropicum curaturo apud regem Antigonum acciderit, ex CELSO pariter iam** indicaui.

* *pag.* 366. §. 26. ** *pag.* 354. §. 48.

XXXVII.

XXXVII. Magna et Critodemo fama est, qui Alexandrum, in expugnatione vrbis Mallorum in pectore periculosissime vulneratum, exciso grandi et hamato telo, feliciter curauit. Illum fuisse Coum, et ex Aesculapii stirpe, ARRIANVS * auctor est. Sed CVRTIVS ** eandem curationem tribuit Critobulo: videtur autem eum in animo habuisse Philippi celeberrimum medicum, de quo suo loco *** meminimus.

* *de exped. Alex. libr. VI. pag. 397.*
** *Lib. IX. cap. V.* *** *pag. 314.*

XXXVIII. Nec omitti debet infelix Glaucias ille, apud Plutarchum Glaucus dictus, quem Alexander cruci affigere iussit, quod credebat ipsum Hephaestionem, quem nimio amore prosequebatur, pessum dedisse: quum ipse potius, vt Plutarchus auctor est, intemperantia sua periisset, idque, vt Arrianus testatur, die morbi, (erat autem febris) septimo, adeoque canonice et regulariter. Plura fuere tunc ab Alexandro virtute sua indigna, ob moeroris vehementiam, perpetrata.

XXXVIIII. Meliori fato gauisus est Alexippus, castra eius in Indiam sequutus, cui comiter gratias egit ipse rex, scripta epistola, quod Peucestam a morbo restituerit, teste Plutarcho.

XXXX. Atque idem auctor nos edocet etiam de Pausania medico, cui rex per litteras commendauit Crateri tunc aegrotantis sollicitam curam, et cautiones circa elleborum dandum inculcauit.

CAP. III.

De Herophilo, Erasistrato, & ab his deductis viris.

CONSPECTVS.

Cur duumuiris his caput hoc consecratum sit. I.
Herophili p. tria. II.
Quo loco & tempore vixerit. III. IIII.
Encomium Herophili. V.
de anatomica eius industria. VI.
an homines viuos inciderit. VII.
iudicium hodie difficile, postquam scripta perierunt. VIII.
humana cadauera certo secuit. VIIII.
quibus partibus nomina dederit. X.
Cerebri & nervorum doctrinam perfecit. XI.
Vasa lactea primus vidit. XII.
Physiologiæ specimen. XIII.
Pathologiæ specimina. XIIII.
Pulsuum doctrinam perfecit. XV.
Praxis Herophili. XVI.
simplicia maxime curauit. XVII. XVIII.
sententia eius de medicamentis. XIX.
Empiricis occasionem præbuit. XX.
Herophili discipuli. XXI.
de Mantia. XXII.
de Callianacte. XXIII.
de Callimacho. XXIIII.
de Bacchio. XXV. XXVI.
de Zenone. XXVII.
de Andrea. XXVIII - XXXII.
Quid Galenus de Herophileis pronunciauerit. XXXI I.
Mirum quod nullus eorum anatomica exercuit. XXXIIII.
de Erasistrati patria. XXXV.
de parentibus. XXXVI.
& preceptoribus. XXXVII.
de virilis ætatis occupationibus. XXXVIII.
Senex demum ad anatomen accessit. XXXVIIII.
Quæritur vbi illam coluerit. XXXX.
Socio Herophilo usus esse videtur, ob communia inuenta. XXXXI.
In corde valuulas obseruauit. XXXXII.
Sententia eius de arteriis spiritus receptaculis. XXXXIII. XXXXIV.
Cuius causa respirare nos docuit. XXXXV.
Quantum hoc dogma in theoriam & praxin eius influxerit. XXXXVI.
Vasa lactea vidit. XXXXVII.
Physiologia qualis fuerit. XXXXVIII.
De pulsu quid senserit. XXXXIX. L.
Sententia eius de ciborum in chylum mutatione. LI.
In pathologia humoribus nihil tribuit. LII - LIIII.

Pluri-

I.

Minime dubito profiteri Græcanicæ medicinæ summum vigorem in his duumuiris conspici, omnique virilem eius ætatem, & robur cum optima venustate coniunctum. Dignos itaque existimaui, quibus hoc caput integrum tribuerem, eorumque memoriam, quantum hodie licet, postquam scripta eorum diu deperdita sunt, renouarem.

II. Herophili patria fuit Chalcedon, vrbs Bithyniæ, Byzantio in altera continenti e regione opposita. Huius nomen veteres nonnumquam scribebant * Καλχηδών: vnde facilis fuit scribarum error, quo in Galeni codicibus expressis alicubi ** Καρχηδόνιος, Carthaginensis perhibetur.

* videatur ABR. BERKELIVS *in notis ad Stephanum Byzantinum voce* χαλκηδών.

** *de vsu partium lib. I. pag.* 370.

III. Vixisse eum in Aegypto, ibique potissimum anatomen excoluisse in celeberrima vrbe Alexandria, ex GALENI * testimonio clarum est, qui annotat ipsum,

quum cerebelli regionem aliquam calami ſcriptorii nomine inſigniret, talem eius ideam animo habuiſſe, qualis conueniret calamis apud Alexandrinos vſu quotidiano adhibitis. Quo autem tempore vixerit clarum facit SEXTVS EMPIRICVS, ** ex quo diſcimus eum Diodori Croni, philoſophi diſputaciſſimi, argutiolas lepide refutaſſe: hunc autem Ariſtoteli ſupparem fuiſſe ad illum locum notat Celeb. D. D. FABRICIVS. Suppoſititiis Phalaridis epiſtolis factum eſt, vt a quibusdam longe antiquior, ſed præter omnem fidem, perhiberetur: de quo ample diſputauit D. D. CLERICVS. ***

* *adminiſtr. anatom. libr. IX. fine.*
** *Pyrrhon. hypotyp. II. cap. 22. ſegm.* 245. vide notam doctiſſimi editoris. *** *hiſtor. medic. p.* 316. edit. nouiſſ.

IIII. Sed & ætatem Herophili ſatis euincit illud, quod Praxagoræ diſcipulus fuit: de quo ſupra diximus. Quos alios præceptores habuerit, equidem non inuenio. Attamen eum dialecticum fuiſſe in laudem eius ponit GALENVS. *

* *meth. medend. I. p.* 38.

V. Quantus vir fuerit GALENI * verbis indicabo: *Herophilus reliquam medicinam perfecte callebat: ſed in anatomica doctrina ad ſummum apicem pervenerat: huiusque tam præclaræ eruditionis potiſſimam partem non in beſtiis, vt plerique alii, ſed in ipſorum hominum corporibus ſibi acquiſiuerat.*

* *de diſſect. matric. pag.* 211.

VI. Non dubium eſt Herophilum illa hominum corpora luſtrandi & diſſecandi libertate potiſſimum fuiſſe gauiſum Ptolemæi primi, Aegypti regis, beneficio. Illud autem ſtudium anatomicæ rei impenſum aliqui vsque adeo extollunt, vt & viuos homines tunc fuiſſe inciſos perhibeant. CELSVS * in hunc ſenſum ſcribit: *neceſſa-*

necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum, eorumque viscera atque intestina scrutari. Longeque optime fecisse Herophilum & Erasistratum, qui nocentes homines, a regibus ex carcere acceptos, viuos inciderint, considerarintque, etiamnum spiritu remanente, ea, quæ natura ante clausisset, eorumque posituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, læuorem, confrutum: processus deinde singulorum & recessus, siue quid inseritur alteri, siue quid partem alterius in se recipit. Et TERTVLLIANVS **: *Herophilus ille medicus an lanius, qui sexcentos exsecuit, vt naturam scrutaretur; qui hominem odiit, vt nosset, nescio an omnia interna eius liquido explorarit, ipsa morte mutante quæ vixerant, & morte non simplici, sed ipsa inter artificia exsectionis.*

* *præf. libr. I.* Legimus autem *confrutum*, pro eo, quod editorum alii exhibent, *confractum*, quod hoc loco nullum commodum sensum præbet. Nimirum vt a *deferueo* sit *defrutum*: sic a *conferueo*, *confrutum*. Illo autem verbo *conferuere* Celsus libro VIII. aliquoties vtitur, quod ex veterum vsu idem significare ac προσφύεσθαι, *apponi*, *agglutinari*; pluribus ostendere conatus sum in dissertatione *de ossibus conferuentibus* ad illustrandum CELSVM 1727. habita.

** libr. *de anima*, *cap. X.*

VII. Equidem nolo hic disquirere verene Herophilus cum Erasistrato, quem eadem accusatio premit, crudeles manus ad viuorum hominum præcordia adegerint: an forte vulgi persuasio rem vero maiorem fecerit: sed addam PLINII * aliquod luculentum testimonium, quod de iisdem exercitationibus anatomicis ille protulit. Nimirum refert, *in Aegypto reges corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecuisse.* Non puto ad vllos reges hoc testimonium melius posse applicari, quam ad Ptolemæos priores, illum Lagi filium & Philadelphum: hos autem ipsos operi manum admouisse

mouisse minime opus est, quum habuerint cognitos satis medicos, quorum in hoc negotio vterentur industria. Sed illud notabile est, studium anatomicum non solum eo scopo institutum tunc fuisse, vt status corporis humani sanus & naturalis patescerent: verum etiam vt abditae morborum causae magis innotescerent.

* *Hist. nat. lib. XIX. cap. V.*

VIII. Omnino optandum videtur, vt Herophili ipsius scripta nobis superessent, vt possemus ex ipso indicare, quantum in vtroque scrutinio profecerit. Quum vero iam olim illa nobis temporum iniuria abstulerit, ex iis, vbi GALENVS, aliique veteres, Herophilum ingenue laudant, indicium capere & referre opus est.

VIIII. In anatomico itaque studio ipsi in genere debemus, quod corpora humana certo scrutatus sit, partiumque descriptiones, ad verum archetypum exactas, dederit: quod multis antea neglectis nomina primus indiderit: quodque rebus diuersis, eodem nomine a rudioribus anatomicis antea designatis, adeoque confusioni obnoxiis, nomina clariora inuenerit: etsi perficere omnia non valuit.

X. Sic nomina imposuit intestino duodeno, venae arteriosae & arteriae venosae, tunicis oculi retinae & arachnoideae, calamo scriptorio, torculari, pluribusque aliis: de quibus passim GALENVS, RVFVS EPHESIVS aliique veteres, & ex his D. D. CLERICVS.*

* *histor. medic. pag. 320. 321.*

XI. Neruorum & cerebri doctrinam ante omnes melius excoluit: quumque veteres nerui nomen latissimo sensu adhiberent; noster merito videtur auctor esse illius distinctionis, quam RVFVS EPHESIVS* adfert, inter sensorios, motuique voluntario seruientes, quos a cerebro & spinae medulla prodire videmus, & copu-

copulatiuos, qui circa artus ſunt, quæque nos ligamenta vocamus, & tendines ex muſculorum finibus prodeuntes.

* *de appellat. corp. hum. part. lib. I. cap.* XXII, & XXXV.

XII. Herophilo etiam tribuitur inuentio certarum in meſenterio vndiquaque diſperſarum venarum, quas ipſorum inteſtinorum nutritioni deſtinatas eſſe propterea credidit, quoniam non, velut aliæ, in hepar tranſeunt, ſed ad certa corpora glanduloſa terminantur. Manifeſtum eſt vaſa lactea ſeu chylifera hic deſignari. Hoc dogma GALENVS* Herophilo diſertis verbis tribuit, & quod mireris, approbat, forte quia venas has eſſe dicit: quum tamen Eraſiſtrati idem inuentum, ſed ſub nomine arteriarum, modo aere modo lacte repletarum, propoſitum, pluribus locis, nec ſine verborum acerbitate, reprehendat.

* *de vſu partium, Libr. IIII.* circa finem. Sane vbique obſerues Herophilo æquiorem ſe præbere GALENVM quam Eraſiſtrato. Nec paucis locis aperte prodit, id ſe Eraſiſtrateorum ſui temporis peruicacia commotum & irritatum facere.

XIII. Phyſiologiæ Herophileæ ſpecimina pauca inuenio. Conſeruauit tamen PLVTARCHVS* eius de reſpirationis negotio doctrinam, quam quatuor diſtinctis actibus, duabus ſyſtolis, totidemque diaſtolis, abſolui docuit. Inque eodem diſcurſu commemorat, quod vires motrices adſcripſerit tribus hiſce, nimirum neruis, arteriis & muſculis.

* *de placitis philoſoph. lib. I. cap.* 22.

XIIII. Pathologiæ Herophileæ fundamentum oſtendit CORNEL. CELSVS,* ſcilicet *in humidis omne eſſe vitium:* in quo videtur Praxagoram præceptorem eſſe ſequutus: particulare ſpecimen dat CAELIVS AVRELIANVS, nimirum quod in pleuritide pulmo ſit affecta pars,

& quod peripneumonia ab ea non aliter differat, quam quod in hac integrum viscus, in illa vero pars tantum affecta sit: quod dogma recentiori æuo in scenam reuocatum esse satis constat.

* *Libri I. præfat.*

XV. Semiologiam amplificauit pulsuum doctrina subtilius exculta, de quo PLINIVS * ita scribit: *arteriarum pulsus in cacumine maxime membrorum euidens, index fere morborum, in modulos certos, legesque metricas, per ætates, stabilis aut citatus aut tardus, descriptus ab Herophilo, medicinæ vate, miranda arte, nimiam propter subtilitatem desertus.* Cum quo fere conueniunt, quæ alio loco idem auctor posuit, ** *omnes scholas damnauit Herophilus, in musicos pedes venarum pulsu descripto, per ætatum gradus. Deserta deinde & hæc secta est, quoniam necesse erat in ea litteras scire.* At vero non desertam Herophili sectam fuisse, deinceps videbimus: quantum vero litterarum fuerit ad dogmata hæc percipienda necessarium, iudicare nunc non licet, postquam monumenta Herophileæ industriæ pridem perierunt. Hic tantum moneo ex GALENI *** variis locis constare quod Herophilus pulsuum doctrinam valde coluerit: sed & quod præceptor eius Praxagoras eandem rem agitauerit. Placebat autem ipsi in arterias, quia sunt cum corde continentes (συνεχεῖς) per tunicas influere ab illo vim cuius ope, perinde ac cor, dum distenduntur, ex omnibus partibus, vnde possint, attrahunt, quod impleturum sit: dum contrahuntur, reddunt. Forte illud studium pulsuum doctrinæ impensum effecit vt Hippocratem, qui in eo minus elaborauerat, reprehenderet, eiusque librum Prognosticum impugnaret: quo suo exemplo effecit vt ex discipulis plures in Hippocraticos libros commentari, & errores indicare minime veriti sint.

* *Histor.*

* *Histor. natur.* lib. IX. cap. 37. circa finem.
** *Ibid. libr.* XXV. 1.
*** vide *de pulf. dignosc. lib.* IIII. p. 81. ed. Gr. itemque *de pulsuum differ. lib.* IIII. *p.* 45. ubi Herophilum accusat, quod obscuriora fuerint scripta de pulsibus. Forteque hæc ratio præcipua fuit, cur Herophilea de pulsibus dogmata fuere deserta.
* teste GALENO *comment. I. in prognost. p.* 120.

XVI. Verum etiam practicam medicinam Herophilus, secundum omnes partes suas, agitauit. Præcipuus tamen & longe clarissimus auctor est eius medicinæ partis, quæ medicamentis potissimum pugnat: teste CORN. CELSO,* qui nostrum, virosque ab eo deductos, nullum morbi genus sine his curauisse scribit: quum ante ipsum victus potissimum ratione ægrotis subueniretur.

* *Libr. V. præfat.*

XVII. Seorsim autem ipsum studuisse medicinarum simplicium cognitioni, ex PLINIO * discamus, quo auctore scimus rem herbariam Herophilo adeo fuisse commendatam, vt dixisse feratur *quasdam plantas fortassis etiam calcatas prodesse.* Antea dixerat: plerosque ita existimare, nihil non herbarum vi effici posse, sed plurimarum vires esse incognitas: horumque in numero esse Herophilum nostrum. Idemque auctor ** nos edocet Herophilum veratri vsum haud timide aut parce adhibuisse, elleborumque fortissimi ducis similitudini æquauisse: concitatis enim intus omnibus, ipsum in primis exire.

* *Libro* XXV. *cap.* 2. ** Eodem *cap.* V.

XVIII. Huic simplicium medicinarum studio forte non minime fauit Alexandriæ, omnium orientalium mercium diuitis emporii, conditio, de qua antea diximus. Sed & exemplum Aegyptiorum medicorum non minimum huc valuisse videtur: apud quos medi-

camentis alterantibus & ſpecificis curare magis, quam apud Græcos priſtinos, in vſu fuit poſitum: vt ex iis, quæ ſuperſunt, ex libris Nechepſi fragmentis intelligere datur.

XVIIII. Neque vero his ſolum ſtuduit, verum etiam compoſitis medicinis pretium ſtatuit: in vniuerſum autem ita docuit, teſte GALENO:* *& nihil eſſe medicamenta per ſe conſiderata: & deorum manus, quando experientia probe ſubactus vir eadem cum recta ratione adhibet.* Neſcio autem an ipſemet magnis compoſitionibus & ex tribus naturæ regnis petitis & conſarcinatis delectatus iam fuerit, quas eadem ætate Eraſiſtratus, vt mox videbimus, ſerio repudiauit.

* *de compoſ. medicam. ſec. loc. lib. VI. pag.* 248.

XX. Hoc autem ſtudio ſuo in medicinam medicamentariam effeciſſe videtur, vt aliqui medicinis nimium tribuerent, omninoque neglecta theoria ſoli experientiæ, & per illam cognitis medicamentorum facultatibus, medicinam ſuperſtruerent: qui homines deinceps empirici vocabantur, de quorum exortu ſeorſim diſpiciemus. Quin ipſemet GALENVS* Herophilum ac Eraſiſtratum tantum ex dimidia parte dogmaticos, ex altera vero empiricos eſſe contendit: forte ex integro ipſis eos annumeraturus, niſi anatomes vrſiſſent ſtudium, quod inſequuti profeſſi empirici omnino contemnebant.

* *meth. medend. III. pag.* 63.

XXI. Herophilo fuere multi & clari diſcipuli, qui dogmata ipſius conſeruabant & propagabant. Ex his, quorum notitiam accepimus, eos tantum hoc loco ſubiiciam, de quibus vel certum eſt quod hac periodo vixerint, vel de quorum ætate omnino nihil expiſcari licuit. Illos vero quos iuniores eſſe manifeſtum eſt,

vt

vt Chrysermum, Heraclidem Erythræum, Apollonium, qui Mus cognominatus est, Zeuxidem, Alexandrum & Demosthenem, Pilalethas cognomine dictos, vt & Aristoxenum Alexandri discipulum, ac Dioscoridem Phacan, alii tempori & loco conseruabimus. Istos autem qui ad empiricam sectam transierunt, hoc quoque capite non attingam, sed sequenti reseruabo.

XXII. Ex his eminet Mantias (Μαντίας) quem GALENVS * multis locis valde laudat, ipsique testimonium perhibet, quod semper manserit Herophileus. neque vmquam ad empiricorum castra transfugerit. Primum fere ipsi locum adsignat inter omnes, qui de re medicamentaria bene scripserunt: quare in libris Galeni huc pertinentibus admodum sæpe, semper honorifice, citatur. Docuit Heraclidem Tarentinum, qui se empiricis adiunxit.

* *de comp. med. sec. loc.* lib. VI. p. 252. *de comp. med. sec. gen.* lib. II. p. 328.

XXIII. Callianactam huc refero, non propter vllum opus artis mihi cognitum, sed quod Zeuxis, ipsemet Herophileus, *in memorabilibus Herophili & discipulorum eius*, & ex hoc GALENVS,* refert ipsum ἀπὸ τῆς οἰκίας Ἡροφίλου, ex familiaribus Herophili fuisse. Non laudabili austeritate & morositate erga ægrotantes memorabilem se reddidit. Nam quærenti ægroto, anne moriturus esset? Callianax respondit: *vtique, nisi te forte pulcra Latona peperit:* (adeoque Apollinis & Dianæ frater es.) Alio tempore idem requirenti alii respondit: *mortuus etiam Patroclus fuit, licet te multo præstantior.*

* *Comm. IV.* in Epidem. VI. pag. 495.

XXIIII. EROTIANVS* commemorat Callimachum, qui ad explicandas difficiliores voces apud Hip-

pocratem operam contulit, testaturque eum ἀπὸ τῆς οἰκίας, *ex familiaribus auditoribus*, fuisse. Ex hoc opere GALENVS** quaedam refert, vnde apparet ipsum non veritum fuisse praeceptorem suum reprehendere, explicationemque ab ipso datam ridiculam vocare.

* *in praefat. ad Lexic. Hippocrat.*

** *Comment. I. ad Hippocr. Epidem.* VI. p. 446. & 447.

XXV. Inter Herophileos GALENVS * expresse refert Bacchium (Βακχεῖον) Tanagraeum, quam patriam eius prodit modo laudatus Erotianus. Hic pariter in Hippocratem commentatus est, meminitque laborum eius in Aphorismos & sextum Epidemiorum illustrandum, qui in eosdem libros commentaria dedit, Galenus. Ex antiquioribus Herophileis eum fuisse inde apparet quod Galenus ** ipsum Zeuxide & Heraclide priorem fuisse annotat.

* *de pulsuum differ.* IV. pag. 47. ubi simul eius *acroases*, in quibus de pulsibus disputat, citantur.

** *in* IV. *Epidem. com. primo* pag. 442.

XXVI. Video hunc virum a quibusdam empiricis accenseri: quod si iure faciunt, oportet ipsum in senectute deflexisse; de quo mihi nihil certum obtigit. Suspicor autem ipsum in hanc classem relatum esse, fide alicuius textus Galenici *, quem non prorsus integrum esse existimo.

* *Comment.* VII. *in aphorism.* pag. 328. Vbi sic legitur: οἱ πρῶτοι τῶν ἐξηγησαμένων τοὺς ἀφορισμοὺς, ὧν ἐστιν Ἡρόφιλος ὁ Βακχεῖος, Ἡρακλείδης τε καὶ Ζεῦξις οἱ ἐμπειρικοί: quum vero de Herophilo nullibi proditum sit quod vmquam in aphorismos commentatus sit, legendum existimo ὁ Ἡροφίλειος Βακχεῖος. Eiusdem fere naturae error commissus est *Comment.* II. *in Epid.* III. p. 410. vbi pro Ζήνων ὁ Ἡροφίλειος manifesto errore legitur in Basileensi editione Ζήνων καὶ Ἡρόφιλος: quem iam tacite correxit Vir doctissimus D. D. FABRICIVS *bibl. Gr. Vol.* XIII. p. 454.

XXVII. Ex Herophileis, quorum ætatem nulla coniectura assequor, commemorandus est Zenon, quem GALENVS passim in libris de pulsibus & commentariis laudat, virumque haud ex multis, neminique Herophileorum secundum, pronunciat. Scripsit hic expositionem illorum characterum, qui passim in tertio epidemiorum libro historiis ab Hippocrate enarratis subnotati visuntur. Non paucos eum aduersarios nactum esse ex GALENO* intelligimus, ad quem cupidum lectorem remittimus, si forte de notis istis plura desideret. Notabilis etiam propterea est ille locus, quoniam Regum Aegypti præclarum studium libros, præsertim vetustos, conquirendi exponit.

* *Comment.* II. *in Epid.* III. p. 410. seqq.

XXVIII. Porro Herophileis annumerari video Andream, satis celebrem medicum antiquum, & qui vel inter primos mihi ponendus fuisset, nisi iusta ratio suspicandi fuisset eum ad empiricorum castra transmigrasse. Nam GALENVS,* vbi de empirica secta ipsi sermo est, hunc præcipue sumendum sibi putauit, quem odiosa comparatione cum Hippocrate instituta, fide indignum comprobet: quod puto eum propterea fecisse, vt empiricis ægre faceret. Quum tamen multa requirendo nihil inuenirem, quo certus redderer, volui ipsum hic interserere, quasi in confinibus Herophileorum & empiricorum positum.

* *Subfigurat. empiric.* pag. 12 A edit. Lat. Bas.

XXVIIII. Citat CASSIVS* Iatrosophista aliquem Andream Carystium, quem puto nostrum esse. Adducit autem eius sententiam de calli generatione in ossium fractorum consolidatione, quem oriri putat ex medulla cauitatibus ossium adfusa & circum labia fracturæ ossis coagulata indurataque. Certe Andream in chirur-

chirurgico argumento etiam adducit CELSVS, ** GALENVS *** & ORIBASIVS. ** Vero etiam simile est nostrum hunc esse illum regis Ptolemaei Philopatoris medicum, de quo POLYBIVS * refert, ipsum noctu in tabernaculo regis sui obtruncatum fuisse a quodam, qui ipsum regem ferire se putabat. Accidit autem hoc anno tertio Olympiadis cxxxx.

* *problemat.* LVIII. ** *Libr.* VIII. *cap.* 20.
*** *Comment. in Hippocr. libr. de articulis pag.* 584.
** *de machinamentis pag.* 163. edit H. Steph.
* *histor. lib.* V. *p.* 423. ed. Wech.

XXX. Diximus iam GALENVM minus praeclare de hoc Andrea sentire. Accusationis hoc caput est, quod in iis, quae de herbis scripsit, multas praestigias, absurdas ostentationes & falsas narrationes adiunxerit: quare ipsius, vt & Pamphili, grammatici Alexandrini, de hoc argumento scripta legere dissuadet.* Attamen ipsemet GALENVS passim ex eodem Andrea aliquas medicamentorum descriptiones adfert. Forte non omnia viri huius scripta aeque fuerunt reprehendenda. Scripsit autem libellum, cui titulum fecit *Narthex*, quod vocabulum inter alia significat cistam vel capsulam vnguentis reponendis idoneam, seu, vt nostro aeuo dicere solemus, pharmacopolium portatile: quem titulum deinceps alii etiam auctores fecerunt libris, in quibus medico & chirurgo necessaria compendio descripta sunt.

* *de facult. simpl. libr.* VI. *p.* 68. Pamphili huius imaginem, vt & Andreae, ex vetustissimo Dioscoride MSto, qui in bibliotheca Augustissimi Imperatoris Vindobonensi asseruatur, exhibet NESSELIVS in *Catalogo MSStorum illius biblioth. Part.* III. *Tab.* C. & D.

XXXI. In vita Hippocratis, quam Sorano male tribui supra diximus, citatur Andreae liber περὶ τῆς ἰατρικῆς γενεαλογίας, *de origine medicinae*, in quo maligne prodidit,

didit, Hippocratem propterea patria sua excessisse, quod publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremasset. Ex quo elucet quo animo ipse in Hippocratem fuerit: sed nec male colligitur Galenum, forte ex iusta indignatione in virum tam maledicum, liberius scripsisse.

XXXII. ANDREAS TIRAQVELLVS in elencho medicorum veterum, quem nuper Celeb. D. D. FABRICIVS longe meliorem & auctiorem nobis dedit, quo nomine ipsi plurimum debemus, existimat Andream, de quo hactenus diximus, eundem esse cum Androne, cuius medicamenta apud veteres subinde laudantur. Hunc vero Andronem oportet Andrea multo esse vetustiorem, quippe GALENVS* de Erasistrato narrat, quid casu necessitatis, quum pastilli Andronis ad manus non essent, iis substituerit.

* *de comp. med. s. l. pag.* 238. Gr.

XXXIII. Atque hi sunt, quos referre huc visum fuit, Herophilei. GALENVS* in vniuersum haud ita praeclare de illis iudicat, hominesque loquaces ac sophistas appellat, qui nullam earum virtutum, quae in Herophilo eluxerant, ipsis operibus artis adsequi et comprobare annisi sint. Quod quidem quam sit verum, in medio relinquere oportet, postquam scripta eorum diu perierunt. Iam Galeni temporibus Herophileorum libros neglectos, adeoque raros, fuisse, ex loco modo adducto patet: quo minus admirari debemus, quod post Galenum tam rara Herophileorum mentio occurrit.

* *Comment. II. in epid. III. p.* 410.

XXXIIII. Illud quoque admirandum mihi videtur, qui fiat vt de nullo horum aliquod testimonium anatomici studii, si non praeclare aucti, tamen conseruati & continuati, reperire liceat: omninoque videtur breui tempore tam laetum vtilissimae disciplinae florem in Aegypto elanguisse & decidisse. Aliquid caussae tribuen-

buendum video virtuti in Aegypti regibus, qui Ptolemæis duobus prioribus ſucceſſerunt, decreſcenti: quippe hiſtorias legenti manifeſtum fit, & reges hos ſequutos mox voluptatibus ſe dediſſe, & haud raro Alexandrinorum ciuium rebelli furore quaſſatos & vexatos fuiſſe: quare non mirum eſt ſi medici, ſe ſatis potenti patrocinio deſtitutos videntes, ab anatome colenda deſtiterunt. Sed & tota medicina in Aegypto primum deſiit eſſe maſcula & operibus artis ſtrenue addicta: empiricique nuper orti, anatomes vel vtilitatem vel neceſſitatem impugnando, amorem eius mox ſuffocarunt: reliquis diuitiis potius in florentiſſimo emporio colligendis, aut in ſchola medica ſophiſtice perorando & diſputando, exiſtimationem, quam ad ægrotorum lectulos eundo ſolidam artis cognitionem, requirentibus: de quibus alio tempore erit dicendi commodior locus.

XXXV. Venimus nunc ad Eraſiſtratum, medicorum veterum, MACROBII * iudicio, nobiliſſimum, Chryſippi diſcipulum. Huic patria obtigit, vt STRABO ** auctor eſt, inſulæ Cei, Atticæ vicinæ, vrbs Iulis; quamquam alii ipſum modo Coum faciunt, modo Sicyonium, aut prorſus Samium.

* *Saturnal. VII. cap. XV.* cui non diſſimile eſt PLINII teſtimonium lib. XIV. c. 7. vbi maximum eum vocat medicum.

** *Libr. X. p.* 486.

XXXVI. De matre ipſius pugnantia inter ſe veteres tradiderunt. PLINIUS * ipſum ait Ariſtotelis filia eſſe genitum. Sed SEXTUS EMPIRICUS, ** qui tres maritos, quos Pythias illa habuit, & ex his matrimoniis ſuſceptam prolem omnem, accurate exponit, nihil de Eraſiſtrato amplius refert, quam quod Metrodorus, tertius eius maritus, Eraſiſtrato educationis beneficium tribuerit. SUIDAS *** Eraſiſtrati matrem Cretoxenam vocat,

vocat, eamque Medii, de quo supra* egimus, sororem fuisse perhibet. Forte conciliari hæc res ita poterit, vt Metrodorum supponamus Cretoxenam, commilitonis sui Medii sororem, defuncto priori marito anonymo superstitem, & ex eo Erasistrati matrem, in matrimonio habuisse: illa autem defuncta Pythiadem duxisse: quo pacto Erasistratus in domum Pythiadis venit, & Pythias, nouerca ipsius, pro matre haberi potuit.

* *H. N. Libr.* XXIX. *cap.* 1.

** *aduers. grammat. lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 271. *edit. Fabric.*

*** in voce *Erasistratus,* * *pag.* 353.

XXXVII. Parum forte referet hæc accurate decidere. Sed illud tamen ex eo elucet Erasistratum ipsa nascendi sorte incidisse in medicos Chrysippea doctrina imbutos, adeoque minime esse mirandum si tenacissimus in dogmatibus semel acceptis deprehendatur. Vtrum ipsemet Chrysippum audiuerit, quod Plinius, Galenus & ipsemet apud DIOGENEM LAERTIVM* affirmat, an tantum, vt Sextus Empiricus innuit, a Metrodoro institutus sit, in medio relinquimus: quemadmodum & illud, quod GALENVS** Erasistrateorum fide refert, eum fuisse Theophrasti Eresiii discipulum.

* *Lib. VII.* vita *Chrysippi philosophi.*

** libello *an sanguis in arteriis natura contineatur.* p. 225. En ipsa verba: *Non possum vos, Erasistratei, magnopere non mirari, qui cum inter Erasistrati laudes illud in primis iactetis, quod Theophrasto conuixerit, rationales disciplinas adspernari audetis, sine quibus nec Theophrastus, nec Theophrasti præceptor Aristoteles, scribere quicquam aggressus est.*

XXXVIII. Virilem ætatem occupationibus practicis ipsum consumsisse vero admodum est simile; & relatum de ipso legimus, quod in aula Seleuci, Syriæ regis, magnam gratiam inierit, seruato Antiocho, qui ex amore Stratonices, nouercæ suæ, grauem morbum

contraxerat, quem non solum ingeniose detexit, verum etiam patri Seleuco admodum prudenti modo aperuit. De quo multis agunt PLVTARCHVS* & APPIANVS,** aliique auctores. PLINIVS *** commemorat ipsum curationis huius præmium centum talenta accepisse: quamuis alio loco, **** de re eadem loquens, Cleombroto Ceo illam curationem adscribit.

* *in vita Demetrii.* ** *de bello Syriac. p.* 204. seq.
*** *H. N. lib.* XXVIIII. *cap.* 1. **** *Lib. VII. c.* 37.

XXXVIIII. Non immorabimur dubiis, quæ hanc narrationem premunt, extricandis, præsertim quum iam D. D. CLERICVS in eo laborauerit, ad quem beneuolum lectorem remittere licebit. Illud ex GALENO* constat Erasistratum iam senem factum, otiumque amplius nactum, ** totum se theoriæ medicæ diligentius colendæ dedidisse, tuncque anatomen præcipue coluisse: vnde factum sit vt multa senex retractaret, de quibus iuuenis aliter statuerat. Cuius rei exemplum adducit, quod antea docuerat neruos tantum a dura matre oriri, medullarem autem a cerebro deductam substantiam negauerat, quam postea, meliora ex sectionibus crebris edoctus, admisit & docuit. Ex quo viri ingenuitas & probitas elucet; quam itidem GALENVS *** laudibus effert: etsi non dissimulat ipsum sectæ amore aliquando contentiosius in Hippocratem aliosque veteres esse inuectum.

* *de dogm. Hippocr. & Platon. libr. VII. pag.* 311. adde finem huius libri p. 318. ** De otio hoc ampliori GALENVS libro *de V. S. aduers. Erasistratum* mentem suam exponit, scilicet quod artis opera exercere desierit, prorsusque desidiam Alexandrinorum medicorum, quam toties cum indignatione Galenus reprehendit, induerit. *Fortissis*, inquit, *in cubiculo aliquo perpetuo delitescens, neque aliquando ægrotum aliquem contemplatus, hæc scribebas -- -- domi te continens, vt qui forte ægrotorum visitationem, vt fertur, paruipendas, quod tibi videbatur, scripsisti.*

*** *de*

*** *de atra bile.* pag. 361.

XXXX. Quo loco Erasistratus curiositati suæ anatomicæ, & quidem in ipsis hominum corporibus, satisfacere potuerit, nullibi quidem disertis verbis indicatum inuenio: prorsus tamen nihil dubito, quin id factum Alexandriæ potissimum fuerit, vbi Herophilum anatomen exercuisse supra intelleximus: præsertim quum CELSVS noster hos duumuiros iungat illo loco, quem superius dedimus, quo de viuorum hominum dissectione ab illis instituta agitur. Nec illud clare intelligere mihi licuit, an simul isti viri & eodem tempore aliquando studia iunxerint: vero tamen videtur simile Herophilum priorem ad has exercitationes venisse, iisque diutius operam nauasse, quum de Erasistrato modo intellexerimus, quod sero tandem & senex exsectionem aggressus fuerit.

XXXXI. Simul eos aliquandiu nobilem hunc laborem agitasse, ex eo licuerit colligere, quod vtrisque fere eadem inuenta tribui videmus. Nam Erasistratus, non minus quam Herophilus, vasa mesaraica obseruauit, & in capite, cerebro præsertim & neruis, accuratius scrutando elaborauit: adducitque GALENVS * fragmentum aliquod, ex quo clare elucet ipsum ventriculos cerebri, & ex cerebro neruorum ortus & ad ad omnes partes propagationem, bene nouisse, & in ipsis hominibus obseruasse.

* *de dogmat. Hippocr. & Plat. Libr.* VII. *pag.* 311.

XXXXII. In thorace recte obseruauit a corde originem esse vasorum, & certas membranas seu valuulas in ventriculis cordis & arteriarum principiis deprehendi, quibus tam receptio quam expulsio eorum, quæ cor vel subeunt vel ex eodem exeunt, adiuuentur:

tur: quibusque ab Erasistrato vel discipulis nomina tricuspidalium & sigmoidearum fuere imposita. De vsu etiam harum valuularum longum fragmentum a GALENO * conseruatum est, ex tractatu Erasistrati *de febribus* desumtum.

* l. c. *libr. VI. pag.* 303.

XXXXIII. Enimuero quo minus vsum valuularum recte visarum, motusque adeo cordis & sanguinis, veras rationes adsequeretur, impediuit ipsum falsa persuasio, quod sanguis naturaliter non nisi in venis contineatur, arteriæ autem spiritu, id est aere, repletæ sint: quod dogma in plures theoriæ ac praxeos Erasistrateæ partes se diffudit & multorum errorum mater exstitit. Quare operæ pretium fuerit, si paucis ex GALENO * perspiciamus caussas, quibus ad hoc tuendum inductus fuerit, quas ipsemet ex Erasistrati vel discipulorum scriptis attulit. Nimirum capere non poterat, *cur natura, quæ nihil frustra molitur, duo receptacula genere distincta, vnam rem continentia, fabricasset: item & illud, quo pacto in vniuersum corpus aer, quem respirando attrahimus, perueniat, si arteriæ sanguinem contineant: vel, si non peruenit, quo modo, prout libuerit, mouere nos possimus, aut qua ratione sine impedimento spiritus per arterias ferri queat, quum sanguis ipsi reluctetur?*

* *libello an sanguis in arteriis natura contineatur?*

XXXXIIII. Adversus eos, qui obiiciebant ex arteria vulnerata sanguinem cum impetu copioseque effluere, hoc vtebatur effugio, aerem ex arteriis illico erumpere, quam primum vel minima propago arteriosa vulnerata esset: quo facto sanguinem ex proprio suo receptaculo, scilicet venis, in spiritus vias irrumpere, & locum ab egresso aere evacuatum occupare: quumque

tota

tota cutis minimis arteriolis vndiquaque pertexta sit, inde fieri vt in dissectionibus quibuscunque sanguinem in arteriis deprehendamus.

XXXXV. Iam cognouimus quantum aeri, seu spiritui, Erasistratus tribuerit: quare videbimus vnde spiritum hunc ad arterias deduxerit. Scilicet respirationem propterea fieri existimauit, vt pulmo aere repleretur, & ad cor eundem demittat, vnde a ventriculo sinistro attractus in arterias distribuatur.

XXXXVI. Sed videamus nunc quot quantæque conclusiones ex vno Erasistrati dogmate, de spiritu arteriis incluso, deductæ sint. Proponam autem sententiam eius ipsis GALENI* verbis, ex quibus apparebit non solum febrium & inflammationum pathologiam inde deduci: verum etiam venæ sectionis vsum penitus proscribi: curationum autem nouas rationes inde deductas inferius videbimus.

* *de venæ sectione aduersus Erasistratum pag.* 1056. *edit Froben. Lat.* Ita autem inquit: *Erasistratus arteriam spiritus, venam autem sanguinis receptaculum esse asserit. Deinde vero vbi grandiora receptacula diuisa fuerint, magnitudine quidem illa diminui, numero autem effici plura: ac cum nullus locus detur, vbi circa terminum vnius, vas aliud non existat: illa vndequaque per corpus delata in tam minutos fines desinere, vt contentus in illis sanguis, præ extremorum osculorum conniuentia, intus retineatur: ob idque, etsi oscula venarum arteriarumque inter se vicina sint: sanguinem tamen propriis terminis circumseptum, ac nullibi in vasa spiritalia insilientem permanere: & eo vsque sane animal legibus naturæ dirigi. Simulatque vero causa quædam violenta irruerit, tum sanguinem ipsum in arterias transferri, & animal iam necessario ægrotare. Causas item huius rei aliquas, præcipuamque illarum sanguinis abundantiam esse, a quo & venarum tunicas distendi reserarique fines, qui prius clausi fuerant; transfundi etiam in arterias sanguinem, qui postea spiritum a corde delatum perturbans, illiusque motum alterans, siquidem e directo, atque prope principem partem constiterit, iam id febrem esse, si autem ab ipso* retro

retro repellatur, ac in finibus arteriarum condensetur, inflammationem tunc existere. Et talibus ille rationibus inflammationem ex plenitudine adstruit. Verum quae ex vulneribus contingit, eam quoque sanguinis ex venis in arterias transsultu fieri ait: cuius rursum transsultus causam illam, quae ad euacuationem fit, successionem esse putat. Cum enim scissis arteriis post inflictum vulnus spiritus vniuersus ex laesa parte effusus fuerit, & periculum instet ne vacuus fiat locus, sanguinem illo tempore spiritus euacuati gressum per osculorum reserationem consequi solere. Si ergo spiritus foras emissus fuerit, hunc quoque effundi, occluso autem illo & obserato, etiam hunc vi spiritus a corde demandati impulsum in locis vulneri vicinis cunctum coaceruari & ea ratione inflammationem efficere.

XXXXVII. Ante quam vlterius prouehamur, aequum iudicamus silentio non inuoluere pulcerrimum Erasistrati inuentum, quo in mesenterio capellarum vidit, postquam bene pastas inciderat, vasa lacte impleta, quae arterias esse interpretatus est, alio tempore aere repletas. (ἀρτηρίας ἀεροειδεῖς, ὕστερον δὲ γάλακτος πληρουμένας) Vsque adeo tempore opus est, vt nobilia inuenta ad maturitatem suam perducantur, & praeiudicia, quibus occaemur, deponantur. Vidit idem Herophilus & Erasistratus: sed vterque, licet in arte exercitatissimus, verum ex tam nobili inuento fructum impetrare non magis potuit, quam Galenus, qui multis post eos saeculis, inuenti huius conscius fuit. Scilicet dies diem docet, suntque, vt aliis hominum negotiis, sic artibus etiam & inuentis, suae periodi & quasi fatalia tempora.

* GALENVS libello *vtrum sanguis in arteris natura contineatur pag.* 223. conf. *admin. anat. VII. pag.* 184.

XXXXVIII. Physiologiae Erasistrateae specimina requirens, inueni ipsum fere alienum a rationibus multis & longiuscule petitis, quippe plerumque ad naturam ipsam, vt artificiosam simulque prouidam animalis gubernatricem *, tamquam ad asylum, sese recipiebat, quo-

quoties a curiosiori aduersario vrgebatur: quin Pyrrhonianam rusticitatem Erasistrati sectatoribus GALENVS ** obiicit, qua, quoties argumentis & experimentis conuictos se videbant, non æquum esse clamabant medicas considerationes dialecticis curiositatibus subiicere.

* *de V. S. adu. Erasistratum.*
** de eo *an sang. in arter. nat. contin.*

XXXXVIIII. De pulsu ita sensit: * *pulsare contra, ac cor, arterias. Illud, cum distenditur, repleri eo, quod comitatur vacuatum, arterias, cum replentur, distendi: repleri autem immisso a corde dicit spiritu. Simul itaque fieri vtrumque est necesse, distentionem & repletionem eorum: verum alteram antecedere alteri rationem causæ obtinentem in corde distentionem & repletionem in arteriis.* Hunc locum illustrat alius **: *Erasistrateorum est opinio cor primum præ omnibus arteriis distendi atque contrahi, immisso autem in arterias spiritu, ab illo, simul atque impleantur, distendi: primum ipsi cordi vicinas, deinde quæ has consequuntur, mox his proximas, atque ita continenter ad extremas omnium arterias motum penetrare, omni ipsis arteriis facultate vacantibus, tum peculiari, tum a corde ipsis suppeditata, cuius se ipsæ ope distendant, vt cor, contrahantque.*

* *de different. puls. Libr. IV. p. 247. Lat.*
** Ibidem *pag. 256.*

L. Quod vero pulsui, tamquam signo, multum Erasistratus attenderit, equidem haud inuenio, atque in eo me confirmat GALENVS * quando in hunc modum scribit: *quando legimus apud veterem aliquem medicum solam pulsare inflammatam partem, aut motum tantum in inflammatione arteriarum appellare eos pulsum; in corpore autem sano hoc vocabulo vti numquam: non omnem motum arteriarum colligimus, sed aut magnum &*

vehementem, aut quem ipse potest ægrotus animaduertere, pulsum vocari. In hunc modum videtur & Erasistratus pulsus nomen vsurpauisse. Etsi vero de Erasistrato hoc verum puto, tamen de discipulis omnibus idem non existimo, quippe post Herophili excessum longum exarsit de pulsibus certamen, cui se omnium sectarum asseclæ, & inter hos etiam Erasistratei, immiscuerunt.

* *de different. pulſ.* IIII. p. 250. ed. Lat. adde p. 265.

LI. De ratione, qua cibi in ventriculo præparentur, quam Hippocrates coctionem dixerat, ipse, CELSO* auctore, statuit, quod per attritum id fiat. MACROBIVS** de eadem re ex Erasistrato referens, subigi illic & digeri esculenta scribit: quod ita intelligendum puto, quod ventriculi muscularium fibrarum contractio & per vices remissio eadem sæpe ad se inuicem terendo disiungat & comminuat. Idem Macrobius refert, quod se Platonis errori, qui potum ad pulmones descendere perhibuerat, opposuerit: in quo quidem fidem ipsi facile tribuo, sed ante Erasistrati tempora hanc quæstionem iam agitatam fuisse plus simplici vice superius indicaui.

* *præfatione libr. I.* conf. *Gal. de natur. facult. Lib. II. pag.* 1071. & 1073. *Lat.*

** *Saturnal. VII. cap. XV.*

LII. De pathologia Erasistrati dicturus, initium ab eo faciam, quod GALENVS toties conqueritur, *Erasistratum causas & culpam morborum in prauos humores reiicere omnibus modis cauere:* & totam artem de humoribus eum euertisse:*** quam relationem de hoc viro non conuellit, quantum existimo, amplus ille sermo quem superius*** attuli, in quo febrium & inflammationum causam in eo quærit, si quando vel sanguis in spiritus, vel spiritus in sanguinis vias irrupit: quum manife-

nifeſtum ſit ſpiritus vel ſanguinem, ex Eraſiſtrati mente, morborum cauſas non perhiberi, quatenus praui & corrupti ſunt, ſed quia locis inconuenientibus detinentur. Reprobauit igitur illas veterum cacochymias pituitoſas, bilioſas, atrabilarias & id genus alias, præſertim a Praxagora inculcatas & ab Herophilo ſtabilitas, quippe qui, teſte CELSO, *in humidis omne vitium eſſe* docuerat.* Repletioni autem ſeu humorum abundantiæ, quam plethoram dicimus, inter morborum cauſas vel præcipuum locum aſſignauit, vt pariter ex adducto textu manifeſtum eſt.

* *de atra bile pag.* 147. *Lat.* ** ibid. *p.* 153.

*** §. XXXXVI. in nota ſubiuncta.

**** Præfat. lib. I. Apparet non ex hoc ſolum, quod inter Herophilum & Eraſiſtratum æmulatio fuerit: verum etiam ex eo, quod infra §. 64. ex Plutarcho adducam, teſtimonio, quippe Herophilus medicamenta compoſita & præcipue magnas compoſitiones et antidotos, Deorum manus dixerat, de quibus Eraſiſtratus frigide, imo cum contemtu loquutus eſt.

LIII. Quantum vero cunque ſtuduit in pathologia humores prauos excludere, tamen ipſum non potuiſſe euitare, quo minus eosdem aliquando accuſaret, idem GALENVS eodem loco oſtendit. Nam paralyſeos ætiologiam ex ipſo hanc adducit: *Affectus hic exoritur, quando in vaſa pulmonum ſit illapſus humiditatis illius, quæ in neruis continetur, per quos motus voluntarii complentur; illabitur autem id nutrimentum, quo nerui illi nutriuntur; illud autem eſt ſuccus lentus, tractitius & qui non facile excernitur.* Enimuero nec hic Eraſiſtratus ſuam hypotheſim mihi videtur deſeruiſſe, quum non ſuccum nerueum male conſtitutum accuſet, ſed in alienum locum delatum, viasque ſpiritus obſtruentem, ne ille, vtpote quem ad liberum et facilem motum requirebat, hanc vel illam partem libere adire poſſet.

LIIII. Porro etiam hunc locum pathologiæ & ex parte physiologiæ illustrandæ idoneum, ex Erasistrato ibidem adducit: *biliosa porro humiditas quod necessario excernenda sit, testes sunt plura hinc accidentia: icteri puto & inflammationes hepati superuenientes, aliique complures affectus. Vtrum autem in cibi præparatione, quæ in ventriculo fit, bilis generetur, an vero in assumtis præexistat & cum illis corpori inferatur; de hoc multum disceptare nullam medicinæ vtilitatem affert.* Atque illam in caussis nonnullorum requirendis securam negligentiam GALENVS* alibi valde reprehendit, præsertim quum non de omnibus æque securus fuerit, sed sententiam de modo, quo hoc vel illud fiat, in medium attulerit.

* *de facult. natur. II. pag.* 1067. seqq. Lat.

LV. Ceterum in pathologia Erasistratea vel præcipuum caput fuisse plethoram & τὴν παρέμπτωσιν, id est, quando ea, quæ naturaliter quouis in loco contineri debent, statu præternaturali in alium migrant, ex iam adductis speciminibus satis, credo, elucet: quemadmodum etiam clarum est, quod illam paremptosin non solum respectu sanguinis spirituumque, verum etiam fluidi neruei, statuerit. Atque hæc specimina pathologiæ sufficiant.

LVI. Nunc de praxi Erasistratea, quantum hodie de ea rescire licet, exponemus. Ea quidem ab prisca medendi ratione valde descivit, in eo maxime quod venæ sectionem repudiabat, & purgantia remedia proscribebat, ægrotos autem vel inedia macerabat, vel ad exercitia compellebat. Equidem cur sanguinem, incisa vena, mittere vetuerit, puto clarum esse ex eo, quod de paremptosi, febrium & inflammationum matre, ample disseruimus: cur vero purgantibus bellum indixerit, eius causam aliam non hariolari possum, quam quod vel Aegyptiorum & Pythagoreorum scholis, ex

quibus

quibus præceptor eius Chryſippus prodierat*, metum illorum debuerit: vel obſeruauerit ab infauſto & intempeſtiuo illorum vſu febres & inflammationes excitari: adeoque arguerit hæc remedia apta nata eſſe ad parempτoſin excitandam: præſertim quum fugam vacui ipſum in animo habuiſſe, ex dictis & adductis ſatis eluceat: vnde procliue fuit omnem copioſam euacuationem, eamque ſubitam, ſuſpectam habere, & ne in locum ſubtractorum humorum alii irruant, extimeſcere.

* Quantum Eraſiſtratus præceptorem Chryſippum fecerit, quantumque omnibus veteribus eum prætulerit, non ſine indignatione declarat Galenus *de V. S. adu. Eraſiſtratum*, pag. 1063. Lat.

LVII. Et quod quidem venæſectionem, etiam in vrgentiſſimis caſibus, neglexerit, ex eo apparet fragmento apud GALENVM*, vbi Chryſippum præceptorem laudat, quod homini ſanguinem reiectanti venam non ſecuerit, ſed vinculis ad tibias & alas iniectis ipſi ſuccurrerit; ſubdita hac ratione, *eum non ſolum præſentia intuitum eſſe, ſed etiam imminentis periculi curam geſſiſſe. Huic enim periculo, quod ab reiectione inſtat, aliud ex inflammatione imminet: in quo quidem offerre aliquid cibi perquam difficile eſt: rurſum autem ei, qui a venæ ſectione famem longo tempore tolerare debet, ne diſſoluatur & viribus deficiat, verendum eſt.*

* *de V. S. aduerſ. Eraſiſtratum.* p. 1054. *Lat.* Addatur totus liber *de V. S. aduerſus Eraſiſtrateos Romæ.*

LVIII. Mentem Eraſiſtrati plenius percipiemus ex ea ratione, qua febribus & inflammationibus mederi præcepit, quamque ipſius propriis verbis GALENVS* prodit: quem totum textum ſtatim ſubiiciam.

* loco citato p. 1056. ſeq. *Doceat igitur ipſe nos iam medicaminum ſeriem. Ait autem cum in multis aliis locis, tum in primis in tertio de febribus tractatu: Circa ægritudinum igitur initia ac inflam-*

inflammationum generationes omnem sorbitionum oblationem auferre oportet. Inflammationes enim quae febres faciunt, vt plurimum ex repletione fiunt. Si itaque hoc ipso tempore adiectiones factae fuerint, & concoctione distributioneque suas actiones perficientibus, vasa alimento repleta fuerint, inflammationes multo vehementiores persaepe fieri contingit. Haec quidem ille de inflammationibus protulit, quae citra vulnus ex plenitudine eueniunt. De illis vero, quae ex vulnere suboriuntur, in primo de febribus libro denuo in hanc sententiam recenset: Istis autem subsequuntur medendi rationes, quae vulnera omnia ab inflammatione libera efficiant. Medicamenta enim cum sanis partibus illinuntur, claudendo atque obturando probibent ne sanguis desuper fusus in loca dissecta irruat: in partibus autem nihil passis sanguis, qui post venarum & arteriarum anastomosin in arterias transilierat, facile in venas quoque transsumetur. Quamobrem consequens rursus est, vt vulneratis nihil prorsus cibi inflammationis tempore offeratur: venae namque, quum alimento vacuae existunt, longe facilius sanguinem in arterias ingestum resument, quo sane ita peracto inflammationes minus contingent.

LVIIII. Quod iam ad purgationes attinet, exhibebo nunc etiam quae ad Erasistrati mentem percipiendam idonea apud veteres inueni. Ita autem apud GALENVM* lego: *Erasistratus, tametsi non sine modestia, vniuersum tamen de purgantibus medicamentis caput euertit, quum actiuam maxime ac naturae consuetam attrahendi vim nusquam suis in scriptis agnoscat, sed eius loco ea, quae vacuum consequitur, inanitione vti maluerit. — Qui Erasistratum sequuntur, vniuersos aiunt tam purgationibus, quum sanguinis egressu, pariter euacuari, vnde nec purgare reuera quicquam, sed cum immutatione quadam & euacuandorum corruptela inanire dicunt.*

* *de purgant. medic. facult.* ab initio.

LX. Quum Erasistratus purgationes per medicamenta proscripserit, proinde tamen diaeteticos lenes modos ventriculum excitato a coena vomitu, in illis qui ad

ad vomendum propensi sunt, aut intestina per clysteres minime acres a saburra exonerandi, minime reprobauit: in quo praxin antiquam Aegyptiorum, quam omnis etiam Græcia admiserat, retinuit. Clare id Erasistrati propriis verbis GALENVS* iterum comprobat, in longo fragmento, quo exponitur, quo pacto repletio nimia per diætam possit curari.

* *de V. S. aduersus Erasistrateos Romæ, pag.* 1088. *seq.* Lat. Aduersus mentem Erasistrati & praxin veterum esset, si hic intelligere vellemus vomitum medicamento sumto excitatum: quum potius talis suadeatur, qualem CELSVS *lib. I.* 3. præcipit: *qui vomere post cibum volet, si ex facile facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere: si difficilius, aquæ, vel salis, vel mellis parum adiicere.*

LXI. Loco reprobatarum a se sanguinis missionum, & euacuationum per purgantia, suasit Erasistratus, iis, qui adsueti essent, exercitationes paululum vltra consuetudinem intensiores, frictiones, balnea, inediam aut alimentorum, tam respectu quantitatis quam qualitatis, subtractionem. En qualem mensam instruat a repletione nimia liberandis: *prandium subtrahendum est, sed & cœna minor solito assumenda. Tum qui offeruntur cibi nutrimento fere careant, veluti sunt olera pleraque, tam cruda quam cocta, cucurbitaque ac cucumeres, peponesque teneri, & ficus recentes: legumina item cum oleribus cocta. Panis quoque omni vitio careat. Nam sic vniuersa talia aluum lubricam reddent, partim nutrimenta, quæ ex illis fiunt, neque copiosa neque fortia efficient. Verum a carnibus piscibusque ac omnibus rebus cum lacte, alica aut amylo elixatis, & ceteris id genus, dicto tempore abstinendum aut prorsus paucis vtendum.*

LXII. Porrro externe cataplasmatibus & fotibus, vt & ligaturis, multum tribuebat: eratque in his adeo curio-

curiosus, vt ipsi vitio datum sit nimium illud studium, quo annotat & edocet quo pacto cataplasmata coquenda sit. Sed in pluribus illa nimia curiositas, &, minimis circumstantiis edocendis, prolixitas eius a GALENO ostenditur, præcipue adducto longo sermone, quo accuratissime modum cichoria apparandi edocet. Ac nescio sane annon etiam insigne specimen ἀκριβολογίας superfluæ illud sit, quod CELSVS * noster de eodem refert, ipsum cholera morbo laborantis potionem primo tribus vini guttis aut quinis adspergendam iussisse, deinde paulatim merum adiiciendum: & annon recte de eo Celsus iudicet: *si vehementem infirmitatem adiuuari posse tribus guttis putauit, errauit.*

* *Lib. IV. cap. XI.*

LXIII. Idem CELSVS,* quando dixerat medicamentis antiquos auctores multum tribuisse, Erasistratum primo loco ponit, deinde empiricos, tandem Herophilum & ab illo deductos viros. At vero ex illis curationum exemplis, quæ GALENVS in sæpius dictis libris, vbi aduersus Erasistratum & Erasistrateos disputatur, adduxit, pauca medicamenta licet eruere. Vnicum, quod memini, laudat, nimirum pilulas de castoreo, a quibus aluum expeditam fuisse dicit. Laudat quoque CELSVS ** aliquam Erasistrati compositionem recte super purulenta naturalia imponendam, quamquam descriptionem non ponit.

* *Libr. V. præfat.* ** *Libr. VI. cap. XVIII.*

LXIIII. Vt vero haud negauerim Erasistratum præter illam curandi rationem, quæ victu morbis medetur, aliquid etiam medicamentis tribuisse: in eo tamen ab aliis valde diuersus fuit, quod amplas & diffusas compositiones vituperauit. De quo egregium testimonium apud PLVTARCHVM * exstat: *Erasistratus redarguit*

guit nimiam curiositatem quin absurditatem eorum qui simul metallica & vegetabilia, quin a venenatis animalibus desumta, & visceribus terræ eruta & a fundo maris petita in vnum permiscent. Melius ageremus, si relictis hisce medicinam intra ptisanam, hydrelæum, cucurbitam subsistere permitteremus, id est, diæteticam pristinam rationem sequeremur, quæ decumbentibus ptisanam, dubia valetudine vtentibus tenuem victum, exercitationes, balnea, inunctiones, clysteres & id genus alia iusta lege & commodo tempore adhibenda præscribebat.

* *Sympofiac. IV. quæst. I.*

LXV. Ex Galeni libellis sæpius laudatis multorum ab Erasistrato scriptorum librorum notitiam haurire licet: ex quibus aliqua fragmenta adduximus, plura ibi legere possumus. Sunt autem *de reiectione sanguinis, de febribus, de affectibus alii, de virium resolutionibus, de podagra, de salutaribus*, commentaria *de diuisionibus*, opus casuale-practicum vt ex allegatis apparet *de vulneribus*. De reliquis operibus vide D. D. FABRICIVM.*

* *bibliothec. Græc. Vol. III.*

LXVI. De chirurgia Erasistrati CAELIVS AVRELIANVS nos edocet. Nam, hoc auctore,* *in iecorosis præcidens superpositas iecori cutes ac membranam, vtitur medicaminibus, quæ ipsum iecur late amplectantur, tum ventrem diducit, audaciter partem patientem nudans.* Sed paracentesin abdominis hydropicorum minime laudauit,** vt nec dentes, nisi vacillantes, eximere suadet,*** sed vbi aliqui ad hanc operationem vel instituendam vel sustinendam se offerebant, dicere illis solebat in Apollinis templo alicubi ostendi forcipem pro dentibus euellendis ex plumbo factam, quo homines intel-

ligant non alios eximentos esse, nisi qui tam debili instrumento vinci possent.

* tardar. pass. III. cap. 4. ** l. c. cap. 8.
*** ibid. lib. II. cap. 4.

LXVII. Apparebit autem ex dictis in quo Herophilo & Erasistrato conuenerint, & in quibus a se inuicem fuerint diuersi. Studium anatomicum vtrique commune fuit, sed Herophilus & prior ipsi operam dedisse & longius in hoc labore versatus videtur. Vterque Hippocrati libere contra dixit: sed Erasistratus ab antiquitate longius recessit Herophilo, quippe hic & varios humores ab Hippocrate olim propositos retinebat, morbosque ab iis fieri docebat, & venæ sectionem & purgantia, vsque adeo elleborismos, retinuit. Partem medicinæ, quæ per medicamenta potissimum curat, Erasistratus non condemnauit sed admisit & moderate iisdem vsus est: Herophilus etiam ad excessum ipsi fauit. In pulsuum autem negotio non solum diuersa senserunt, verum etiam Erasistratus subtilitatem Herophileam adspernatus fuit.

LXVIII. Tempestiuum nunc videtur ad Erasistrati discipulos progredi, illosque recensere, quos ad periodum nostram pertinere iudicamus. Hos inter primo loco merito suo ponimus Stratonem, quippe qui familiariter ipso per longum tempus vsus fuit, amanuensis Erasistrati, vt GALENVS * interpretatur, vel secundum alios seruus eiusdem. Eius testimonium adducit Galenus, quo Erasistratum vel hoc præcipue nomine commendat, quod ea omnia, quæ veteres per venæ sectionem curare conati sunt, ille sine hac cura inuenerit & docuerit. Ipsum quoque libros edidisse medicos, & sectatores habuisse Stratoniceorum (forte Stratoneorum) nomine insignitos ex eodem intelligimus.

* de V. S. adu. Erasistrateos p. 8. Gr. pag. 1073. Lat.

LXVIIII.

LXVIIII. Huius Stratonis filius fuiſſe videtur, quem inter Eraſiſtratri diſcipulos GALENVS* laudat, Apollonius Stratonis F. quem etiam a patria vocant Memphitanum. Scripſit *de appellationibus membrorum corporis humani.* Eius quoddam medicamentum ad ſugillationes oculorum conſeruauit AETIVS.**

* *de differ. pulſ.* 4. circ. finem.

** *Tetrabibl. II. ſerm. III. c. XX. pag.* 307. *ed. H. Steph.*

LXX. Ante hunc Apollonium vixit, ſaltem ſcripſit, Xenophon, qui appellationes corporis humani pariter ſcripto propoſuit, teſte GALENO.*

* *Iſagoges pag.* 375. Gr.

LXXI. Apœmantem cum Stratone GALENVS coniungit ſed nihil commemoratione dignum de eo affert. Pariter Apollophanes Seleucienſis, Regis Antiochi Soteris medicus, ipſique inprimis carus inter Eraſiſtrati primos diſcipulos referri ſummo iure meretur. Quantum ipſi rex ſiſus fuerit, & quam ſalutaria in arduis rebus conſilia dederit POLYBIVS* nobis recenſet. Videtur autem hic vir poſt Antiochi obitum aulam reliquiſſe & Smyrnam conceſſiſſe vbi Eraſiſtrateorum celebrem ſcholam ſua adhuc ætate floruiſſe STRABO** auctor eſt. Chronologiæ rationes credere perſuadent forte primum ſcholæ huius antiſtitem hunc fuiſſe. Smyrnæi vt aliorum ſcholæ medicæ antiſtitum, ita huius quoque memoriam honorauerunt nummis ipſius nomine ſignatis, de quibus egit celeberrimus Londinenſium medicus D. D. RICHARDVS MEAD, in diſſertatione *de numis quibusdam a ſmyrnæis in medicorum honorem cuſis:* ex quo ad hunc virum pertinentia excerpſit celeb. D. D. FABRICIVS.*

* *hiſtoriar. ſui temporis lib. V. p. m.* 400. & 402. *edit. Wechel.*

** *Geograph. lib. XII. p.* 580.

* *Bibl. Gr. Vol. XIII. pag.* 77.

LXXII. Reliquorum Erasistrateorum obscura sunt nomina & incerta ætas, præter paucos qui ad ætatem periodo nostra inferiorem pertinent: quare de illis hic nihil commemoramus. Omnibus his, GALENO quidem passim conquerente, tanta fuit præceptoris sui veneratio vt ipsum tamquam Deum venerarentur, dictaque vt oracula amplecterentur, parumque mouerentur si ad præceptoris doctrinam curati ægroti vita excederent: quod minime mirandum videtur, quum omnibus sectæ addictis idem quotidie accidere videamus.

CAP. IIII.

De Sectæ empiricæ exortu.

CONSPECTVS.

de

I.

Vetustus auctor libri *de veteri medicina*, qui Hippocrati tribuitur, bene ac perspicue ostendit medicinam omnem vsu & experientia esse inuentam, quum homines primi his vel illis eduliis, aut ali , ex rerum non naturalium censu vsi, bene vel male habere hinc identidem sentirent; quumque morbis c cumuenti attenderent quo pacto sic vel aliter viuentes ali citius alii tardius liberarentur aut fatis concederent. Sero tandem accessisse homines qui nouo quodam modo ex certis hypothesibus causas rerum requirere, & per experientiam cognita ad scientiam reducere conarentur.

II. Nihil ab hoc diuersus est Latinus Hippocrates, CORN. CELSVS, qui artem post prima rudis æui tentamina a philosophis demum susceptum fuisse, donec Hippocrates ab studio sapientiæ disciplinam hanc, primus quidem ex omnibus memoria dignis, separauit, non vt disiungeret & philosophiam excluderet, sed vt seorsim eam colendo incrementa artis promoueret. Mansit itaque in Hippocratis & discipulorum schola firmum & perpetuum, per experientiam visorum & repertorum causas quærere, & rerum quoque naturæ cognitionem sibi vendicare, tamquam sine ea trunca & debilis medicina esset.

III. Enimuero postquam, vt superius intelleximus, dissensiones antistitum medicinæ exortæ sunt, & alter alterum disputando vincere instituit: præcipueque Herophilus corporum accurato scrutinio multa vete-

rum errata detexerat, hocque ipso certaminibus augendis occasionem dederat, ex auditoribus eius Philinus Cous præscindendis litibus, in quibus sæpe dialectici medicos experientissimos superabant, animum aduertit. Rem hanc GALENVS * ita exponit: *Empiricæ præfuit Philinus Cous, qui primus medicinam a rationali disciplina abscidit, occasione ab Herophilo suo præceptore accepta, a Philino autem Serapionem Alexandrium ea secta floruisse.* Sed CELSVS ** noster eam siue laudem siue culpam Serapioni tribuit, quippe *qui primus omnium nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in vsu & experimentis eam posuit.*

* in *Isagoge*, statim ab initio.

** *præf. libr. I.*

IIII. Dispiciendum itaque nobis erit quanam potissimum re Herophilus empiricæ sectæ condendæ occasionem præbere Philino Coo potuerit. Et si vero in re facti meris coniecturis, verum attingere difficile est: haud tamen dissimile vero videtur illud eum facere potuisse scriptis & sermonibus crebris, quibus Hippocratem, rationalis medicinæ parentem, & sine dubio alios quoque, (nam nec præceptori suo Praxagoræ eum pepercisse ex Galeno constat) errorum coarguit. Quod cum Philinus animaduerteret, Hippocratemque, cum aliis, inrebus ad anatomen spectantibus reuera errasse ex demonstratione occulari cognosceret: attamen cogitaret quanti viri, & quam præstantes operibus artis, fuerint nihilo minus ipsi illi, qui hæc ignorauerant, quam Herophilus, qui errores detexerat: procliue sane fuit in eiusmodi cogitationes incidere, quæ præ vsu & exercitatione omnia, quantumuis subtiliter inuenta & disputata, parui pendunt.

V. Ac-

V. Accessit ex parte Herophili quod tanto studio medicinarum tam simplicium quam compositarum scrutinio inhiabat, & sine dubio auditoribus suis, vt idem facerent, & singulorum effectibus attenderent auctor erat: quod quum sine crebra experientiæ commendatione fieri non posset, facile arripi in illam partem potuit, quæ ratiocinio medico derogaret.

VI. Equidem haud scio an omnia sectæ iam conditæ & confirmatæ dogmata Philino, primo auctori, tribuere liceat, & seorsim illud, quod anatomicis exercitationibus derogat: si vero idem iam cogitauit & docuit, magnopere non est mirandum. Etenim verosimile est longe tunc magis, quam hodie, fuisse homines qui abominarentur nouum illud institutum, priscis Græcorum moribus haud conueniens, & abhorrerent a talibus, qui istiusmodi tractarent: quare non mirum est si vir aliquis mollior, vel ipse serio manus suas cadauerum tabo ac sanguine polluere veritus fuit, vel, vt aliis placeret, pariter delicatis & meticulosis, se non delectari talibus persuaserit: & ne bona cum ratione aliis haud pariter mollibus inferior videretur, publice profiteri & contendere instituerit, talia, præter id quod fœda, impia & crudelia sint, insuper arti medicæ nullum prorsus fructum adferre.

VII. Hæc sunt quæ cogitanti mihi de hoc negotio visa fuerunt Philino occasionem præbere potuisse. Ceterum de vita & factis eius apud veteres nihil inuenio. Apud GALENVM semel iterumque citatur, in libris vbi compositarum medicinarum formulæ ponuntur, & ex Athenæo discimus, ipsum de plantis scripsisse: quod argumento est ipsum Herophileæ doctrinæ & industriæ hanc solam partem & vnam imitatum esse. Sed & in Hippocratem, Herophileorum more, commentatus est.

VIII. Sed

VIII. Sed forte non penitus formam ac vires nouo dogmati dare Philinus potuit: quare factum est vt a Serapione Alexandrino sectæ empiricæ deducerentur initia. Hunc post Philinum fuisse GALENVS * testatur: ex quanam vero schola prodierit, a nemine veterum diserte notatum video. Clarissimus medicus Londinensis D. D. RICHARDVS MEAD serapionem e schola Erasistrateorum prodiisse autumat ex eo, quod CAELIVS AVRELIANVS ** ipsum similia Erasistrato ordinasse scripsit. Idem produxit nummum a Smyrnæis in honorem Serapionis cusum cum inscriptione ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΣΑΡΑΠΙΩΝ, putatque hunc nostrum illum esse, qui in hoc numo designatur: quod omnino in medio relinquo.

* *Isagoge. l. c.*

** *in diss. de numis a Smyrnæis in medicorum honorem percusis* citante D. D. FABRICIO *bibl. Græ. Tom. XIII. pag.* 393.

VIIII. Sæpius citatur a veteribus, sed vix aliter nisi in argumento medicamentario & practico. Sic CELSVS * ad impetiginis species sanandas ab ipso laudatum medicamentum ex nitro & sulphure, resina copiosa excipiendum, refert. Emplastrum ipsius melinum AETIVS ** commendat, etsi descriptionem non dedit. Apud NICOLAVM MYREPSVM *** autem legitur ipsius quædam antidotus *choragus*, i. e. *munus præbens*, dicta, propter ea quod senibus & eneruatis ad coitum ineptis tentiginem ciet. Principale ipsius ingrediens est Satyrion & scincus: diciturque, fide Philonis, vt existimo Tharsensis, ipsum illud in oppido Diphthera inuenisse.

* *Lib. V. cap. XXVIII. sect.* 17.

** *Tetrabibl. II. serm. II. cap. XCVI.*

*** *de antidot. sect. I. cap. LXVI. pag.* 375. ed. H. Steph.

X. CAE-

X. CAELIVS AVRELIANVS * citat Serapionis *librum primum ad sectas*, sed exiguo elogio. Idem curationum libros, primum sæpius, semel etiam tertium, allegat: ex quibus citationibus specimina praxeos ipsius intueri aliqua licet. Sic refert ** quod synauchicos clysteribus euacuauerit, atque phlebotomia & cataplasmatibus atque vnguentis acrioribus vsus sit, & prouocatiuis & aperitiuis, quæ anastomotica appellant: præcauerit autem in omni abstinentia cibum vel potum dare. Tetano correptos, perinde vt phreneticos curare præcepit.***

* *Acut. I. cap. 6.* ** *Acut. III. cap. 4.*
*** Ibidem *cap. 8.*

XI. Idem auctor, vbi de choleræ curatione agit,* commemorat catapotia quædam Serapioni & Heraclidæ Tarentino communia, ex semine hyoscyami, anisi & opio, vbi in singulas doses opii granum vnum & quatuor seminis hyoscyami adsumuntur. Vix apud alios vsum opii internum frequentiorem obseruabimus, quam apud empiricos, eritque de eo locus iterum dicendi, quando ad Heraclidem Tarentinum deducti fuerimus. In curatione iliacæ passionis, serapion, eodem teste, vsus est catapotio ex plumbi ramento, cocco Gnidio, sale, elaterio, resina, castoreo & diagridio: vbi duo notamus, plumbi ramentorum internum vsum, forte vt pondere deprimerent: & castoreum purgantibus admixtum: quod vltimum propterea etiam considerari meretur, quoniam & Erasistratus pilulas ex castoreo alui soluendæ caussa adhibuit. Ceterum castorei frequens itidem vsus empiricis fuit, vt ex aliis compositionibus huius scholæ apud CAELIVM AVREL. relatis facile intelligitur.

* *Acut. III. cap. 21.*

XII. Vbi CAELIVS AVRELIANVS * epilepsiæ curationem proponit, affert ex Serapione longum catalogum medicamentorum antepilepticorum, vt castoreum, equorum lichenas, cameli cerebrum ac fel, coagulum vituli marini, itemque medicamentum ex crocodili terrestris stercore confectum, & leporis corde & lumbis, & testudinis marinæ sanguine, vel testibus apri, vel arietis, aut galli gallinacei. His vero vt specialiter passioni congruis, præmisit sanguinis detractionem, & purgatiua medicamina nunc per superiora, vt elleborum album, nunc per inferiora, vt scammoneam & nigrum elleborum: ex quo materiæ æque medicæ ac praxeos Serapionis specimina puto conspici. Citatur etiam eiusdem liber *de medicamentis facile parabilibus*, seu euporistis.

XIII. GALENVS * nostri cum exigua laude meminit, dicitque ipsum aduersus maximum nostræ artis exornatorem Hippocratem, temerario ore, tamquam nouum Aesculapium, oblatrare ausum esse tanta impudentia, vt suos commentarios passim videas propriis laudibus refertissimos. Antiquos autem viros probatissimos, quorum monumenta totam artem illustrauere, præteriisse omnes, nec dignos putasse, qui vel minima quidem laude exornandi sint.

* *de subfigurat. empiric. p.* 126. ed. Lat.

XIIII. Serapionem vero, antiquorum dogmatum loco, triplicis sermonis ambages explicuisse, ibidem scribit. Quid vero sit triplex ille sermo ex dicendis deinceps de empiricorum veterum dogmatibus clarius elucescet. Legendi de eo sunt GALENI libri *de sectis, & de subfiguratione empirica*, ex quo vltimo nunc potissimum referemus empiricæ doctrinæ conspectum: commendamus autem vt CELSVS, quem studiosorum manibus quotidie

teren-

terendum existimamus, de eodem argumento addatur.

XV. Principium cognoscendi in medicina vnicum admittunt, experientiam, quæ Græce ἐμπειρία vocatur: vnde se nominari, non a quodam sectæ suæ auctore vel antistite, voluerunt.

XVI. Experientiam vocabant cognitionem autopsia comparatam: autopsiam autem vel *fortuitam* esse, vt si cui, sine humano consilio, solo casu, aliquid contingat, quo a morbo liberetur: e. g. si quis capite dolens ita ceciderit, vt ipsi vena frontis vulneretur, emissoque sanguine dolorem amittat: vel si febricitanti hæmorrhagia narium accidat, isque inde leuetur: vel *consultam*, vt si quis in monte vel agro a serpente morsus, obuiam herbam imposuerit, ab eaque salutarem effectum obseruet, aut si quis id, quod semel iterumque iuuit, simili casu sæpius adhibeat & euentus notet: hocque vocabant imitationem. Hoc pacto comparari habitum experimentalem, quo gaudentes theoremata sibi formant de eo quod semper, quod plerumque, quod vtrouis modo, quod raro fiat.

XVII. Ad hunc practicum habitum consequendum commendabant τήρησιν seu obseruationem propriam; & lectionem historiarum, id est obseruationum ab aliis fideliter consignatarum, quæ ordine referant quid in morbis acciderit, & quid hoc vel illud remedium effecerit. Inde hunc fructum consequi, vt quis ab vno morbo alium possit concludere, & nouis forte morbis incidentibus, ex iis, quæ illi cum iam cognitis communia habent; concludere quid agendum sit. Vocabant hoc epilogismum, aut ἀπὸ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, quod Latine redditur transitus ad simile, aut, vt D. D.

CLERICVS mauult, ſubſtitutio ſimilis reddi ſignificantius poſſet.

XVIII. Adeoque autopſia, hiſtoria & epilogiſmus ſ. tranſitus ad ſimile, ſiue vt alii efferebant, ſenſus, memoria & epilogiſmus, tamquam tres medicinæ columnæ habebantur: aut, vt Glaucias denominauit, ἡ τρίπους τῆς ἰατρικῆς, tripus artis medicæ.

XVIIII. Præcipue autem obſeruationem ad duo debere attendere, primo vt cognoſcat, quæ ſint ſalubria, quæ neutra: ſecundo qualis ſymptomatum concurſus qualem morbum faciat. Non enim quodque ſymptoma morbum appellabant, ſed talem tantum eorum concurſum, quæ ex longa obſeruatione ita ſimul conuenire comperta ſunt: vt pariter incipiant, augeantur, vigeant, declinent & recedant: talemque coniunctionem compendii gratia, vno tantum morbi nomine appellari couſueuiſſe.

XX. Non defuere quidem inter empiricos, qui in quibusdam hic diſſentirent, præſertim in diuiſione medicinæ: ſed hæc fere, tamquam ad ſummam rei parum facientia, vix inter illos attendebantur.

XXI. Præcipua empiricorum & dogmaticorum differentia in eo verſabatur, quod empirici non neceſſariam iudicabant requiſitionem cauſarum abditarum, quæ vel ſanitatem faciunt, vel morbos inducunt: indeque deſumendas, ex dogmaticorum doctrina, indicationes exſibilabant: ſed tantum euidentium rationem habebant, vt ſi quis a frigore, inedia vel nimia repletione læſus fuiſſet.

XXII. Eodem ipſo, quod abditas cauſas requirere inter ſuperflua numerabant, etiam anatomes culturam negligebant primo, deinde, vt in feruore diſputatio-

tationum fieri ſolet, etiam vituperabant. Commendabant autem medico ſuo τὴν κατὰ περίπτωσιν ἀνατομὴν, hoc eſt, ſi quando miles, aut gladiator in arena, vel viator a latrone vulneretur: vbi occaſio ſit interna hominis, vt ſe viua habent, contuendi, & per miſericordiam, absque crudelitate vel fœditate, cognoſcendi.

XXIII. Abditarum cauſarum ſcrutinium eo maxime argumento impugnabant, quoniam infinitus argumento impugnabant, quoniam infinitus regnat in medicina & philoſophia; circa illarum declarationem diſſenſus: adeo vt cui potiſſimum fides habenda ſit, non facile poſſit intelligi aut ad liquidum demonſtrari: quum interim medici etiam in his per omnia diſſentientes morbos feliciter tollant, medicinæ congruæ legitimo vſu.

XXIIII. Certe, ſi quod res dicere licet, empirici illi veteres fuerunt cordati & probi viri, qui bene intellexerunt ibi medicum deſinere, vbi philoſopus incipit; quique pro eo ſtatu, qui tunc erat, non poterant non cogitare de obice diſputandi libidini obtrudendo, nec omnem omnino medicinam amitterent. Quod vero diſputationum feruor longius eos, quam decebat, abripuerit, negari non poteſt: quoniam omnem viam, qua abditæ plurimæ cauſæ ſatis manifeſtæ redduntur, & ab illo tempore redditæ ſunt, præcludebant. Pulcram diſſertationem de hoc argumento hiſtoriæ ſuæ medicinæ inſeruit celeberrimus D. D. CLERICVS,* dignam ſane quæ iterum iterumque legatur & omnibus omnino medicis commendetur. Non multum ab eius mente recedit Illuſtris præceptor meus D. D. STAHLIVS, qui *paraneſin ad allotria a medicina ſeparanda*, & diſſertationem admodum elegantem *de empiria rationali* ſcripſit.

* *Hiſtor. med. Part. II. Lib. II. capit. VI. pag.* 355 - 370. edit nouiſſ.

XXV. Auctoribus & parentibus empiricæ ſectæ nunc ſubiiciemus claros viros, qui in ea ætate hac floruerunt. CELSVS* Serapionem ſequutum eſſe ſcribit Apollonium. Sed non exigua eſt difficultas ex tot homonymis inuenire illum, qui hoc loco iuſtiſſime intelligendus fuerit. Si GALENVM** addimus, ille nobis duos Apollonios, patrem & filium, Antiochenos, laudat empiricæ ſectæ antiſtites. CELSVS*** ipſe in catalogo celebrium chirurgorum duos quoque Apollonios laudat: ſed ſi illos in animo habuit, quos Galenus, cur non hic quoque plurali numero eos laudauit. Apud CAELIVM AVRELIANVM** laudatur quidam Apollonius Glaucus, qui de interioribus morbis ſcripſit: & credere liceret apud Celſum ex vno Apollonio Glauco duos viros ſcribarum errore factos fuiſſe, niſi, Glaucias, tamquam empiricæ ſcholæ antiſtes, ab aliis toties eſſet laudatus. Plerique exiſtimant illum Apollonium, qui Mus cognominrtus eſt, parentem eſſe, & filium eius Glauciæ diſcipulum faciunt: ſed chronologiæ rationes nimis repugnant, nam Apollinii muris condiſcipulus fuit Heraclides Erythræus Straboni coæuus, qui circa tempora natiuitatis Chriſti floruit. Nomina Apolloniorum viſurus adeat Cel. D. D. FABRICIVM.* Nos in tanta incertitudine omnia in medio relinquimus, præſertim quum nihil, quod valde notatu dignum ſit, referre de ipſis poſſimus.

* *præfat. libr. I.* ** *in Iſagoge.*
*** *præfat. libr. VII.* ** *chronic. IV. cap. VIII.*
* *bibliotb. Gr. Vol. XIII.* p. 74. ſeq.

XXVI. Glauciam poſt Apollonium ponit CELSVS, & aliquanto poſt Heraclidem Tarentium floruiſſe, commemorat. Eius crebra eſt mentio apud GALENVM,* ſed vix aliud memoratu dignum adfert, quam quod in Hippocratem, & ſeorſim librum epidemiorum ſextum,

com-

commentatus fuerit: id quod medicamentorum compositiones quasdam ab ipso profectas laudat. PLINIVS** refert eius testimonium, quo boleti stomacho vtiles perhibentur: & quod dracontium siluestre arum pronunciauerit***: ex quo colligimus ipsum etiam de plantis scripsisse.

* vide *Comment. in Epidem. VI. pag.* 442. Gr.
** *Hist. natur. lib. XXII. cap.* 23.
*** *libr. XXIIII. cap. XVI.*

XXVII. Nobilissimus veterum empiricorum & sine controuersia doctissimus pariter ac optimus fuit Heraclides Tarentinus, quem Mantiæ Herophilei discipulum, eumque imitatum fuisse non solum in re medicamentaria vlterius perficienda, verum etiam in parte medicinæ diætetica colenda, GALENVS* testatur. Seorsim duumuiris his hanc laudem tribuit, quod optimi sint in hoc argumento auctores, nihilque scripserint nisi quod optimum esset & ab experientia comprobatum.

* *comp. medic. sec. l. lib. VI. p.* 252. *it. de comp. med. sec. gen. lib. II.* ineunte, *& p.* 334. *ed. Gr.*

XXVIII. Etiam de simplicibus medicamentis scripsit, teste eodem GALENO* & Diuo EPIPHANIO,** qui nostrum inter auctores, qui *de herbis* scripserunt, recenset. Sed & in doctrina de pulsibus allegatur, in qua Herophilo contradicere ausus est. Ghirurgia quoque tractauit in libro *de ratione curandorum eorum, quæ extrinsecus sunt*, cuius quartum cum singulari auctoris encomio citat GALENVS***, quem quia de re notatu digna & iam olim hodieque controuersia agit totum adscribam: *Femur aliquando manere, si repositum sit, locupletissimus testis Tarentinus Heraclides est, vir profecto, qui neque decreti confirmandi causa mentitus est, vt plerique*

plerique ex dogmaticis & decreta sectantibus consueuerunt: sed, si quisquam alius fuit, ipse operum medicinæ admodum peritus exstitit. Subiungit deinceps longiusculum Tarentini sermonem, ex quo apparet ipsum chirurgiam feliciter exercuisse, duobusque pueris femur elapsum reposuisse, vt loco manserit: quibus exemplis illos refutare vult, qui perhibuerunt femur repositum non manere, propterea, quia diuulsus neruus fuerit, qui ad acetabulum coxæ femur continet.

* *de medic. simpl. facultat. lib. VI.* ineunte.
** *de heresibus I.* ineunte.
*** *Comment. IV. in Hipp. de articulis p.* 653. conf. CELSVS *lib. VIII. cap. XX.*

XXVIIII. In omnia Hippocratis opera nostrum commentaria scripsisse GALENVS * etiam auctor est. Et practicorum eius operum notitiam præbet CAELIVS AVRELIANVS, *qui interiorum passionum curationum libros* laudat, & ex iis passim aliqua specimina, quorum quædam mox visuri sumus, affert: Idemque auctor commemorat eius *librum regularem* seu diæteticum: vt & alium *Nicolaus* inscriptum.

XXX. Quod ad praxin pertinet CORN. CELSVS * laudat illud consilium, quo iubet febricitantibus, vbi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, per modicas potiones subinde nouam materiam corruptæ misceri: sed febris quartanæ curationem ab eodem propositam minime probat.** Iusserat autem primis diebus aluum ducere: deinde abstinendum in septimum diem dixerat: quod vt sustinere aliquis possit, tamen etiam febre liberatus vix refectioni valebit, adeo, si febris sæpius accesserit, concidet.

* *Libr. III, cap. 6.*
** *eodem, cap. XV.*

XXXI.

XXXXI. Apparet ex dictis Heraclidem, & reliquos empiricos, quantumuis medicamentariæ rei studuerunt, proinde tamen non neglexisse partem diæteticam, quæ præcipue abstinentia, & cibis potuque tempestiue dandis, pugnabat: vereque CELSVM scripsisse: *in duas partes ea quoque, quæ victu curat, medicina diuisa est, aliis rationalem artem, aliis vsum tantum, sibi vendicantibus.*

XXXII. Vt vero eumdem etiam videamus per medicamenta curantem, ex CAELIO AVRELIANO* intuebimur, quo pacto anginæ sit mederi solitus. Postquam sanguinem deduxerat, vomitum concitabat, panace Heracleo, origano, rhoe et cæpulis germanis contusis et in mortario æneo satis diu, affuso vino, relictis; quam massam vsus tempore hydromelite distemperabat. In eodem morbo elaterium dabat satis magna dosi.

* *de passion. acut. Lib. III. cap.*

XXXIII. Diximus supra frequentem castorei et opii vsum fuisse empiricis. Huius asserti exemplum dabimus antidotum Heraclidæ nostri, ex eius libro ad Astydamantem a GALENO* allatam, & ad omnes venenatorum animalium morsus, dolores vehementissimos, vt & vteri strangulatum, commendatum. Accipit autem *succi cicutæ, hyoscyami, singulorum drachmas quatuor, castorei, piperis albi, costi, myrrhæ, opii, singulorum drachmam vnam. Haec comminuta, passi cyathis duobus additis, in sole tam diu commiscebis, quoad densescant, inde rotulas confinges, quæ magnitudinem fabæ Græcæ non excedant; harum singulas ex vini cyathis duobus tradito.*

* *de antidot. II. pag.* 451. Gr.

XXXIIII. Heraclidem nostrum CAELIVS AVRELIANVS* vocat *posteriorem atque omnium probabiliorem in-*

ter suos. Nescio an lectio sit integra, & annon exciderit vocula *nemini.* Sed si sane ita scripsit, minime recte calculos posuit; inuenimus enim recentiores, vt Menodotum, qui demum post Asclepiadem scripsit, aliosque, de quibus alio tempore dispiciemus.

CAP. V.

De Medicinae in tres partes diductione.

CONSPECTVS.

Celsi locus de medicinae diductione in tres partes. I.
Quid illud diduci denotet. II.
Non intelligendum esse de dissectione aut distractione. III.
Quo pacto medicina diducta sit. IIII.
Comprobatur sententia nostra ex ipso Celso. V.
Aliorum sententia. VI. VII.
Quae ab ipso Celso refellitur. VIII. VIIII.
Quo pacto res medicamentaria amplificata sit. X.
Illi ministrabant pharmacopolae. XI.
Quorum aliqui circumforanei & agyrtae erant. XII.
Neque minus herbarii: eorum vanitates. XIII.
Et seplasiarii. XIIII.
de chirurgis claris; seorsim Nileo. XV.
de Nymphodoro. XVI.
plures chirurgi a Celso laudati. XVII.
de Ammonio lithotomo. XVIII.
de Sostrato, Herone & Gorgia. XVIIII.
de statu felici chirurgiae huius periodi. XX.

I.

CORNELIVS CELSVS* postquam dixerat morborum curationem & rerum naturae contemplationem sub iisdem auctoribus natam esse, Hippocratem vero primum ex omnibus memoria dignis, ab studio sapientiae disciplinam hanc separauisse: post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras & Chrysippus, sic artem hanc excercue-

ercuerunt, vt etiam in diuersas curandi vias processerint: hæc deinceps subiungit: *Iisdem temporibus in tres partes medicina diducta est, vt vna esset quæ victu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam* διαιτητικὴν, *secundam* φαρμακευτικὴν *tertiam* χειρουργικὴν *Græci nominauerunt*. Valde notabilis hæc medicinæ diductio in partes videtur: adeoque operæ pretium fuerit illam paulo accuratius considerare.

* *præfat. Libr. I.*

II. Notanter autem Celsus dicit *diductam esse*, quod quidem, ex vsu Latinæ linguæ, idem esse, mihi quidem, videtur, ac si dixisset compressas antea et contractas artis salutaris partes, postquam illa ab Asclepiadis primum, deinde philosophis, liberata fuit (quorum illi eam superstitionibus innexam tenebant, hi tamquam parergon tractabant, & sophisticis disputationibus irretiebant) amplius sese explicuisse, quemadmodum flores tempestiue diducuntur, aut manus compressa explicatur, omnesque suas partes pulcre libereque ostendisse; atque, vt verbo dicam, quicquid ad perfectionem partium suarum requiri poterat, breui consequutam esse.

III. Celso autem in animum non venisse, vt dicere vellet medicinæ totum corpus dissectum quasi aut distractum in tres disiunctas partes fuisse, quisquis attente ipsum legit, statim intelligere debet: & tota historia, quam hactenus prosequuti sumus, docet, non solum Hippocratem, Dioclem, Praxagoramque æque victu præscribendo ac medicamentis & chirurgiæ præsidiis hominibus profuisse: verum etiam Herophilum, Erasistratum, atque ab his deductos viros, itemque empiricos, qui rationalem disciplinam abdicauerant, non minus victu, quam medicamentis & manuum instrumentorumque opera, pro eo ac necessitas postulauerat, ægris succurrisse.

IIII. Illud igitur diduci non aliud quid significat, quam quod ab hominibus, qui se medicinæ seorsim colendæ totos consecrauerant, variis modis locupletata fuerit: aliis rationem per victum & exercitia, perque balnea frictiones & inunctiones, bonum habitum corporis vel comparandi vel reparandi perficientibus, aliis medicamenta, præsertim alterantia & appropriata quibusuis morbis, adinuenientibus, vel ab aliis inuenta ad vsum certiorem & frequentiorem non amplius celantibus, sed scripta eadem sine inuidia communicantibus: aliis demum compendia varia ostendentibus, quibus iis, qui manuum aut instrumentorum ope indigebant, succurri possit.

V. Atque eam esse Celsi mentem ipsemet satis declarat. Sic vbi librum quintum orditur, ita infit: *Dixi de his malis corporis, quibus victus ratio* MAXIME *subuenit: nunc transeundum est ad eam medicinæ partem, quæ* MAGIS *medicamentis pugnat. — Id ante omnia scire conuenit, quod omnes medicinæ partes ita connexæ sint, vt ex toto separari non possint; sed ab eo nomen trahant, a quo plurimum petunt. Ergo vt illa, quæ victu curat, aliquando medicamentum adhibet, sic illa, quæ præcipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem victus debet, quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit.* In ipso autem sermonis progressu, vbi curationem gangrænæ docet,* hæc effatur: *præcipueque in hoc casu petendum, non a medicamentis solum, sed etiam a victus ratione, præsidium est.* Atque idem auctor, vbi ad chirurgica præsidia tradenda progreditur, septimi libri initio hæc ponit: *tertiam esse medicinæ partem, quæ manu curet, & vulgo notum & a me propositum est. Ea non quidem medicamenta atque victus rationem omittit: sed manu tamen* PLVRIMVM *præstat.*

* *Lib. V. cap. XXVI. §. 34.*

VI. Sunt

VI. Sunt qui diductionem hanc ita accipiunt, tamquam ex eo tempore medicus, pharmacopœus & chirurgus medicinæ professionem inter se fuerint partiti, sic vt medici diætetica parte contenti, & reseruato quasi iure architectonico in pharmacopolam & chirurgum, huic manuali omni opera, illi medicamentorum præparandorum cura, cesserint: quem conceptum ex hodierna medicinæ conditione ad veterem eius statum, saltem ad hæc tempora, de quibus nunc agimus, secure referre non licet.

VII. Porro aliqui videntur, vt sibi conceptum de pristina medicina pharmaceutica & chirurgica formarent, dispositionem Celsi de medicina librorum maxime respexisse, quorum primi quatuor de diætetica, quintus & sextus de pharmaceutica, duo postremi de chirurgica parte agunt. Adeoque credunt chirurgo olim nihil aliud relictum fuisse, quam vbi scalpello in manu opus est: id est, vbi secare & vrere oportet: sed curationem vulnerum & vlcerum, quatenus imponendis emplastris, mundificantibus, sanguinem sistentibus, ceteris, pugnatur, ad pharmaceutam olim pertinuisse.

VIII. Enimuero ipsemet CELSVS hanc ideam veteris chirurgi tollit initio libri septimi, vbi profitetur chirurgos vulnerum quoque & vlcerum multorum curationes sibi vindicare: atque se quidem, doctrinæ distinctioris causa, de his alibi dixisse; libris scilicet quinto & sexto: septimo autem & octauo ea reliquisse, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; & in quibus vulneribus vlceribusque plus profici manu, quam medicamento, credidit: tum, quicquid ad ossa pertinet. Adeoque clarum esse puto Celsum non id curasse, vt determinaret quid pharmaceutæ vel chirurgo suscipere

liceat vel incumbat, sed lectori consulere voluisse, vt de quauis curatione suo loco posset instrui.

VIIII. Interim ego neutiquam nego fuisse olim aliquos, qui interiorum morborum curatione aliis relicta, chirurgiae soli exercendae sese traderent: aut prorsus ex late patenti eius ambitu solam & vnam partem sibi sumerent, in qua toto studio elaborarent, exemplo medicorum oculariorum: verum vmquam fuisse tales chirurgos, qui nil nisi incisiones facerent, cauterium applicarent, aut luxata fractaque curarent, reponendo; deinde vero sanguinis sistendi curam pharmaceutae traderent, vel escharae lapsum post inustionem eidem procurandam relinquerent, omninoque medicamentorum vsum euitarent: tales, inquam, vmquam fuisse nullo pacto persuadere mihi possum, omniumque minime a Celso, vel probabili argumento, ad hoc credendum inducor.

X. Quum haec clara satis sint, addere nunc decet ea, quae nobis comperta sunt, ad rem pharmaceuticam & chirurgicam huius nostrae periodi pertinentia. Et rem quidem medicamentariam valde auctam esse iam supra variis locis innuimus: peculiariter autem doctrinam venenorum, & singulis venenis opponendorum alexipharmacorum, magno studio cultam esse, supra,* vbi de Thrasya Mantinensi loquebamur, innui. Eam oportet hac aetate iam valde fuisse prouectam, siquidem Erasistratus theriacalium magnarum compositionum censuram, vt supra vidimus, instituit. Sed quod illud argumentum a posteris magis excultum fuit, Mithridatis & Attali Pergameni maxime studio, quorum aetas in vlteriora tempora incidit: vbi ad ea deuenerimus plura de hac re disseram.

* *pag. 470. §. XXXV.*

XI. Me-

XI. Medicamentariæ rei inseruiebant multi, qui integram medicinam nec callebant, nec profitebantur. Tales erant pharmacopolæ, quorum conditionem ex THEOPHRASTO ERESIO*cognoſcimus. Scilicet is aperte diſiungit pharmacopolam & medicum, vbi Thraſyam pharmacopolam vocat; de diſcipulo autem eius Alexiade refert, quod reliquæ etiam vniuerſæ medicinæ gnarus fuerit. De Eudemo Chio, etiam pharmacopola, refert, quod vno die viginti duas ellebori albi potiones adſumſerit, nec tamen purgatus aut impeditus fuerit, quo minus in foro apud merces ſuas ſederet, (ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενος ἐπὶ τῶν σκευῶν.) donec ad cœnam abire tempus moneret.

* *Hiſt. plant. lib. IX. cap. XVIII.*

XII. Apparet ex hac hiſtoria iſtiusmodi homines fora frequentaſſe, &, vt emtores allicerent, ſuarumque mercium fiduciam ipſis facerent, ad oſtentationes iſtiusmodi veniſſe, quales in agyrtis iam olim obſeruatæ ſunt, nec raro hodie viſuntur. Inde nomina etiam acceperunt varia; vocantur enim modo ἀγυρταὶ, modo ὀχλαγωγοὶ, quod populum ad ſe allicere ſuis nugis ſolebant, modo ἐπιδίφριοι, *ſellularii medici*, quod in foro mercibus ſuis aſſidebant.

XIII. Pharmacopolis porro & medicis inſeruiebant οἱ ῥιζοτόμοι, *herbarii*, & videntur illi ſæpe ſimul pharmacopolæ fuiſſe, id eſt merces ſuas hinc inde collectas per fora & compita venum expoſuiſſe. Eodem THEOPHRASTO * auctore diſcimus, herbarios de plantis & radicibus colligendis & effodiendis multas tradidiſſe obſeruationes, quarum quaſdam, de tempore & modo, non omnino improbat: plurimas autem ad vanam oſtentationem aut impias ſuperſtitiones pertinentes, traducit. Sic mandragoram enſe ter circumſcribere iubebant,

bebant, & alterum ſuccidere ad occaſum ſpectando: alterum circumſaltare, plurimaque de re venerea recitando; aut libamina offerenda & quæ ſunt aliæ id genus ineptiæ, de quibus, præter Theophraſtum, alii etiam auctores nos certiores reddunt.

* *hiſtor. plant. Lib. IX. cap. IX.*

XIII. Quemadmodum vero herbarii ea vegetabilis regni ſimplicia, quæ indigena aut propinqua erant, in promtu habebant, medicisque petentibus ſuppeditabant: ita reliquas merces, & præſertim peregre aduehendas, ex ſeplaſiis petere debebant, quæ non ſolum pro medicinis, verum etiam in vſum pictorum, tinctorum & omnis generis artificum & opificum, talia procurabant. Sed apud Romanos, PLINII* quidem æuo, ſeplaſiarii non ſolum materias crudas vendebant, verum etiam præparata & compoſita exhibebant: quod quidem an hoc tempore, de quo nos agimus, apud Græcos & Alexandrinos etiam factum ſit, compertum non habeo.

**Hiſtor. natur. lib.* XXXIIII. *cap.* XI. En ipſius verba: *atque haec omnia medici, quod pace eorum dixiſſe liceat, ignorant, pars maior & nominibus in tantum a conficiendis medicaminibus abſunt, quod eſſe proprium medicinæ* SOLEBAT. *Nunc quoties incidere in libellos, componere ex his volentes aliqua, hoc eſt, impendio miſerorum experiri commentaria, credunt ſeplaſiæ, ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti: factaque iampridem emplaſtra & collyria mercantur, tabesque mercium. Fraus ſeplaſiæ ſic exteritur.* Manifeſtum autem eſt Plinium de ſuæ ætatis conditione loqui, bene gnarum, quod medici olim ipſi componere medicamenta fuerint ſoliti.

X.V. Sed de pharmaceuticæ rei conditione, qualis poſt aliquod tempus illa euaſit, alibi diſpiciemus: nunc de chirurgicæ diſciplinæ diligentioribus clarioribusque cultoribus aliquid ſubiungendum eſt. Heraclides Taren-

Tarentinus apud GALENVM * adductus laudat, præter alios iam allatos vetustiores, Euenorem, Nileum, Molpidem & Nymphodorum: quos singulos ad periodum nostram pertinere existimo: sed parum, quod referre operæ pretium faciat, de ipsis adfert, præter hoc vnum, quod femoris articulum elapsum reponi & retineri posse adfirmauerint. Nileum vero non solum chirurgiam amplexum esse, sed morbis etiam internis medelam afferre studuisse præsidiis pharmaceuticis, ex eodem GALENO ** intelligimus, qui eius malagma valde laudat, & satis ab antiquo celebrem omnibusque notam medicinam vocat. Forte illud est quod CELSVS *** nobis conseruauit: qui eundem celebrioribus chirurgis pariter adnumerat. ** Apud ORIBASIVM * est descriptio machinæ tractoriæ quæ Nilei plinthium vocatur, ob figuram quadratam oblongam, qua præditum fuit.

* *comment. IV. in de artic. pag.* 653. *Gr.*
** *de compos. medic. sec. loc. lib. II. pag.* 182.
*** *Lib. V. cap.* 18. §. 9. ** *lib. VIII. cap.* 20.
* *de Machinamentis cap. VIII.*

XVI. Nymphodorus etiam apud CELSVM * laudatur inter eos qui machinas luxatis partibus adinuenerunt: estque apud ORIBASIVM ** descriptio glossocomi ab ipso inuenti. Hunc quoque rem medicamentariam agitauisse discimus ex PAVLO AEGINETA *** & AETIO qui vltimus pastillos eius ad dysenteriam commendat Archigenis auctoritate, & descriptionem ponit. Sunt autem in clystere dissoluti ano iniiciendi, multumque auripigmenti, calcis viuæ & sandarachæ habent.

* *libr. VIII. c.* 20. ** *Libr. VII. cap. XII.*
*** *tetrabibl. III. serm. I. cap.* 49. Scribitur quidem nomen apud Aetium Nymphodotus: videtur tamen nihil esse diuersus.

XVII. Quum de his ab Heraclide laudatis satis esse certi possimus quod nostra periodo iuniores esse nequeant: de illis, quos CELSVS * laudat, magis incerti dubiique sumus ad quam illi aetatem referri debeant. Ita autem scribit: *in Aegypto quoque chirurgia increuit, Philoxeno maxime auctore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque & Sostratus & Herones & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrinus, multique alii celebres viri, singuli quaedam repererunt.* Alibi etiam Protarchum laudat inter eos, qui machinas extendendo femori luxato repererunt. Inter hos laudati Apollonii iam supra fuere attacti, deque iis dixi obscuram esse eorum aetatem omnemque historiam ob homonymos plures, quos non facile extricare & discernere licet.

* *Libr. VII. pref.*

XVIII. De Ammonio CELSVS* hoc singulare prodit, quod lithotomus fuerit appellatus, quoniam calculos vesicae maiores, quique nisi rupta ceruice extrahi non possint, findendos docuerit. Modum id perficiendi Celsus non omisit, apud quem relegatur. Hunc quoque medicamentariae rei studuisse, comprobat apud AETIVM ** commendata compositio ex sandaracha, auripigmento, chalcitide & calce, quae ad crustam inurendam, & sanguinem citra mordacitatem & efficaciter sistendum laudatur, & ad Ammonium chirurgum refertur.

* *Libr. VII. cap. 26. §. 3.*
** *tetrabibl. IIII. serm. II. cap. LI. pag. 718. ed. H. Steph.*

XVIIII. Gorgiam Sostratum & Heronem CELSVS * noster iterum adducit, vbi de hernia vmbilicali agit. Sed de aetate illorum mihi prorsus nihil constat.

* *Lib. VII. cap. 14.*

XX. Vti-

XX. Vtinam ſcripta horum virorum ad nos perueniſſet, liceret ſane de omnibus copioſius referre. Illud ſatis apparet quod chirurgiam tunc non timide tractauerint, ſed operationes magni momenti, vt calculi excifionem & herniarum chirurgicam curationem ſuſceperint. Iſtud etiam manifeſtum eſt, quod non omnia ſolis inſtrumentis manibusque peragere conati ſint, ſed quod iidem etiam medicamentariam opem ægrotis ſuis adhibuerint; ſine dubio etiam diætetica præſidia tempeſtiue ordinauerint: prorſus vt ſecure perhiberi nequeat hac noſtra periodo ſollemnem diuiſionem trium medicinæ partium in totidem ſeparatas profeſſiones factam fuiſſe.

CAP. VI.

De Medicina Græcanicæ apud Romanos aduentu.

CONSPECTVS.

Ante Archagathum medicinam Romæ fuiſſe. I.
Romanorum medicina religioſa. II.
Quid in publica lue fecerint. III.
Apollinis & Aeſculapii religio Romam translata ex Græcia. IIII.
Cultus Aeſculapii aperitis exceptus Romam ſimul translatus eſt. V.
Tabulæ votiuæ in templo Aeſculapii Romano. VI.
Templum Aeſculapii extra vrbem fuit. VII.
Et medici ante Archagathum Romæ fuerunt. VIII. VIIII.
de ſexcentis annis, quibus Roma medicis caruiſſe dicitur. X.
Nullam vnquam legem fuiſſe, qua medici Roma pellerentur. XI.
Inconcinnitas fabulæ huius. XII.
Quomodo Plinius, de ſexcentis annis loquens, intelligendus ſit. XIII.
Qualis medicina inquilina Romanorum fuerit, ex Catone oſtenditur. XIIII - XVI.
De Catonis odio erga Græcos & ſeorſim medicos. XVII.

I.

Ante quam Graecanicae medicinae in vrbem orbis dominam aduentum referamus: non iniuria quaerimus, quali medici haec vrbs vsa fuerit, antequam Graeci cum sua aduentarent. Nam quum, teste PLINIO *, constet primum e medicis venisse Romam Peloponneso Archagathum Lysaniae filium, L. Aemilio & M. Liuio Coss. anno vrbis DXXXV. fieri non potuisse videtur, vt tam longo tempore respublica illa medicina carere potuerit. Ipseque Plinius, qui ante haec tempora medicos Graecos Romae fuisse negat, medicinam fuisse concedit his verbis: *ceu vero non millia gentium sine medicis degant, nec tamen sine medicina: sicut populus Romanus vltra sex centesimum annum. nec ipse in accipiendis artibus lentus, medicinae vero etiam auidus, donec expertam damnauit.*

* *Libr.* XXIX. *cap.* I. Nolo iam multis inquirere satis ne recte vel consules hic denominati sint, vel annus DXXXV. adscribatur: certe in chronologia Liuiana CAROLI SIGONII his consulibus annus DXXXI. numeratur.

II. Equidem historias consulens inuenio non pauca, quae in publicis morbis religiose fieri solebant, siue vere patres Romanae reipublicae crediderunt deos flecti ad commiserationem sic posse & debere, siue ad sustentandam populi patientiam, spemque erigendam talia susceperunt. Satis autem manifestum est & obuium illos publice voluisse credi & morbos in genere a diis immitti, & seorsim publicos illos seu epidemios. Nam quod febrem pro deo coluerint, ipsique fanum, vel

vel plura etiam fana, in vrbe dedicauerint, ex testimoniis CICERONIS,* PLINII** & AVGVSTINI*** indubium tenemus. Sed & priuatis morbis auerrunci dei erant. Sic Syluanum deum per noctem ingredi & puerperas vexare; id vero ne fiat impedire tres deas, Intercidonam, Pilumnam & Deuerram, M. VARRO apud AVGVSTINVM** auctor est. Supra* attigimus quas partes Marti furenti in pestilentia Græci tribuerint: viderique potest Romanos non dissimilia credidisse, si quis seditiosorum tribunorum orationem apud PLVTARCHVM** considerauerit.

* *de nat. Deor. III. febris*, inquit, *fanum in palatio consecratum videmus.*

** *lib. II. c. 7.* ad quem locum DALECHAMPIVS notat tria omnino Romæ fuisse fana febri dicata.

*** *de ciuitat. dei. lib. IV. cap. 15.*

** Ibidem *lib. VI. cap. 9.* * *pag. 69. §. 6.*

** in *vita Marc. Cai. Coriolani*, causantur ibi, indignum minimeque ferendum esse, quod pauperum hominum turba in vrbem contagioso aere infestam & cadauerum inhumatorum aceruis repletam, tamquam in barathrum, detrudi deberet, vt ibi apud peregrinum & sanguinarium deum habitent; (ἀλλοτρίῳ δαίμονι καὶ παλαμναίῳ συνοικιζομένους.) vbi quidem Martem intelligi existimo.

III. Quoties itaque publica aliqua calamitas in ciuium vitam valetudinemque sæuiebat; quod sæpius factum esse vel ex vno LIVIO satis intelligitur, * pontifex maximus piacula iræ deum conquirere iubebatur, decemuiri libros inspicere debebant Sibyllinos, & ex iis, quæ malo medela adhibenda sit, exquirere. Tunc fere Apollini, Aesculapio, Saluti, dona vouebantur, supplicationes valetudinis causa edicebantur, lectisternia fiebant, ludi scenici peragebantur, & clauus dextro lateri ædis Jovis O. M. figebatur, ea ex parte, qua Mineruæ templum est: cui ritui dictator seorsim creari de-

bebat. De singulis his prolixius hic agere neque licet, neque opus est, quum ex Romanae historiae principe LIVIO satis haec & facili opera intelligi queant.

* Adde LANCISIVM *de aduentitiis Romani cœli qualitatibus*, ubi *Marsilium Cagnatum* laudat, qui studiose numerum earum collegerit. Ipse vero bene iudicat non fuisse omnes veras pestilentias, sed epidemias ex aquarum stagnantium vitio ortas: quibus emendandis studium patrum insudauit cloacis struendis & reliqua aquarum sumptuosissima cura.

IIII. Illud tantum addimus pestilentiae causa factum fuisse, vt aedes Apollini, pro valetudine populi, voueretur: quod A. V. CCCXXI. accidit: & Aesculapius ab Epidauro Romam A. V. CCCCLX. accerseretur. De hoc quidem multi auctores referunt: sed in epitomis Liuianis*, sequentia legimus: *Quum ciuitas pestilentia laboraret, missis legatis, vt Aesculapii signum Romam ab Epidauro transferrent, anguem, qui se in nauem eorum contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportauere: eoque in insulam Tiberis egresso, eodem loco sedes Aesculapio consecrata est.*

* *libr. XI.*

V. VALERIVS MAXIMVS, vbi de Aesculapiô Romam aduecto exponit, * inter alia notanter haec scribit, *legatos Romanorum cultu anguis a peritis excepto* Epidauro soluisse. Vero autem simile & Apollini ac Aesculapio Romam perducto sacerdotes suos tributos fuisse a quibus patrio ritu colerentur: vnde nihil vereor affirmare, ab eo tempore, quo Aesculapius Romam accitus venit, aliquid Graecanicae medicinae ibidem stabilitum; saltem Asclepiadarum illam pristinam ibi introductam fuisse.

* *libr. I. cap. VIII.* quod *de miraculis* inscribitur.

VI. Neque multum a vero hanc sententiam abludere, vel illud confirmat, quod antiquitatum Romanarum collectores nobis asseruarunt quasdam inscriptiones

ptiones ex Romano Aesculapii templo desumtas; in quibus consignatum est quid auxilii causa Aesculapius suggessisset. Has vero vt dubitet aliquis antiquissimas esse; saltem illud comprobare mihi videntur, Aesculapio Romanos, perinde vt Graeci suo, fuisse vsos, ab eoque morborum auxilia petiisse: quae quoniam ipse putatitius deus per se dare non poterat, dedisse sacerdotum habitu velatos medicos consequitur: vt adeo illud a Plinio traditum Graecanicae medicinae apud Romanos principium haud omnino sit adeo certum, vt non antiquiorem in ipsa vrbe Roma sedem illius intelligamus.

VII. Nolo iam multis inquirere in caussas illas, cur Romani templum Aesculapio extra vrbem posuerint. Videtur PLINIVS* ex eo elicere velle, factum id ex contemtu quodam fuisse. Enimuero cur Romani honorifica legatione ab Epidauriis petierint, quem contemnebant? Sine dubio extra vrbem aegrotantium perfugium propterea posuerunt, quod Epidauri etiam Aesculapius quinque millia passuum ab vrbe remotus habitabat; & quod omnino vtilius ciuitati videbatur, si aegroti extra illam potius confluerent, quam in media vrbe.

* *Libr. XXVIIII. cap.* 1. adde PLVTARCHVM *in Quaest. Rom. quaest.* 94.

VIII. Sed nec ante haec tempora apud Romanos defuisse medicos, cuiuscunque instituti fuerint, ex DIONYSIO HALICARNASSENSI colligo. Is namque de saeua pestilentia, quae A. V. CCLXXXII. Romae grassabatur, inter alia scribit, * *quod contra medicamenta, aliaque morborum leuamina, contumax fuerit.* Idemque auctor longe clarius de illa lue, quae vrbem anno CCCI. depaesta est, commemorat, ** nec medicos in tanta aegrotantium multitudine suffecisse, nec domesticorum atque amicorum ministeria, vnde factum fuit vt multae domus desolarentur ob curantium inopiam.

* *Antiquit. Rom. lib. IX. pag.* 599. ** Ibidem *libr. X. pag.* 677.

VIIII.

VIIII. Fuere itaque Romæ ante Archagathi aduentum medici & medicina: neque dici poteſt quod omnino nihil Græcanicæ medicinæ admixtum fuerit, quum totus Aeſculapii cultus a Græcis vt comiter petitur, ſic benigne traditus fuerit. Quum vero nihil conſignatum ſit qualis tam medicorum conditio, quam ipſius medicinæ illius fuerit, præter paucula, quæ ex Catone PLINIVS conſeruauit: ex illis ſpecimina ejus capere deinceps volumus.

X. Ante vero quam ad hanc indagationem deſcendamus, quærere debemus ſexcentos illos annos, in tot libris decantos, quibus Roma medicis & medicina caruiſſe perhibetur, non quod nulli apud eos hanc artem agitare voluerint, ſed quod ſenatus conſulto medici Roma pulſi fuerint. Hanc fabulam vsque adeo ſecure nonnulli clari medici admiſerunt, vt etiam in ſcriptis ſuis oſtendere laborarent nullam ex hoc exſilio ignominiam in medicorum ordinem redundare debere. En vnius verba: *medicina culpa ſeueri illius Catonis, paulo ſerius ad Romanos peruenit. Ille enim binas ob rationes lege cauerat, ne medicus Græcus, aut Arabs Aegyptiusue intraret vrbem. Prima harum erat, quod a ſæuitia atque crudelitate abhorreret medentium, qui morbos vrendo & ſecando ad ſanitatem perducere conabantur. Artem enim ipſam non damnabat, verum eius profeſſores. Altera ne Romana caſtitas, ſobrietas, fortitudoque Aegiptiorum, maxime autem Græcorum luxu effoeminaretur: — Hæc lex ſeueriſſime eſt obſeruata ad annum* V. C. DXXXV. *quo Archagathus Lyſaniæ filius primus ex Peloponneſo Romam venit.*

XI. Etſi vero hic fabuloſum illud tempus ſexcentorum annorum diſertis verbis non expreſſit, alii tamen facile obuii auctores clare teſtantur ſe credere fuiſſe olim

apu

apud Romanos legem latam, quæ medicos vrbe pelleret & per sexcentos annos ab ea detineret; huiusque ferendæ auctorem fuisse Catonem. At vero eiusmodi lex numquam certe lata fuit; omniumque minime a Catone lata fuit aut ferri potuit. Notum quidem est Catonem Censorium in illa nobili trium sapientiæ procerum ab Athenis legatione, audito Carneade, quam primum legatos dimittendos esse censuisse, quoniam illo viro argumentante quid veri esset haud facile discerni posset: illumque semper alioquin vniuersos ex Italia pellendos censuisse Græcos *: enimuero reliquos Romani senatus patres ipsi consensisse & Græcos, Arabesue aut Aegyptios medicos Roma pepulisse, id numquam probari poterit.

* videatur PLINIVS *libr. XIX. cap. I.* conferatur PLVTARCHVS *in vita Catonis Maioris*, vbi & mores huius viri bene describuntur, & seorsim exponitur quid illius legationis occasione, iam tum senex, egerit. Duos tantum legatos adfuisse, Carneadem Academicum & Diogenem Stoicum, Plutarchus scribit.

XII. Non iam dicam quam inconcinnum sit quod Arabes medici hoc tempore illis adiungantur, qui Romam venire prohibebantur: sed illud tantum ostendam, contra omnem historiæ & chronologiæ fidem dici, legem a Catone latam seuerissime obseruatam fuisse, vsque ad illum annum, quo Archagathus ex Peloponneso Romam venit, illorumque sexcentorum annorum finem fecit. Nam Cato ille Censorius tunc temporis, quo Archagathus Romam appulit, puer quindecim admodum annorum fuit, qua ætate ipsum leges ferre non potuisse manifestum est.

XIII. PLINIVS igitur, quando Romam sexcentis annis sine medicis fuisse scribit, numerum rotundum posuit, aut respexit illum annum, quo Cato viuere desiit, qui fuit vrbis conditæ DCIIII. Medicos autem profes-

ſos & Græci inſtituti intellexit, quorum ad hæc vsque tempora Roma & Italia nondum multos habuerat. Legem autem iſtiusmodi a Catone latam & inſequutis temporibus obſeruatam fuiſſe, tantum abeſt vt vllo idoneo argumento comprobari poſſit, vt potius ab hoc tempore Romam Græcos medicos ſemper habuiſſe, & numquam Græcorum magnos patronos Romæ defuiſſe, manifeſtum ſit.

XIIII. Qualis igitur Romanorum inquilina, ante Græcos admiſſos, medicina fuerit, diſpecturi, cogimur Marcum Catonem, toties iam dictum, in ſubſidium vocare, etſi cum ipſa pueritia noſtram periodum iam migrauit. De hoc viro PLINIVS, vbi librum hiſtoriæ ſuæ XXVIII. orditur, commemorat, quod commentarium ſcripſerit de medicina, qua vſus & ſe & coniugem vsque ad longam ſenectam perduxerit, qua filio mederi ſolitus ſit & ſeruis familiaribus. Dicit deinde, ea ipſa in hoc libro fuiſſe poſita, de quibus in hoc libro tractare conſtituerit. Agit autem in illo de medicinis ex animalibus capiendis. Cum Plinio bene conuenit PLVTARCHVS,* qui docet *ſcriptum ab eo eſſe librum de ratione, quam in curandis domeſticorum morbis teneret: nemini ſe ægroto ieiunium indixiſſe, ſed oleribus, carnibus anatum, palumbis aut leporis nutrire: hanc victus rationem facilem eſſe & commodam laborantibus, niſi quod multa edentibus in ſomnis apparerent; his ſe remediis & victus ratione vſum, valetudinem ſuam ſuorumque conſeruaſſe. Hac in re non videtur iuſta reprehenſione caruiſſe, vxore & filio amiſſis. Ipſe quidem firmo corporis habitu & robore fultus, diu perdurauit, vt & ſenex admodum cum muliere conſuetudinem haberet, & præter ætatem nuptias contraxerit.*

* in *vita Caton. majoris.*

XV. Quod PLVTARCHVS de oleribus modo dixit, id PLINIVS * illuſtrat, quando inter braſſicæ laudes illud com-

commemorat, quod ante omnes Pythagoras & Cato eam non parce celebrauerint: *cuius*, inquit, *sententiam vel eo diligentius persequi par est, ut noscatur qua medicina vsus sit annis* DC. *Rom. populus*. Sed non brassica sola fuit, verum plura etiam ex vegetabili regno, attigit, ex eoque capiendum fructum ostendendum sibi sumsit, teste iterum PLINIO **, boum etiam medicina non omissa.

* *Libro XX. cap. IX.* ** *Libr. XXVII. Primus*, inquit, *& diu solus idem ille Cato, omnium bonarum artium magister, paucis duntaxat* herbarum vsum *attigit*.

XVI. Sed non sola hæc fuisse, quibus Cato vtebatur, morborum remedia, sed quod insuper incantationes adhibuerit, apparet ex eius *de re rustica* * superstite libro, vbi ad luxationes carmine magico restituendas verba sensu carentia suppeditat, & ritum administrandi totam curationem edocet.

* *cap.* 160. En totam illam: *Luxum si quod est, hac cantione sanum fiet. Harundinem prende tibi viridem P. IV. aut V. longam. Mediam diffinde, & duo homines teneant ad coxendices. Incipe cantare in alio S. F. motas væta daries, dardaries, astataries, dissunapiter, vsque dum coeant. Vbi coierint & altera alteram tetigerit, id manu prende & dextra sinistra præcide. Ad luxum aut fracturam alliga, sanum fiet. Et tamen quotidie cantato in alio, S. F. vel luxato. Vel hoc modo, huat, hanat, huat, ista, pista, sista, domiabo, damnaustra & luxato. Vel hoc modo: huat, haut, haut, ista sistar sis ardannabon, dunnaustra.*

XVII. Erat de reliquo hic Marcus Porcius Cato Græcis in vniuersum iniquior, & patrii prisci moris tenacissimus, quem leuitate Græcorum introducta labefactari posse metuebat. Sed peculiariter ipsum medicos suspectos habuisse, apud PLINIVM, propriis ipsius verbis, exponitur, quæ huc apponam: *Vincam nequissimum & indocile genus Græcorum: & hoc puta vatem dixisse: Quandocunque ista gens suas litteras dabit, omnia cor-*

rumpet. Tum etiam magis, si medicos suos huc mittet. Iurarunt inter se barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipsum mercede faciunt, vt fides iis sit & facile disperdant. Nos quoque dicunt barbaros, & spurcius nos, quam alios, opicos appellatione foedant. Interdixi tibi de medicis.

XVIII. Causam illius odii scite indicat PLVTARCHVS: *Cato non philosophos modo Græcos odit, sed & medicinam Romæ facientes Græcos suspectos habuit. Quumque audiuisset Hippocratem a Persarum rege multorum talentorum mercede vocatum, numquam se barbaris, Græcorum hostibus, operam nauaturum affirmasse: omnium medicorum commune esse iuramentum dixit, filiumque, vt ab vniuersis sibi caueret, monuit.*

XVIIII. Nunc vero videbimus quæ fata Archagathus Romæ expertus fuerit. Ea PLINIVS sic exponit: *ei ius Quiritium datum, & tabernam in compito Acilio ob id publice emptam. Vulnerarium eum tradunt fuisse vocatum, mireque gratum aduentum eius initio: mox a sæuitia secandi vrendique transisse nomen in carnificem, & in tædium artem omnesque medicos.*

XX. Plura equidem de hoc viro non inuenio. Sed hæc Romanorum auersatio medicinæ masculæ & efficacis meretur sane notari. Si quid auguror traxerunt hoc a Pythagoreorum, in Italia sine dubio celebrium, praxi, quippe quæ, vt alibi monui, maxime excolebat partem diæteticam, pharmacis minus, & vix alibi quam in vulneribus & vlceribus curandis, vtebantur: vnguentis & cataplasmatibus, magis quam reliqui, interdum etiam incantationibus curabant, omnium autem minime ad secandum vrendumque veniebant.

XXI. Eadem Romanorum mollities videtur effecisse vt Archagathum insequuti medici, ne fortunæ suæ in amplissima hac vrbe officerent, abstinerent a medicina omni

omni, medendique ratione actiuiori, dediscerentque ægrotis imperare duriora. Quare potissimum Erasistrateos in vrbe inuenimus, aliosque id genus medicos, qui obsequio beneuolentiam & lucrum captabant.

XXII. Archagathum hunc sponte sua Romam venisse, & iure Quiritium donatum fuisse, manifestum & indubium est: quare nec vlla est ratio dubitandi eum fuisse liberum & honestum virum: longeque plurimos, qui post ipsum in eandem vrbem venerunt, liberæ fuisse conditionis, & minime eodem loco cum iis habendos seruis medicis, quos in Romanorum monumentis quam plures inuenimus. De his nostro æuo acre certamen in Britannia exarsit. Quoniam vero editorum in hac causa scriptorum nihil omnino impetrare adhuc licuit, omnem de hac controuersia disputationem lubens omitto, & in aliud tempus differo, præsertim quum paullo inferiora Romanorum tempora commodam de hoc argumento differendi occasionem sint præbitura.

INDEX I. RERVM.

 Chi-

Crisi

Ge-

Her-

Hip-

Leu-

Metha-

Ni-

Pau-

 Eius

Signo-

Venus

INDEX II. AVCTORVM.

Luc.

Tril-

Pag. 27. §. 16. *not.* * adde: Ipsemet PLVTARCHVS idem illud, quod hoc loco σκελετὸν dixerat, libro *de Iside & Osiride* p. m. 334. *ed. Frob-Gr.* vocat εἴδωλον ἀνθρώπου τεθνηκότος ἐν κιβωτίῳ περιφερομένου, *imaginem hominis mortui, cistulæ inclusam*, vt nullum sit dubium, quin cum Herodoto idem sentiat, omnemque sceleti, ex nostri sæculi acceptione, ideam excludat.

Pag. 40. §. 49. *lin.* 5. lege: *Heliopoli* & lin. 6. Apin.

Pag. 60. §. 32. notæ adde: Druidas autem vatum ac medicorum loco Gallis fuisse, testatur PLINIVS *libr.* XXX. *cap. I.*

Pag. 130. §. 13. *not.* * adde: De Turullio hoc, & luco Aesculapii per ipsum magna ex parte, ad ædificandam classem, succiso, legitur apud VALER. MAXIMVM *libr. I. cap.* 2.

Pag. 138. §. 28 *lin.* 11. lege: Praxagoras Cous.

Pag. 147. §. 19. notæ adde: sequitur auter in eo Rufum apud ORIBASIVM *medic. collect. Lib. VII. p.* 324.

Pag. 148. §. 22. *lin.* 2. lege: *Gnidiarum.*

Pag. 154. §. 9. nota ** lege 213.

Pag. 164. §. 4. *lin.* 2. lege: *Aristomenes.*

Pag. 180. §. 53. notæ adde: PLINIVS XXVIII. 8. testatur illum chamæleontem peculiari volumine dignum existimasse, & per singula membra dissecuisse.

Pag. 214. §. 17. notæ adde: Etiam vir doctissimus & historiæ philosophicæ consultissimus, D. D. CHRISTOPH. AVG. HEVMANNVS totam illam narrationem pro fabula & epistolicum illud commercium pro suppositio & sophistico publice declarauit in *Actis Eruditorum Lipsiens.* A. CIↃ IↃCC XIII. *pag.* 458. eundemque discursum *Actis philosophorum* inseruit *Part. III. sect. II. pag.* 670. seq.

Pag. 239. §. 6. *lin.* 8. lege: *maxime.*

Pag.

Pag. 243. §. 10. notæ adde: Eius compar documentum inuenies *de intern. affectionib.* §. 25.

Pag. 273. §. 43. *lin.* 13. lege: ſuccos.

Pag. 286. §. 73. notæ * adde: de oculi ſcarificatione nuper erudite & absque inuidia egit Exc. D.D. BVRCH. DAN. MAVCHART, Med. Prof. Tubingenſis, peculiari diſſertatione de hoc argumento ſcripta.

Pag. 310. §. 11. *lin.* 5. lege: *Demoſthenem.*

Pag. 412. §. 19. *lin.* 3. poſt *ſalubria* adde: *quæ inſalubria.*

Pag. 413. §. 23. *lin* 3. poſt *quoniam*, dele verba: *infinitus argumento impugnabant, quoniam.*

Eadem pagina §. 24. *lin.* 1. poſt *res* adde: *eſt.* Et *linea* 5. pro *nec* leg: *ne.*

Pag. 415. *lin.* 1. pro: *id quod*, lege: *idem quoque.*

— — §. 28. *lin* 5. lege *chirurgica.*

Pag. 417. §. 33. *lin.* 6. lege: *commendatam.*

Pag. 427. §. 20 *lin.* 2. lege: *veniſſent.*

Pag. 428. §. 1. *lin.* 3. lege: *medicina.*

— — *lin.* 13. lege: *ſexcenteſ.*

Pag. 432. §. 9. *lin.* 4. lege: *petitus.*

— — §. 10. *lin.* 3. lege: *decantatos.*

— — — *lin.* 7. lege: *Aegypt..*

